

DANMARKS STATISTIK
STATISTISKE MEDDELELSER
4. RÆKKE 152. BIND 2. HÆFTE

DE NORDISKE STATISTIKMØDER KØBENHAVN JUNI 1952

THE NORDIC STATISTICS CONFERENCES
COPENHAGEN JUNE 1952

UDGIVET AF DET STATISTISKE DEPARTEMENT
PUBLISHED BY THE STATISTICAL DEPARTMENT

KØBENHAVN
BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI A/S
1954

Offentliggørelser vedrørende tidligere afholdte nordiske statistiske chefsmøder.

1. chefsmøde 1889: Tillæg nr. 1 til »Meddelelser fra Det statistiske Centralbureau«, 7. bind. Kristiania 1890.
2. chefsmøde 1890: Statistisk Tidsskrift, Årg. 1890. Stockholm 1890.
3. chefsmøde 1891: Statistiske Meddelelser, 3. række, 11. bind, 4. hæfte. København 1892.
4. chefsmøde 1894: Tillæg nr. 1 til »Meddelelser fra Det statistiske Centralbureau«, 12. bind. Kristiania 1894.
5. chefsmøde 1897: Statistisk Tidsskrift, Årg. 1897. Stockholm 1897.
6. chefsmøde 1900: Statistiske Meddelelser, 4. række, 7. bind, 5. hæfte. København 1900.
7. chefsmøde 1904: Tillæg nr. 2 til »Meddelelser fra Det statistiske Centralbureau«, 22. bind. Kristiania 1904.
8. chefsmøde 1912: Meddelelser fra Det statistiske Centralbyrå, 30. bind, nr. 6. Kristiania 1913.
9. chefsmøde 1913: Særlig publikation udgivet af Det statistiske Departement, København 1913.
10. chefsmøde 1917: Meddelelser fra det Statistiske Centralbyrå 35. bind. Kristiania 1917.
11. chefsmøde 1920: Særlig publikation udgivet af Statistiska Centralbyråen. Stockholm 1928.
12. chefsmøde 1921: Statistiske Meddelelser, 4. række, 64. bind, 3. hæfte. København 1921.
13. chefsmøde 1924: Særlig publikation udgivet af Det statistiske Centralbyrå. Kristiania 1924.
14. chefsmøde 1927: Særlig publikation udgivet af Statistiska Centralbyråen. Stockholm 1928.
15. chefsmøde 1931: Særlig publikation udgivet af Statistiska Centralbyråen. Helsingfors 1932.
16. chefsmøde 1936: Statistiske Meddelelser, 4. række, 102. bind, 1. hæfte. København 1936.
17. chefsmøde 1939: Særlig publikation udgivet af Det statistiske Sentralbyrå. Oslo 1939.
18. chefsmøde 1948: Særlig publikation udgivet af Hagstofa Islands. Reykjavik 1948.

Offentliggørelser vedrørende tidligere afholdte almindelige nordiske statistikermøder.

1. nordiske statistikermøde 1927: Særlig publikation udgivet af Statistiska Föreningen, Stockholm 1928.
2. nordiske statistikermøde 1936: Statistiske Meddelelser, 4. række, 102. bind, 1. hæfte, København 1936.
3. nordiske statistikermøde 1939: Særlig publikation udgivet af Norsk Statistisk Forening, Oslo 1940.
4. nordiske statistikermøde 1946: Særlig publikation udgivet af Statistiska Föreningen, Stockholm 1947.
5. nordiske statistikermøde 1949: Særlig publikation udgivet af Statistiska Samfundet i Finland, Helsingfors 1949.

Forord.

Nærværende hæfte omhandler de forhandlinger, der fandt sted, dels ved det 19. nordiske statistiske chefsmøde, der afholdtes i København d. 13. og 14. juni 1952, og dels ved det 6. almindelige nordiske statistikermøde, der afholdtes i umiddelbar fortsættelse af chefsmødet, d. 16. og 17. juni 1952.

Chefsmødet, der fandt sted efter indbydelse af Det statistiske Departement, omfattede ligesom de nærmest foregående chefsmøder — i Reykjavik 1948, i Oslo 1939 og i København 1936 — cheferne for de statistiske bureauer i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Desuden deltog enkelte sagkyndige indenfor de områder, der behandlede på mødet.

Det almindelige nordiske statistikermøde fandt sted efter indbydelse fra Danske Statistikeres Forening til Statistiska Samfundet i Finland, Norsk Statistisk Forening, Svenska Statistiska Föreningen samt repræsentanter for islandsk statistik.

Det statistiske Departement i februar 1954.

EINAR COHN.

RIGMOR SKADE.

Indholdsfortegnelse.

	Side
A. Det 19. nordiske statistiske chefsmøde	5
Indledning (deltagerliste og program)	6
Mødets forhandlinger:	
1) Visse organisationsproblemer i de statslige statistiske bureauer, der- under navnlig rekruterings- og uddannelsesforhold for personalet samt publikationsformer (Indleder: Byråchef Erland von Hofsten)	8
2) Formerne for det nordiske statistiske samarbejde (Indleder: Direktør Petter Jakob Bjerve)	18
3) Register til statistisk brug over virksomheder (Indleder: Överdirektör Valter Lindberg)	26
4) Interviewundersøgelser og opbygning af en interviewerorganisation indenfor de statistiske centralbureauer (Indleder: Departements- chef Einar Cohn)	38
Bilag: Promemorier vedrørende organisationsforholdene i de statslige statistiske bureauer	51
Danmark	52
Finland	60
Island	68
Norge	74
Sverige	83
B. Det 6. nordiske statistikermøde	91
Forord	92
Program	93
Deltagerliste	94
Forhandlingernes forløb	98
De nordiske landes vigtigste nyskabelser på statistikens områder i de senere år	100
Finland (Afdelningschefen Gunnar Fougstedt)	100
Island (Direktør Klemens Tryggvason)	107
Norge (Direktør Petter Jakob Bjerve)	114
Sverige (Kommerserådet K.-G. Nilsson)	123
Danmark (Departementschef Einar Cohn)	131
Administrationens krav til den økonomiske statistik (Indleder: Hypo- tekbankdirektør V. Kampmann)	137
Erfarenheter vid utarbetandet av den svenska jordbrukskalkylen (Ind- leder: Fil. lic. Halydan Åstrand)	155
Nasjonalregnskapet som middel til statistisk belysning av inntekts- fordelingen i samfunnet (Indleder: Dosent Odd Aukrust)	180
Bilag:	
Betænkning angående nordisk statistisk nomenklatur (Oversættelse fra engelsk til dansk, norsk, finsk og svensk)	198

**A. Det 19. nordiske statistiske chefsmøde
i København d. 13. og 14. juni 1952.**

Det 19. ordinære nordiske statistiske chefsmøde afholdtes i København den 13. og 14. juni 1952.

Deltagerne i mødet var:

Danmark:

Chefen for Det statistiske Departement, departementschef *Einar Cohn*.
Kontorchef i Det statistiske Departement, *H. N. Skade*,
Kontorchef i Det statistiske Departement, *Henry Stjernqvist*,
Kontorchef i Det statistiske Departement, *Rigmor Skade*,
Kontorchef i Det statistiske Departement, *Kjeld Bjerke*.
Fuldmægtig i Det statistiske Departement, *Peter Dassing*.

Finland:

Chefen for Statistiska Centralbyrån, t. f. överdirektör *Valter Lindberg*,
T. f. avdelningschefen i Statistiska Centralbyrån, *Gunnar Fougstedt*,
Chefen for Socialministeriets byrå för social forskning, kansliråd *Gunnar Modeen*.

Island:

Chefen for Hagstofa Islands, direktør *Kl. Tryggvason*.

Norge:

Chefen for Statistisk Sentralbyrå, direktør *Petter Jakob Bjerve*,
Underdirektør i Statistisk Sentralbyrå, *A. Skøien*,
Kónsulent i Statistisk Sentralbyrå, *Petra Vestbye*.

Sverige:

Chefen for Kungl. statistiska centralbyrån, överdirektör *Karin Kock*,
Byråchefen i Kungl. statistiska centralbyrån, *Ivar Uhnбом*,

Chefen for Kungl. kommerskollegii statistiska byrå, kommerseråd
K.-G. Nilsson,

Første aktuarien i Kungl. kommerskollegii statistiska byrå, *Viking
Källström,*

Chefen for Kungl. Socialstyrelsens statistiska byrå, byråchef *Erland
v. Hofsten,*

Aktuarien i Kungl. Socialstyrelsens utredningsbyrå, *Tore Dalenius.*

Som mødets sekretær fungerede sekretær i Det statistiske Departement *Robert Fuglsang.*

Mødets program var følgende:

Fredag den 13. juni

1) kl. 11: Byråchef *Erland von Hofsten:*

»Visse organisationsproblemer i de statslige statistiske bureauer, derunder navnlig rekruterings- og uddannelsesforhold for personalet samt publikationsformer«.

Ordstyrer: Byråchef, kansliråd *Gunnar Modeen.*

2) kl. 15: Direktør *P. J. Bjerve:*

»Formerne for det nordiske statistiske samarbejde«.

Ordstyrer: Överdirektör *Karin Kock.*

Lørdag den 14. juni

3) kl. 10: T. f. överdirektör *Valter Lindberg:*

»Register til statistisk brug over virksomheder«.

Ordstyrer: Direktør *Kl. Tryggvason.*

4) kl. 14: Departementschef *Einar Cohn:*

»Interviewundersøgelser og opbygning af en interviewerorganisation inden for de statistiske centralbureauer«.

Ordstyrer: Direktør *P. J. Bjerve.*

I det følgende er indledningens foredrag aftrykt efter manuskript; dog er direktør Bjerves foredrag om »Formerne for det nordiske statistiske samarbejde«, til hvilket der ikke var udarbejdet manuskript,

gengivet i referat. Endvidere er der meddelt et kort referat af de forhandlinger, som fandt sted i tilslutning til foredragene. I anledning af Erland von Hofstens foredrag havde de enkelte lande forinden mødet udarbejdet promemorier vedrørende organisationsforholdene i de statslige statistiske bureauer. Disse promemorier er aftrykt i omstående bilag.

Mødet åbnedes af departementschef *Einar Cohn*, der bød de udenlandske gæster velkommen og ønskede, at man måtte få et nyttigt og fornøjeligt samvær. Man gik derefter over til mødets første foredrag.

Visse organisationsproblemer i de statslige statistiske bureauer, derunder navnlig rekruterings- og uddannelsesforhold for personalet samt publikationsformer.

Indledningsforedrag ved byråchef Erland v. Hofsten:

När jag föreslog att detta ämne skulle tas upp till behandling vid detta chefsstatistikermöte, så var det främst därför att jag trodde att det kunna vara till nytta med litet utbyte av en del kunskapsmaterial om organisationsförhållandena. För att ett nordiskt samarbete i olika sakfrågor skall kunna äga rum, är det nödvändigt att man vet något om hur statistiken är organiserad i de andra länderna. Det finns rätt stora olikheter därvidlag, och om man inte känner till dem, så kan missförstånd lätt uppstå. Också när de egna organisationsproblemen diskuteras, är det bra att känna till hur man löst samma problem på annat håll. Det väsentligaste kanske man snappar upp i olika sammanhang, men sådana kunskaper blir lätt osystematiska och ofullständiga.

Detta syfte tycker jag nu har blivit uppfyllt genom de stenciler som vi har fått. De innehåller ju inga märkvärdiga saker, men jag tror ändå att det var rätt nyttigt att få de här sammanställningarna gjorda.

Åtskilligt av det som står i redogörelserna saknas det väl nu anledning att ta upp till närmare diskussion. Jag syftar i första hand på redogörelserna för löneförhållanden, pensionsålder, arbetstid, semester osv. Några korta kommentarer kanske dock kan vara på sin plats.

I fråga om *lönerna* är det naturligtvis mycket svårt att göra några jämförelser eller att dra några slutsatser. Det är så mycket man måste ta hänsyn till: löneförhållandena i de olika länderna överhuvud taget, skillnaderna i levnadskostnader och i skatter, olikheterna i arbetstid och i biinkomster, skilda befordringsmöjligheter m. m.

På det hela taget ligger väl lönerna högre i Sverige än i de andra länderna. Mellan de övriga länderna är det svårt att upptäcka några markanta skillnader. Island ser ut att ligga rätt högt, men där är befordringsmöjligheterna små.

Skillnaderna i lön mellan biträdespersonalen och den stora mängden av den universitetsutbildade personalen tycks vara ungefär densamma i alla fem länderna.

Chefsbefattningarna ligger avgjort högst i Sverige, och jag tror att man kan säga avgjort lägst i Norge.

Vid en bedömning av löneförhållandena bör *arbetstiden* naturligtvis tas med i räkningen. Den är längst i Danmark och Sverige, men i fråga om Danmark är det ju så, att kvalificerade personalen inte behöver iaktta denna tid. Norge har den kortaste tiden.

När det gäller *semester* föreligger inga skillnader av större intresse. I Island är den dock mycket kort.

Pensionsåldern är lägre i Sverige med bara 60—63 år för biträdespersonalen och 65—66 år för den kvalificerade personalen.

Lönen under sjukdom är särskilt förmånlig i Island. Också villkoren i Danmark och Norge förefaller en svensk mycket goda med full lön i 3—4 månader. Hos oss har vi bara 10—25 dagar per år.

Om man nu försöker mäta *den statliga statistikens totala omfattning* i de olika länderna genom att jämföra hela antalet anställda med invånarantalet, så kommer man till följande antal på 100 000 invånare:

Finland högst med 19, sedan Sverige med 15, så Norge med 13, Danmark med 12 och sist Island med 10. Dessa siffror är nu inte utan vidare jämförbara. För att bara nämna några skäl, så innefattar siffran för Finland den stora och rätt speciella riksskogstaxeringen, vidare märkes att i Danmark lönestatistiken inte är statlig utan sköts av arbetsgivarna, och att i Sverige nationalinkomstberäkningarna inte räknas till statistiken; de hör till vårt konjunkturinstitut. Men att Finland ligger högt och Island lågt är nog ändå klart.

En viktig sak är *relationen mellan universitetsutbildad personal och biträdeshjälpspersonal*. Vid Statistisk sentralbyrå i Norge är inte mindre än 20 pct. av personalen universitetsutbildad. I Island är det litet tveksamt hur man skall räkna, men resultatet blir där ännu högre. För Sverige blir siffran 16 pct. Förhållandena växlar från gren till gren. Det är anmärkningsvärt att siffran är så låg för statistiska centralbyrån, där bara 10 pct. av personalen har universitetsutbildning. I Finland har 14 pct. universitetsutbildning och i Danmark bara 7 pct. Detta är sålunda en punkt, där olikheterna mellan länderna är mycket stora.

Jag vill tillägga att jag tror att det är riktigt och viktigt att ha en hög procent universitetsutbildade. Den kan vara för hög, och förhållandena växlar naturligtvis från den ena statistikgrenen till den andra, men rent allmänt kan sägas att den statistiska verksamheten ovanligt lätt tenderar att bli slentrianmässig, och om detta skall kunna förhindras, måste det finnas kvalificerat folk, som vågar kritisera och har de kunskaper, som krävs för att genomföra förändringar.

Därmed är jag framme vid det som för mej är det viktigaste problemet, nämligen *personalens utbildning*. Jag tänker då i första hand på den universitetsutbildade personalen, vars utbildning och fortbildning nog åtminstone i Sverige måste sägas inte alls svara mot de berättigade önskemål, som kan uppställas från ämbetsverkens sida.

De flesta ämbetsverksstatistiker har i Sverige vid ett universitet studerat både statistik och nationalekonomi, som hos oss utgör lika berättigade ämnen. Man kan ha läst mindre av det ena än av det andra,

och det finns de som inte läst någondera delen. Endast få har läst statistik mer än två terminer eller ett läsår.

Den som studerat statistik vid ett universitet har lärt sej en del grundläggande teori, men på grund av de bristfälliga matematiska förkunskaperna blir dessa kunskaper ofta mycket ytliga. Vidare ingår i kursplanen en hel del befolkningsstatistik samt en deskriptiv genomgång av den officiella statistiken. Denna sistnämnda är dock mycket mindre omfattande än i Danmark.

De som kommer till ämbetsverken har endast sällan skaffat sej mera grundliga kunskaper i statistikens teori och metoder. Man kan hoppas på att detta kommer att ändras genom det förslag till omläggning av den svenska pol. mag.-examen, som snart kommer att läggas fram. Avsikten med det är bland annat att möjliggöra en starkare specialisering redan i den grundläggande examen.

Jag tror inte det är någon överdrift att säga att de flesta som kommer in i ett statistiskt ämbetsverk finner att de har mycket litet glädje av de kunskaper de fick vid universitetet. De upptäcker att vad de främst behöver kunna är redovisningsprinciperna på det speciella område, som de blir hänvisade till. Vad de främst sysslar med är ett slags kvalificerad bokföring. Vidare får de lära sej hur man ställer upp tabeller och hur man författar redogörelser.

Följden har bland annat blivit, att statistikerna på olika verksamhetsområden har mycket litet gemensamt. De teoretiska grundkunskaperna glöms bort, och man förvandlas till en bokförare på något visst område.

I stort sett tror jag att det ligger till på ungefär samma sätt i de andra nordiska länderna, med den skillnaden dock att statistiken där mera betraktas som en gren av nationalekonomien.

Inom vissa statistiska områden måste det helt naturligt ligga till på detta sätt: statistiken innebär där ingenting annat än en bokföringsmässig redovisning. Men de senaste årens utomordentligt snabba utveckling har medfört att man inom allt flera områden har upptäckt att det kan och måste ställas helt andra och större krav på statistiken

och följaktligen också på statistikerna. Den traditionella teorien hade man ingen glädje av, men den nya är högst användbar.

Det duger inte längre att i obestämda ordalag tala om felkällor, som man hoppas tar ut varandra. Statistikern måste kunna precisera vad det egentligen är för någonting som hans siffror avser att mäta och med vilken noggrannhet mätningen sker. Han måste kunna planera en statistisk undersökning, så att den ger största möjliga precision inom given anslagsram eller så att den icke blir dyrare än nödvändigt för givna krav på noggrannhet. Han måste veta åtskilligt om sampling. Han får inte längre nöja sej med att lägga fram »material«, och överlåta åt andra att tolka det. Åtminstone i Sverige måste det nog tyvärr säjas vara så, att endast få ämbetsverksstatistiker går i land med sådana uppgifter, som man numera borde kunna fordra av varje statistiker.

För Sveriges del förefaller det mej som om man kan sammanfatta önskemålen i tre punkter.

1. Vi behöver få in i de statistiska ämbetsverken ett antal dugliga teoretiker med grundlig utbildning. De skall inte specialisera sej på något visst område utan där det behövs bistå med planläggning och analys av undersökningar.

2. Vi behöver en systematisk fortbildning av ämbetsstatistikerna, som gör det möjligt för dessa att åtminstone i grova drag följa med i den snabba utvecklingen på det metodiska området. Det största problemet är väl de olika matematiska kunskaperna. Den som är van vid symbolspråk har så svårt att komma till tals med den som inte är det och omvänt.

3. Vi behöver en i väsentliga hänseenden förbättrad grundutbildning vid universiteten, bättre anpassad till ämbetsverkens krav än vad som nu är fallet.

Det första kravet är lättare att tillgodose i ett land med mera centraliserad statistik än vad som är fallet i Sverige. Frågan om en större samordning av de olika statistikgrenarna i Sverige är väl knappast något som hör hemma i det här sammanhanget men jag kanske

kan säja att denna fråga för mej framstår som utomordentligt viktig. Att överföra en mängd statistik till vår centralbyrå går nog knappast och är kanske inte heller önskvärt, men en betydligt större grad av samordning och samarbete framstår under alla förhållanden som önskvärd. Jag tror att formen rådgivande centralorgan av den typ, som förekommer i England, därvid kommer att visa sej bättre än det slags dirigerande och kontrollerande centralorgan som förekommer i Förenta staterna. På den punkten är jag alltså tveksam mot det som säjes i den norska promemorian.

Det andra önskemålet gäller fortbildningen. Bortsett från en föreläsningskurs för några år sedan har det inte gjorts mycket i Sverige. Också här tror jag att vi har mycket att lära av engelsmännen. På ett helt annat sätt än hos oss inser man där, att man måste fortsätta att systematiskt skaffa sej kunskaper genom hela livet. Regelbundet anordnade fortbildningskurser, gärna förenade med något slag av diplom, till vilket viss hänsyn kunde tas vid befordran, tror jag skulle kunna bli av stor betydelse.

När det gäller det tredje önskemålet om förbättrad universitetsutbildning, kan man hoppas på att den kommande omläggningen av vår pol. mag.-examen kommer att innebära en väsentlig förbättring. För att resultatet skall bli tillfredsställande kräves emellertid att universitetslärarna verkligen intresserar sej för att söka tillgodose ämbetsverkens krav. Naturligtvis beror det på bägge parter, men samarbetet mellan universiteten och ämbetsverken lämnar nu åtskilligt övrigt att önska. Mycket finns att vinna på en förbättring i det hänseendet.

Till sist kommer jag till en helt annan fråga, nämligen frågan om publikationsverksamheten och om kontakten med pressen och med allmänheten. De lämnade redogörelserna från de olika länderna ger knappast anledning till några närmare kommentarer. Olikheterna förefaller inte att vara särskilt framträdande.

För Sveriges del skulle jag vilka formulera tre önskemål, nämligen:

1. Snabbare publicering.
2. Mindre stereotypa årsberättelser.
3. Mera popularisering.
4. Uppgörande och tillämpande av ett minimiprogram för redovisning av statistiska undersökningar.

Forhandling:

Departementschef Cohn var enig i, at man undertiden, når ældre publikationer anvendes som grundlag for nye, ikke ændrer teksten tilstrækkeligt. Det er naturligvis vigtigt, at statistiken offentliggøres hurtigt, men der er jo også andre hensyn at tage. I Danmark er det ikke først og fremmest trykkeriets skyld, at der går for lang tid, inden de statistiske publikationer kommer ud; det skyldes især besværet med at få materialet ind og bringe det i brugbar stand. Menneskene er jo ofte modvillige, når de skal afgive oplysninger. Det er i denne forbindelse meget vigtigt, at man forstår at spørge om det rigtige og på den rigtige måde.

Cohn havde indtryk af, at universitetsuddannelsen i Danmark er nogenlunde tilfredsstillende; at ikke alle akademikere er lige gode, er en anden sag. Et andet problem er det, at kandidaterne for hurtigt kommer bort fra den lærdom, de har fået; man har derfor i Danmark knyttet professoren i teoretisk statistik ved Københavns universitet til Departementet, hvilket skulle give mulighed for at bibeholde en vis forbindelse mellem universitetet og den praktiske statistik.

Direktør Bjerve oplyste vedrørende det relativt store antal statistikere i Norge, at Sentralbyrået udfører meget analysearbejde, som stiller store krav til det kvalificerede personale, og man bruger blandt andet megen tid til at besvare forespørgsler. Hvis man vil drage sammenligninger mellem Sverige og Norge, må man for Sveriges vedkommende medtage konjunkturinstituttet.

En stor del af det akademiske personale i Norge har en virkelig grundig teoretisk uddannelse. Desuden har man i Norge i flere år haft en konsulent i teoretisk statistik. Man har haft stor nytte af kon-

sulentvirksomheden. Når der antages nyt underordnet personale, anbringes en del af disse i et gennemgangskontor, hvor de får uddannelse i regneteknik, hvilket har vist sig at give gode resultater. Sekretærforeningen holder også møder for alle sekretærerne, hvor der bliver givet orientering om arbejdet i de forskellige kontorer og iøvrigt drøftes problemer af fælles interesse. Disse møder bliver holdt i kontortiden en gang om måneden.

Bjerve nævnte også, at det måske er bedre selv at uddanne hulkortpersonalet end at overlade dette til I.B.M. Videre nævnte han, at man i Sentralbyrået har arrangeret kurser i hulkortbearbejdelse for det kvalificerede personale uden for hulkortafdelingen; herved skabes der også en god kontakt mellem maskinafdelingen og kontorerne.

Man lægger i Norge stor vægt på at få små korte meddelelser ud til aviserne. Disse meddelelser duplikeres i standardform og omtales som oftest af aviserne, i modsætning til de større publikationer, som aviserne ikke er særlig tilbøjelige til at omtale.

Överdirektör Lindberg oplyste, at statistikens organisation i Finland er i støbeskeen. En nedsat kommission vedrørende dette spørgsmål er fremkommet med et forslag om at oprette en rådgivende myndighed, som skulle have til opgave at samordne statistiken i Finland. Statistiska Centralbyrån har ikke ment, at en sådan rådgivende institution ville være nogen god løsning.

I Statistiska Centralbyrån er der en økonomisk-statistisk afdeling, en befolkningsstatistisk afdeling og en retsstatistisk afdeling. Fra næste års begyndelse vil der blive oprettet en nationalindkomstaafdeling, som udskilles fra den økonomisk-statistiske afdeling. Desuden har man tænkt på at oprette en planeringsafdeling, der skulle bistå ved sampling-undersøgelser og visse andre undersøgelser.

Tidligere var der indenfor Finlands statistik meget få teoretikere, men nu er der adskillige. Det er stadig sådan, at en akademiker udelukkende med statistik som fag teoretisk set ikke kan ansættes; der kræves desuden, at han skal have nationaløkonomi.

Lindberg beklagede videre, at der indenfor centralstatistikken er for lidt tilbøjelighed til at give det akademiske personale en alsidig viden gennem overflytninger mellem kontorerne; man bliver siddende det sted, man en gang er kommet. Han nævnte endvidere det problem, at Statistiska Centralbyrån i stor udstrækning uddanner folk, som derefter forsvinder til højere stillinger i de små bureauer.

Överdirektör Karin Kock oplyste, at der i centralbyrået i Sverige findes et samarbejdsnævn, som diskuterer almindelige spørgsmål vedrørende arbejdet, men ikke lønspørgsmål. Der er i dette nævn fra kontorpersonalets side blevet efterlyst en plan for uddannelse af det underordnede personale, en almindelig orientering i bureauets arbejde. Det samme problem består også for det akademiske personale, som burde orienteres om, hvad der sker i de andre afdelinger. Den akademiske uddannelse er sådan, at det er meget vigtigt at organisere en videre uddannelse af akademikerne indenfor bureauerne.

I Sverige venter man et forslag vedrørende statistiske organisationsproblemer. Koordinationen bør imidlertid ikke blot omfatte de statistiske bureauer, men også forholdet til andre styrelser, som har mindre statistiske afdelinger. Der har også været tale om en udredningsafdeling i Centralbyrån, som skulle være rådgivende ikke blot for Centralbyrån, men også for andre styrelsesgrene, især de mindre statistiske bureauer, på samme måde som konsulenterne i Norge. Udredningsafdelingen skulle først og fremmest være rådgivende med hensyn til samplingundersøgelser o. l.

Karin Kock nævnte endvidere, at man i Sverige har en central maskinafdeling, som ikke blot tager sig af den maskinelle behandling, men også rådgiver med hensyn til undersøgelsernes oplægning.

Et problem i forbindelse med den centraliserede statistik er det, at personalet udvikler sig til statistiske specialister og let taber kontakten med det område, som er genstand for deres statistiske bearbejdelse.

Universitetsuddannelsen er i nogen grad forældet, idet den megen specialisering forudsætter, at der på universiteterne gives en bedre

grunduddannelse end hidtil, f. eks. i statskundskab, nationaløkonomi m. v.

Underdirektør Skøien fremholdt vanskeligheden ved at koordinere statistiken under et decentraliseret system. Han nævnte den ordning, man har i England og U.S.A., hvor statistiken er stærkt decentraliseret. I England er der oprettet et rådgivende koordinerende organ, mens Division of Statistical Standards i Bureau of the Budget i U.S.A. har en bestemmende indflydelse paa statistiken, særlig gennem bestemmelsen om, at alle skemaer (som skal besvares af mere end 10 personer) skal godkendes af Bureau of the Budget for at være gyldige. Denne sidstnævnte ordning, som i sin nuværende form blev gennemført ved Federal Report Act i 1942, har ført til betydelige resultater, men det er dog en kendsgerning, at selv med de magtmidler, Bureau of the Budget har, er det endnu ikke lykkedes at få koordineringen gennemført.

I Norge har vi som bekendt et stærkt centraliseret system. Enkelte statistiker udarbejdes dog uden for Byrådet. Vi er meget godt tilfredse med dette system, men har dog endnu ikke tilstrækkelig myndighed til at få gennemført en fuldstændig samordning af statistiken. Som nævnt i det norske P. M. vedrørende statistikens organisation i Norge påtænkes det at indføre en kontrolordning gående ud på, at alle skemaer, som skal danne grundlag for statistik, skal godkendes og registreres af Byrådet.

Direktør Tryggvason mente, at i et så lille land som Island burde antallet af statistikere i forhold til indbyggerantallet være større end i de andre lande og ikke, som det nu er, mindst. Han pegede på, at de små forhold i Island gør det meget vanskeligt at nå og opretholde en ønskelig specialisering hos det kvalificerede personale, foruden det store spild af arbejdskraft, der er uundgåeligt, når man som i Island stadig skal overflytte arbejdskraft fra et område til et andet.

Kansliråd Modeen var enig med Bjerve i, at man bør lægge stor vægt på de korte meddelelser til pressen og radioen, men naturligvis kan man heller ikke undvære de større publikationer.

Departementschef Cohn henlede opmærksomheden på Statistiske Efterretninger, der har både det tryktes og det duplikeredes fordele, og som er skrevet med henblik på pressen.

Byråchef Hofsten: Det er meget vigtigt, at statistiken kommer hurtigt frem, men det er også meget vigtigt, at oplysningerne er nøjagtige. Når jeg i indledningen særlig nævnte den forsinkelse, som skyldes trykkerierne, må det forstås således, at der her måske er et område, hvor man lettest kan fremme hurtigheden. Bjerve behøver ikke at undskylde, at antallet af akademikere er så relativt stort i Norge; vi har tværtimod meget at lære af Norge.

Formerne for det nordiske statistiske samarbejde.

Indledningsforedrag ved direktør P. J. Bjerve (referat):

Taleren indledte med at sige, at vi jo stadig har søgt at finde de bedste former for nordisk samarbejde på statistikens område. De følgende betragtninger må kun opfattes som indledning til en diskussion, og ikke som endeligt udformet forslag.

Opgaver, som vi bør samarbejde om, er følgende:

- a) Samordning af statistiken i Norden, så vi kan drage sammenligninger fra land til land.
- b) Fællesskab i besvarelse af forespørgsler fra FN.
- c) Samarbejde om faglige problemer.

Vigtigst af disse opgaver er samarbejdet om de faglige problemer. Den faglige kreds i et enkelt af de nordiske lande er så lille, at det er en stor fordel, om kredsen kan udvides til hele Norden.

Oprindelig var den eneste form for nordisk statistisk samarbejde chefsmøderne; i de senere år er samarbejdet udvidet med ekspertmøderne, fordi cheferne, efterhånden som arbejdsområdet udvides, ikke kan være specialister på alle områder. Naturligvis kunne man i stedet have udvidet chefsmøderne til også at omfatte eksperter, men det ville formentlig ikke have været praktisk.

Hvad først angår *specialistmøderne* har vi haft udvalg, der har behandlet lønstatistik, socialstatistik og også udvalg for nationalindkomststatistik.

Måske kunne der være grund til at udvide samarbejdet ved oprettelse af flere faste udvalg, som indenfor et bestemt område tog sig af skiftende opgaver.

Meget taler for, at udvalgene skulle have faste medlemmer i længere perioder. Antallet af medlemmer i et udvalg bør ikke være for stort; naturligvis mindst 1 medlem fra hvert land, men heller ikke meget mere, f. eks. maksimalt 10 medlemmer i alt. Der synes ikke at være noget i vejen for, at visse lande kan være repræsenteret stærkere end visse andre. Hvert udvalg bør have en formand, som fungerer over en længere periode, samt et sekretariat, der naturligt kan ligge i det land, hvor formanden hører hjemme.

Udvalgenes møder kunne spænde over 2—3 dage, da det naturligvis er mellem møderne, at arbejdet skal gøres. Udvalgenes møder skulle forberedes i god tid, da man har erfaring for, at en for hastig forberedelse i høj grad forringer arbejdsresultatet.

Der skulle være mulighed for til møderne at indkalde eksperter på de forskellige områder, som er under behandling.

Det må anses for en fordel, om formanden for udvalget fik pligt til at afgive årsrapport, som burde trykkes. Ligeledes burde indstillingerne fra udvalget trykkes. Det kan i denne forbindelse nævnes, at der fra det omhandlede lønstatistiske udvalg er afgivet en fyldig rapport, som har været til stor nytte.

Foruden at drøfte faglige problemer bør udvalgenes medlemmer også have til opgave at orientere de andre lande om, hvad der sker på det pågældende statistiske område i deres eget land, blandt andet ved at lade interne arbejdsdokumenter og nye skemaer cirkulere samt ved at give meddelelse om igangsættelse af ny statistik.

Udvalgenes arbejdsområde bør ikke være for snævert, f. eks. kunne et udvalg for socialstatistik også omfatte lønstatistik.

Der kunne f. eks. oprettes udvalg for 1) industri- og handelsstati-

stik, 2) befolkningsstatistik, 3) samfærdselsstatistik og 4) nærings- og erhvervsnomenklatur. Foruden disse udvalg kunne der endvidere tænkes oprettet udvalg for nationalindkomststatistik, bank- og finansstatistik, leveomkostnings- og prisstatistik og evt. jord- og skovbrugsstatistik.

På grund af statistikens forskellige organisation i de enkelte lande vil der opstå betydelige problemer, som dog nok vil kunne løses.

På *chefsmøderne* skulle bl. a. drøftes nedsættelse af nye faste udvalg, mandatfordelingen i disse samt formerne for arbejdet i udvalgene. Endvidere organisationsproblemer samt samordning af statistiken mellem landene indbyrdes. Desuden kan der være områder, hvor man finder det uhensigtsmæssigt at nedsætte udvalg, men i stedet foretrækker at henlægge behandlingen til *chefsmøderne*. Endelig er det naturligt, at man på *chefsmøderne* orienterer hverandre om de planer, som de forskellige lande har for udbygningen af deres statistik.

Chefsmøderne bør formentlig fortsat afholdes hvert 3. år. Måske vil man finde det hensigtsmæssigt undertiden at afholde ekstraordinære chefsmøder ind mellem de faste 3-årige møder. Chefsmøderne skulle være en slags statistisk kommission for Norden, hvilket dog ikke skal tages for bogstaveligt.

Bjerve lagde vægt på, at ovennævnte forslag blot er et udkast, som han ikke ville stå meget fast på.

Forhandling:

Överdirektör Lindberg udtalte, at Bjerves forslag om faste udvalg er yderst interessant. Han mindede i denne forbindelse om, at man før har været udsat for, at der umiddelbart efter, at et udvalg har afsluttet sit arbejde, har vist sig nye problemer, som gjorde nyt samråd påtrængende. Chefsmøderne bør så vidt muligt kombineres med udvalgmøderne. Lindberg udtrykte endvidere ønske om, at man i det

omfang, det er muligt, gør de andre landes statistikere opmærksom på arbejder, der udføres i de enkelte lande. Han syntes ikke, at man altid er så informeret om arbejdet i de andre nordiske lande, som man burde være.

Byråchef Uhnborn: De internationale organisationer og de opgaver, disse stiller, har medført et betydeligt behov for yderligere nordisk samarbejde. Med henblik herpå vil det være meget nyttigt at udvide samarbejdet. Omtalte også udarbejdelse af en nærings- og erhvervs-nomenklatur, som tager megen tid og koster betydeligt. På det område kan man i mange tilfælde ikke samarbejde, men det kan jo også være nyttigt at fastslå de forskelle, som består.

Departementschef Cohn syntes om Bjerves tanke, som jo ikke er ny, men led i en naturlig udvikling. Det, der er tale om, er en fortsættelse af det hidtidige samarbejde. Cheferne hverken kan eller bør være eksperter på alle områder, men må holde sig til de generelle spørgsmål og overlade det specielle til eksperterne.

En svaghed ved Bjerves forslag er det, at det nok vil blive vanskeligt at holde sammen på statistiken, hvis man overlader for meget selvstændigt til eksperterne. Hvis Bjerve imidlertid kan udforme en fremgangsmåde, så man uanset ekspertarbejdet kan holde spørgsmålene sammen under et helhedssynspunkt, er han enig i forslaget.

Cohn syntes, at befolkningsstatistiken trænger til at blive behandlet i et udvalg, fordi denne del af statistiken i de sidste årtier er blevet forsømt til fordel for den økonomiske statistik. Et udvalg for nomenklaturer var Cohn ikke helt så interesseret i, da det er et spørgsmål, om det er lettere at opstille fælles nomenklaturer for de nordiske lande end helt internationalt. De internationale nomenklaturer giver i alt fald meget gode retningslinier i arbejdet, og det er tvivlsomt, om man på nordisk basis kan nå meget længere. Bank- og finansstatistik var Cohn meget interesseret i at få drøftet i et udvalg, især bankstatistikken, som i dens nuværende form siger meget lidt.

Vi bør gå videre med det stillede forslag, men passe på at eksperterne ikke helt tager magten.

Kanslivråd Modeen gjorde opmærksom på, at udvalget for socialstatistiken jo faktisk blev nedsat på initiativ fra ikke-statistisk side. Chefsmøderne kunne være en slags kontrolorgan for udvalgene, således at disse gav rapport til chefsmøderne, som han var enig i fortsat bør finde sted hvert 3. år. Han påpegede, at der jo er adskillige områder, hvor det kunne være gavnligt med et udvalg, men naturligvis bør man begrænse sig. Måske kunne man gøre erhvervslivet interesseret i det arbejde, som udføres i udvalgene, eksempelvis var det muligt, at man kunne få bankerne til at betale en del af udgifterne ved udvalget vedrørende bankstatistik.

Kontorchef Stjernqvist understregede, at det var de nordiske socialministre, der fik nedsat Socialudgiftsudvalget, samt at dette udvalg foruden statistikerne tillige havde medlemmer fra Socialministeriet. På samme måde burde et udvalg for bank- og sparekassestatistik sikkert også have repræsentanter fra bankmyndighederne (i Danmark Banktilsynet).

Kontorchef Bjerke: Som forberedelse til internationale møder ville det være af stor betydning, om de nordiske lande forhandlede indbyrdes og aftalte en bestemt stillingtagen. Der er jo nemlig en vis tilbøjelighed til, selvom det ikke er sagligt begrundet, at landenes indstillinger på disse møder tillægges vægt efter landenes størrelse. En samlet nordisk indstilling ville have betydelig vægt, ikke mindst i betragtning af, at disse landes statistik på de fleste områder er meget udviklet.

Överdirektör Karin Kock: Ved repræsentationer til internationale møder er der også den mulighed, hvis man har nordisk samarbejde indenfor det pågældende område, at man deler opgaverne imellem sig, således at man til visse møder vælger en eller flere fælles repræsentanter. Hun nævner som eksempel transportstatistiken, hvis forskellige grene for tiden behandles i E. C. E.

Aktuarie Dalenius rejste spørgsmålet, om det ikke er på tide, at man taler sammen om metodespørgsmål. Endvidere efterlyste han en fællesnordisk orientering om tidsskriftartikler indenfor specielle om-

råder, f. eks. således at et organ udarbejdede sammendrag af alt, hvad der blev skrevet i udenlandske tidsskrifter om de pågældende emner.

Direktør Bjerve sagde, at når han ikke havde nævnt arbejdskraftstatistik som et særligt udvalgsområde, skyldes det, at han har tænkt sig, at dette skulle behandles i udvalget for socialstatistik. Med hensyn til metodespørgsmål, mente Bjerve, at disse lettere end praktisk statistik kan drøftes ved korrespondance og i tidsskriftartikler. Cohns udtalelse om, at hvis man har givet sig eksperterne i vold, har man tabt, synes han er vel hård. Bjerve var enig med Modeen i, at chefsmøderne skal være kontrollerende i forhold til udvalgene. Til Cohns indvending mod en nordisk nomenklatur sagde han, at samarbejdet jo ikke skal gå ud på at gøre alt ens, men at hjælpe hinanden, hvor man kan. Bjerve troede, det vil være godt med et samarbejde mellem de mennesker, der arbejder med nomenklaturer. Mod Stjernqvists tanke om at have repræsentanter udefra i udvalgene indvendte han, at der så bliver for mange medlemmer.

Aktuarie Dalenius spurgte, om det ikke ville være muligt for de nordiske lande i fællesskab at indkalde eksperter fra andre lande, f. eks. fra U.S.A.

Överdirektör Karin Kock konstaterede, at der fra alle sider er tilslutning til Bjerves forslag. Man skal være forsigtig med at gøre udvalgenes arbejdsområde for stort, da det så ikke vil være muligt at finde personer, som dækker hele området. Ordførerskabet og dermed sekretariatsarbejdet for udvalgene burde fordeles mellem landene, også af hensyn til omkostningerne. Der skulle afgives rapport hvert 3. år foruden de specielle udtalelser. Karin Kock nævnte desuden muligheden af at afgive årlige rapporter, eller afgive rapport hver gang et arbejde er afsluttet. Rapporterne bør vel offentliggøres.

Direktør Bjerve foreslog en samlet rapport hvert 3. år, og desuden en rapport hver gang et arbejde er afsluttet. Han nævnte påny, at der muligvis kan blive brug for chefsmøder mellem de 3-årige møder. Han syntes, det ville være udmærket, om udvalgene kom til at omfatte

et fast medlem fra hvert land og desuden en repræsentant, som kunne skifte, alt efter hvilke problemer man ønskede at drøfte.

Departementschef Cohn: Udvalgene må deles i 2 grupper, dem der nedsættes i anledning af udefra kommende problemer og som jo naturligt må vente på problemerne, og dem der nedsættes i anledning af eksisterende interne problemer. Udvalget for befolkningsstatistik kunne man nedsætte uden videre, mens man f. eks. med hensyn til bankstatistik må tale med de pågældende myndigheder (i Danmark Banktilsynet). Iøvrigt er det jo for det sidste udvalgs vedkommende allervigtigst at gøre bankerne interesseret, ellers kan man ikke udrette noget.

Direktør Bjerve: Indkaldelse til udvalgs møder må vel drøftes landene imellem. Angående bankstatistikudvalget er det måske i Danmark nødvendigt med repræsentanter udefra (fra Banktilsynet), men ikke i Norge.

Kontorchef Rigmor Skade: De oplysninger, man i Danmark indhenter om banker og sparekasser, er helt bestemt af lovgivningen.

Överdirektör Karin Kock mente, at man i et udvalg bør gøre sig klart, hvilke spørgsmål vi behøver besvaret for at lave en bankstatistik. Bagefter må man gå til lovgivningsmagten og eventuelt lade sig nøje med kompromisser.

Departementschef Cohn foreslog, at Bjerve udarbejder et skriftligt forslag, som kan cirkulere mellem büureauerne.

Överdirektör Karin Kock foreslog, at man gik over til det næste punkt, nemlig hvilke områder af statistiken, man ønsker behandlet i udvalg.

Kansliråd Modeen henviste til det allerede eksisterende udvalg for socialstatistik, som vel skal fortsætte.

Kontorchef Rigmor Skade spurgte, om udvalgene skal være helt permanente og ikke ophæves, fordi det pågældende arbejde afsluttes.

Direktør Bjerve: Ja.

Kontorchef Stjernqvist: Udvalget angående socialstatistik er ved at afslutte sit arbejde, men det er tanken, at udvalget fortsat skal samles

hvert andet år. Da dette udvalg jo har medlemmer også fra ministerierne, kan man ikke her træffe bestemmelser vedrørende dette udvalg.

Byråchef Uhnborn bemærkede, at man ved nedsættelse af udvalgene nok er nødt til at tage aktuelle hensyn, da et udvalg ellers nemt i øjeblikket kan blive overbebyrdet. Han nævnte som eksempel udvalget for socialstatistik, der skulle omfatte både arbejdskraftstatistik og lønstatistik.

Departementschef Cohn mente ikke, at vi her bør lægge udvalgenes arbejdsområde alt for fast. Det kan godt volde vanskelighed at finde personer, der kan dække alle arbejder indenfor et udvalg.

Överdirektör Karin Kock sagde, at det nok ville være praktisk, at de sociale understøttelser (herunder personstatistiken) og leveomkostningerne behandles i de allerede eksisterende udvalg. Det nye udvalg for socialstatistik skulle så tage sig af andre presserende opgaver, t. eks. arbejdskraftstatistik.

Kommereråd Nilsson tilsluttede sig, at Bjerve bør fremkomme med et skriftligt forslag vedrørende de foreslåede udvalg.

Første aktuarie Källström spurgte, om udvalgene skal nedsættes ved frivillig overenskomst mellem bureauerne.

Direktör Bjerve: Ja. Han mente iøvrigt, at det ville være uheldigt, om udvalgene skulle vente på at få deres arbejde godkendt af de forskellige ministerier. Han foreslog, at hvert enkelt land overdrages at udarbejde forslag til et udvalgs arbejdsområde m. v.

Överdirektör Karin Kock: Vi skal herefter have arbejdet med udarbejdelse af disse forslag delt mellem landene.

Direktör Tryggvason bad om, at Islands særstilling som et lille og relativt fjernt liggende land respekteres. Island vil gerne være med i udvalgsarbejdet i det omfang, det er muligt, men kan ikke binde sig til at deltage i møderne. Island vil meget gerne holdes underrettet om, hvad der foretages i udvalgene, og særlig interesseret er man med hensyn til befolkningsstatistik og bankstatistik.

Man besluttede herefter foreløbig at tage følgende områder op til undersøgelse: 1) Industri- og næringsstatistik, 2) befolknings-

og arbejdskraftstatistik, 3) transportstatistik og 4) bank- og finansstatistik.

Direktør Bjerve fastslog, at bank- og finansstatistiken kom til at omfatte banker og kreditforeninger samt forsikringselskaber og statslige og kommunale finanser. Derimod skulle betalingsbalanceproblemer ikke tages med.

Udarbejdelse af de nævnte forslag til arbejdsområde fordeltes mellem de enkelte lande på følgende måde:

Finland: Industri- og næringsstatistik.

Danmark: Befolknings- og arbejdskraftstatistik.

Norge: Transportstatistik.

Sverige: Bank- og finansstatistik.

Överdirektör Karin Kock: Tilbage er spørgsmålet, hvornår forslagene skal være færdige.

Departementschef Cohn: foreslog 1. november, hvilket vedtoges.

Det overdroges desuden til Bjerve at fremkomme med et skriftligt forslag til udvalgenes organisation.

Sluttelig fremlagde *överdirektör Karin Kock Dalenius'* forslag om en fast institution for indbyrdes rapportering om tidsskriftsartikler. Man besluttede nærmere at overveje oprettelse af en sådan institution.

Register til statistisk brug over virksomheder.

Indledningsforedrag ved överdirektör Valter Lindberg:

Då Regeringen i Finland i slutet av år 1950 tillsatte en kommitté för att under min ledning förbereda och fastslå principerna för en företagsräkning, insåg man inom kommittén snart hur svag registreringen av företagen var i vårt land. Då vaknade en tanke på att centralisera registreringen för statistiskt bruk. Kommittén, som just har slutfört sitt arbete, har ock i allmänna ordalag uttalat sig för ett sådant genomgående verksamhetsregister. Enligt mitt förmenande borde ett sådant vara permanent och bilda ett kartotek, som avspeglar det

aktuella beståndet av alla verksamma företag eller verksamheter och näringsidkare.

Skulle man få till stånd ett tillförlitligt företagsregister, skulle självfallet grunden vara lagd för de, som vi hoppas, regelbundet återkommande företagsräkningarna och ett stort arbete därvid inbesparas. Som vi vet är detta arbete ett av de mest tidsödande och fordrar de relativt största kostnaderna, åtminstone hos oss. Och likväl är betydelsen av ett sådant register kanhända ännu större i ett annat hänseende. På grundvalen av ett sådant register kunde man med framgång begagna sig av sampling i större utsträckning än hittills vid ekonomiska undersökningar. Jag vill särskilt nämna statistikerna över den inhemska handeln och industriverksamheten. Hela statistiken över investeringsverksamheten över huvud taget fordrar samplingförfarande. Och vilken betydelse hade icke ett sådant register för vår partiprisindex! Detta bara för att nämna ett par exempel. I varje fall måste framhållas, att allt måste göras för att undersöka möjligheterna för en utvidgad användning av sampling inom den officiella statistiken.

Man kommer väl i en nära framtid därhän, att vid det statistiska centralämbetsverket måste inrättas en planerings- eller undersökningsavdelning, som skulle planera och förbereda samplingförfarandet på olika områden och för den ekonomiska statistiken även skulle sköta kartoteket över företagen. En sådan planeringsavdelnings uppgifter behöver ju icke inskränka sig enbart till detta. Sålunda skulle väl maskinarbetet och dess planering med fördel kunna underställas en sådan avdelning. Men detta är en organisationsfråga, som till någon del går utanför ämnet. Betydelsen av ett företagsregister torde redan på denna grund kunna inses och vi kan nu närmare behandla den svåra frågan om registreringen.

Vi har hos oss en mängd register över företag vilka register åtminstone delvis går inom varandra. Dock finns med all tydlighet vissa luckor i materialet, men det värsta är att registren är »alltför fullständiga«. Jag menar därmed, att redan upphörda företag i mycket stor utsträckning kan stå kvar i registret fastän de ju enligt lag och författningar

bort inlämna uppgifter över företagens upphörande. Därjämte kan branschindelningen t. o. m. för stora företag vara behäftad med stora fel. Sådant är ägnat att förvirra statistikern. Registren är dessutom uppgjorda enligt olika principer, vilket icke underlättar arbetet för statistikern. Det förefaller i allmänhet som om man närmast skulle vara intresserad för att få in nya företag, men att bortskrivningen av redan upphörda intresserade mindre. Här kan som ett exempel framhållas ett försök till kontroll av registren i tre kommuner i Finland. Vi underställde ett två år gammalt material vederbörande skattemyndigheters prövning. I en kommun hade c:a 10 % av samtliga avslutat sin verksamhet, vissa redan för 35, 30 och 20 år sedan. I en kommun hade företag gjort konkurs redan för 40, 20, 15 och 10 år tillbaka. Vissa företagare hade avlidit, men att en av dem hade dött för 40 år sedan förefaller ju nästan otroligt. Yrkesbeteckningarna i folkräkningen med indelning på självständiga och osjälvständiga kunde föra till överraskande resultat. Självständig fotograf befanns vara amatörfotograf; musikanter (självständig) avslöjades som en blind gubbe, som kunde spela fiol, men värst av allt var en fastighetsförsäljare, som befanns vara en gammal man, som just sålt sin stuga. Det är däremot ej så förvånande, att vårt register upptog ett par företag, som ännu icke påbörjat sin verksamhet. Det är att märka, att en viss skillnad förefinns vid fastställande av förekomsten av större och mindre företag eller företagare. Det kan ju också sägas, att en stor del av de små företagen, såsom väverskor, sömmerskor och dyl., är av samma natur som diversearbetare, varför gränsen nedåt är synnerligen svår att fastställa. Den första gruppen i bokföringslagen, d. v. s. de bokföringspliktiga, som icke är skyldiga att använda firmamamn och anmäla ett sådant till handelsregistret, kan väl knappast bli fullständig eller fullt målmedvetet uppställd. Fastän också de företagare, som *tillfälligt* utövar näring, är bokföringspliktiga, kan man dock av praktiska skäl svårligen införa dessa i företagsregistret, allra minst i ett sådant av permanent natur, utan de måste lämnas å sido såsom också verksamheter, utförda som binäring. Sådant näringsfång

växlar i högre grad än annat, vilket omöjliggör kontinuiteten. Yrkets natur och art måste bli en avgörande grund.

Som statistikerna vet, är metoden att nå företagare och företag för en företagsräkning en ganska invecklad procedur, om man icke helt förlitar sig på de lokala myndigheternas sakkunskap. Det är därför skäl att till en början ge en kort överblick av det brokiga virrvarr av register, som nu står statistikern till buds i Finland. Förutom *befolkningsregister*, som ju för de mindre företagarna är av särskilt stor betydelse, är *handelsregistret* huvudkällan. Detta register, som i princip bör omfatta all ekonomisk verksamhet med främmande arbetskraft med undantag av jordbruk, hemslöjd, hantverkare med beställningsarbete, redare, matvaruaffärer och några andra grupper, är dock långt ifrån tillförlitligt. Tidigare nämnda anmärkningar mot registren kan i stor utsträckning riktas mot detta register. En i och för sig unik förteckning bildar de kommunala *skattelängderna*, som ju omfatta de *beskattade* i hela landet. Ett komplement till dessa utgör det kartotek över arbetsgivare, som uppgörs av inspektörerna för *förskottsuppbörden*. Det är att märka, att »arbetsgivare» är ett mycket vidsträckt begrepp (märk personer med hembiträde!). Om arbetsgivarna kan man också genom försäkringsbolagens förteckningar över obligatorisk *olycksfallförsäkring* få visserligen ojämna, men dock mest »alltför fullständiga» förteckningar. Vidare är att märka, att magistraterna i städerna och länsmännen på landsbygden uppgör förteckningar över *anmälan för utövande över näringsfång*. Dessutom finns en hel del register, som omfattar endast en del av näringslivet. Härvid är omsättningsskattekontorets register över omsättningsskatt underkastade företag särskilt betydelsefull ur principiell synpunkt. Likväl har betydelsen av detta register minskats avsevärt, sedan en lagförändring inskränkte från början av år 1951 de beskattades antal till en tredjedel. En annan natur uppvisar yrkesinspektionens register. Den statliga yrkesinspektionen för ett register över alla industriella företag med över 10 sysselsatta, medan den kommunala yrkesinspektionen samlar i distrikt uppgifter över de mindre företagen, som är underkastade yrkesinspektio-

nen, företrädesvis industri och hantverk. Vidare för länsstyrelserna ett kartotek, som dock ej torda kunna bibehållas fullständigt, över utövare av *transitohandel*. Härjämte erhålls uppgifter över *linjebilstrafiken* och decentraliserat över *hyrbilstrafiken*. Här har jag nämnt endast det viktigaste, som framkommer i registerform och bortlämnat sådant, som icke direkt intresserar en företagsräkning, men ett företagsregister för statistiskt bruk kan självfallet utvidgas att omfatta även näringar som jordbruk och skogsskötsel. Vi skall nu övergå till behandlingen av dessa registers användbarhet, då det gäller att uppgöra ett statistiskt företagsregister. Då måste man särskilja mellan ett statistiskt register för engångsbruk och ett redan färdigt register, som bör hållas på aktuell nivå.

Till en början vill jag i korthet nämna huru företagsförteckningarna för vår företagsräkning nästa år har planerats i den tidigare nämnda komittén. Man skulle gå ut från folkräkningens material 1950, då detta är det fullständigaste med avseende på yrkesgrupperingen. Vi äro fullt medvetna om att detta material redan blivit till en del föråldrat, men likväl har vi ansett oss ännu vara tvungna att taga detta som utgångspunkt. De olägenheter, som den avlägsna tidpunkten för folkräkningen framkallar, måste på annan väg elimineras. Nu är det att märka, att vid förberedningen av folkräkningen uppgjordes ett kartotek över företag, vid vilket arbete även handelsregistret kom till användning. I detta kartotek ingick dock icke småföretagare och hantverkare. På grund av folkräkningsmaterialet har detta kartotek kompletterats, varjämte dessutom småföretagare, även utan anställda, har införts i företagsförteckningarna. I formuläret för folkräkning ingår följande kolumner, som kan tjäna till vägledning för att bestämma självständiga företagare utan avlönad arbetskraft: ställning i yrket, företagets namn, art och personalens storlek. Detta material bör sedan jämföras med senaste affärskalendrar och förändringarna i handelsregistret tills dato annoteras. Men de mindre företagen utan anmälningsplikt till handelsregistret är alltså ännu enligt förteckningarna för år 1950. Man kunde ju tänka sig, att förändringarna för

deras vidkommande skulle följas enligt mantalsskrivningen, men nytan härav skulle icke uppväga kostnaderna. De kommunala skattemyndigheterna kommer därför att granska förteckningarna och införa de förändringar som är av nöden. De kontrollerade förteckningarna skall därefter sändas till de kommunala företagsräkningskommissionerna för fortsatt kontroll och granskning. Vid en provundersökning visade det sig, att en sådan åtgärd förde saken framåt i avsevärd grad. Dessa kommissioner, som ägde en utomordentlig lokalkännedom, fick i uppdrag att jämföra materialet med 1) anmälningarna för utövande av näringsfång, 2) den kommunala yrkesinspektionens register, 3) telefonkatalogarna, 4) tillstånden för utövande av yrkesmässig automobiltrafik och 5) lokala förenings- och medlemsförteckningar o. dyl. Man frågar sig om icke hela det första arbetskedet med dess stora kostnader helt kunde undvikas. Knappast, ty ingen myndighet skulle enligt vår erfarenhet åtaga sig uppdraget att uppgöra grunden till förteckningen. Till slut vill jag betona, att vi i Finland i mycket mindre grad än i Danmark och Norge, om jag är riktigt underrättad, kan använda oss av de kommunala myndigheternas understöd i statistiska arbeten som detta.

Man ser sålunda, att vid uppgörande av företagsförteckningen särskild vikt fästs vid skattemyndigheternas medverkan. Man måste medge, att även dessa i synnerhet på landsbygden äger en ingående lokalkännedom och kan sålunda vara till stor hjälp vid registreringen. Det är att märka, att skattemyndigheternas kartotek omfattar icke endast dem, som äro skattskyldiga, utan så gott som samtliga yrkesutövare. I de större städerna är lokalkännedomen både hos skattemyndigheterna och räkningskommissionerna självfallet av mindre betydelse. Men här kommer skattemyndigheternas väl utvecklade och omsorgsfullt kontrollerade kartotek att vara som kontroll av avgörande betydelse.

Då de företag eller verksamheter, som ingår i en företagsräkning, bildar den avgjort viktigaste delen av ett eventuellt företagsregister, kan man icke tänka sig möjligheten att uppgöra ett sådant förrän

företagsräkningens huvudresultat står till förfogande. Det är därför av nöden att med tillhjälp av hålkortssystem utföra en snabbstatistik, i vilken ingår endast de grundläggande uppgifterna. Utgående från detta kortmaterial, eventuellt kompletterat med de sektorer, som icke ingår i företagsräkningen, måste sedan kartoteket hållas på aktuell nivå.

Denna uppgift är dock ingalunda lätt. Idealet skulle ju vara, att i varje kommun skulle finnas ett lokalregister, som skulle sända in förändringarna till centralregistret. En utväg skulle också vara, att kommunala statistiknämnder skulle årligen införskaffa nödiga uppgifter över förändringarna. Sådana kommunala statistiska nämnder skulle nog vara fullständigt på sin plats även för andra ändamål, såsom finansstatistik, byggnadsstatistik m. m. Men sådana planer förblir nog utopier för en överskådlig framtid. Det gäller således att »förenkla» problemet. Det gäller att få fram de viktigaste förändringarna årligen på grund av allt till buds stående material. Anmälningarna till handelsregistret bör genomgås, konkurser, årsproklamor o. dyl. bör i registret antecknas, näringsanmälningar och anmälningar om förändringar till magistrater och länsmän t. ex. kvartalsvis bör införskaffas från hela riket. Det är naturligt, att kontroll skulle utövas också med tillhjälp av olika affärskalendrar, läkarförteckningar m. m. dyl. Vidare skulle förändringarna i tillstånden för bedrivande av yrkesmässig biltrafik införskaffas. Den största svårigheten vid upprätthållande av registret är otvivelaktigt fastställandet av förändringarna för de näringsidkare, som ev. stå utanför ovan nämnda register. Det vore därför nödvändigt, att skattemyndigheterna *årligen* granskar och kompletterar förteckningarna. Enligt uppgift från skattenämnderna skulle en sådan granskning icke stöta på oöverstigligen hinder, i synnerhet sedan nämnderna med tiden anpassat sig för en sådan kontrollundersökning. Beståndet i registret skulle sedan ingående prövas vid nästa företagsräkning. Ett sådant tillvägagångssätt vore kanske tillfyllest för att använda registret under mellanperioden för samplingundersökningar av ekonomisk natur.

Huru skulle då ett sådant kartotek vara lämpligast uppställt? Uppställningen beror självfallet på den användning ett sådant kartotek skall ha i det statistiska arbetet. Om man tager fasta på användningen för kommande företagsräkningar är ett register enligt kommun absolut nödvändigt. För samplingundersökningar åter måste materialet ordnas efter verksamhetsområde. För att hålla registret à jour med utvecklingen bör företagen vare i alfabetisk ordningsföljd. Det vore kanske därför på sin plats, att registret, som bör användas för många olika ändamål, borde uppställas enligt hålkortsmetoden, varigenom en snabb förnyad indelning av materialet skulle möjliggöras. Det är klart att företagens eller företagarens namn och adress bör vara med interpretormaskin infört på korten. Men dessutom bör vissa andra uppgifter stå statistikern till buds som en vägledning vid användningen. Här kan nämnas följande viktigaste kännemärken: kommun, företagsform, verksamhetsområde. Det vore helt säkert av nöden, att något kännetecken, som återger den ungefärliga storleksordningen av verksamheten, skulle införas på kortet. Man kunde ju tänka sig personalens storlek eller omsättningen enligt företagsräkningen. Självfallet kan man icke få förändringarna i dessa egenskaper framställda i kortmaterialet, men detta är ju strängt taget icke heller nödvändigt, utan det gäller endast att få en vägledning vid uppgörande av undersökningar på detta område. Jag tänker då närmast på behandlingen av vissa svårlösta frågor, främst i industristatistiken, men också i statistiken över den inhemska handeln. Enligt det ovan framförda skulle registret sålunda innehålla endast uppgifter, som är ägnade att identifiera arbetsstället eller företaget eller för att användas som indelningsgrundval vid samplingundersökningar av ekonomisk natur.

Ett register, som det ovan skisserade, fordrar självfallet en del omkostnader. Fastän det är farligt att på grund av ett så diffust program som detta uppgöra ett kostnadsförslag, kan man dock sluta sig till storleksordningen av utgifterna för registret. Man måste beräkna, att de materiella utgifterna vid grundandet av registret också fordrar sin andel. Anläggningskostnaderna kan beräknas till 2 700 000

mk eller omräknet i danska kronor c:a 82 000 danska kronor. Med anläggningskostnader förstår jag då maskiner, kortutskrivning och bearbetning, kort och inredning. De löpande kostnaderna, jämnt fördelade på perioden, skulle enligt beräkningar årligen stiga till c:a 2 000 000 mk, motsvarande 60 000 danska kronor. Det är dock att märka, att denna registeravdelning i detta fall skulle avlasta en stor del av det arbete, som nu för vissa specialändamål måste utföras som extra arbeten. Främst gäller detta företagsräkningarnas förberedelser och förberedandet av sampling, som grundar sig på företagsregistret. Dessa kalkyler är måhända tagna något i överkant, i det man kan förutsätta, att personalen (aktuarie och 2 biträden) under någon tid av året kan användas för planeringarna av andra ekonomiska undersökningar. Men å andra sidan säger icke dessa kalkyler hela sanningen. Skattemyndigheternas kontrollarbete är icke medtaget i kalkylerna, när dessa kostnader icke erlägges med Centralbyråns anslag, utan en överenskommelse bör göras i denna fråga mellan Finansministeriet och Statistiska Centralbyrån. Här kan nämnas att vid förberedande underhandlingar såväl Finansministeriet som skattemyndigheterna ställde sig sympatiskt till förslaget.

Jag klagade i början över mångfalden av register och nu föreslås ännu ett register till de många andra. Förklaringen ligger självfallet däri, att man icke i detta nu kan använda något register som sådant för statistiskt bruk. Naturligtvis fordrar också detta förslag i all sin anspråkslöshet av praktiska skäl vissa lagstiftningsåtgärder. Men ett sådant förslag som det här framförda kan i framtiden eventuellt föra till andra mera vittgående konsekvenser. Man frågar sig om icke ett centralregister inom Statistiska Centralbyrån, som dock i mycket hög grad är konsument i detta avseende och speciellt intresserad för registrets tillförlitlighet, skulle vara av nöden i framtiden. Man måste dock gå fram ytterst varsamt och försiktigt i detta hänseende, inte minst därför, att ett otal lagförändringar i bokföringslagen m. m. måste företagas. Men detta är en fråga, som för för långt att beröra i detta sammanhang.

Forhandling:

Underdirektør Skøien redegjorde for det arbejde, som er gjort i Norge for oprettelsen af et centralregister over virksomheder til brug for den forestående erhvervstælling (1953). Hovedgrundlaget for registret er folketællingslisterne for 1950. På listerne er der for alle selvstændige og for alle ledere af virksomheder (disponenter, bestyrere o. s. v.) givet oplysning om virksomhedens navn og adresse. De selvstændige omfatter også de selvstændige uden fremmed medhjælp (selvstændig arbejdende). Det register, man har fået på denne måde, er ført på hulkort. Det må imidlertid revideres og suppleres, bl. a. fordi folketællingen ikke er helt ny. Der kan være sket mange forandringer siden 1950. Registeret (lister kørt på grundlag af hulkortene) skal sammenlignes med skattelisterne i de forskellige kommuner og sendes til trygdekasserne i kommunerne for at blive gennemgået. Desuden benytter man sig af kalendere, medlemsfortegnelser i organisationer o. s. v. Imidlertid er man gået endnu et skridt videre for at få justeret registeret bedst muligt. Byrådet sender særlige kort (identifikationskort) ud til alle, der er opført i det foreløbige register med anmodning om at sende kortet tilbage med oplysning om virksomhedens art, om adresseforandring o. s. v. På den måde får man korrigeret registeret før udsendelsen af selve tællingsskemaet. Samtidig beder man også om oplysning om antal funktionærer og arbejdere for at skaffe grundlag for samplingundersøgelser. På den måde kan man få sat disse undersøgelser i gang på et tidligere tidspunkt, end det ville være muligt, hvis man skulle vente på oplysningerne på selve tællingsskemaet. Oplysningerne om antal funktionærer og arbejdere overføres til registerkortet ved mark-sensing.

Byråchef Uhnborn: Spørgsmålet om virksomhedsregistre er aktualiseret meget i den senere tid. Sverige har ligesom andre lande et stort antal forskellige registre, der er oprettet til administrative formål. Desuden har man også registre, der tjener statistiske formål. Det er klart, at det ville være af stor betydning, om man kunne få oprettet et centralregister, og Konjunkturinstituttet har for nylig udbedt sig en udredning vedrørende dette spørgsmål.

Man havde tænkt sig at oprette et fritstående register, som skulle hvile i sig selv og på grundlag af selvstændige rapporter. På grund af de betydelige omkostninger er man dog blevet klar over, at man må forsøge at kæde registret sammen med noget administrativt.

Definitionen af, hvad en virksomhed er, volder betydelige vanskeligheder; man må dels se på bedriftsenheden og dels på arbejdsstedet. Desuden er der spørgsmålet om de små virksomheder, som jo ofte kan ligge på grænsen af, hvad man kan kalde en virksomhed. Sammenlagt har disse små virksomheder et stort antal beskæftigede.

En anden afgrænsningsvanskelighed er, hvilke erhverv der skal med. Man har ikke tænkt sig at indarbejde jordbruget i registret, da man andetsteds har fuldstændigt register over jordbruget. Statslige og kommunale virksomheder medtages for så vidt de er af samme art som de private virksomheder. Desuden medtages naturligvis både fysiske og juridiske personer.

Et fuldstændigt register skulle oprettes hvert femte år og udarbejdes på grundlag af oplysninger om antal beskæftigede, der afgives ved mandtallet. Disse oplysninger skulle indsendes til en centralmyndighed, som skulle udarbejde registret.

Med hensyn til virksomheder med over 5 personer skulle registret fornyes hvert år på grundlag af årlige indberetninger. Disse indberetninger kunne give et værdifuldt bidrag til beskæftigelsesstatistikken. Der har også været tale om, at der skulle afgives fortløbende indberetninger, også for de mindre virksomheder, hvorved registret altid ville være aktuelt, men det er opgivet.

Man har også været inde på tanken om at oprette lokale registre, der skulle danne grundlag for å jourføringen af centralregistret. Endvidere har man været inde på, som i Finland, at benytte sig af næringsregistret, men det har måttet opgives.

Kontorchef Stjernqvist: I Danmark har spørgsmålet om et centralregister ikke været aktuelt endnu. Et sådant register ville naturligvis være af betydning for erhvervstællingerne. Indsamling af oplysninger

hertil har hidtil — med succes — været overladt til kommunerne, der har ganske godt rede på virksomhederne.

Kontorchef Bjerke omtalte den betydning, et register kunne have for visse samplingundersøgelser. Han pegede i denne forbindelse på, at udvalget af virksomheder, der danner grundlag for det danske detailomsætningsindeks, stammer fra erhvervstællingen i 1935. Det har ikke været muligt i den mellemliggende tid at komplettere dette udvalg og få nye virksomheder med. Et centralregister ville i denne henseende være af stor betydning.

Kontorchef Skade: Et centralregister ville naturligvis være en lækerbisen for statistikerne, men det er dog et spørgsmål, om det er pengene værd. I produktionsstatistikken forsøger man efter hver erhvervstælling at supplere statistiken med virksomheder med under 5 arbejdere. Det er jo nemlig de små virksomheder, der er problemet, de store kan man sagtens få oplysninger om. Man har forsøgt at skrive til de små virksomheder på grundlag af erhvervstællingen, og det viser sig da, at mange af dem er uaktuelle (aldersrentenydere m. v.). Grundlaget for oprettelsen af et register må være folketællingen eller erhvervstællingen, men oplysningerne heri er usikre, idet mange alders- og invaliderrentenydere, rentiers etc. opgiver, at de er erhvervsdrivende. Skade nævnte desuden den vanskelighed, at mange virksomheder vil blive hængende i registret lang tid efter, at de er opløst. Betydningen af registret vil nok være, at det kan danne grundlag for samplingudvalg. Omkostningerne ved et register vil være meget store; han henviste i denne henseende til arbejdsløshedsregistret.

Øverdirektør Karin Kock omtalte de forskellige registre, man har haft i Sverige. Centralbyrået har som konsument en overmåde stor interesse i et centralregister. Specielt m. h. t. bygningsbranchen har man i øjeblikket slet ikke nogen oversigt, hvilket er meget uheldigt, da denne branche jo betyder overordentligt meget. Det vil iøvrigt indenfor denne branche volde vanskeligheder at skille de selvstændige ud. Man har heller ikke i øjeblikket nogen oversigt over repræsentativiteten inden for de forskellige brancher, da flertallet af de eksisterende

registre er ufuldstændige. Karin Kock mente, at man i alle tilfælde i statistisk henseende vil være betydeligt bedre stillet med et centralregister end med de eksisterende registre.

Kontorchef Bjerke spurgte om vinststatistiken i Sverige er gennemført i samarbejde med erhvervene.

Överdirektör Karin Kock: Ja; samarbejdet med industriens organisationer er gået udmærket, men med hensyn til handelen har der været visse vanskeligheder.

Kommerseråd Nilsson gjorde opmærksom på, at det industristatistiske register i Kommerskollegiet har været udmærket. Dette register føres à jour til stadighed.

Överdirektör Lindberg takkede for de oplysninger, der var fremkommet. Han oplyste, at Finland ved håndværkstællingen i 1934 havde dårlige erfaringer m. h. t. de kommunale inspektørers indsamling af oplysninger. Endnu mindre må man vente sig fra selve de kommunale myndigheder, i hvert fald i Finland. Endvidere bemærkede han, at register jo kunne holdes aktuelt, hvis man indførte pligt for virksomhederne til at gøre anmeldelse.

Interviewundersøgelser og opbygning af en interviewerorganisation indenfor de statistiske centralbureauer.

Indledningsforedrag ved departementschef Einar Cohn::

I geografisk henseende er Danmark som bekendt kun et lille land.

Dette gør, at den spørgerorganisation, som Departementet har opbygget til brug for labourforceundersøgelserne her i landet, bliver langt mere enkel og lige til end i vore nabolande.

Vi er i stand til uden vanskeligheder at kunne kontakte vore spørgerer her fra København. Der behøves ingen »supervisor« som i Amerika. Skulle en spørger komme ud for et tvivlspørgsmål, er vejen til en telefon almindeligvis ikke længer end, at den kan overkommes og kontakt med os herinde kan opnås.

Da vi for godt et år siden gik i lag med en labourforceundersøgelse, var der ikke tid til at nedsætte en kommission, der kunne overveje, hvorledes sagen skulle gribes an, vi blev simpelthen kastet hovedkuls ud i løsningen af opgaven.

Den spørgerorganisation, som hurtigt blev oprettet, tager kun direkte sigte på labourforceundersøgelsen. Hvorvidt de spørgere, der er udvalgt, også ville egne sig til at løse andre opgaver, kan der ikke siges noget generelt om, afgørelsen heraf må bero på den i hvert tilfælde stillede opgave.

Spørgerne er udvalgte af de forskellige husmoderforeninger m. v., fortrinsvis blandt husmødre eller andre kvinder i alderen 25—40 år, og for landkommunernes vedkommende er lagt vægt på lokalkendskab til det pågældende distrikt.

Man har dog ikke udelukkende anvendt denne type af spørgere. I byerne — især i Hovedstaden — har man suppleret de kvindelige spørgere med nogle socialrådgivere og nogle elever fra den sociale skole.

De erfaringer, vi har fra den første tælling forrige år, synes at vise, at det valg, vi har foretaget, har været godt. Fordelingen mellem forskellige slags spørgere er for den nuværende tælling som følger:

Elever på Den sociale skole	11
Socialrådgivere	37
Husmødre	144
Andre	56
	248

Den anførte sammensætning er væsentlig forskellig fra den, man har benyttet i Sverige ved budgetundersøgelserne, idet spørgerne der i langt højere grad er akademisk uddannede.

Da vi har ønsket, at de enkelte spørgere kun skulle henvende sig til relativt få husstande, har vi trods landets lidenhed og til trods for, at der kun indgår 6 000 husstande i undersøgelsen, mange spørgere, nemlig de 250, d. v. s. relativt flere end i U.S.A.

Til trods for, at landet er så lille, har vi haft en finere stratificering end i Amerika, hvilket synes at have bidraget til en nedsættelse af usikkerheden på materialet.

Det materiale, vi fik ind ved den første undersøgelse i maj forrige år, var gennemgående pænt udfyldt, og kun 1 pct. af samtlige husstande havde nægtet at svare, hvilket også svarer til, hvad amerikanerne har opnået. Godt 4 pct., særlig i byerne, var ikke truffet hjemme.

Det synes, som om spørgerne har været glade for arbejdet, idet »dødeligheden« ikke har været så forfærdelig stor. Vi kan derfor godt tale om, at vi er ved at få en stab af »trænede« spørgere.

Vi har også været glade for vore spørgere og ikke mindst for de mange værdifulde oplysninger, som vi har fået i tilfælde af, at der har været vanskeligheder. Spørgerne har nemlig ikke været bange for at fortælle på bagsiden af skemaerne, hvad de er kommet ud for.

Med hensyn til betalingsformen har det været diskuteret vidt og bredt, om man skal give spørgerne timebetaling eller stykbetaling for hvert ordentligt udfyldt skema. Vi er blevet stående ved en stykbetaling. Man kunne tænke sig, at en stykbetaling ville føre til, at skemaerne ville blive skødesløst udfyldt, men vore erfaringer synes at vise, at dette ikke er tilfældet.

Foruden betaling pr. udfyldt skema ydes der også i tilfælde af lange distancer en vis godtgørelse herfor, ligesom der ydes godtgørelse for instruktionskursus m. v.

De samlede udbetalinger til spørgerne har været følgende:

6 400 kr. i forbindelse med instruktionsmøderne,
26 500 kr. for selve udspørgningsarbejdet,
eller pr. spørger i gennemsnit ca. 140 kr. i alt.

Det, som er af vital betydning for, at en tælling kan blive ordentlig gennemført, er foruden den rette formulering af spørgsmålene på skemaerne uddannelsen af spørgerne. Vi har erfaringer for, at dette — som så meget andet her i tilværelsen — ikke skal gøres alt for indviklet. Vor fremgangsmåde har været følgende:

Nogen tid før tællingens afholdelse udsendes til de enkelte spørgerne skemaer, kodeskemaer og en instruks, og vi beder spørgerne i en ledsageskrivelse om at se på skemaerne m. v. og læse instruksen grundigt igennem. I ledsageskrivelsen er også anført, hvornår vi ønsker at se spørgerne til instruktionsmøde. Disse møder foregår dels i København og dels i provinsen og varer kun en dag. I løbet af de ret få timer, instruktionen foregår, søger vi at klare alle vanskelige problemer med spørgerne. Ved disse instruktionsmøder lægger vi især vægt på at få udryddet misforståelser, som ofte kan være hårrejsende. Vi bruger derfor en stor del af tiden til at gennemgå svære eksempler med spørgerne, idet vi herigennem får føling med, om spørgerne virkelig har forstået meningen med spørgsmålene.

En dag er naturligvis ikke så meget. Til sammenligning kan det nævnes, at ved de svenske budgetundersøgelser, som utvivlsomt er mere omfattende og sværere, har man haft et fire-dages kursus.

Når forrige tælling gik så godt, skyldes det utvivlsomt det gode arbejde, som blev udført af spørgerne; men vi tillægger det også stor betydning, at vi gjorde en ikke ringe propaganda for tællingen og derigennem »backede« spørgerne op.

Denne propaganda gav sig udtryk i et pressemøde, hvor vi fortalte pressen om formålet med undersøgelsen og betydningen af, at den blev gennemført så godt som muligt.

Foruden denne propaganda har radioen givet mig lejlighed til i »aktuelt kvarter« at sige et par ord (6 à 7 minutter) til lytterne om bl. a. betydningen af, at spørgerne bliver venligt modtaget. Begge former for propaganda har utvivlsomt hjulpet meget.

Ved den undersøgelse, der blev foretaget i maj måned i år, og som er vor anden undersøgelse, lod vi så vidt muligt de samme spørgerne gå til de samme husstande (den samme bopæl). Det har da også vist sig, at spørgerne er blevet vel modtaget — næsten med gensynsglæde.

Vi har altså hidtil haft gode erfaringer med hensyn til gennemførelse af den slags tællinger, og det gælder iøvrigt også vor forbrugsundersøgelse i 1948. Det, som vi ikke har kunnet undgå at spekulere

på, er, hvordan det vil gå, hvis man tænkte sig, at en udspørgning af befolkningen ved hjælp af spørgere tog overhånd. Vi er ikke så entusiastiske at tro, at en stærk udvidelse af vor spørgervirksomhed ikke godt kan give bagslag. At folk, for at sige det populært, så vil sige til vore spørgere, »at de kan rende og hoppe«. Det har gjort, at vi er meget forsigtige med at ville indlade os på at tage nye undersøgelser op, og det var med nogen betænkelighed, og kun fordi der blev presset stærkt på fra Arbejds- og Socialministeriets side, at vi gik med til at tage nogle få spørgsmål om folks ferieanvendelse med på labourforceskemaet ved den labourforcetælling, vi foretog nu i maj.

En anden ting, som jeg allerede har fremhævet, og som jeg gerne vil gentage, er, at den organisation af spørgere, vi har oprettet, kan være udmærket til mange undersøgelser; men det kan meget vel tænkes, at man kan komme ud for undersøgelser, hvor denne organisation af spørgere ikke er velegnet. Man må derfor ikke tro, at man en gang for alle kan tømre en organisation op, som kan bruges ved undersøgelser af enhver art.

Forhandling:

Departementschef Cohn gav i tilslutning til sit foredrag forskellige oplysninger om den danske forbrugsundersøgelse i 1949. Ved denne undersøgelse anvendtes der fortrinsvis socialrådgivere som spørgere og i landkommunerne spørgere, der var udpeget af kommunalbestyrelserne. Endvidere oplyste Cohn, at det oprindeligt var hans tanke, at man ved labourforceundersøgelsen skulle have søgt forbindelse med et privat institut for markedsundersøgelser, der er i besiddelse af en fast spørgerorganisation. Dette blev dog opgivet. Det er jo også nok muligt, at et sådant institut ikke i alle tilfælde har spørgere, hvor man skal bruge dem, f. eks. i landkommunerne. Departementet vil være betænkelig ved at anvende spørgere for hyppigt. Ligeledes vil man i det enkelte tilfælde bestræbe sig på at begrænse spørgsmålenes antal.

Överdirektör Karin Kock var taknemlig for de erfaringer, man kunne få fra Danmark med hensyn til spørgerundersøgelser, men

naturligvis er forholdene forskellige i de forskellige lande. For tiden arbejder man på at få en fast spørgerorganisation, som det er hensigten skal være en afdeling under Centralbyrået. Forslag herom vil blive fremsat inden efteråret.

Efter forslaget skal der være 5 kontrollanter rundt i landet. Disse kontrollanter skal være hjemmehørende i de største byer, hvorved det skulle være muligt at få akademisk uddannede personer til at udføre arbejdet som deltidsarbejde. Kontrollanterne skal have ansvaret for arbejdets udførelse i hver sit distrikt.

Angående selve spørgerne, som man i Sverige, i mangel af en bedre benævnelse, har kaldt feltarbejdere, bemærkede Karin Kock, at man også i Sverige har tænkt på de såkaldte socialarbejdere. Måske kan man i visse tilfælde risikere, at de adspurgte personer betragter disse med en vis mistro. Med hensyn til at anvende studenter som spørgere, har man i Sverige indvendt, at de blev for kort tid på samme sted. Man må ved udvælgelsen af spørgerne tage hensyn til, at det jo kan komme til at dreje sig om meget forskellige undersøgelser, og at der kan blive tale om at udspørge helt forskellige samfundsgrupper. Ligeledes må man tage hensyn til arbejdets usikre karakter. Man kan vel vente størst interesse fra spørgernes side, hvis der ikke er for lang tid mellem undersøgelserne.

Man skal være forsigtig med ikke at stille for mange bispørgsmål ved undersøgelserne, hvorved hovedspørgsmålene forflygtiges. Karin Kock bemærkede endelig, at man i Sverige er af den opfattelse, at de private gallup-instituter, som i stor udstrækning arbejder med rent kommercielle markedsundersøgelser, ikke er velegnede til den type af undersøgelser, som de officielle bureauer udfører, og at man bør have en organisation, som man selv bestemmer over. En sådan organisation vil også kunne anvendes til videnskabelige undersøgelser, som foretages af universitetsinstituter og andre.

Överdirektör Lindberg gjorde opmærksom på, at en fast interviewerorganisation jo ikke blot skulle tjene de statistiske byråer, men også andre styrelser, kommissioner m. v. Der må tages hensyn hertil ved

bedømmelsen af de omkostninger, som er forbundet med at have en fast interviewerorganisation.

I Finland har man forsøgt sig med samarbejde med gallupinstituttet, og erfaringerne er gode, men et sådant samarbejde er naturligvis i høj grad afhængig af det private instituts ledelse. At bygge en interviewerorganisation op i Finland vil volde betydelig vanskelighed, da det vil være nødvendigt med et relativt meget stort antal interviewere på grund af landets udstrækning. Også rejseomkostningerne vil blive betydelige, og man kan ikke stille ret store krav til interviewernes uddannelse.

Byråchef Hofsten nævnte, at Socialstyrelsen har visse erfaringer med hensyn til en interviewerorganisation. Styrelsen har på interviewbasis gennemført 5 undersøgelser vedrørende konsumtionsvanerne. Den interviewerorganisation, man har bygget op i anledning af disse undersøgelser, håber man kan danne grundlag for Centralbyråns planlagte organisation. Man har samlet interviewerne til korte instruktionsmøder, som dog har vist sig ikke at være tilstrækkelige, hvorfor man ved den senest foretagne undersøgelse har lagt stærkere vægt på instruktionen og også stærkere vægt på rekrutteringen af interviewere. Man anvender som interviewere for en stor del akademisk uddannede personer, men dog også mange andre, og man anvender både mænd og kvinder. Det er vigtigt, at man ved udvælgelsen af interviewerne har et stort materiale at vælge imellem. Ved den sidst afholdte undersøgelse samlede man interviewerne 4 dage i Stockholm til instruktion, og man holdt desuden kontakt med interviewerne hele tiden, mens undersøgelsen stod på. Ved de første undersøgelser var der et betydeligt bortfald af de adspurgte, men ved de seneste undersøgelser er bortfaldsprocenten ubetydelig. Man forbereder for tiden en konsumtionsundersøgelse, som skal foretages i 1953 i både byer og landsbyer. Denne undersøgelse er det meningen at fortsætte med mindre 2-årige undersøgelser i stedet for større undersøgelser hvert 10. år.

Hofsten bemærkede, at det er mærkeligt, man fra dansk side er bange

for at spørge for tit, når man samtidig hævder, at spørgerne modtages med gensynsglæde. Han pegede i denne forbindelse på, at man jo ikke behøver hver gang at spørge de samme personer. Han var enig i, at man ikke bør gøre antallet af spørgsmål for stort.

Kontorchef Bjerke: Gallupundersøgelserne lider af den fejl, at det er et bevidst udvalg i modsætning til vore undersøgelser, hvor udvælgelsen indenfor strataen er tilfældig. Vi opnår derved at kunne sige noget om usikkerheden. Den kreds af spørgere, vi har haft her i landet til labourforceundersøgelsen, svarer nogenlunde til, hvad man har anvendt i Amerika. Bjerke var ikke enig i, at vi kan foretage så mange undersøgelser, vi vil. Folks indstilling overfor disse undersøgelser er i høj grad afhængig af pressens indstilling, og hvis der er for mange undersøgelser, vil pressen være modvillig.

Byråchef Uhnбом: Man må jo først være klar over, om der er behov for at foretage interviewundersøgelser. Hvis et sådant behov er tilstede, bør man sikre sig, at disse undersøgelser gennemføres på bedste og billigste måde, og for at nå dette mener vi i Sverige, at en centralorganisation er nødvendig. Den sædvanligste type af interviewundersøgelser har husstandene eller individerne som observationsformål; det gælder også labourforceundersøgelserne. I organisatorisk henseende har man således at gøre med et flertal undersøgelser af samme type, hvorfor en centralorganisation vil kunne være til nytte. Uhnбом mente, at det er uklogt at overlade interviewundersøgelserne til private firmaer.

Departementschef Cohn gjorde opmærksom på, at man i Danmark også anvendte interviewformen ved ungdomsundersøgelsen. Han forstod, at man i Sverige er indstillet på at oprette en centralorganisation af interviewere, men hvis man ikke kan anvende de samme interviewere ved alle undersøgelser, så vidste han ikke, hvad man skal med en centralorganisation. Cohn mente, det er bedst ved hver undersøgelse at vælge de interviewere, der er bedst egnede til den pågældende undersøgelse. Iøvrigt er det vel ikke særlig vanskeligt at være interviewer, blot man er normalt begavet.

Kansliråd Modeen forstod ikke rigtigt nødvendigheden af at opbygge en centralorganisation. I Finland og formentlig også i Norge vil en sådan organisation blive en dyr historie. Modeen mente ligesom Cohn, at interviewernes rolle ikke er så svær. Oprettelsen af en centralorganisation er ikke aktuel nu; man må tage interviewerne specielt til hver enkelt af de helt nødvendige interviewundersøgelser, som skal foretages. Modeen mente i modsætning til Lindberg, at Gallupinstituttets intervieworganisation ikke var geografisk fuldstændig, samt at også interviewernes uddannelse og dygtighed var noget ujævn, hvorfor erfaringerne fra dette samarbejde ikke kunne betegnes som helt tilfredsstillende.

Överdirektör Karin Kock pegede på den betydning, det vil have for videnskaben, at der oprettes en fast interviewerorganisation. Med hensyn til omkostningerne henviste hun til, at der hidtil er brugt mange penge til interviewundersøgelser, der er foretaget af andre styrelser, komiteer m. v. Disse undersøgelser vil også vinde i kvalitet, hvis de centraliseres. Karin Kock var ikke bange for pressens reaktion, blot den informeres om, hvad det drejer sig om. Kunne iøvrigt ikke se, at betænkeligheden ved at foretage mange interviewundersøgelser er større, end hvis det drejer sig om almindelige statistiske undersøgelser.

Aktuarie Dalenius nævnte som karakteristisk for den moderne statistik, at man må samordne produktionsfaktorerne således, at det samlede totalresultat bliver det bedst mulige, at man får de flest mulige oplysninger for de omkostninger, som statistiken medfører. Et led heri er det at opbygge en interviewerorganisation, som kan udnyttes mest muligt alsidigt. Det vil der da også blive lagt vægt på ved opbygningen af den svenske organisation.

De anvendelser, der i første række kan være tale om, er følgende:
1) Interviewundersøgelser vedrørende forhold, hvis hyppighed og geografiske spredning er betydelig, f. eks. labourforceundersøgelser, sygelighedsundersøgelser samt undersøgelser, hvor man i forbindelse med en totalundersøgelse ønsker at få særligt specificerede oplysninger ind fra et mindre udvalg. 2) Løsning af bortfaldsproblemet f. eks. ved »före-

tagssampling». 3) Kontrol af fuldstændigheden af større totalundersøgelser. 4) Løsning af »ram«-problemet. Dalenius mente, at interviewundersøgelserne kan gennemføres billigst, hvis man har en central-interviewerorganisation. Han har set på den af Lindberg omtalte undersøgelse, som blev foretaget af det finske gallupinstitut, og mener, at den ikke er god.

Byråchef Hofsten mente ikke, at omkostningerne ved oprettelse af en centralorganisation af interviewere er så stor i forhold til, hvad statistiken iøvrigt koster. Han synes, det er forkert at spørge, om vi har råd til at oprette en centralorganisation, man kunne også spørge, om vi har råd til at lade være. Efter de erfaringer, man har, er sikkerheden ved undersøgelser foretaget gennem en centralorganisation betydelig større, end hvis man ikke har en centralorganisation. Er ligesom Karin Kock ikke bange for pressens modvilje; man behøver jo ikke hver gang en stor pressekampagne.

Underdirektør Skøien oplyste, at man ikke har nogen erfaring i Norge, men man tænker på at oprette en fast organisation. Er enig med Cohn i, at det må være bedst med forskellige spørgere til de forskellige undersøgelser. Nævnte f. eks., at det til en sygelighedsundersøgelse nok vil være bedst at anvende sygeplejersker.

Överdirektör Karin Kock var sikker på, at man til langt de fleste undersøgelser kan anvende de samme spørgere, men for enkelte undersøgelser vedkommende kan der nok blive tale om at anvende specielle spørgere, f. eks. som nævnt indenfor sygelighedsstatistik, men måske også indenfor landbrugsstatistik.

Kontorchef Skade: Man skal ikke overdrive betydningen af, at spørgerne er specialister. Det er bedre, at spørgerne er allround og kan spørge om alt muligt. Skade er interesseret i Dalenius' forslag om at løse bortfaldsproblemet i virksomhedsregistre ved anvendelse af interviewere. Der er alt for meget skriveri om disse bortfaldne virksomheder.

Kontorchef Bjerke spurgte, om man i Sverige har tænkt over, om man kan anvende samme stratainddeling, både når det drejer sig om husstande, og når det drejer sig om virksomheder.

Aktuarie Dalenius svarede, at dette problem er behandlet i en tidsskriftartikel, hvorefter der ikke skulle være noget i vejen for at anvende samme udvalg.

Departementschef Cohn syntes, det havde været et meget nyttigt møde. Man har med hensyn til det her behandlede problem udvidet det statistiske miljø. *Karin Kock* havde fuldstændig ret i, at jeg begik en logisk fejl ved dels at ønske særlige spørgsmål til hver undersøgelse og dels ikke at lægge særlig vægt på spørgernes uddannelse. Naturligvis kan man til mange undersøgelser anvende de samme spørgsmål. Hvor meget eller hvor lidt, man skal gøre ud af en spørgerorganisation, må jo afhænge af, hvor store krav, der kommer udefra til bureauerne om at foretage sådanne undersøgelser, som bedst kan gennemføres på interviewbasis. *Cohn* mente iøvrigt stadig, at man skal iagttage en vis forsigtighed.

Bjerve afsluttede derefter forhandlingen, idet han bemærkede, at man fra norsk side havde været særlig glad for at få emnet behandlet, fordi man på området ikke har nogen erfaring, men står overfor at skulle gøre noget.

Angående tid og sted for næste chefsmøde:

Direktør Bjerve: Det ville være mest praktisk, om det ordinære chefsmøde og det almindelige statistikermøde, der begge afholdes hvert 3. år, i fremtiden ligesom denne gang kunne finde sted samtidig. Det næste almindelige statistikermøde vil finde sted i Oslo om 2 eller 4 år, idet det flyttes enten 1 år frem eller 1 år tilbage for at undgå, at det som denne gang falder sammen med det nationaløkonomiske møde, der også holdes hvert 3. år. Det næste ordinære chefsmøde skulle herefter også finde sted i Oslo om 2 eller 4 år.

Mødedeltagerne gav deres tilslutning hertil.

Överdirektör Karin Kock: Hvis det ordinære chefsmøde ikke skal afholdes før om 4 år, er det vel givet, at der skal afholdes et ekstraordinært chefsmøde forinden. Dette møde vil Stockholm meget gerne have.

Lindberg: Da det er meget længe siden, der har været holdt chefsmøde i Finland, vil jeg foreslå, at det eventuelle ekstraordinære chefsmøde afholdes i Finland.

Bjerve indbød herefter til det næste ordinære chefsmøde i Oslo om 2 eller 4 år. Spørgsmålet om, hvor det eventuelle ekstraordinære chefsmøde skal finde sted, må stå hen til senere afgørelse, idet der foreligger indbydelse både fra Sverige og Finland. *Bjerve* takkede Det statistiske Departement for værtskabet under det nu afsluttede møde. Særlig takkede han departementschef *Cohn* for det udmærkede arrangement.

Departementschef Cohn afsluttede derefter chefsmødet med tak til alle mødedeltagerne.

Bilag:
**Promemorier vedrørende organisationsforholdene
i de statslige statistiske bureauer.**

Den officielle statistik i Danmark.

Statistikens organisation.

Den officielle statistik er i Danmark for langt den største dels vedkommende samlet i Det statistiske Departement.

Blandt de enkelte undtagelser kan navnlig nævnes 1) Trafiketa-ternes (jernbaner, post-, telefon- og telegrafvæsen) driftsstatistik, 2) statistik på grundlag af indberetninger til visse tilsynsmyndigheder (Banktilsynet, Sparekassetilsynet, Forsikringsrådet), forskellige sociale direktoraters og institutioners statistik over deres virksomhed samt medicinalstatistiken, der udarbejdes af Sundhedsstyrelsens statistiske kontor. For flere af disse områders vedkommende gælder det, at statistiken udarbejdes i nært samarbejde med Det statistiske Departement.

Personalets uddannelse.

Ansættelse som sekretær(aspirant) — begyndelsesstillingen for det overordnede personale — er betinget af, at vedkommende har statsvidenskabelig eksamen (cand. polit.) fra Københavns Universitet eller økonomisk eksamen (cand. oecon.) fra Århus Universitet; begge disse eksamener omfatter bl. a. nationaløkonomi, driftsøkonomi, økonomisk historie, statistik, finansvidenskab og visse juridiske fag. I enkelte tilfælde er dog også ansat sekretærer(aspiranter) med forsikringsvidenskabelig eksamen fra Københavns Universitet eller — endnu sjældnere — juridisk eksamen. Der kræves eksamen med 1. karakter.

Det ikke-akademiske personale består dels af månedslønnet kontorpersonale, der bortset fra Hulkort-maskinafdelingen udelukkende er kvindeligt, dels af timelønnede studenter og enkelte timelønnede »vikarer«.

Til ansættelse som kontoristaspirant — begyndelsesstillingen for kontorpersonalet — kræves studentereksamen (12—13 års skolegang), realeksamen el. lign. (10—11 års skolegang); ved forberedelsen til disse eksamener har eleverne modtaget undervisning i 2 eller 3 af hovedsprogene.

For at blive ansat som student, må vedkommende foruden at have studentereksamen være aktivt studerende ved Københavns Universitet, Danmarks tekniske Højskole eller Landbohøjskolen.

Fortsat uddannelse gives kun i meget begrænset omfang. For det akademiske personale har der i efterkrigsårene været arrangeret undervisning i engelsk.

Endvidere kan det nævnes, at professoren i statistik ved Københavns Universitet siden foråret 1950 er knyttet til Departementet som særlig sagkyndig m. h. t. nyere statistisk teori. Dels gennem professorens medvirkning ved tilrettelæggelsen af forskellige repræsentative tællinger, dels ved anden konsulent- og instruktionsvirksomhed skulle mulighederne øges for, at det akademiske personale kan holde sig a jour med nyere statistiske metoder.

Blandt det ikke-akademiske personale gennemgår et mindre antal bogholderikursus (1 eller 2 vinterhalvår), nemlig personale, der er beskæftiget med forskellige arter regnskabsstatistik (aktieselskabsregnskaber, offentlige financer etc.) eller med Departementets interne regnskab. Desuden gennemgår personalet i Hulkort-maskinafdelingen I. B. M.s maskinkursus.

Forskellige planer om systematisk videre uddannelse af personalet, navnlig det ikke-akademiske, har været drøftet, men er hidtil ikke realiseret.

Lønforhold samt personalets størrelse.

I begyndelsesstillingen for akademisk personale, sekretærspirantstillingen, er lønnen 865 kr. pr. måned de første 6 måneder for en »forsørger« (gift mand el. dermed ligestillet) og 703 kr. for ugifte (under 30 år), derefter i 1½ år henholdsvis 895 kr. og 733 kr.; det førstnævnte løntrin kan i visse tilfælde springes over.

Ansættelse som tjenestemand (sekretær) kan tidligst ske efter 2 års aspiranttjeneste og kun for så vidt en stilling er ledig; i de seneste år er der i Departementet, ligesom i de fleste ministerier, gennemsnitlig gået 3—4 år, inden der har været mulighed for ansættelse som tjenestemand; fra begyndelsen af 3. år er aspirantlønnen dog den samme som begyndelseslønnen for sekretærer.

Månedslønningerne for de forskellige akademiske tjenestemandstillinger samt antallet af stillinger fremgår af nedenstående, der gælder fra 1. april 1952.

	Antal stillinger	Begyndelsesløn kr. pr. måned		Slutløn kr. pr. måned		Slutløn opnås efter følgende antal år.
		Giftede	Ugiftede o. 30 år	Giftede	Ugiftede o. 30 år	
Sekretærer ¹⁾	10	930	820	1 049	939	9
Fuldmægtige	8	1 134	1 014	1 218	1 098	6
Eksp. sekretærer . . .	5	1 255	1 135	1 357	1 227	5
Kontorchefer	5	1 534	1 394	1 728	1 578	10

¹⁾ For ugiftede sekretærer under 30 år er begyndelseslønnen 768 kr. og slutlønnen 881 kr.

Oprykning fra sekretær til fuldmægtig og ekspeditionssekretær samt oprykning fra kontorist til kontorassistent, jfr. det følgende, sker som hovedregel efter tur.

Begyndelseslønnen for en kontoristaspirant varierer fra 280 kr. til 548 kr. mdl. for en ugift, afhængig af om den pågældende har haft kontorarbejde kortere eller længere tid før ansættelsen i Departementet; ansættelse som kontorist kan ske ved opnåelse af 21 års alder, dog tidligst efter 2 års aspiranttjeneste og under forudsætning af, at en stilling er ledig. Lønningerne for de forskellige ikke-akademiske stillinger og antallet af stillinger fremgår iøvrigt af efterfølgende oversigt (1. april 1952).

Foruden det tjenestemandsansatte kontorphonale og aspiranterne dertil beskæftiger Departementet et antal »regulativlønnede« ikke-tjenestemandsansatte kontormedhjælpere med lignende lønninger som det tjenestemandsansatte personale.

Studenterbegyndelseslønnen er fra 1. april 1952 299 øre i timen, stigende til i alt 359 øre, der opnås efter 3 år, forudsat at studenten

	Antal stillinger	Begyndelsesløn kr. pr. måned			Slutløn kr. pr. måned			Slutløn opnås efter følgende antal år
		Gifte	Ugifte o. 30 år	Ugifte u. 30 år	Gifte	Ugifte o. 30 år	Ugifte u. 30 år	
Kontorist	66	702	602	559	770	670	625	10
Kontorassistent	45	763	663	617	835	735	689	9
Assistent	16	793	692	647	942	832	780	12
Overassistent	5	955	845	793	1 103	983	921	6

har taget 1. del af afgangseksamen fra en af de nævnte højere læreanstalter, ellers 349 øre. Hertil kommer et tillæg på 83 øre for gifte studenter (forsørgere). Antallet af studenter er ca. 150.

I omstående oversigt er Det statistiske Departements personale fordelt på kontorer og arbejdsområder. Personalet omfatter pr. 1. april 1952 i alt ca. 550 personer, hvoraf ca. 35 har universitetsuddannelse. I dette sidstnævnte tal er medtaget sekretæraspiranter, af hvilke der for tiden er i alt 15. Til gengæld er en del af sekretærerne og fuldmægtigene i de faste stillinger uden for nummer, idet de enten midlertidigt er udlånt til andre styrelser eller har orlov i anledning af midlertidigt arbejde i internationale organisationer.

Med hensyn til den meget lille del af den officielle statistik, som udarbejdes uden for Departementet, jfr. ovenfor, har det ikke været muligt at foretage en opgørelse af antallet af beskæftigede, da udarbejdelsen i de fleste tilfælde sker i nær tilknytning til andet arbejde, f. eks. udarbejdelse af årsberetninger o. l., hvorfor en udskillelse af det personale, som beskæftiger sig med egentlig statistik, ikke er mulig.

Arbejdstid, ferie m. v.

Arbejdstid. 42 timer egentlig, nemlig kl. 9,30—17 ugens første 5 dage og kl. 9—13,30 om lørdagen for alle undtagen studenter; for disse er kontortiden sædvanlig 5 timer (12—17) ugens første 5 dage, lørdag 2½ time. For sekretærer, fuldmægtige og ekspeditionssekretærer består en vis adgang til dispensation fra den sædvanlige kontortid.

Ferie. Akademisk personale samt kontorassistenter, assistenter og overassistenter har 4 ugers ferie, kontorister 3 uger, efter 15 år dog 4 uger.

Kontoristaspiranter, vikarer og studenter har 2 uger, fra 7. ferieår dog 3 uger. Alle med højst 3 ugers ferie har adgang til yderligere 1 uges frihed, der enten afarbejdes eller »købes«, studenter har adgang til 2 uger ekstra, hvoraf højst 1 uge kan afarbejdes.

Under *sygdom* får *tjenestemænd* fuld løn i indtil 180 dage, tjenestemænd over 50 år 250 dage, derefter fradrages $\frac{1}{3}$ af lønnen; sygedage, der ligger forud for en periode på 2 år (resp. 3 år) med højst 30 sygedage, medregnes ikke i de 180 dage. Til andre ansatte gives løn i højst 120 dage, forinden de opsiges med 1 måneds varsel.

Afsked med pension kan opnås ved 65 års alderen og skal søges fra det fyldte 70. år; der kræves en tjenestetid på 33 år efter det fyldte 30. år for at opnå fuld pension.

Publikationsformer.

Departementets publikationer er følgende:

1) *Statistisk Tabelværk*: I denne række offentliggøres bl. a. de detaillerede resultater af de »store« folketællinger hvert 10. år, af erhvervs-tællingerne, årlig opgørelse af vareind- og udførselen, statistik over kommune- og havneregnskaber (i reglen hvert 5.—8. år) og ejendoms-skyldvurderingerne. Der udkommer i reglen 1—3 tabelværker årlig.

2) *Statistiske Meddelelser* omfatter dels årlige hæfter (landbrug, industriel produktion, elektricitetsværker, skibsfart, befolkningens bevægelser, færdselsuheld, indkomst- og skattestatistik, arbejdsløshed, kriminalstatistik etc.), dels resultaterne af statistiske undersøgelser, der foretages med længere mellemrum eller offentliggøres for flere år ad gangen. I alt udsendes 10—20 hæfter årlig.

3) *Handelsstatistiske Meddelelser* (månedlig).

4) *Statistisk Årbog*, 380—400 sider årlig.

5) *Statistiske Efterretninger*, der indeholder månedlig og kvartalsvis konjunkturstatistik, foreløbige resultater af større tællinger, årlige og andre periodiske opgørelser af mindre omfang etc., ca. 70 numre med 6—700 sider årlig.

6) I samarbejde med Udenrigsministeriet udgives håndbogen Danmark (engelsk, fransk eller tysk sprog).

Desuden meddeles i stort omfang statistiske oplysninger, der ikke på anden måde offentliggøres, i skrivelser etc., bl. a. regelmæssige månedlige handelsstatistiske opgørelser.

Kontakten med *pressen* sker fra Departementets side især gennem de trykte publikationer og ganske særlig Statistiske Efterretninger. Alle blade, der ønsker det, modtager forhåndsmeddelelse forud for hvert nummers udsendelse.

Pressen søger på sin side i vidt omfang kommentarer og oplysninger hos Departementet; i enkelte tilfælde vil Departementet også direkte henvende sig til pressen for at få rettet misforståelser i artikler etc.

Forud for større tællinger holdes i reglen pressemøde. Ved sådanne lejligheder og ved enkelte andre lejligheder giver Departementet desuden gennem radioen oplysninger om kommende tællingers tilrettelæggelse og formål eller kommentarer til resultaterne af foretagne undersøgelser (f. eks. detailpristallet), ligesom Statsradiofonien også fra tid til anden har foretaget udsendelser fra Departementet eller med bistand af Departementets chef eller medarbejdere.

Det statistiske Departements personale fordelt på kontorer og arbejdsområder 1. april 1952¹⁾.

	Univer- sitets- uddannede	Perso- nale isøvrigt			
<i>1. kontor:</i>					
Landbrugsstatistik	5	85			
Valgstatistik	} 1/2	—			
Kapitelstakster					
1. kontor i alt...	5 1/2	85			
<i>2. kontor:</i>					
Socialstatistik (arbejds løn og arbejdsløshed m. v. samt lærlingestatistik)	} 1 1/2	} 8			
Motorkøretøjer			} 5		
Færdselsuheld				} 3	
Turiststatistik					} 2
Restaurationsvirksomheder og alkoholstatistik					

¹⁾ Herunder ikke medregnet departementschefen samt de 5 kontorchefer.

*Det statistiske Departements personale fordelt på kontorer og
arbejdsområder 1. april 1952 (fortsat).*

	Univer- sitets- uddannede	Perso- nale iøvrigt
2. kontor (fortsat):		
Bolig-, husleje- og byggestatistik	2	13
Skibsfart, herunder fragtrater	1	10 3 2
Håndværksstatistik		
Aktieselskaber og forsikringsselskaber samt brand- skadestatistik		
Industriel produktions- og beskæftigelsesstatistik		
Elektricitetsværker	3	25 1
Retsplejestatistik	$\frac{1}{2}$	4
Skolestatistik	—	1
Idrætsstatistik	—	—
2. kontor i alt...	8	77
3. kontor:		
Erhvervstællingen	2	18
Ind- og udførsel	2	49
Lagerstatistik		
Finansstatistik	1	14
Offentlige finanser		
Indkomst- og formuestatistik	2	28
Biografteatre	$\frac{1}{2}$	3
Ejendomsskyld	$\frac{1}{2}$	3
Offentlig forsorg m. v.	1	7
3. kontor i alt...	9	122
4. kontor:		
Sekretariatssager og redaktionen af Statistiske Efter- retninger	1	4 7 2
Skrivestue og journal		
Betjentstue		
Bibliotek	—	4
Hulkortanlæg	—	68
Redaktionen af Statistisk Årbog	1 $\frac{1}{2}$	5
Forbindelsen med internationale organisationer		
Engrospristal	1	2
Banker og sparekasser		
Udenlandske betalingsbalance		
Detailpristal, forbrugsundersøgelser	1	8
4. kontor i alt...	4 $\frac{1}{2}$	100

*Det statistiske Departements personale fordelt på kontorer og
arbejdsområder 1. april 1952 (fortsat).*

	Univer- sitets- uddannede	Perso- nale iøvrigt
<i>5. kontor:</i>		
Befolkningens bevægelser:		
a. Ægteskaber, skilsmisser, fødsler, dødsfald	1	$\left\{ \begin{array}{l} 9\frac{1}{2} \\ 12 \\ 5 \end{array} \right.$
b. Folkeregistre		
Landets areal og administrative inddeling		$\left\{ \begin{array}{l} 1 \\ 1\frac{1}{2} \end{array} \right.$
Sessionsresultaterne og værnepligtiges højdemål		
Folketællingen	2 $\frac{1}{2}$	$\left\{ \begin{array}{l} 93 \\ 3 \end{array} \right.$
Detailhandelsomsætningsindeks		
Nationalprodukt og nationalindkomst	2 $\frac{1}{2}$	8
Arbejdsstyrkeundersøgelser	1	7
5. kontor i alt	7	138
Departementet i alt	34	522

Några upplysningar om statistikens organisation i Finland.

1. Den statliga statistikens fördelning på olika byråer.

Den statliga statistiken i Finland har inte i samma höga grad som i Danmark och Norge koncentrerats till ett centralt statistiskt ämbetsverk. Å andra sidan har decentraliseringen av statistiken inte drivits lika långt som i Sverige. I olikhet mot vad fallet är i Sverige har statistiska centralbyrån i Finland i princip överinseendet över all statlig statistik.

Det mångsidigaste statistiska ämbetsverket näst statistiska centralbyrån utgör byrån för social forskning vid socialministeriet. Övriga byråer har mera begränsade arbetsuppgifter. En översikt av de viktigare statliga organ, inom vilka statistiskt arbete utföres, ävensom personalens storlek i dessa verk lämnas i närsluten bilaga. I vissa fall är det vanskligt att avgöra vilka enheter som bör anses vara i huvudsak statistikproducerande. Uppgifterna avser förhållandena i maj 1952.

2. Personalens rekrytering och utbildning.

Som kompetensfordring för egentliga tjänstemannabefattningar vid de statliga statistiska byråerna gäller i regel filosofie- eller politiceskandidatexamen, vanligen med högsta betyg i ämnet nationalekonomi och statistik¹⁾. Av tjänstemännen vid lantbruksstyrelsens statistiska och lantbruksekonomiska byråer fordras likväl agronomexamen samt agronomie- och forstkandidatexamen och av tjänstemännen vid forst-

¹⁾ Kompetensfordringarna har inte ännu reformerats efter det att statistiken utbrutits nationalekonomin och blivit ett självständigt läroämne (år 1945).

styrelsens statistiska byrå och forstliga forskningsanstalten alternativt fil. kand.-, pol. kand.- eller forstmästarexamen.

De högsta tjänsterna fränsett överdirektörstjänsten vid statistiska centralbyrån, nämligen de tre avdelningschefstjänsterna vid detta verk och byråchefstjänsten vid byrån för social forskning, förutsätter filosofiedoktors eller politicsdoktors kompetens¹). Det kan nämnas att någon examen motsvarande den svenska fil. lic.-examen inte hittills förekommit i Finland, men nu har en sådan införts, liksom även en pol. lic.-examen. Detta kan möjligen påverka kompetensfordringarna för vissa statistikertjänster. Redan nu fordras av överaktuarierna vid statistiska centralbyrån, förutom fil. kand.- eller pol. kand.-examen med högsta vitsord i nationalekonomi och statistik, att de genom förtjänstfullt forskningsarbete ådagalagt god nationalekonomisk utbildning.

Den okvalificerade personalen rekryteras främst bland personer — till allra största delen kvinnor — som absolverat mellanskola (9 års skolgång). Studentexamen räknas som merit och en rätt betydande del av biträdespersonalen utgörs av studenter.

1950 års folkräkning har som biträdespersonal främst använt studenter, som vanligen endast haft deltidstjänst (4 timmar dagligen). Vid anställningen av denna personal användes testning. Testningsprogrammet uppgjordes av en psykolog vid Helsingfors Universitet. Erfarenheterna av testningen har varit gynnsamma. Man har dock konstaterat, att medan männen redde sig bättre än kvinnorna vid testningen, så har efter någon tids arbete den utvalda kvinnliga personalen presterat bättre resultat än de utvalda männen. Testningen har alltså gynnat männen på kvinnornas bekostnad.

Skolning av biträdespersonalen har förekommit endast i fråga om stansnings- och maskinpersonal.

¹) Även inom några av de statistikproducerande verk, som inte uteslutande sysslar med statistiskt arbete, kräves av de högre tjänstemännen doktorsgrad. Avdelningschefstjänsterna vid forstliga forskningsanstalte förutsätter professorskompetens och avdelningschefstjänsterna vid Finlands banks institut för ekonomisk forskning ungefär docentkompetens.

Nyligen hölls på statistiska centralbyrån en föreläsningsserie rörande tekniken vid hålkortsmaskiner. Kursen omfattade 14 en timmes föreläsningar. Den åhördes av 11 tjänstemän vid centralbyrån och betecknades som mycket lyckad.

Önskningsmålet att särskilt den yngre tjänstemannapersonalen borde få tillfälle att cirkulera mellan olika arbetsuppgifter för att få en mångsidigare skolning har dryftats, men har i praktiken förverkligats endast i ringa utsträckning.

3. Löner, semester, arbetstid m. m.

För att belysa lönenivån inom de statistiska verkens personal anföres följande löner inom statistiska centralbyrån:

	Månadslön jämfte ålders- tillägg, mk.
Räknebiträde (utan ålderstillägg 21 385:—)	26 960:—
Statistiskt biträde av lägre lönekl.	28 260:—
Statistiskt biträde av högre lönekl.	29 560:—
Statistiker	32 300:—
Bitr.aktuarie	41 660:—
Aktuarie	52 325:—
Överaktuarie	60 450:—
Avdelningschef	80 315:—

Lönespridningen är i Finland mindre än i Sverige. Sålunda är en aktuaries lön i Finland med alla ålderstillägg 2,4 gånger lönen för lägsta biträdespersonal (utan ålderstillägg). I Sverige är motsvarande proportionstal mellan slutlön för e. o. aktuarie och begynnelselönen i lönegrad 4 2,7. Motsvarande proportionstal mellan slutlön för avdelningschef = byråchef och lägsta begynnelselönen utgör i Finland 3,8 och i Sverige 4,8.

Semester med full lön utgår efter 1 års anställning med 30 dagar per år och efter 15 års anställning med 42 dagar per år.

Pensionsåldern utgör såväl för den kvalificerade personalen som för biträdespersonalen 67 år. Efter ansökan kan enligt prövning utsträckt rätt att kvarstå i tjänst beviljas, dock högst till 70 år.

Arbetstiden utgör för all personal 37 timmar per vecka, under de tre sommarmånaderna dock endast 32 timmar per vecka. Arbetstid: kl. 8,30—16,00 med en timmes lunchpaus (vanligen kl. 11,30—12,30), lördagar 8,30—13,00 utan lunchpaus. Under sommaren 8,30—15,00 med en timmes lunchpaus, lördagar som under vintern.

4. Publiceringen av statistiken.

Till största delen publiceras den statliga statistiken i regelbundet utkommande årspublikationer, som ingår i serien Finlands officiella statistik¹⁾. I några fall, särskilt omedelbart efter kriget, har uppgifter för flere år publicerats i samma volym och i andra fall har visserligen tabellbilagorna publicerats årsvis, men däremot textredogörelser endast för 5-årsperioder.

De viktigaste uppgifterna i dessa årspublikationer ingår i Statistisk årsbok, men dessutom ingår i årsboken en hel del statistik, som inte publiceras i annat sammanhang.

Genom månadspublikationer kan ny statistik snabbt bringas till allmän kännedom. De viktigaste tidskrifterna är »Statistiska översikter« (publicerad av statistiska centralbyrån) och »Social tidskrift«. Den förstnämnda innehåller i sin tabellavdelning i princip alla månads- och kvartalssiffror av större intresse, oberoende av inom vilket verk materialet färdigställts. Artiklarna gäller däremot i regel endast sådan statistik, som uppgjorts inom statistiska centralbyrån. »Social tidskrift« presenterar sitt material i artikelform. Förutom dessa månadspublikationer kan nämnas: »Utrikeshandel. Månadspublikation«, »Sjöfartsstyrelsens meddelanden«, »Statsjärnvägarna. Månatliga förhandsuppgifter«, »Bankstatistik. Månadspublikation«, »Konjunkturerier, utgivna av finansministeriets avdelning för folkhushållningen« samt »Bank of Finland, Monthly Bulletin«.

Specialutredningar trycks delvis i form av kommittébetänkanden, vidare i serien »Statistiska Meddelanden« utgivna av Statistiska centralbyrån o s. v.

¹⁾ Se förteckning i slutet av Statistisk årsbok för Finland.

Då inte heller månadspublikationerna utkommer så snabbt som önskvärt vore, lämnas bulletiner om viktigare statistiskt nytt till tidningspressen och genom Finska notisbyråns förmedling till radion. I många fall har tidningar försökt få statistiska nyheter med ensamrätt. I allmänhet har den principen tillämpats, att de nyheter, som normalt distribueras genom Finska notisbyrån, inte får ges ut åt en enda tidning, men om däremot en tidning kommer med ett eget uppslag och begär siffermaterial för att belysa någon aktuell företeelse, så kan detta material ges endast åt ifrågavarande tidning. Det är vanligt att de statistiska verkens tjänstemän själva i tidningspressen och i radion kommenterar viktigare statistiska resultat.

Statliga statistiska organ i Finland samt personalens storlek.

	Ordinarie och extra- ordinarie personal			Tillfällig personal		
	Med akade- misk examen	Övriga	Summa	Med akade- misk examen	Övriga	Summa
Statistiska centralbyrån..	26	97	123	14	253	267
Överdirektör	1	—	1	—	—	—
Kansli	2	5	7	—	—	—
Bibliotek	2	—	2	—	—	—
Allmänna avdelningen	9	28	37	—	7	7
Avd. chef	1	—	1	—	—	—
Statistisk Årsbok	1	2	3	—	—	—
Befolkningsstatistik	5 ¹ / ₂	19 ¹ / ₂	25	—	7	7
Valstatistik	1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	1	—	—	—
Skolstatistik	1	6	7	—	—	—
Ekonomisk-statistiska avdeln...	10	48	58	7	3	10
Avd. chef	1	—	1	—	—	—
»Statistiska översikter«	1	1 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	—	—	—
Industristatistik	1 ¹ / ₂	9	10 ¹ / ₂	1	1	2
Sparbanksstatistik	1 ¹ / ₂	3	3 ¹ / ₂	—	—	—
Aktiebolagsstatistik	—	1	1	—	—	—
Automobilstatistik	—	1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	—	—	—
Kanalstatistik	—	1	1	—	—	—
Partiprisindex	1	—	1	—	—	—

Statliga statistiska organ i Finland samt personalens storlek (fortsatt).

	Ordinarie och extra- ordinarie personal			Tillfällig personal		
	Med akade- misk examen	Övriga	Summa	Med akade- misk examen	Övriga	Summa
Ekonomisk-statistiska avdeln. (forts.).						
Inkomst- och förmögenhets- skattestatistik	1 ^{1/2}	10	11 ^{1/2}	—	—	—
Omsättningsskattestatistik ...	1	3	4	—	—	—
Kommunal finansstatistik ...	2	9	11	—	—	—
Stiftelse- och fondstatistik ...	—	1	1	—	—	—
Nationalinkomstberäkning ...	—	—	—	5	1	6
Beräkn. av betalningsbalans .	—	—	—	1	1	2
Företagsräkning (förber. arb.)	—	—	—	—	—	—
Hålkortsmaskiner	1/2	9	9 ^{1/2}	—	—	—
Rättsstatistiska avdelningen	2	16	18	—	6	6
Avd. chef	1	—	1	—	—	—
Kansli	—	2	2	—	—	—
Brott som kommit till polisens kännedom	—	3	3	—	—	—
Åtalade	1	5	6	—	4	4
Fångar	—	5	5	—	1	1
Domstolarnas verksamhet ...	—	1	1	—	1	1
1950 års folkräkning (tillf.) ...	—	—	—	7	237 ¹⁾	244 ¹⁾
Avd. chef	—	—	—	1	—	1
Kansli	—	—	—	—	7	7
Kodifiering och stansning ...	—	—	—	2	216 ¹⁾	218 ¹⁾
Sortering och tabulering	—	—	—	1	6	7
Utarbetning av resultaten ...	—	—	—	3	8	11
Byrån för social forskning	8	42	50	—	—	—
Byråchef	1	—	1	—	—	—
Kansli och bibliotek	—	3	3	—	—	—
Levnadskostnadsunders. o. -index	1	8	9	—	—	—
Lönestatistik	2	6	8	—	—	—
Vårdstatistik	1	12	13	—	—	—
Olycksfallsstatistik	1	7	8	—	—	—
Statistik rörande byggnads- verksamhet, arbetsinställel- ser, arbetsmarknad m. m. ...	2	6	8	—	—	—

¹⁾ Därav 187 i halvdagsarbete (4 timmar dagligen).

Statliga statistiska organ i Finland samt personalens storlek (fortsat).

	Ordinarie och extra- ordinarie personal			Tillfällig personal		
	Med akade- misk examen	Övriga	Summa	Med akade- misk examen	Övriga	Summa
Lantbruksstyrelsens sta- tistiska byrå.....	2	8	10	1	15	16
Byråchef.....	1	—	1	—	—	—
Årsstatistik	1	8	9	—	—	—
1950 års lantbruksräkning...	—	—	—	1	15	16
Lantbruksstyrelsens lant- bruksekonomiska byrå..	3	12	15	—	—	—
Lantbruksministeriets kol- onisationsavdelning (ad- ministr. sektionen).....	2	11	13	—	—	—
Forststyrelsens statistiska byrå (statistik rörande sta- tens skogar).....	2	4	6	2	—	2
Forstliga forskningsanst..	7	11	18	25	75	100
Forskningsavd. för skogstaxa- tion (inkl. 1951—53 års linje- inventering).....	4	7	11	25	75	100
Forskningsavd. för skogsekon- omi (specialunders. t. ex. rö- rande förbrukn. av bränsle)	3	4	7	—	—	—
Tullstyrelsens statistiska byrå.....	2	29	31	—	3	3
Sjöfartsstyrelsens statis- tiska och registerbyrå..	2	9	11	—	3	3
Järnvägsstyrelsens statis- tiska byrå.....	3	83	86	—	2	2
Post- och telegrafstyrel- sens statistiska kontor..	1	7	8	—	—	—
Medicinalstyrelsen	1	1	2	—	—	—
Finlands Banks institut för ekonomisk forskning, sta- tistiska avdelningen	4	4	8	—	—	—
Summa...	63	318	381	42	351	393

Dessutom uppgöres statistik och publiceras statistiskt tryck inom en hel rad andra statliga verk, bl. a. lantmäteristyrelsen, lantbruksstyrelsens veterinäravdelning, byggnadsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, bankinspektionen, försäkringsinspektionen, folkpensionanstalten samt finansministeriets folkhushållningsavdelning. Inom dessa verk utföres det statistiska arbetet av personal, som i regel ägnar sig även åt andra uppgifter.

I ovanstående uppgifter rörande personalen ingår fältorganisationen endast i fråga om 1951—53 års linjetaxering av skogstillgångarna (forstliga forskningsanstaltens avd. för skogstaxering). Denna fältorganisation består av heltidsanställda. Däremot saknas lantbruksstatistikens fältorganisation, omfattande c:a 1 000 statistikombudsmän, ombudsmannanätet för levnadskostnadsindex, 31 personer o. s. v.; dessa befattningar har karaktären av bisysslor.

Memorandum om statistikens organisation i Island.

1. *Hagstofa Islands og andre statistiske kontorer.*

Langt det meste statistiske arbejde i Island udføres af Hagstofa Islands (Islands Statistiske Bureau), et statskontor, som er sideordnet med ministerierne og står direkte under finansministeren. Hagstofas virkefelt går dog videre end at udarbejde statistik, idet der påhviler den forskellige andre opgaver, af hvilke nogle ligger fjernt fra statistik.

Foruden det statistiske arbejde, som gøres af Hagstofa, findes der små statistiske afdelinger i andre institutioner. Det halvoftentlige Islands Fiskeriselskab er en ret vigtig faktor i denne forbindelse, idet fiskeristatistiken i de sidste 10 år for det meste har været i dets hænder og Hagstofa har anvendt resultaterne af det arbejde, som her er blevet udført. Statens Økonomiske Råd har også en statistisk afdeling, hvor man, i forbindelse med den af rådet håndhævede investeringskontrol, har opstillet årlige nationalbudgetter for den islandske økonomi, hvilke dog endnu er meget ufuldkomne. Islands Nationalbank har også en statistisk afdeling, som beskæftiger sig særlig med bank- og finansstatistik. Endelig har Reykjavík kommune et statistisk kontor, som dog lige så meget har administrative opgaver som statistiske.

Udover det her nævnte er der ikke i Island tale om nævneværdig statistisk virksomhed, i hvert fald ikke noget, som har betydning udover de pågældende institutioner.

Der kan næppe siges at bestå et planmæssigt samarbejde mellem de pågældende statistiske arbejdsfelter, selv om man bestræber sig for at undgå duplikering og andet arbejdsspild. Spørgsmålet om koordination vil blive mere aktuelt, efterhånden som arbejdsopgaverne ud-

vides, idet dette ikke vil være muligt, uden at man når til en mere effektiv udnyttelse af den disponible arbejdsstyrke, som ifølge sagens natur er og bliver meget begrænset i forhold til opgaverne.

2. Personalets størrelse og dets uddannelse.

Hagstofas personale er for tiden 14 personer, inkl. direktøren. Heraf er der 5 mænd med fuldmægtigstatus eller derover, de øvrige er kontorpersonale. Af det kvalificerede personale er 3 med en universitetsgrad i økonomi eller driftsøkonomi, men 2 af fuldmægtigene har gennem lang træning i statistisk arbejde og gode kundskaber kvalificeret sig til betroede stillinger. Ingen af det kvalificerede personale har en speciel statistisk uddannelse.

Det øvrige personale, d. v. s. 9 personer under fuldmægtigstatus, er alle kvinder.

Det statistiske arbejde, som gøres i andre institutioner end Hagstofa, ledes i de fleste tilfælde af folk med en universitetsgrad i økonomi eller lignende, men det er ligeså almindeligt, at de pågældende befatter sig mere med administrativt arbejde end med statistik, og dette gælder også det almindelige personale, som forøvrigt er meget fåtalligt. Derfor er der ikke grund til at opgive tal for størrelsen af det personale, som er beskæftiget med statistik i andre institutioner end Hagstofa.

I en så lille institution som Hagstofa Islands spiller spørgsmålet om arbejdsstyrkens specialisering en langt mindre rolle end i tilsvarende institutioner i andre lande. Det kvalificerede personale må naturligvis besidde gode almindelige kundskaber i statistik, men arbejdet i Hagstofa er ifølge sagens natur forholdsvis lidet specialiseret. Hvad angår det almindelige personale gælder det først og fremmest, at det ved ansættelsen er godt kvalificeret til almindeligt kontorarbejde, og at der er grund til at antage, at det kan trænes til at præstere godt og effektivt arbejde i institutionen under andres ledelse.

Til de overordnede stillinger ansættes i reglen folk med universitetsuddannelse, og studentereksamen vil normalt være betingelse for

ansættelse til en underordnet stilling, idet sprogkundskaber regnes for en meget vigtig kvalifikation.

Selv om specielle kundskaber og særlig træning sjældent spiller en rolle ved ansættelse, er det i visse tilfælde ønskeligt, eller endog nødvendigt, at folk, som har virket i institutionen i længere eller kortere tid, får speciel træning på et eller andet område, og dette bekostes da i større eller mindre grad af Hagstofa. Da et I.B.M. maskinsæt i 1949 skulle til at tages i brug af Hagstofa, blev en af funktionærerne sendt til Danmark og Sverige, hvor han blev opøvet i behandling af sådanne maskiner. Hagstofas underdirektør deltager nu i disse måneder i et halvårligt kursus i betalingsbalancespørgsmål, som afholdes af Den internationale Valutafond.

3. Lønforhold m. v.

Følgende oversigt viser begyndelsesløn og slutløn pr. måned for vedkommende funktionærgrupper med det dyrtidstillæg, som gælder fra og med 1. juni 1952. Disse satser er de almindeligt gældende for statsfunktionærer.

	Begyndelsesløn	Slutløn	Slutløn omregnet til danske kr.
Fuldmægtigklasse I	3 130	3 870	1 638
» II	2 940	3 680	1 557
Assistentklasse I	2 630	3 310	1 400
» II	2 370	3 130	1 325
Medhjælperklasse I	2 100	2 630	1 113
» II	1 840	2 370	1 003
» III	1 450	2 100	889

Det fremgår af ovenstående, at der er meget stor nivellering i lønningerne, og denne er for tiden mere fremtrædende end sædvanligt, fordi betaling af fuldt dyrtidstillæg standser ved en relativt lav løngrænse, således at — hvad angår en del af dyrtidstillægget — alle får det samme, absolutte beløb i kompensation uanset lønnens højde. — Der er ikke automatisk overgang til højere lønklasser, men i praksis vil alt ubefordret personale nå op til slutløn i medhjælperklasse I, og

de fleste vil til sidst få slutløn i assistentklasse I. De to laveste klasser betyder ikke meget i praksis, idet konkurrencen fra det private erhvervsliv m.v. har ført til, at man ikke kan få anvendelig arbejdskraft til de lønninger. I det hele taget kan man sige, at den lave løn og den store lønnivellering i statstjenesten i høj grad vanskeliggør ansættelse af egnet arbejdskraft til de grene af statstjenesten, hvor evner og dygtighed spiller størst rolle.

En kvindelig student med gode kvalifikationer til almindeligt kontorarbejde vil, som forholdene er nu, blive engageret f. eks. til en begyndelsesløn pr. måned af 2 000 kr., og hun vil så i løbet af 6 år nå toppen i medhjælperklasse I. Kommer hun over den grænse, vil der hengå 6—8 år, indtil hun når topløn i assistentklasse I.

Folk med universitetsuddannelse rykker direkte ind i fuldmægtigklasse II eller I, og i praksis nås toplønnen i fuldmægtigklasse I i løbet af få år. Som det er at vente, er der meget store ulemper ved, at offentlige funktionærer så hurtigt avancerer til en grænse, hvor de kommer til at stå fast størstedelen af deres tjenestetid, måske i tre eller fire årtier.

Særlig dygtige folk uden universitetsuddannelse, som gennemgår de lavere lønningsklasser, har forholdsvis let ved at avancere op i fuldmægtigklassen.

I oversigten på foregående side er slutlønnen for orienterings skyld omregnet til danske kroner ifølge den gældende kurs, men sammenligning på det grundlag med danske forhold er naturligvis højst tvivlsom.

Hvad sommerferie angår har i den islandske centraladministration reglen om 12 hverdages ferie uden hensyn til alder, tjenestetid og lønklasse længe været gældende. Dette er en meget urimelig og unaturlig ordning, og formodentlig vil den inden længe blive afskaffet til fordel for en anden mere rimelig ordning. I sygdomstilfælde er man derimod ret liberal fra Statens side, idet tjenestemænd, som er fraværende på grund af sygdom, får fuld løn i 6 måneder eller endog længere.

Pensionsalderen er 65 år for højere og lavere tjenestemænd, men alle har ret til at fortsætte til 70 års alder, hvis kræfterne tillader det. Udover 70 år kan ingen fortsætte.

Arbejdstiden pr. uge er $38\frac{1}{2}$ time både sommer og vinter, idet der hver dag arbejdes fra kl. 9—12 og 13—17, om lørdagen dog fra 9 til 12,30.

4. Publikationsvirksomhed.

Der er på den ene side tale om Hagstofas årspublikationer, som er bestemt til at udkomme regelmæssigt, men som i de senere år er sakket agterud i betænkelig grad på grund af yderst ugunstige bogtrykningsvilkår. Men statstrykkeriet i Reykjavík vil snart tage et maskinsæt i anvendelse, som er specielt beregnet på statistisk arbejde, og man håber, det på afgørende måde vil bedre vilkårene for Hagstofas publikationsvirksomhed.

De årspublikationer, som for tiden er aktuelle, er følgende:

Verzlunarskýrslur, d. v. s. tabelværk for indførsel og udførsel. Tabelværket for 1951 er lige udkommet.

Bínadarskýrslur, d. v. s. landbrugsstatistik. Rapporterne for 1949 og 1950 er for nogen tid siden udkommet i eet hæfte.

Fiskiskýrslur, d. v. s. fiskeristatistik. Den sidste udgivne årbog er for 1941, men udgivelsen af et hæfte med summariske oversigter for tiåret 1942—51 er nu under udarbejdelse.

Mannfjöldaskýrslur, d. v. s. oversigter over befolkningens bevægelser. Udgives for 5 eller 10 år ad gangen. Oversigterne for tiåret 1941—50 er nu i tryk.

Foruden det ovennævnte er der tabelværker med resultaterne af folketællinger, beretninger om udfaldet af valg til Altinget, m. v.

En *statistisk årbog* for Island er kun udkommet en gang, for året 1930. Det siger sig selv, at en sådan publikation står højt på Hagstofas prioritetsliste, og forhåbentlig vil de forbedrede trykningsvilkår snart muliggøre genoptagelse af årbogen.

Øverst på Hagstofas prioritetsliste er forøvrigt nu almindelig industristatistik, kommuneregnskaber og retsplejestatistik.

Foruden årspublikationerne udgiver Hagstofa et lille månedsskrift, *Hagtíðindi*, som udkom med 10 ark i 1951. Det indeholder løbende statistik af forskellig art: indførsel og udførsel, fiskefangst,

leveomkostningsindekset, bank- og finansstatistik og andet tilfaldende stof.

Hagstofa udgiver også, i samarbejde med Islands Nationalbank, et lille månedsskrift på engelsk, *Statistical Bulletin*, med et uddrag af det stof, som offentliggøres i Hagtfóindi. *Statistical Bulletin* udkommer i reglen med 4 sider.

For tiden er der ikke tale om anden publikationsvirksomhed end den ovenfor anførte.

Islands Nationalbank udgiver regelmæssigt en årbog (på islandsk), som giver en ret udførlig oversigt over den økonomiske udvikling i vedkommende år. Islands Fiskeriselskab udgiver et månedligt tidsskrift, hvor bl. a. resultaterne af selskabets statistiske virksomhed offentliggøres. Og Reykjavík kommune udsender, sædvanligvis med 5 års mellemrum, en omfattende årbog for Hovedstaden.

Udover den publikationsvirksomhed, som udøves af Hagstofa og disse tre institutioner, er der ikke nævneværdig udgivelse af statistiske skrifter.

Noen opplysninger om den offisielle statistikk i Norge.

1. *Statistikkens organisasjon.*

I Norge utarbeides nå den vesentligste del av den offisielle statistikk i Statistisk Sentralbyrå, som altså bærer sitt navn med rette. Før første verdenskrig ble atskillig statistikk utarbeidd i vedkommende institusjon, men senere er utviklingen gått i retning av stadig sterkere sentralisering. I serien »Norges offisielle statistikk« er det først og fremst driftsstatistikken for de store etater — jernbane, post og telegraf som utarbeides av vedkommende institusjon. Videre Rikstrygdeverkets statistikk over ulykkestrygden, syketrygden m. v., Forsikringsrådets statistikk og beretningene fra Norges Brannkasse og fra Veterinærdirektøren. Dessuten utarbeides fiskeristatistikken av Fiskeridirektoratet og statistikken om sysselsetting og arbeidsledighet i Arbeidsdirektoratet.

Det er imidlertid en viktig ting å merke seg, at når det gjelder den statistikk i serien »Norges offisielle statistikk« som utarbeides utenfor Byrået, bestemmer Byrået, etter samråd med vedkommende departement statistikkens form og omfang.

Erfaringen har imidlertid vist at for å få gjennomført en tilfredsstillende rasjonalisering av statistikken, må Byråets myndighet utvides. Særlig under og etter krigen oppsto det i forskjellige departementer eller andre statsorganer behov for statistikk i forbindelse med gjennomføringen av rasjonering, reguleringstiltak m. v. Det gjelder oppgaver over produksjon, omsetting, lager m. v. av forskjellige varer og annen statistikk. Denne statistikk ble ofte utarbeidd i vedkom-

mende institusjon. Dette førte delvis til at det oppsto dobbeltarbeid og delvis til at statistikken ble mindre godt forberedt, fordi det ikke var brukt fagkyndig hjelp. Byrået fant derfor å burde gripe inn for å få koordinert og rasjonalisert arbeidet. Etter Byråets forslag, sendte Finansdepartementet i 1946 ut et sirkulære hvor det bl. a. heter:

»Før mest mulig å forebygge unødig dobbeltarbeid i tiden framover, mener Byrået at det er ønskelig at det fra administrasjonens side ikke utsendes spørreskjemaer av statistisk art til enkeltpersoner, bedrifter, organisasjoner eller kommuner uten at det først er gjort henvendelse til en sentralinstans for å bringe på det rene:

1) hvorvidt tilsvarende oppgaver allerede er innhentet eller er meldt som planlagt fra en annen gren av administrasjonen, eller

2) hvorvidt de påtenkte opplysninger muligens mest hensiktsmessig vil kunne innhentes sammen med oppgaver som allerede innhentes på annet hold.

Som sentralinstans for denne klareringsvirksomhet mener en det er naturlig at Byrået fungerer.

I de tilfelle det så viser seg nødvendig å innsamle helt egne oppgaver bør det konfereres med Byrået om arbeidet skal utføres av vedkommende institusjon eller av Byrået.

Som regel bør all statistikk utarbeides av Byrået, men hvis en kommer til at arbeidet bør utføres av vedkommende institusjon på grunn av særlige forhold, bør planleggelsen av statistikken og utformingen av skjemaet skje i samarbeid med Byrået.«

Det har ikke vært lett å få gjennomført denne ordning i praksis. Det er oppnådd betydelige resultater, men det hender fremdeles at det settes i gang statistikk uten at det konfereres med Byrået. Det har derfor vist seg nødvendig å ha en *kontrollordning*. Det en har tenkt seg er å få fastsatt at alle skjemaer som administrasjonen sender ut og som skal være grunnlag for statistikk, skal forelegges Byrået til godkjenning og registreres der. En vanskelighet er det å få definert nærmere hva slags skjemaer ordningen skal gjelde. Et mønster for en slik skjemakontroll har en i ordningen i U.S.A. hvor »The Bureau

of the Budget» må godkjenne og registrere alle skjemaer som skal besvares av mer enn 10 personer.

Under Byråets arbeidsområde hører også landets folkeregistre. Byrådet fungerer som sentralkontor. Statistikkens fordeling på institusjoner og personalets fordeling på grupper av statistikk, se omstående oversigt.

2. Personalets utdanning.

Til stillingene som sekretærer, (begynnerstillingene for det kvalifiserte personalet) kreves i alminnelighet sosialøkonomisk utdanning. I enkelte tilfelle ansettes folk med annen spesialutdanning, f. eks. med eksamen fra Norges Handelshøyskole, eksamen fra Landbruks-skole, juridisk eksamen osv. Sosialøkonomisk eksamen har følgende fagkrets:

1. avdeling:

Teoretisk økonomi (Grunnkurs),
Statistikk,
Befolkningslære,
Statsforfatning.

2. avdeling:

Teoretisk økonomi (Høyere kurs),
Sosiallære,
Bedriftsøkonomi,
Off. økonomi,
Næringsøkonomi,
Penge- og kredittlære,
Næringsstatistikk.

For det øvrige personale (assistenter) kreves i alminnelighet minst realskole (10 års skolegang) med gode karakterer. Størstedelen av assistentene har imidlertid artium. Når det gjelder personale til hulling av kort i hullkortavdelingen, forlanges også psykoteknisk prøve.

Det er ikke organisert noen systematisk videreutdanning av personalet i større skala. Det er imidlertid ordnet med korte, elementære

kurser ved hullkortavdelingen for sekretærer for at de kan få anledning til å sette seg inn i det praktiske arbeidet ved denne avdeling. — En vil også nevne at Byrået har noen utdanningsstillinger for sosialøkonomer — kalt aspiranter. For tiden er antallet 5. Som regel blir disse stillinger besatt med folk med fullført 1. avdeling av det sosialøkonomiske studium, unntakelsesvis også med ferdige kandidater. Disse aspiranter arbeider som regel ett år i Byrået, idet de så vidt mulig får anledning til å sette seg inn i forskjellige statistikker. En nevner også at Byrået stiller seg meget velvillig når det gjelder permisjon for studier i utlandet. Gifte får full lønn og ugifte halv lønn når de reiser med offentlig stipendium.

For assistenter er det ordnet med opplæring i bruken av regnemaskiner ved en egen regneavdeling som ble opprettet for et års tid siden. Regelen er at de assistenter som ansettes i Byrået først skal passere denne avdeling og derfra fordeles til kontorene etter behov. Alle som arbeider ved hullkortavdelingen gjennomgår kurser ved IBM.

3. Lønnsforhold, ferie, arbeidstid.

Begynnerlønn for sekretær II utgjør eksklusive pensjonsinnskudd kr. 802,50 pr. måned (lønnskl. 7). Topplønnen er kr. 892,50 pr. måned. En person med universitetsutdannelse eller tilsvarende høyere utdannelse får et antesipert alderstillegg. Opprykk til sekretær I i lønnsklasse 10 skjer som oftest etter tur. Hittil har opprykk funnet sted etter ca. 1½ års tjenestetid. Grunnlønnen i lønnsklasse 10 er kr. 892,50 pr. måned, og topplønnen etter seks års tjenestetid er kr. 1 042,50.

Opprykk til høyere stillinger skjer etter kvalifikasjoner. Lønninngene er (etter fradrag for pensjonsinnskudd):

	Antall stillinger	Lønnsklasse	Lønn	Toppløn
Førstesekretær	4	13	kr. 1 042,50 (grunnlønn)	1 200
Konsulent	3	16	» 1 380,00	
Byråsjef	11	17	» 1 441,67	
Underdirektør	2	19	» 1 608,33	
Direktør	1	23	» 1 941,67	

Studenter med 1. avdelings eksamen i sosialøkonomi tilsettes som sekretæraspiranter. Lønnen er kr. 757,50 pr. måned.

De andre funksjonærer tilsettes normalt som assistent II i lønnsklasse 1. Begynnerlønnen er kr. 525,— pr. måned. Funksjonærer under 20 år uten eksamen artium tilsettes som aspiranter med en lønn av kr. 510,— pr. måned. Opprykk til assistent I skjer vanligvis etter tur. Videre opprykk til fullmektig II skjer automatisk etter lønnsansiennitet, og til slutt oppnås topplønn i lønnsklasse 4 som er kr. 757,50 pr. måned. Funksjonærer med mer krevende arbeid kan etter konkurranse oppnå stillinger som fullmektig I i lønnsklasse 6. En har for tiden 11 slike stillinger. Sluttlønn som fullmektig I er kr. 847,50 pr. måned. Lønnen for spesialstillinger er: kasserer og annenbibliotekar i lønnsklasse 7 (grunnlønn kr. 757,50 og topplønn kr. 892,50), hovedbibliotekar i lønnsklasse 12 (grunnlønn kr. 990,— og topplønn kr. 1 147,50) og maskinarbeidsleder i lønnsklasse 13 (grunnlønn kr. 1 052,50 og topplønn kr. 1 200,-).

I alle stillinger til og med lønnsklasse 13 opptjenes alderstillegg etter 2, 4 og 6 års tjeneste. Ved overgang til en stilling med høyere lønn blir tjenestemannens lønnsansiennitet i den høyere lønnsklasse beregnet slik at han på ethvert tidspunkt kommer på det lønnstrinn i den høyere lønnsklasse som ligger nærmest over den lønn han ville hatt i den lavere stilling.

Ferien er for alle funksjonærer med minst 1 års tjeneste 24 arbeidsdager med full lønn. Ved mindre enn 1 års tjeneste blir ferien beregnet forholdsmessig med 2 arbeidsdager med lønn pr. måned, men alle funksjonærer som er tilsatt før 30. mai i ferieåret, kan ta fri for egen regning slik at de får en samlet ferie på 18 arbeidsdager.

Fast tilsatte har under sykdom rett til full lønn i inntil 3 måneder, men ved gjentatte syketilfeller ikke mer enn i alt 4 måneder i samme kalenderår. Utover de nevnte grenser kan det bli gitt ytterligere inntil 9 måneders permisjon med full eller avkortet lønn.

Midlertidig tilsatte med minst 1 års sammenhengende tjeneste blir gitt lønn under sykdom i inntil 3 måneder, men ved gjentatte syketilfeller ikke mer enn i alt 3 måneder i samme kalenderår.

Midlertidig tilsatte med mindre enn 1 års tjeneste kan bli gitt lønn under sykdom for kortere tid.

Pensjonsalderen er 70 år for menn og 65 år for kvinner i alle stillinger. Med Departementets samtykke kan en tjenestemann fortsette i stillingen inntil 5 år utover aldersgrensen.

Arbeidstiden pr. uke er 34,5 timer og i sommermånedene 32 timer. Kontortiden er i tidsrommet $15/9$ — $14/6$ de fem første dager i uken fra kl. 9 til kl. 15,30 og i tidsrommet $15/5$ — $14/9$ fra kl. 9 til kl. 15. Lørdager er kontortiden fra kl. 9 til kl. 14 hele året. Det er $1/2$ times frokostpause hver dag.

4. Publikasjonsformer.

Det sendes ut følgende publikasjoner:

1) Serien »Norges offisielle statistikk« med rekkenr. og publikasjonsnr. Serien omfatter både årlige publikasjoner og spesialundersøkelser. Statistisk Årbok hører nå også til serien. Årboken inneholder oppgaver for en kortere årrekke, idet de historiske tabeller trykkes i en egen publikasjon »Statistiske oversikter«, sist utkommet i 1948. Det er planen å sende ut denne publikasjonen med en del års mellomrom. Når det gjelder visse tallserier, bl. a. seriene for befolkningsstatistikken, har en dog funnet å burde ta med lengre tilbakegående oversikter i Årboken. Byrået har ikke funnet det praktisk å begrense seg til en bestemt årrekke i alle tabeller.

2) Statistiske Meldinger som gir:

- a) Måned- og kvartalsstatistikk,
- b) statistikk som har mindre omfang og som derfor ikke trykkes i egen publikasjon,
- c) hovedresultater av viktigere statistikk som blir trykt senere, men som for tiden blir sterkt forsinket på grunn av trykkevansker,
- d) spesialartikler av mer vitenskapelig tilsnitt,
- e) bibliotekets tilvekst (kvartalsvis).

3) Vareomsetningen med utlandet (månedlig).

4) Aktuell statistikk. Dette er stensilerte meldinger som særlig er beregnet på pressen og kringkastingen, men som også sendes ut til en rekke institusjoner og private personer. Serien inneholder slike statistiske opplysninger som en gjerne vil ha ut hurtigst mulig, først og fremst gjelder dette de forskjellige månedsindeks, men en tar også med kortere utdrag av statistikk som senere vil bli trykt i en årspublikasjon.

En har også fått anledning til å sende ut kortere meldinger om aktuell statistikk gjennom Kringkastingen.

5) Arbeidsmarkedet utgis månedsvis av Arbeidsdirektoratet.

A. Statistisk Sentralbyrå.

	Perso- nale mai 1952	Herav med uni- versitets- og likn. utdanning inkl. aspiranter med 1. avdeling sosial- økonomisk eks.
Direktør og 2 underdirektører.....	3	3
Administrasjon og Statistisk Årbok (personalkon- tor, arkiv, forsendelse, budsjett og kasse).....	17	3
Renskrift for direktører og ymse kontorer.....	4	—
Korrektur.....	4	1
Varityperskrivn. for offsett-trykk.....	2	—
Regnemaskinkontor.....	5	—
Hullkortavdeling.....	39	—
Bibliotek.....	4	—
Befolknings- og medisinalstatistikk.....	20	4
Jordbruksstatistikk.....	9	1
Skogbruks- og meieristatistikk.....	5	2
Handelsstatistikk.....	26	3
Skipsfart og annen transportstatistikk.....	12	3
Retts- og alkoholstatistikk.....	8	2
Prisstatisikk, levekostnader m. v.....	5	2
Lønnstatistikk m. v.....	26	4
Finans-, skatte- og bankstatistikk, kommunevalg, inndeling.....	28	6
Bergverk-, industri- og elektrisitetsstatistikk.....	31	8
Nasjonalregnskap.....	13	10
Statistiske Meldinger, Økonomisk Utsyn.....	4	4
Skatteforskning.....	2	2
I alt ordinære kontorer...	267	58

A. Statistisk Sentralbyrå (fortsat).

	Perso- nale mai 1952	Herav med uni- versitets- og likn. utdanning inkl. aspiranter med l. avdeling sosial- økonomisk eks.
Folketellingen	42	3
Fiskeritellingen	2	—
Jordbrukstellingen	5	—
Bedriftstelling	12	2
Forbruksundersøkelser	5	—
Økonomisk utsyn 1900—1950	6	3
I alt ekstraordinære kontorer...	72	8
Tilsammen...	339	66

B. Andre offentlige institusjoner som utgir offisiell statistikk.

		Personale med statistikk- arbeid ¹⁾
Fiskeridirektoratet, Bergen....	Fiskeristatistikk	4
Hovedstyret for Statsbanerne .	Jernbanestatistikk	29
Poststyret	Poststatistikk	5
Telegrafstyret	Telegraf- og telefonstatistikk .	5
Forsikringsrådet	Privat forsikringsstatistikk...	8
Norges Brannkasse	Statistikk over Brannkassens virksomhet	3 à 4
Rikstrygdeverket	Statistikk over syketrygd, ulykkestrygd	9
	sjømanns- og fiskertrygd	2
Veterinærdirektøren	Veterinærstatistikk	2
Kirke- og Undervisningsdepar- tementet	Skolestatistikk	2
Stortingets kontor	Stortingsvalg (hvert 4. år) ...	Kan ikke spesifiseres
Arbeidsdirektoratet	Arbeidsmarkedet	12

¹⁾ Hvor personalet varierer er oppført det omtrentlige gjennomsnittlige tall i året.

Dessuten er det enkelte institusjoner som utarbeider statistikk vesentlig til internt bruk i administrasjonen.

Byråets personale fordelt på stillinger og kontorer pr. 1. mai 1952.

	Direktører og Byråsjefer	Konsulenter	Første- sekretærer	Sekretærer	Special- stillinger ¹⁾	Sekretær- aspiranter	Fullm. assistenter mask.-operat.	Ekstraarb.	I alt
<i>Ordinære kontorer²⁾:</i>									
Direktører	3	—	—	—	—	—	—	—	3
1. Befolkn.-medisinalstat. og folkeregist.	1	—	1	2	—	—	16	—	20
2. Jordbruksstatistikk	1	—	—	1	—	—	6	1	9
3. Skog-, jakt- og meieristat.	1	—	—	2	—	—	2	—	5
4. Handels- og omsetn.stat. og tekstiltell.	1	—	—	2	—	—	22	1	26
5. Samferdselsstatistikk	1	—	—	1	—	1	10	—	13
6. Pris- og leveomkostn. indeks, retts- og trafikulykkesstat.	1	—	1	1	—	1	8	—	12
7. Sosial-, lønns- og boligstati- stikk. Lønnstilling	1	—	1	2	—	1	22	—	27
8. Kommunal- og skattestat. Bankstat. Personale, økono- mi, stenografer, bibliotek	1	—	—	8	5	—	44	3	61
9. Kontoret for industri- og elek- trisitetstat.	1	—	1	5	—	1	24	—	32
Avdelingen for nasjonalregnskap, skatteforskning, økonomisk ut- syn, stat. meldinger m. v.	1	4	—	7	—	2	3	—	17
Stat. Årbok, budsjett, kasse	—	—	—	1	2	1	—	—	4
Hullekortdelingen	—	—	—	—	5	—	32	—	37
Ordinære kontorer i alt	13	4	4	32	12	7	189	5	266
<i>Tellinger:</i>									
Folketelling 1946	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Folketellingen 1950	1	—	—	2	3	—	32	2	40
Jordbrukstelling	—	—	—	1	—	—	4	—	5
Fiskeritelling	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Bedriftstelling	1	—	—	1	—	—	10	—	12
Forbruksundersøkelse	—	—	—	—	—	—	3	—	3
Kontoret for økonomisk utsyn	—	—	—	—	3	—	3	—	6
I alt	15	4	4	36	18	7	245	7	336

¹⁾ Her er tatt med: Bibliotekarere, maskinarbeidsledere, maskingruppeledere, stanseludere, kasserere, bokhol-
vaktmester og betjent. ²⁾ Pørmitterte med og uten lønn er ikke tat med.

Några upplysningar om statistikens organisation i Sverige.

1. *Statistikens ställning i statsförvaltningen.*

Den svenska statsförvaltningen karakteriseras av att ett stort antal förvaltningsfunktioner utföres inom självständiga ämbetsverk. Själva statsdepartementen är jämförelsevis små, och deras arbete går företrädesvis ut på att fungera som Kungl. Maj:ts (= regeringens) kansli. Denna förvaltningens allmänna organisation måste helt naturligt utgöra bakgrunden vid en bedömning av den statliga statistikens organisation.

Statistiska centralbyrån utgör den viktigaste administrativa enheten för den statliga statistiken. Benämningen är emellertid i viss mån vilseledande; endast en del — låt vara en viktig del — av den statliga statistiken är i själva verket förlagd till centralbyrån, som ej har något överinseende över den statistik, som utarbetas på annat håll. Någon central i ordets egentliga mening för den svenska statistiken utgör centralbyrån sålunda icke. Även beteckningen »byrå» är något vilseledande; i vanliga fall betecknar detta ord blott en del av ett ämbetsverk och icke som i detta fall ett helt självständigt ämbetsverk. Det bör även observeras att Statistiska centralbyrån vid sidan om de statistiska arbetsuppgifterna har vissa rent administrativa uppgifter (centralmyndighet för folkbokföringen, namnändan).

Inom ett stort antal andra ämbetsverk finns statistiska avdelningar av växlande storlek. Störst bland dem är de statistiska byråerna inom socialstyrelsen och kommerskollegium.

Frågan om en bättre koordination av den svenska statistiken har

länge diskuterats, men något aktuellt förslag till förändrad organisation föreligger ej.

En översikt av arbetsuppgifter och personal inom de viktigare statistiskt betonade enheterna i svensk statsförvaltning lämnas i en tabell (side 88). Bland dessa kan man urskilja dels sådana enheter, som ägnar sig åt statistikproduktion i egentlig mening, dels sådana, inom vilka statistiken snarast kan betraktas som en biprodukt till den förvaltande verksamheten. Enär gränsen mellan statistik i egentlig mening å ena sidan och redovisnings- eller utredningsbetonat arbete å den andra är rätt flytande, måste urvalet av de enheter, som medtagits i denna förteckning, delvis bli godtyckligt.

2. Rekrytering och utbildning bland personalen.

Den kvalificerade personalen (amanuenser och högre) rekryteras bland personer med universitetsexamen. Vid statistiska centralbyrån kräves för ordinarie anställning som aktuarie »i regel« en examen innefattande två betyg (= c:a två terminer) i statistik och därjämte ett eller flera av ämnena nationalekonomi, matematik, statskunskap, geografi, historia och något av de moderna språken.

Även på andra håll sker rekryteringen huvudsakligen bland personer med en dylik examen, dvs. med fil. kand. eller pol. mag. (I den förra examen kan ämnena godtyckligt kombineras; i den senare godtas blott vissa kombinationer.) Det finns emellertid ganska många exempel på personer, som gjort karriär som statistiker på grundval av en examen som icke innefattar vare sig statistik eller nationalekonomi. Vid de svenska universiteten utgör för övrigt statistik ett självständigt ämne likaberättigat med exempelvis nationalekonomi.

För några högre befattningar har uppställts högre formella kompetenskrav, t. ex. fil. lic.-examen för flertalet 1. aktuarier i Statistiska centralbyrån (ej på andra håll). Från dessa krav har i vissa fall dispens erhållits.

Biträdespersonalen rekryteras i regel bland personer (företrädesvis kvinnor) med realexamen eller s.k. normalskolekompetens

(= 10 à 11 års skolgång). Detta innebär, att kunskaper i främmande språk finns. I viss utsträckning förekommer även biträdespersonal, som blott har folkskolebildning.

Frågorna om personalens utbildning måste på det hela taget sägas vara ett i Sverige ganska försummat område. En särskild kommitté arbetar för närvarande på ett förslag till omläggning av pol. mag.-examen, varigenom denna examen eller rättare sagt dess statistiskt-ekonomiskt betonade variant torde komma att bli bättre ägnad att utgöra grundval för en karriär som statistiker.

Någon organiserad fortbildning av statistiker har knappast alls förekommit. Det måste anses vara ett viktigt önskemål att tillse, att den kvalificerade personalen tillgodogör sig nyheterna på det metodiska området. Även i andra hänseenden gör sig behovet av en större uppmärksamhet åt metodfrågor påmint. Ett önskemål synes vara att få till stånd några befattningar, vilkas innehavare skulle kunna ägna sig helt åt metodproblem.

Även när det gäller biträdespersonalen förefaller det angeläget att i större utsträckning än vad som nu är fallet tillse, att vederbörande blir orienterade om innebörden av sitt arbete, får tillfälle att cirkulera mellan olika arbetsuppgifter m. m.

3. Löneförhållanden m. m.

En person med universitetsutbildning anställs i regel som amanuensaspirant. Begynnelselönen utgör för närvarande (1952) 909 kr/mån. En automatisk befordran enligt den s.k. befordringsgången sker där- efter fram till slutposten e. o. (= extraordinarie) aktuarie med en lön av 1 372 kr/mån. Denna lönegrad har hittills nåtts efter $7\frac{1}{2}$ år. För närvarande föreligger ett förslag att minska denna tid och att utsträcka den automatiska befordran till 25:e lönegraden.

Befordran utöver vad som nyss sagts eller i snabbare takt beror på om vederbörande lyckas erövra någon ledigbliven tjänst (extra, extraordinarie eller ordinarie). Det kan därvid röra sig om att bli aktuarie fortare än enligt befordringsgången eller att bli förste aktuarie,

byrådirektör eller byråchef. En förste aktuarie i lönegrad 27 har en begynnelse-lön av 1 523 kr/mån. och en slutlön (efter 9 år) av 1 832 kr/mån. För en förste aktuarie i lönegrad 29 är begynnelse-lönen 1 679 och slutlönen 1 907 kr/mån. Byråchefer är placerade i lönegrad 37 med begynnelse-lönen 2 225 kr/mån. och slutlönen 2 416 kr/mån.

Biträdespersonal placeras vid första anställning normalt i lönegrad 4 med en lön av 506 kr/mån. Genom automatisk befordran uppnås slutligen en lön av 721 kr/mån. Genom särskild, individuell befordran kan ett biträde bli kanslibiträde i lönegrad 11 (begynnelse-lön 721 och slutlön 807 kr/mån.). Även vissa högre befattningar förekommer, såsom kontorist i lönegrad 13 (begynnelse-lön 779 kr och slutlön 874 kr/mån.) samt kansliskrivare i lönegrad 15 (begynnelse-lön 841 och slutlön 945 kr/mån.).

Semester med full lön utgår med 20—45 dagar per år. Semestern är längst för de högre befattningshavarna och för dem som fyllt 40 år.

Vid sjukdom erhåller flertalet befattningshavare (ej de som varit anställda under kort tid) full lön under ett visst antal dagar per år (25 dagar för tjänstemän i lönegraderna 1—14, 20 dagar för lönegraderna 15—26 samt 10 dagar för övriga lönegrader). Vidare erhålles bl. a. kostnadsfri behandling hos verksläkaren, fri medicin samt halv avgift för plats å allmän sal på sjukhus.

Pensionsåldern utgör för den kvalificerade personalen 65 år, för den högre biträdespersonalen (lönegrad 13—16) 63 år och för övrig biträdespersonal 60 år. Tjänsteman som tillhör första kategorin har rätt att stå kvar i tjänst ett år, andra 2 år och tredje 3 år. Därefter kan Kungl. Maj:t medge uppskov med avgång ur tjänst i ytterligare högst 2 år.

4. *Arbetstid.*

Arbetstiden utgör för all personal 42 timmar per vecka, under 3 månader på sommaren dock avkortad till 33 timmar per vecka.

Förläggningen av arbetstiden kan variera något; följande uppgifter avseende socialstyrelsen torde vara typiska. Under vintern är

den dagliga arbetstiden 8.30—16.30 ($\frac{1}{2}$ timmes lunch), lördagar dock 8.30—13.00 (ingen lunch). Under sommarmånaderna slutar arbetet måndag—fredag kl 15.00, varjämte det på måndagarna ej börjar förrän kl 10.00.

5. Publiceringsformer.

Man kan lämpligen skilja mellan följande olika former för offentliggörande av resultatet av det statistiska arbetet.

- a) Regelbundet utkommande årspublikationer.
- b) Tidskrifter, utkommande varje månad eller varje kvartal.
- c) Specialundersökningar i tryckt form.
- d) Övrig publicering (stenciler, skrivelser etc.).

Årspublikationerna, i regel ingående i serien Sveriges officiella statistik, spelar en stor roll. Sammanlagt utges ca 40 dylika publikationer av varierande omfång.

Statistisk årsbok kan sägas främst utgöra ett sammandrag av innehållet i dessa årspublikationer. Därjämte utnyttjas dock även annan statistik, t. ex. sådan som publiceras i tidskrifter, i specialundersökningar, som ej alls publiceras i annan form etc. — Avsikten är att bryta ut alla »historiska» tabeller ur Statistisk årsbok och sammanföra dem till en särskild volym, som blott skall utkomma med vissa års mellanrum.

De viktigaste tidskrifterna är Statistisk tidskrift, Sociala meddelanden, Kommersiella meddelanden och Jordbruksekonomiska meddelanden.

Statistisk tidskrift, som börjat utkomma år 1952 och utkommer varje kvartal, utges av Statistiska centralbyrån. Där publiceras löpande statistik utarbetad av centralbyrån; av dylika redogörelser utges även förtryck. Vidare offentliggörs i Statistisk tidskrift artiklar med redogörelser för specialundersökningar av skilda slag. Även principiella problem och metodfrågor behandlas i tidskriften.

De tre övriga nyssnämnda tidskrifterna, som utkommer månatligen, redigeras på ungefär samma sätt, dvs. en avsevärd del av utrymmet ägnas åt stereotypa tabeller och artiklar, vari den löpande stati-

stiken redovisas, medan återstoden av utrymmet ägnas åt artiklar, som blott delvis är av statistisk karaktär.

I den mån redogörelser för specialundersökningar anses tillräckligt betydelsefulla för att böra tryckas, sker detta ofta i serien Sveriges officiella statistik eller i den därmed parallella serien Statistiska meddelanden. Eftersom numera kanske flertalet statistiska specialundersökningar sker på uppdrag på kommittéer, har publicering i serien Statens offentliga utredningar blivit mycket vanlig.

Till sist bör nämnas, att åtskillig statistik ej alls publiceras i tryckt form, utan blott finnes att tillgå i stencilerat skick eller återfinnes i skrivelser och promemorier. I princip är nästan all statistik, även den ej publicerade, tillgänglig för allmänheten.

Några enhetliga former för kontakt med pressen och allmänheten finns knappast. Vid Statistiska centralbyrån fungerar sedan någon tid redaktören för Statistisk tidskrift som kontaktman med pressen i samtliga frågor som rör centralbyrån.

*Förteckning över enheter med statistiskt arbete inom svensk
statlig förvaltning.*

Avser förhållandena i maj 1952.

Statistisk enhet inom	Summa personal	Därav universi- tetsutbildade
Arbetsmarknadsstyrelsen	13	3
Bostadsstyrelsen	33	12
Generalpoststyrelsen	11	2
Generaltullstyrelsen	64	5
Handels- och industrikommissionen	61	9
Jordbruksnämnden	30	8
Järnvägsstyrelsen	86	5
Kommerskollegium	94	23
Kontrollstyrelsen	6	1
Lantbruksstyrelsen	7	2
Medicinalstyrelsen	6	2
Pensionsstyrelsen	15	5
Riksförsäkringsanstalten	40	4
Riksräkenskapsverket	12	3
Skolöverstyrelsen	17	4
Socialstyrelsen, statistiska byrån	50	13
» utredningsbyrån	43	9

Statistisk enhet inom	Summa personal	Därav universi- tetsutbildade
Statistiska centralbyrån:		
Kansli, bibliotek	14	6
Befolkningsstatistik	34	4
Bilregistret	15	—
Jordbruksstatistik	33	5
Finansstatistik	38	6
Rättsstatistik	27	3
Riksbyrån för folkbokföring	27	7
1950 års folkräkning	175	5
Maskincentralen	38	4
1951 års jordbruksräkning	29	3
Telegrafstyrelsen	10	4
Utlänningskommissionen	13	1
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen	7	2
Totalt...	1 048	160

**B. Det 6. nordiske statistikermøde i
København den 16. og 17. juni 1952.**

Efter indbydelse af Danske Statistikeres Forening samledes statistikere fra de fem nordiske lande til det sjette nordiske statistikermøde i København den 16. og 17. juni 1952. Ligesom flere af de tidligere møder, der fandt sted i Stockholm 1927, København 1936, Oslo 1939, Stockholm 1946 og Helsingfors 1949, afholdtes statistikermødet 1952 i umiddelbar tilslutning til et møde mellem cheferne for de nordiske statistiske embedsværker. Om mødets forløb og forhandlinger gives efterfølgende redegørelse.

Danske Statistikeres Forening benytter lejligheden til at udtrykke sin bedste tak over for de institutioner, som ved velvillig støtte gjorde det muligt for foreningen at gennemføre det sjette nordiske statistikermøde, ligesom foreningen er Københavns Magistrat taknemlig for den udviste gæstfrihed over for mødets deltagere.

Sluttelig ønsker foreningen også at udtale sin tak til alle, der ved foredrag, diskussionsindlæg eller på anden måde medvirkede til mødets gode forløb.

København i oktober 1953.

Danske Statistikeres Forening.

HELGE LARSEN.

Formand.

Harald Jensen.

Sekretær.

**Program for det nordiske statistikermøde i København
d. 16. og 17. juni 1952.**

Mandag den 16. juni:

- Kl. 10: Mødet åbnes i Rigsdagens fællessal.
- Kl. 10¹/₂: Beretninger fra en repræsentant for hvert af de deltagende lande om de vigtigste nyskabelser på statistikens område i de senere år.
Fra Finland: Avdelningschefen, fil. dr. *Gunnar Fougstedt*.
Fra Island: Direktør *Klemens Tryggvason*.
Fra Norge: Direktør *Petter Jakob Bjerve*.
Fra Sverige: Kommeriserådet *K.-G. Nilsson*.
Fra Danmark: Departementschef *Einar Cohn*.
- Kl. 13: Finansministeren er vært ved en frokost for mødedeltagerne i Rigsdagens restaurant.
- Kl. 14¹/₂: Foredrag af hypotekbankdirektør *V. Kampmann*, København, over emnet: Administrationens krav til den økonomiske statistik.
- Kl. 19: Middag for mødets deltagere med ledsagende damer i Dansk Ingeniørforenings lokaler, Vester Farimagsgade 27—29.

Tirsdag den 17. juni:

- Kl. 10: Foredrag af chefen för Jordbrukets Utredningsinstitut, fil. lic. *Halvdan Astrand*, Stockholm, over emnet: Erfarenheter vid utarbetandet av den svenska jordbrukskalkylen.
- Kl. 12¹/₂: Frokost for mødets deltagere med damer på restaurant »Divan Ia», Tivoli.
- Kl. 14¹/₂: Foredrag af dosent *Odd Aukrust*, Oslo, over emnet: Problemer i forbindelse med statistisk belysning af nationalindkomstens fordeling mellem produktionsfaktorerne.
- Kl. 17: Københavns Magistrat modtager mødedeltagerne med ledsagende damer på Københavns Rådhus.
- Kl. 19: Afgang fra Rådhuspladsen for bustur til Nordsjælland (deltagerne samles ved indgangen til Rådhuset). I forbindelse med busturen bespisning og tvangfrit samvær på restaurant »Fiskebæke», Farum.
- Efter foredragene vil der blive adgang til fri diskussion.

Sideløbende med de øvrige forhandlinger vil der under ledelse af professor *Leo Törnqvist*, Helsingfors, finde drøftelser sted mellem de i hvert af landene nedsatte udvalg angående en fællesnordisk statistisk nomenklatur.

Samtlige foredrag og andre arrangementer begynder præcist på de angivne klokkeslet (*uden akademisk kvarter*).

Påklædningen er ved alle mødets arrangementer tvangfri.

**Deltagere i det nordiske statistikermøde i København
d. 16. og 17. juni 1952.**

Fra Danmark:

Alsing, Inger, ekspeditionssekretær i Det statistiske Departement.
Bentsen, Axel, sekretær i Det statistiske Departement.
Bentzen, Erik Daugaard, sekretær i Københavns statistiske Kontor.
Bjerke, Kjeld, kontorchef i Det statistiske Departement.
Blinkenberg Nielsen, O., sparekassedirektør, Holbæk.
Bonde, Chr., ekspeditionssekretær i Det statistiske Departement.
Borch-Jensen, Gurli, sekretær i Det statistiske Departement.
Bov, Helge, sekretær i Det statistiske Departement.
Bov, Preben, sekretær i Det statistiske Departement.
Brandt Jensen, Orla, sekretær i Det statistiske Departement.
Buch-Larsen, J. L., sekretær i Det østasiatiske Kompagni A/S.
Clemmensen, C. J., fuldmægtig i Dansk Arbejdsgiverforening.
Cohn, Einar, departementschef i Det statistiske Departement.
Colding-Jørgensen, H., fuldmægtig i Det statistiske Departement.
la Cour, Åge, sekretær i Det statistiske Departement.
Dahl, A. H., sekretær i Dansk Arbejdsgiverforening.
Dyre, Ebbe, cand. polit., I.B.M.
Døssing, Peter, fuldmægtig i Det statistiske Departement.
Ebsen Petersen, E., sekretær i Det statistiske Departement.
Feldvoss, Torkild, sekretær i Københavns statistiske Kontor.
Frandsen, G., kontorchef i Direktoratet for Vareforsyning.
Friis, Henning, statsvidenskabelig konsulent for Arbejds- og Socialministeriet.
Fuglsang, Robert, sekretær i Det statistiske Departement.
Hald, A. Hjorth, dr. phil., professor ved Københavns Universitet.
Hansen, Svend Aage, fuldmægtig i Det statistiske Departement.
Hansen, Verner, sekretær i Det statistiske Departement.
Haunsø, Sigurd, ekspeditionssekretær i Københavns statistiske Kontor.
Hinz, Helge, ekspeditionssekretær i Det statistiske Departement.
Hjortkjær, Thorkild, sekretær i Det statistiske Departement.
Hoff, Søren, sekretær i Det statistiske Departement.
Holm, Axel, kontorchef i Københavns statistiske Kontor.
Høst, H., hovedrevisor i Finansministeriet.
Jensen, Arne, lektor ved Københavns Universitet, aktuar ved K.T.A.S.
Jensen, Harald, fuldmægtig i Det statistiske Departement, sekretær i Danske Statistikeres Forening.
Johansen, A., kontorchef i Dansk Arbejdsgiverforening.
Johansen, Kjeld, direktør for Københavns statistiske Kontor.
Johansen, Mogens, sekretær i Det statistiske Departement.
Kallestrup, Lauge R., fuldmægtig i Arbejdsdirektoratet.
Kampmann, V., direktør for Kongeriget Danmarks Hypotekbank.
Kirstein, Per, fuldmægtig i Det statistiske Departement.
Kirstein, Torben, fuldmægtig i Det statistiske Departement.
Kjærgaard Hansen, Chr., sekretær i Det statistiske Departement.

Klavsen, Gunnar, sekretær i Det statistiske Departement.
 Knudsen, Anker, sekretær i Københavns statistiske Kontor.
 Knudsen, Rita, sekretær i Det statistiske Departement.
 Kofoed, O. B., rådsformand i Forsikringsrådet.
 Larsen, Helge, ekspeditionssekretær i Det statistiske Departement, formand for Danske Statistikeres Forening.
 Lindhardt, Marie, kontorchef i Sundhedsstyrelsen.
 Meyer, Leo, sekretær i Det statistiske Departement.
 Milhøj, Poul Erik, fuldmægtig i Det statistiske Departement.
 Mogensen, Poul Erik, inspektør ved Banktilsynet.
 Olsen, Christian, amtsforvalter, Varde.
 Rasmussen, Frode, overassistent i Københavns statistiske Kontor.
 Riemann, G. E., direktør for Nordisk Livsforsikrings A/S.
 Rishøj Pedersen, Søren, organisationschef i Tilskærernes Aktieselskab.
 Rode, Svend, pens. ekspeditionssekretær i Det statistiske Departement.
 Sinkbæk, Svend Aage, fuldmægtig i Københavns statistiske Kontor.
 Skade, H. N., kontorchef i Det statistiske Departement.
 Skade, Rigmor, kontorchef i Det statistiske Departement.
 Steenstrup, C. Fl., ekspeditionssekretær i Det statistiske Departement.
 Stenshøj, K., kontorchef i Aarhus Kommunes statistiske Kontor.
 Stjernqvist, Henry, kontorchef i Det statistiske Departement.
 Ulv, Martin, sekretær i Det statistiske Departement.

Fra Finland:

Bruun, Kertil Edmund, bitr. aktuarie i Helsingfors stads statistiska byrå.
 Bruun, Otto, f. d. byråchef i Helsingfors stads statistiska byrå.
 Bärlund, Ragni, överaktuarie i Finlands Banks institut för ekonomisk forskning, Statistiska Samfundets sekreterare.
 Ennevaara, P. A., agr.-o. forstdoktor, Forststyrelsens statistiska byrå.
 Forsberg, Karl-Erik, byråchef i Helsingfors stads statistiska byrå.
 Fougstedt, Gunnar, pol. dr., t.f. avdelningschef vid Statistiska Centralbyrån, ordförande i Statistiska Samfundet.
 Gadolin, C. A. J., fil. dr., docent vid Åbo Akademi.
 Hyppölä, Jorma, byråchef i Statistiska Centralbyrån.
 Jalo, Margit, aktuarie i Socialministeriets byrå för social forskning.
 Juvas, Kaarlo M., avdelningschef i Finlands Industriförbund.
 Kannisto, Väinö, fil. dr., statistiker i World Health Organization.
 Kivekäs, Lassi, bitr. aktuarie i Helsingfors stads statistiska byrå.
 Krisé, Maija, pol. mag., Arbetsgivarnas Centralförbund.
 Laurila, Eino Herman, överaktuarie i Statistiska Centralbyrån.
 Lindberg, Valter, professor, t.f. överdirektör i Statistiska Centralbyrån.
 Louhivuori, O. W., professor, rektor vid Handelshögskolan i Helsingfors.
 Mathelin, Tapio Gunnar, byråchef i Tullstyrelsen.
 Modeen, Gunnar, byråchef, kansliråd, Socialministeriets byrå för social forskning.
 Salminen, Risto, avdelningschef vid Arbetsgivarnas i Finland Allmänna Grupp.
 Saxén, Åke Johan, aktuarie i Helsingfors stads statistiska byrå.
 Teijula, Ilmari, överaktuarie i Socialministeriets byrå för social forskning.
 Tudeer, Maija, överaktuarie i Socialministeriets byrå för social forskning.
 Tunkelo, Aarre, e.o. avdelningschef i Statistiska Centralbyrån.
 Törnqvist, Leo, professor vid Universitetet i Helsingfors.
 Viljamaa, Ilmari, aktuarie i Järnvägsstyrelsen.
 Ylöstalo, Liisa, extraord. aktuarie i Socialministeriets byrå för social forskning.

Fra Island:

Tryggvason, Klemens, direktør for Statistisk Bureau i Reykjavik.

Fra Norge:

Aarvig, Lars, avdelingssjef i Norsk Arbeidsgiverforening.
 Arctander, Signy, byråsjef i Statistisk Sentralbyrå.
 Ankrust, Odd, dosent ved Norges Landbrukshøgskole.
 Backer, Julie E., dr. phil., byråsjef i Statistisk Sentralbyrå.
 Bjerve, Petter Jakob, direktør for Statistisk Sentralbyrå.
 Hamer, Anders, avdelingssjef i A/S Vinmonopolet.
 Kjelsaas, Lily, sekretær i Norsk Kommuneforbund.
 Mortensen, Sigurd, statistikkisjef i Oslo Kommunes Statistiske Kontor, formand for Norsk Statistisk Forening.
 Nestor, Per, sekretær.
 Ore, Tønnes, direktør.
 Petersen, Erling, professor.
 Schwarz, Hans P., dr. rer. pol., statistikker, Oslo Kommunes planlæggingskontor for forstads- og tunnelbaner.
 Sköien, A., underdirektør i Statistisk Sentralbyrå.
 Solbraa, Arne, konsulent i Landbrukets Sentralforbund.
 Ström, Ingolf, sekretær i Statistisk Sentralbyrå.
 Sverdrup, Erling, aktuariekandidat, Oslo Universitet.
 Tuveng, Morten, direktør for Næringsøkonomisk Forskningsinstitut.
 Vestbye, Petra, konsulent i Statistisk Sentralbyrå.
 Østberg, E. W., sekretær i Oslo Kommunes Statistiske Kontor, sekretær i Norsk Statistisk Forening.

Fra Sverige:

Agnell-Radhe, Anna-Lisa, første aktuarie i Statens Jordbruksnämnd, sekreterare i Svenska Statistiska Föreningen.
 Ankarerona, Conrad, første aktuarie i Kommerskollegium.
 Bergbäck, Samuel, aktuarie i Linköpings stads statistik- och planeringskontor.
 Berger, Hans H., første byråingeniör i Statistiska Centralbyrån.
 Brölin, Karl-Gunnar, aktuarie i Skolöverstyrelsen.
 Buregren, Torsten, byråsekreterare i Arbetsmarknadsstyrelsen.
 Carlsson, A. Olof G., første aktuarie i Järnvägsstyrelsen.
 Dalenius, Tore, aktuarie i Socialstyrelsen.
 Falken, Inez, aktuarie i Kommerskollegium.
 Fritzell, Yngve, bibliotekarie i Statistiska Centralbyrån.
 Grönqvist, Thore, aktuarie i Socialstyrelsen.
 Göransson, Werner, chef för Göteborgs stads statistiska byrå.
 Hellberg, Bert V. A., amanuens i Järnvägsstyrelsen.
 Hermelin, Carl Y:son, aktuarie i Socialstyrelsen.
 v. Hofsten, Erland, byråchef i Socialstyrelsen.
 Hyrenius, Hannes, preceptor vid Göteborgs Högskola.
 Jerneman, Tor, fil. dr., byråchef i Arbetsmarknadsstyrelsen.
 Jönhagen, Sven, første byråinspektör i Försäkringsinspektionen.
 Jörnstedt, Arne, byråchef i Norrköpings stads statistiska kontor.
 Karlander, Stig, aktuarie i Sveriges Textilindustriforbund.
 Klintsell, Axel Fabian, ingeniör, Svenska Arbetsgivareföreningen.
 Kock, Karin, överdirektör i Statistiska Centralbyrån.
 Kruse, Sten, amanuens i Socialstyrelsen.
 Källström, Viking, første aktuarie i Kommerskollegium.
 Lagerström, Nils, aktuarie, byråchef i Svenska Arbetsgivareföreningen.
 Lublin, Folke, første aktuarie i Statistiska Centralbyrån.
 Nilsson, Anna-Liisa, fru.
 Nilsson, K.-G., kommerseråd i Kommerskollegium, ordförande i Svenska Statistiska Föreningen.
 Nilsson, Stig, aktuarie i Svenska Arbetsgivareföreningen.
 Olinder, Olaf, første aktuarie i Stockholms stads statistiska kontor.

Olsson, Curt, förste aktuarie i Kommerskollegium.
Palmi, Sven, byråchef i Statens Jordbruksnämnd.
Qvensel, C.-E., professor vid Lunds Universitet.
Radhe, Stig, borgarrådssekreterare, Stockholm.
Ringbom, Ingvar, förste aktuarie i Järnvägsstyrelsen.
Ruist, Erik, fil. lic., Handelshögskolan i Stockholm.
Säll, Helfrid, t.f. förste byråsekreterare i Pensionsstyrelsen.
Uhnбом, Ivar, byråchef i Statistiska Centralbyrån.
Vinge, Margit, aktuarie i Statistiska Centralbyrån.
Wahlfisk, Karl-Olof, förste aktuarie i Statens Jordbruksnämnd.
Wahlund, Sten, professor vid Stockholms Högskola.
Weibull, Martin, fil. lic., bitr. lärare vid Lunds Universitet.
Wenner-Hulthén, Brita, aktuarie i Pensionsstyrelsen.
Westmann, Alvar, aktuarie i Göteborgs Stadskollegiums statistiska byrå.
Wittrock, Jan, chef för Byggnadsfackens Utredningsbyrå.
Zetterberg, Otto, byråchef i Statistiska Centralbyrån.
Öman, Ivar, fil. dr., direktör för Stockholms stads statistiska kontor.
Åstrand, Halvdan, fil. lic., chef för Jordbrukets Utredningsinstitut.

Forhandlingernes forløb.

Det sjette nordiske statistikermøde, hvis forhandlinger foregik i Rigsdagens fællessal, åbnedes mandag den 16. juni 1952, kl. 10, af præsidenten for Danske Statistikers Forening, departementschef Einar Cohn, der rettede en særlig velkomst til deltagerne fra de andre nordiske lande. På gæsternes vegne fremførte formanden for Statistiska Samfundet i Finland, afdelningschefen Gunnar Fougstedt, en tak til de danske statistikere for indbydelsen til mødet.

Til mødets ordstyrer valgtes departementschef Einar Cohn og til viceordstyrere formændene for de tre andre statistiske foreninger, afdelningschefen Gunnar Fougstedt, Finland, statistiksjef Sigurd Mortensen, Norge, og kommerserådet K.-G. Nilsson, Sverige, samt direktør Klemens Tryggvason, Island. Til sekretariat valgtes de respektive sekretærer i de statistiske foreninger, nemlig överaktuarie Ragni Bärlund, Finland, sekretær E. W. Østberg, Norge, første aktuarie Anna-Lisa Agnell-Radhe, Sverige, og fuldmægtig Harald Jensen, Danmark, sidstnævnte bistået af fuldmægtig Svend Aage Hansen.

Som første punkt på programmet blev der aflagt beretninger af afdelningschefen Gunnar Fougstedt, Finland, direktør Klemens Tryggvason, Island, direktør Petter Jakob Bjerve, Norge, kommerserådet K.-G. Nilsson, Sverige, og departementschef Einar Cohn, Danmark, om de respektive landes vigtigste nyskabelser på statistikens område i de senere år. Efter frokostpausen holdt hypotekbankdirektør Viggo Kampmann foredrag over emnet: »Administrationens krav til den økonomiske statistik«. I den påfølgende diskussion deltog professor Valter Lindberg, departementschef Einar Cohn, borgarrådssekretærer Stig Radhe, överdirektör Karin Kock og kontorchef Kjeld Bjerke.

På den anden mødedag, tirsdag den 17. juni, blev der om formiddagen holdt foredrag af chefen för Jordbrukets Utredningsinstitut, fil. lic. Halvdan Åstrand, over emnet: »Erfarenheter vid utarbetandet

av den svenska jordbrukskalkylen», med påfølgende diskussionsindlæg fra konsulent Arne Solbraa, fuldmægtig Peter Døssing og første aktuarien Karl-Olof Wahlfisk. I eftermiddagsmødet behandledes emnet: »Nasjonalregnskabet som middel til statistisk belysning av inntektsfordelingen i samfunnet« med indledning af dosent Odd Aukrust og efterfølgende indlæg fra kontorchef Kjeld Bjerke og överaktuarie Eino Laurila.

Fra det særlige arbejdsudvalg, bestående af professor A. Hjorth Hald, Danmark, överaktuarie Eino Laurila og professor Leo Törnqvist (formand), Finland, aktuarkandidat Erling Sverdrup, Norge, samt aktuarie Tore Dalenius og fil. lic. Erik Ruist, Sverige, der sideløbende med de øvrige forhandlinger havde holdt møder angående en nordisk statistisk nomenklatur, blev der givet meddelelse om, at man var nået til enighed om en betænkning. Det blev besluttet, at betænkningens indhold i form af en firesproget oversættelse fra engelsk til dansk, norsk, finsk og svensk skulle offentliggøres i beretningen om mødet.

Hermed var programmet for forhandlingerne udtømt, og efter i en kort tale at have takket alle, der havde bidraget til mødets gode forløb, erklærede mødets ordstyrer, departementschef Einar Cohn, mødet for afsluttet.

I umiddelbar fortsættelse heraf tog statistikksjef Sigurd Mortensen ordet og rettede en varm tak til Danske Statistikeres Forening for arrangementet af mødet. Samtidig indbød han på Norsk Statistisk Forenings vegne til nordisk statistikermøde i Oslo 1954. Fra forsamlingens side takkede departementschef Einar Cohn for indbydelsen.

På de følgende sider er gengivet foredragene og diskussionsindlæggene samt betænkningen om den nordiske statistiske nomenklatur. I de fleste tilfælde bygger referaterne på foredragsholdernes og diskussionsdeltagernes manuskripter, og hvor dette ikke er tilfældet, har de haft lejlighed til at gennemse referaterne af deres indlæg.

De nordiske landes vigtigste nyskabelser på statistikens område i de senere år.

Avdelningschefen *Gunnar Fougstedt*, Finland:

När vi för tre år sedan samlades till nordiskt statistikermöte i Helsingfors, hade vi i Finland inte så mycket nytt inom vår statistik att visa våra skandinaviska gäster. De första efterkrigsåren hade vi främst fått gå in för att reparera de skavanker och köra fast den eftersläpning i vår statistik, som kriget hade fört med sig. Men nu, tre år senare, kan vi säga att det verkligen har hänt en del inom Finlands statistik. För att ge ett begrepp om denna expansion, kan jag nämna att medan statens kostnader för statistiken åren 1947—49 sammanlagt steg till c:a 240 milj. mk, kan motsvarande kostnader åren 1950—52 kalkyleras till c:a 980 milj. mk. Till en del beror ökningen naturligtvis på inflationen, men om kostnaderna omräknas till en fast lönenivå, kvarstår en ökning av utgifterna för statistiken med c:a 120 procent.

Kostnader för statistiken i Finland.

	Faktiska kostnader			Enl. 1939 års lönenivå	
	Totalt	3 censusundersökningar	Övrig statistik	Totalt	Övrig statistik förutom 3 censusundersökningar
	Milj. mk.	Milj. mk.	Milj. mk.	Milj. mk.	Milj. mk.
1946	47	—	47	13	13
1947	60	—	60	12	12
1948	83	—	83	12	12
1949	99	2	97	14	14
1950	243	108	135	24	14
1951	449	275	174	36	14
1952	290	104	186	23	15

Denna väldiga kostnadsökning beror främst på tre stora undersökningar av census-karaktär: 1950 års folkräkning, 1950 års lantbruksräkning och 1951/53 års riksskogstaxering. Folkräkningen, som har letts av avdelningschef Tunkelo, har erbjudit speciella svårigheter genom att befolkningsregistren efter kriget i många fall har blivit missvisande. Den stora inre omflyttningen efter kriget har inte i sin helhet blivit registerförd och detsamma gäller den betydande emigrationen under de senaste åren. Det var därför nödvändigt att folkräkningen i hela riket utfördes som en direkt räkning med anlåtande av c:a 14 000 räknare. I samband med folkräkningen utfördes en total fastighets- och bostadsräkning samt en stickprovsundersökning av den manliga arbetsföra landsbygdsbefolkningens arbetsprestationer under ett år.

Några detaljer i samband med organisationen av folkräkningen kan vara värda att nämnas. För utbildningen av de lokala folkräkningscheferna ordnades sammanlagt 21 instruktionskurser i olika delar av riket. Vid dessa föreläste tjänstemän från Statistiska centralbyrån och som undervisningsmaterial användes bl. a. filmstrips, dels amerikanska och dels finska. En omfattande propaganda för klargörande av folkräkningens betydelse lades upp med hjälp av tidningspress, radio och bioreklam.

Vid kodifieringen och stansningen av folkräkningsuppgifterna anlätades i stor utsträckning studenter, som till största delen anställdes i deltidstjänst, 4 timmar dagligen. Personalen utvaldes bland ett stort antal sökande med ledning av tests, som hade uppgjorts av en psykolog vid Helsingfors Universitetet. Förutom egentliga kodifierings- och stansningstests fanns det också en test för allmänna karaktärssegenskaper.

Den femte allmänna lantbruksräkningen, som verkställdes år 1950, använde sig i viss utsträckning av folkräkningen. Det gällde den minsta lägenhetsklassen med under 2 ha åker. Denna lantbruksräkning skiljer sig i flere avseenden från sina föregångare. Antalet insamlade uppgifter har ökat ansevärt. Bland annat har på särskilda

formulär insamlats uppgifter om lantbrukets binärningar: trädgårds-skötsel, fiske, pälsdjursuppfödning och hemindustri. I samband med lantbruksräkningen insamlades i form av stickprov detaljerade uppgifter om produktionen. Denna utvidgade produktionsstatistik har sedan inlemmats i den årliga lantbruksstatistiken.

Riksskogstaxeringarna i Finland måste antagligen räknas som vår internationellt sett märkligaste insats inom statistiken. Den första taxeringen verkställdes åren 1921—24 enligt en av forstprofessorn Yrjö Ilvessalo och matematikprofessorn J. V. Lindeberg utarbetad metod. Denna skiljer sig från den sedvanliga metoden med mätning av skogsbeståndet inom vissa provytor därigenom, att den även utnyttjar mätningmännens subjektiva uppskattning av skogsbeståndet utmed linjerna mellan provytorna, varvid felet vid dessa uppskattningar kontrolleras genom mätningresultaten. Vid den pågående tredje riksskogstaxeringen rör sig mätningssgrupperna, som vanligen omfattar 5—6 man, snörrätt från sydväst mot nordost på 13 kilometers avstånd från varandra. Längst i norr är avståndet mellan mätningsslinjerna något större, dock högst 20 km. Provytor uppmäts med en halv kilometers mellanrum. Varannan gång uppmäts hela skogsbeståndet inom en mindre provyta och grovvirket inom en större cirkel, varannan gång gäller mätningen endast grovvirket. Vid föregående linjeinventering uttogs en provyta endast en gång per kilometer. En annan nyhet är att denna gång också antecknas, i vilket skick skogarna befinner sig och vilka åtgärder som närmast är av nöden för att förbättra skogsvården. Vid den pågående linjetaxeringen har mätningssgrupperna dessutom utökats med en biolog, som iakttar och bokför växtligheten och även djurlivet.

Det kan nämnas att kombineringen av provytemätningar och subjektiva uppskattningar längs hela linjen leder till resultat, som för hela riket innehåller mycket små medelfel. Sålunda beräknades vid den andra linjetaxeringen 1936—38 skogsbeståndet per hektar i hela riket till $62.8 \pm 0.29 \text{ m}^3$. Inom mindre områden blir medelfelet naturligtvis något större. — Man anser att 15 år är den längsta tid, som bör

få förflyta mellan två skogsinventeringar. Detta schema har vi lyckats hålla i Finland.

Jag skall nu i korthet beröra några statistiska specialundersökningar under de senaste åren för att därefter komma till reformer, som har genomförts inom den fortlöpande års- och månadsstatistiken.

Först vill jag nämna två olika konsumtionsundersökningar, som har utförts tätt efter varandra. De har emellertid utarbetats för vitt skilda ändamål och de visar också starka olikheter i metodiken. Den ena undersökningen gjordes av en statskommitté, som tillsatts för att utreda skattetrycket för fysiska personer och dess beroende av familjetyp och inkomstnivå. Kommittén, vars ordförande var prof. Valter Lindberg behövde för beräkningen av de indirekta skatternas inverkan en utredning av konsumtionens sammansättning inom olika inkomstlägen och familjetyper. Undersökningen strävar till att ge ett genomsnitt av hela befolkningens konsumtionsvanor. Stickprovet uttogs med användning av stratifierad randomnessampling och konsumtionsundersökningen genomfördes med användning av intervjumetoden.

Den andra konsumtionsundersökningen, som främst utfördes för att skapa en ny bas för levnadskostnadsindex, uppgjordes däremot enligt den äldre metoden med hjälp av bokföringshushåll. Undersökningen inskränktes medvetet till att omfatta familjehushåll i tätorter inom lägre socialklasser. Omedvetet har därjämte tillkommit ännu en inskränkning såtillvida, att bokföringsfamiljerna representerar den skötsammaste delen av befolkningen. Konstruktionen av basen för levnadskostnadsindex på grundvalen av denna konsumtionsundersökning måste i hög grad forceras genom att den nya levnadskostnadsindexen, som skulle utgöra en bas för löne regleringen, senaste sommar inrycktes i regeringens ekonomiska stabiliseringsplan. Man blev därför tvungen att inskränka den första bearbetningen av konsumtionsundersökningens resultat. Det ursprungliga antalet hushållsböcker var 720, men detta antal inskränktes först till 538 genom att endast s. k. »rena» familjer medtogs, d. v. s. familjer utan självförsörjande barn och utan andra medlemmar än man, hustru och barn, och av dessa utvaldes ett

stickprov bestående av 180 hushållsböcker. Senare har också det återstående materialet bearbetats och slutresultaten visar en mycket god överensstämmelse med det först uttagna stickprovet, enligt vilket basen för levnadskostnadsindex hade konstruerats.

En annan statistisk utredning, som också direkt sammanhänger med den ekonomiska stabiliseringsplanen, utgör en undersökning av investeringarna inom näringslivets olika grenar år 1951, som har utförts av Statistiska centralbyrån.

Inom statistiken över samfärdseln utgörs den märkligaste och intressantaste nyvinningen av den beräkning av post-, telegraf- och telefontrafiktariffer, som utförts av professor Leo Törnqvist.

Bland de talrika övriga engångsundersökningarna ville jag omnämna en utredning av åldringarnas förhållanden, som har utgjort bas för en utvidgning av systemet med ålderdomspensioner.

Också inom den fortlöpande årsstatistiken finns det en hel del nytt att annotera. Befolkningsstatistiken bjuder fr. o. m. år 1951 på två nyheter: giftermålsstatistiken har genomgripande reformerats, varvid bl. a. makarnas modersmål beaktats, och statistiken rörande omflyttningen inom riket har blivit mycket fylligare än förr genom att flyttningsrörelsens struktur belyses med ledning av ett representativt material. Statistiska centralbyrån får som förr totalsiffror för hela flyttningsrörelsen, med några enklare grupperingar av materialet. Men därjämte insamlas numera noggranna personuppgifter om alla flyttande, som är födda den 5, 15 eller 25 dagen i månaden. Jag tror att vi kommer att ha stor glädje av denna statistik.

Våra jordbruksstatistiker har vid sidan av den stora lantbruksräkningen hunnit genomföra en anmärkningsvärd reform av den årliga jordbruksstatistiken. Antalet lägenheter, som tas med i denna statistik, har minskats från 18 000 till 10 000, men samtidigt har urvalsprinciperna förfinats så att det slumpmässiga felet inte är större än förr. Dessutom har det statistiska materialets kvalitet förbättrats genom att statistiken inte som förut insamlas genom lantbrukssällska-

pen utan genom en egen fältorganisation, bestående av c:a 1 000 statistikombudsmän. Också fiskeristatistiken, som länge har varit ett sorgebarn hos oss, har reformerats i samband med införandet av ett system med fiskekort, som alla fiskare måste skaffa sig.

Vår årliga industristatistik har kompletterats med en månatlig index över industriproduktionens volym, som bygger på ett fylligt material. Dessa siffror korrigeras dessutom i efterhand genom årsvis beräknade volymindexsiffror, som omfattar praktiskt taget hela den i industristatistiken redovisade produktionen.

Inkomst- och förmögenhetsskattestatistiken, som redan tidigare har varit mångsidigare i Finland än i de flesta andra länder, har ytterligare utbyggt genom att numera också uppgifter om de obeskattades inkomster erhållas. Skattestatistiken har härigenom förvandlats till en inkomststatistik. En viktig komplettering utgör också de beräkningar rörande urvalsfele, som utförts i fråga om skattestatistiken. — Våra nationalinkomstberäkningar har avsevärt utbyggt och bl. a. kompletterats med preliminära uppgifter och prognoser, som ingår som en bilaga till statsbudgeten.

Byrån för social forskning har på flere avsnitt utbyggt sin förtjäpande statistik. Den nya levnadskostnadsindexen nämndes redan. Lönestatistiken har utvidgats att omfatta inte blott arbetare utan även funktionärer, beviljade byggnadslov på landsbygden har inregistrerats, statistiken rörande barnbidragen ger en intressant inblick i familjernas struktur och vidare sammanställs uppgifter om samhällets socialutgifter liksom i de övriga nordiska länderna.

Jag skall inte fortsätta uppräkningsen. Men jag vill antyda att den expansion inom Finlands statliga statistik, som jag har redogjort för, uppenbarligen kommer att fortsätta. Det finns en del aktuella planer, som väntar på att förverkligas. Nyligen har två statistikkommittéer avgett sina betänkanden. Det ena gäller en genomgripande reformering och utvidgning av vår industristatistik, det andra innehåller planer på en statistik över inrikeshandeln, som skulle uppgöras vid Statistiska centralbyrån. Som ett surrogat för denna statistik har hittills tjänat

statistiken över omsättningsbeskattningen, men sedan detaljhandeln befriats från omsättningsskatt har denna statistik förlorat en stor del av sitt intresse.

Åtminstone fyra statistiska kommittéer eller kommissioner arbetar för närvarande. Främst bör nämnas den kommitté, som uppgör planerna för den företagsräkning vi hoppas få till stånd redan nästa år. Vidare har vi en kommitté för skogsstatistiken, som bl. a. har att utgrunda, hur vår svaga avverkningsstatistik skall kunna förbättras. Två kommissioner, båda med prof. Törnqvist som ordförande, sysslar med en reformering av statistiken över samfärdseln. Den ena kommissionen har fått järnvägsstatistiken på sin lott, den andra post- och telegrafstatistiken. Järnvägsstatistiken är för närvarande mycket kostsam i Finland; järnvägsstyrelsens statistiska byrå omfattar inte mindre än 88 personer, men därtill utföres en betydande del av arbetet ute på stationerna riket runt. Genom att övergå till stickprov torde järnvägsstatistiken kunna skäras ned avsevärt.

Jag har understrukt den starka expansionen inom Finlands statistik under de senaste åren. Denna expansion har åtföljts av ett stegrat intresse för statistiska studier inom Universitetet och en tydlig strävan bland tjänstemännen inom de statistiska verken att komplettera sina kunskaper om statistikens nyaste landvinningar. Detta starka statistikintresse kom tydligt till uttryck vid en internationell statistisk kurs, som på initiativ av F.A.O. anordnades i Helsingfors i september 1951. Vid kursen hölls föreläsningar av 8 utländska och ungefär lika många inhemska lärare. Bland lärarna var tre skandinaver, nämligen prof. Herman Wold och fil. lic. Tore Dalenius från Sverige och dr. Mads Iversen från Danmark. Anslutningen överträffade vida alla förväntningar: antalet kursdeltagare översteg 150.

Som avslutning på denna kavalkad vill jag nämna en viktig milstolpe i Statistiska centralbyråns historia, som i dessa dagar passeras. Huvuddelen av vår centralbyrå håller på att flytta in i ett nytt hus, som främst byggs för statsrådets tryckeri, men där också Statistiska

centralbyrån får disponera över betydande utrymmen i 4 våningar. Sammanlagt omfattar de nya utrymmena 64 arbetsrum samt dessutom bibliotek, läsesal, konferensrum, förrådsutrymmen o. s. v. (c:a 1 500 m²). Tyvärr kan inte Statistiska centralbyrån i sin helhet få plats i det nya huset. Vi är i alla fall mycket glada över detta ökade livsrum, som ger vår officiella statistik avsevärt förbättrade arbetsmöjligheter.

Direktør *Klemens Tryggvason*, Island:

De spørgsmål, vi i Island har at tumle med på statistikens område, er af en helt anden beskaffenhed end i de øvrige nordiske lande. I disse har man for længe siden fuldført opbygningen af et alsidigt statistisk rapportsystem, som der ganske vist kan være tale om at udbygge og forbedre på forskellig måde, men som dog allerede dækker alle de områder af det sociale og økonomiske liv, som er praktisk og ønskeligt at gøre til genstand for statistisk arbejde. Sammenlignet hermed befinder vi i Island os på et tilbageliggende stadium, idet mange vigtige områder endnu helt venter på at blive gjort til genstand for statistisk behandling, hvortil kommer, at den eksisterende statistik, hvad de fleste områder angår, trænger til at udbygges og forbedres væsentligt. Det siger derfor sig selv, at jeg ingenting har at berette om »vigtige statistiske nyskabelser, som kan antages at have særlig interesse for nordiske statistikere«. Men på den anden side turde det være på sin plads at give mødedeltagerne et indblik i de spørgsmål, som for tiden er aktuelle hos os i Island, samtidig med at der kort gøres rede for den islandske statistiks stilling i dag.

Årsagerne til den islandske statistiks relativt tilbageliggende stilling er dels af en mere almindelig og varig art, og dels er der her tale om mere specielle, tidsbestemte forhold. Hvad de varige årsager angår, skal jeg være kortfattet. Det er indlysende, at vor fåtallighed og begrænsede resourcer altid vil være en uoverstigelig hindring for, at vi kan nå lige så langt i statistik, som større lande har mulighed for. Selv om vort samfund er meget lille, er dets uddifferentiering ikke forholds-

vis meget mindre, end større samfunds er. En følge af dette faktum er, at der hos os fordres en langt større indsats af økonomiske midler og specialiserede evner pr. et givet statistisk produkt end hos andre lande.

Går man derefter over til de mere tidsbestemte, og dermed mere overvindelige, vanskeligheder for islandsk statistik, skal for det første nævnes den store knaphed på kvalificeret arbejdskraft til udførelse af statistiske arbejder, som har været til stede. For det andet har det desværre skortet noget på forståelse fra bevillingsmyndighedernes side, hvad angår betydningen af statistisk arbejde. For det tredje har Det Statistiske Bureaus publikationsvirksomhed i lang tid været lammet på grund af overbelastning af det islandske statstrykkeri, hvilket bl. a. har bevirket store forsinkelser i udgivelse af statistiske skrifter, foruden at mange færdige arbejder ikke er udkommet på tryk af denne grund. For det fjerde er Det Statistiske Bureau i stigende grad blevet belastet med tidskrævende opgaver af ikke-statistisk natur. Og endelig er hos os indsamling af statistisk materiale overhovedet forbundet med store vanskeligheder, hvilket delvis er en følge af, at den islandske offentlige tjeneste endnu ikke, kvalitativt set, er nået op på et sådant fagligt og disciplineret niveau, at den fyldestgør de krav, som stilles om materiale til statistik. Tilsvarende gælder for private virksomheder og andre, som vi er afhængige af med hensyn til fremskaffelse af statistisk materiale.

Der er nu tegn på, at i hvert fald nogle af disse ugunstige forhold er ved at ændre sig til det bedre. Det står nu meget bedre til end før, hvad angår tilgang af egnet arbejdskraft, og endvidere ser det ud til, at bevillingsmyndighederne vil stille sig mere forstående i fremtiden. Det er også af meget stor betydning, at vi for tre år siden tog hulkortmaskiner i anvendelse, og det oprindelige maskinsæt er siden blevet erstattet af et større og mere effektivt sæt. Hidtil er hulkortmaskinerne næsten kun blevet benyttet til bearbejdelse af indførselsstatistiken, men med et overordentlig godt resultat. Bearbejdelse af folketællingen 1950 foregår naturligvis helt ved hjælp af maskiner, og vi venter os i

det hele taget overmåde meget af disse, efterhånden som deres anvendelse udstrækkes til flere områder. På grund af vore små forhold vil der dog være ret snævre grænser for, hvor langt det betaler sig at gå i statistisk maskinanvendelse. Hvad angår publikationsvilkårene er situationen også ved at bedres, delvis på grund af, at den tidligere hektiske bogudgavevirksomhed i Island nu er blevet afløst af mere normale forhold på dette område, og delvis på grund af særlige foranstaltninger, som er blevet iværksat for at sikre, at offentliggørelse af statistiske skrifter ikke hæmmes af mangel på kapacitet hos det islandske statstrykkeri.

Som følge af de nævnte forbedrede vilkår for det statistiske arbejde hos os skulle det være muligt i løbet af de næste år at inddrage en række nye områder under statistiken og at forøge publikationsvirksomheden i væsentlig grad. Begge dele er lige ønskværdige og nødvendige, idet kravene til statistiken er stadigt voksende, både fra indenlandsk og international side. Men lige så klart er det, at vi må økonomisere meget med de ressourcer, som står til rådighed. Vi må vogte os for at påtage os større forpligtelser, end vi er i stand til at indfri, og arbejdet må ikke forceres så meget, at de statistiske publikationers fremkomst på tryk underkastes større forsinkelser. Vi må med andre ord »sníða okkur stakk eftir vexti«, som vi siger på islandsk: d. v. s. skære os klæder efter figuren.

Jeg skal nu kort gøre rede for, hvordan stillingen er i dag på de enkelte områder af islandsk statistik, og hvilke udvidelser og forbedringer der er påtænkt.

Befolkningsstatistiken har været og er i relativt tilfredsstillende tilstand hos os. Bearbejdelse af 1950-folketællingen er i gang, og den maskinelle behandling af materialet vil i høj grad lette arbejdet og fremskynde resultaterne. Oversigter over befolkningens bevægelser er i tidens løb udkommet for 5 eller 10 år ad gangen. Befolkningsstatistikens nuværende form tilfredsstillende nogenlunde de krav, som stilles fra indenlandsk og international side, og der er således ikke behov for større ændringer på det område.

Hvad angår *erhvervsstatistik* er der derimod overordentlig meget at indhente, før man kan sige, at tilstanden på dette vigtige område er blevet tilfredsstillende. En årbog med *landbrugsstatistik* er udkommet nogenlunde regelmæssigt for et eller to år ad gangen, i de senere år baseret på særlige indberetninger fra de lokale skattemyndigheder. Dette tabelværk omfatter imidlertid ikke stort mere end oversigter over husdyrholdet, høsten, landbrugsproduktionen, landbrugslønninger og grundforbedringer. Det er derfor påkrævet at udvide denne statistik væsentligt, og bestemte planer er lagt desangående.

Til og med året 1941 udgav Islands Statistiske Bureau for hvert år en rapport om *fiskeriets forhold*, men den udgaverække blev indstillet, bl. a. på grund af, at Islandsk Fiskeriselskab i sin tid udvidede sin statistiske virksomhed. Summariske oversigter over fiskeriet i ti-året 1942—1951 er nu under udarbejdelse og vil fremkomme på tryk, idet det har vist sig, at den af Islandsk Fiskeriselskab offentliggjorte statistik ikke på ønskelig måde har kunnet erstatte årlige tabelværker over fiskeriet, som fremtræder i en mere fast og overskuelig form.

I de sidste 15 år er der årligt blevet indsamlet oplysninger fra *industrielle virksomheder* med det formål at udgive tabelværker med industri- og håndværksstatistik, men det er ikke blevet til noget, dels på grund af materialets utilstrækkelighed og dels på grund af bogtrykningsvanskeligheder.

Hos os er der praktisk taget ikke tale om offentliggørelse af anden erhvervsstatistik end den nævnte landbrugs- og fiskeristatistik. Det er naturligvis højst påkrævet at udarbejde og udgive regelmæssigt en statistik over de vigtigste erhvervsgrene, men på den anden side står man her over for en meget krævende opgave, idet en årlig udgivelse af sådanne rapporter ville overstige vore kræfter, som forholdene er nu, særlig hvad kvalificeret arbejdskraft angår. Der er derfor lagt planer om, at der for hver næringsgren udarbejdes og udgives rapporter for hvert tredje år, således at der et år udkommer landbrugsstatistik, det næste år statistik over fiskeri og søfart og det tredje år statistik over industri og håndværk, såvel som handel og andre næringsgrene, som

ikke tages med under landbrug eller fiskeri. Denne planlagte erhvervsstatistik vil blive bygget på indberetninger fra skattemyndighederne, idet man vil søge tilvejebragt en lovgivning, som forpligter alle virksomheder til sammen med den årlige selvangivelse i et detailskema at give de oplysninger, Det Statistiske Bureau behøver til udarbejdelse af sin erhvervsstatistik. Det er naturligvis en ret stor mangel at måtte ty til selvangivelserne i denne forbindelse, men som forholdene er hos os, er dette den eneste måde, hvorpå man uden væsentlige forsinkelser kan sikre sig at få materiale ind i tilstrækkeligt omfang til udgivelse af erhvervsstatistik. — Hvad angår de mellemliggende to år, vil man — når man således begrænser udgivelse af statistik til hvert tredje år — kunne klare sig med summariske tællinger eller endog helt nøjes med anslåede tal.

Hvis de lige nævnte planer for erhvervsstatistik bliver bragt til udførelse, vil der blive mulighed for en ret fyldestgørende beregning af *nationalindkomsten*. Det Statistiske Bureau har i de senere år på grundlag af ligningsmyndighedernes skattelister udarbejdet en oversigt over nationalindkomsten, men den er meget summarisk og ikke videre anvendelig, og en reform er derfor tiltrængt på dette område.

Vor *handelsstatistik* kan siges at være i tilfredsstillende orden. Siden begyndelsen af 1950 har vi anvendt den nye U.N. vareklassifikation, og vi har siden i vore månedsskrifter offentliggjort indførslen i den form. Handelstabelværket for 1952 vil blive det første, som udkommer med de Forenede Nationers vareklassifikation.

Vor statistik over *betalings- og kapitalbalancen* har været i bedring i de senere år, og den vil antagelig inden længe blive helt fyldestgørende med hensyn til de krav, der stilles, særlig fra udenlandsk side.

Hvad angår vor *prisstatistik*, er der desværre ikke meget at berette om. Foruden det månedlige detailpristal og en årlig offentliggørelse af detailpriser i Reykjavik, beregnes der kun et årligt byggeomkostningsindeks, endvidere et indeks for vedligeholdelsesudgifter for beboelseshuse, og endelig et indeks for import- og eksportvarepriser, hvilket sidste offentliggøres i det årlige handelstabelværk. Indførelse

af et engrospristal er særlig tiltrængt, og et sådant har også været under forberedelse i nogen tid. Det nuværende detailpristal er bygget på en forbrugsundersøgelse i 1938—39 og må anses for at være helt forældet, grundet på de omvæltninger i forbrugs- og lønforhold, som har fundet sted i de mellemliggende år. Der er også gjort foranstaltninger til en revision af pristalsbudgettet, hvilken formentlig vil blive foretaget efter »interview-metoden«.

Vor *finansstatistik* har indtil nu væsentlig været begrænset til de oversigter over Statens indtægter og udgifter og statsgælden, som er blevet offentliggjort i Det Statistiske Bureaus månedsskrift, »Hagtíðindi«. Der er også blevet udarbejdet statistik over kommuneregnskaber, men den er ikke blevet offentliggjort. Der håbes, at de forbedrede bogtrykningsvilkår vil muliggøre udgivelse af en årbog med kommuneregnskaber og lign.

Det kan måske tages som udtryk for islændernes store politiske interesse, at oversigter over valg til Altinget er udkommet regelmæssigt og i en meget udførlig form.

En *statistisk årbog* for Island er kun udkommet en gang, i året 1930. Det siger sig selv, at en sådan publikation står højt på vor prioritetsliste, og forhåbentlig vil de forbedrede trykningsvilkår muliggøre en genoptagelse af årbogen.

Det Statistiske Bureau udgiver et lille månedsskrift, *Hagtíðindi*, som udkom med 10 ark i 1951. Det indeholder løbende statistik af forskellig art i kortfattet form: udenrigshandel, fiskefangst, detailpristallet, finansstatistik, penge- og bankstatistik, og andet tilfaldende stof. Det drejer sig her dels om summariske statistiske oplysninger fra rapporter, som senere vil udkomme på tryk, og dels om resultater af særlige arbejder, som ikke offentliggøres andre steder. Bureauet udgiver også, i samarbejde med Islands Nationalbank, et lille månedsskrift på engelsk, *Statistical Bulletin*, indeholdende uddrag af det stof, som kommer i Hagtíðindi. *Statistical Bulletin* udkommer i reglen med 4 sider.

For øjeblikket påtænkes der ikke nogen væsentlige ændringer i månedsskrifternes form og indhold, idet andre foreliggende opgaver anses for vigtigere.

Af anden statistik end før nævnt, er der for tiden ikke tale om noget af betydning, som offentliggøres. Før i tiden udkom der undervisningsstatistik og retsplejestatistik, og begge dele vil søges genoptaget, så snart det lader sig gøre, særlig retsplejestatistik, som hos os kan udfærdiges og udgives med en forholdsvis lille arbejdsindsats.

Områder som boligstatistik, socialstatistik m. m. kan i al væsentlighed siges at være en upløjet mark hos os, og der er desværre ikke udsigter til en ændring heri de første år.

Jeg har her for det meste holdt mig til Det Statistiske Bureaus virksomhed, idet den overvejende del af det statistiske arbejde i Island udføres af dette. I andre institutioner findes der små afdelinger, som udarbejder statistik, dog som oftest i forbindelse med administrative opgaver. Det halvoftentlige Islands Fiskeriselskab er en ret vigtig faktor i denne forbindelse, idet fiskeristatistiken i de sidste 10 år for det meste har været i dets hænder, og Det Statistiske Bureau har anvendt resultaterne af det arbejde, som her er blevet udført. Statens Økonomiske Råd har også en statistisk afdeling, hvor man, i forbindelse med den af rådet håndhævede investeringskontrol, har opstillet årlige nationalbudgetter for den islandske økonomi, hvilke dog endnu er meget ufuldkomne. Islands Nationalbank har også en statistisk afdeling, som beskæftiger sig særlig med statistik over penge- og bankvæsen. Desuden udgiver den regelmæssigt en årbog, som giver en ret udførlig oversigt over både den økonomiske og pengemæssige udvikling i vedkommende år. Denne årbog har til en vis grad afhjulpet det savn, at der i lang tid ikke er udkommet en statistisk årbog. Endelig har Reykjavik kommune et statistisk kontor, som dog lige så meget har administrative som statistiske opgaver.

Direktør *Petter Jakob Bjerve*, Norge:

I ei melding om nyskapingar i statistikken kan ein velje mellom å gjere greie for nytt i måten å utarbeide statistikken på, og fortelje om nye opplysningar som arbeidet med statistikken har gjeve som resultat. Eg har valt den siste framgangsmåten, dvs. å gjere greie for det som for konsumentane av norsk statistikk ter seg som dei viktigaste nyskapingane i dei seinare åra. Den statistiske teknikken og metodane vil eg gå lite inn på.

Av dei krav som det har vore vanleg å setje til statistikken, er det serleg to som har gjort seg sterkt gjeldande etter krigen. Det første er kravet om at statistikken må være mest mogleg fullstendig. For den økonomiske statistikken vil dette til dømes seie at den må dekkje alle område av næringslivet og at vi for kvar næring må ha tal som gjeld alle foretak. Det andre kravet gjeld den logiske samanhengen mellom dei omgrepa som statistikken nyttar seg av. Meir enn nokon gong før blir det no lagt vekt på å standardisere desse omgrepa på ein slik måte at det blir god indre logisk samanheng mellom dei. Dette kravet om logisk samordning gjeld ikkje minst dei statistiske inndelingane som ein så langt råd er freistar å gjere like på dei ulike område av statistikken og ikkje minst internasjonalt.

Det er til den økonomiske statistikken desse to hovudkrava har vorte sett med størst styrke. Dette heng saman med utviklingstendensane både i økonomisk politikk og i økonomisk teori. Mest har kanhende framstega i teorien for nasjonalrekneskapen hatt å seie. Denne teorien er på sett og vis ikkje noko anna enn ein freistnad på å systematisere og standardisere statistiske omgrep slik at det blir ein nøyen logisk samanheng mellom dei, og slik at dei dekkjer mest mogleg av det som hender på det økonomiske området.

Under arbeidet med norsk statistikk etter krigen har det vorte lagt etter måten stor vekt på å nå fram til ein fullstendig og logisk samordna statistikk. Eg skal gjere greie for dei viktigaste rådgerder og tiltak som er gjennomført for å stette desse krava. Det har og vorte lagt ned ein god del arbeid på å gjere statistikken meir aktuell,

men dei framskritt som er gjort på dette området skal eg ikkje gå inn på.

Lat meg først gjere greie for nokre av dei nyskapingane som har gjort statistikken meir fullstendig.

Først vil eg nemne at vi i næringsstatistikken har fått nye opplysningar om hogsten i skogen ved å nytte ut materiale som vi alt hadde frå før. Om fisket fekk vi nye og viktige opplysningar for året 1948 då det vart henta inn oppgåver over talet på fiskarar, deltakinga i ulike fiske, utstyr av reidskap og fiskefarkostar og anlegg for tilverking av fisk. For same året vart det og henta inn oppgåver frå eit utval av handelsforetak, og då først og fremst rekneskapstal. Denne tellinga skulle serleg klårlegge inntekts- og kostnadsstrukturen i varehandelen. Om samferdselen og reiselivet fekk vi frå og med januar 1950 nye opplysningar gjennom ein månadsstatistikk over lastebiltransporten. I denne statistikken som berre gjeld bilar i leigekjøring, er det med omlag 10 000 lastebilar. Statistikken gjev tal for kor mange kilometer bilane har kjørt med og utan last, kor mange timar dei har vore i effektiv drift, kor mange timar dei har venta på kjøring og sist, men ikkje minst viktig, kor mykje dei brutto har kjørt inn. Transporten med eigne lastebilar kjem ikkje med i denne statistikken. For slike bilar freista vi første gongen sommaren 1952 å hente inn visse oppgåver frå eit representativt utval, men det er enno for tidleg å seie noko om kva vi kan få ut av denne statistikken. Etter krigen har vi vidare fått ein hotellstatistikk som gjev opplysningar om talet på åpne hotell frå månad til månad, sengetalet og talet på gjester og gjestedøger med inndeling på nordmenn og utlendingar. Den nye nasjonalrekneskapen gjev mange opplysningar om dei tenestytande næringane som vi før hadde lite statistikk for. Ny primærstatistikk har vi derimot enno ikkje stort av på dette området. Endeleg nemner eg at vi i bank- og finansstatistikken har fått ei deling etter næring av dei viktigaste utlån frå aksjebankar og sparebankar og av utlån frå kredittforeiningar og statsbankar. Desse oppgåvene blir samla inn ein gong kvart halvår. Elles er det sermerkt for bank- og finansstatistikken at nyskapingane

her først og fremst gjeld ei omlegging og rasjonalisering av den statistikken vi hadde frå før. Dette skal eg kome tilbake til seinare.

Våren 1953 vil det bli halde ei fullstendig telling av verksemdene. Fullstendig vil her seie at vi tek med heile næringslivet så nær som jordbruk, skogbruk, fiske og ein del av fangsten. Jamvel einmannsverksemdar blir medtekne. Etter planen vil dei fullstendige oppgåvene bli kombinert med ei serie stikkprøvetellingar. Eit slikt opplegg vil setje store krav til registeret, og det blir lagt stor vekt på å gjere registeret så fullstendig og så ajourført som råd er. Ein vesentleg del av materialet til registeret får vi frå folketellinga 1950, då det vart spurt om namnet på og adressa til det foretaket som oppgavegjeveren var sysselsett i. Vi er alt i gang med å føre over desse opplysningane på namnekort som vil bli sendt til kvart einskild foretak. Namnekorta som har spørsmål om kva slag produksjon foretaket driv og om talet på sysselsette, vil bli sendt ut tidleg i 1953 og skal tene både til å kontrollere at adressene er rett oppgjevne og kva verksemdar som enno er i gang. Dessutan skal opplysningane, som verksemdene gjev på namnekorta, tene som grunnlag for stikkprøvetellingane.

Dei statistikkane eg no har nemd, har gjeve eller vil gje oss større kjennskap til næringar som vi før så å seie ikkje hadde nokon statistikk for. Saman med dei utvidingane vi har fått i statistikken på andre område, har dei gjeve grunnlag for eit mye betre innsyn i den økonomiske sirkulasjonsprosessen.

Av slike utvidingar som har auka kjennskapet til den økonomiske sirkulasjonsprosessen, nemner eg først og fremst lager- og investeringsstatistikken. Frå og med 1. januar 1951 har vi byrja å hente inn oppgaver over lager i industri- og handelsforetak ved utgangen av kvart kvartal. Oppgåvene som er gjevne i mengdtal, er temmeleg sterkt spesifisert på varer. Dei har dels til føremål å gje grunnlag for forsvarsplanlegging og dels skal dei nyttast til å konstruere lagerindeksar. Ein har vore nøydd til å avgrense seg til dei viktigaste lagervarene og til å hente inn oppgaver frå berre dei største foretaka. Det har vore vanskeleg å finne fram til brukande prisar og førmålstenlege vekter, men vi

vonar likevel at indeksane vil bli nyttige retningsvisarar for endringane i så viktige økonomiske storleikar som lagra i industri og handel.

Frå og med 1946 har Statistisk Sentralbyrå kvart år henta inn oppgåver om investeringane i industri og elektrisitetsverk, serskilt for nyinvestering og for vedlikehald og reparasjonar. Elles nemner eg at nasjonalrekneskapen gjev opplysningar om lagerauke og om investeringane elles. Her er investeringane delt både etter eigedomstilhøve, næring og etter kva slag investeringar det gjeld. Desse oppgåvene er enno ikkje så pålitelege som vi skulle ynskje. Serleg er tala for lagerauken temmeleg veike.

Konsumet har vi fått større kjennskap til gjennom ei hushaldsgranskning som vart sett i verk i 1947/48 og som no gjev vektgrunnlaget for den offisielle levekostnadsindeksen. Denne granskinga byggjer på rekneskapsoppgåver frå 452 arbeidarhuslydar og 52 skog- og landarbeidarhuslydar. Materialet vart gruppert temmeleg detaljert, utgiftene såleis i om lag 250 postar. Frå og med oktober 1951 til og med september 1952 samlar vi vidare inn rekneskap frå omlag hundre av huslydane som førte bøker i 1947/48 for oss. Vi vonar at denne nye statistikken skal gje oss eit bilete av korleis konsumet har endra seg frå den gongen til i dag. Endeleg nemner eg at vi frå og med mai 1952 har byrja å samle inn hushaldsrekneskap frå eit utval på 80—90 høgare funksjonærhuslydar med inntekt mellom 10 og 20 000 kroner. I januar 1953 er det tanken at vi for første gongen skal freiste å hente inn opplysningar om konsumet ved hjelp av intervjumetoden. Spørjeskjemaet er alt ferdig utarbeidd og vi har prøvekjørt det ved å intervju ein del huslydar. Diverre syntte det sig at av dei 20 huslydene som vi freista å få intervju med, var det berre 5 som gjekk med på å la seg spørre ut om konsumet. Endeleg nemner eg at nasjonalrekneskapen gjev opplysningar om både samansetnaden og storleiken av det totale konsumet. Nasjonalrekneskapen gjev såleis ei gruppering av konsumet på vel 120 postar.

Diverre gjev den norske statistikken enno på langt nær gode nok opplysningar om korleis inntektene er fordelt. Rett nok har vi etter

krigen fått ein ny skattestatistikk som gjev ei detaljert gruppering av inntektene på inntektsklasser, skatteklasser, næring og sosialstilling. Denne statistikken blir utarbeidd etter opplysningane på dei skatteleistene som kommunane sender inn til Statistisk Sentralbyrå. For 1948 var alle skattytarane med i statistikken, for 1949 var alle skattytarane i landkommunane med, men då nøyde ein seg med å bygge på oppgåver for eit utval på 10 pct. av skattytarane i bykommunane. Frå og med året 1950 vil statistikken bli utarbeidd for eit representativt utval av skattytarar både for landkommunar og for bykommunar. Elles gjev lønsstatistikken opplysningar om inntektene. Denne statistikken har ovrtte sterkt utvidd etter krigen. For det første har vi fått ein individualstatistikk over lønene i alle verksemdar som er med i produksjonsstatistikken. Desse individualoppgåvene blir henta inn for eit kvartal i kvart år. Parallelt med denne statistikken som først og fremst skal gje eit bilete av lønsstrukturen, har vi fått ein ny kvartalsstatistikk som bygger på oppgåver frå eit utval av industriforetak og som er lagt opp slik at resultatet kan komme fort. Ein vonar å kunne få ferdig denne statistikken innan to månader etter utgangen av kvartalet. Føremålet med kvartalsstatistikken er først og fremst at den skal syne endringane i lønsnivået frå tid til tid. Desse to statistikkane gjev likevel ikkje lønsoppgåver for meir enn om lag 60 pct. av alle lønstakarane i landet. For dei andre 40 pct. har vi så å seie ikkje statistikk over lønene. Vi drøfter no metodar til å bøte på dette mishøvet slik at vi skal kunne nå fram til ein fullstendig statistikk på dette område og. Av annan statistikk som gjev opplysningar om inntektene, nemner eg at vi på prøve har henta inn rekneskapsoppgåver frå visse større industri- og handelsforetak. Rekneskapsstatistikken vil truleg bli sett i gang for alvor frå og med 1952. Endeleg gjev nasjonalrekneskapsstatistikken opplysningar om inntektene. Dette vil dosent Aukrust gjere greie for i morgon.

Statistikken over sysselsetting og arbeidsløyse blir arbeidd ut av Arbeidsdirektoratet og bygger på dei oppgåvene som trygdekassene sender inn for medlemmene sine. Sjølstendige næringsdrivande og sjøl-

stendig arbeidande sysselsette eller arbeidslause kjem derimot ikkje med. Serleg veike er opplysningane om sysselsetting og arbeidsløyse i næringar som jordbruk, skogbruk og fiske. Her skortar det ein god del på at statistikken er fullstendig og påliteleg nok.

Med den nye folkeregisterlova som vi fekk i 1946 og som førte til at vi fekk folkeregister i alle kommunar, har vi fått eit godt grunnlag for ein statistikk over dei innanlandske flyttingane, samstundes som det har vorte mogeleg å gjere statistikken over flyttingane til og frå utlandet betre. Byrået sender ut summariske kvartalstal for flyttingane og dessutan årlege oppgåver som er meir detaljerte og som viser flyttingane mellom ulike område av landet, alderen til dei som flytter og kva næringsgrein dei høyrer heime i. Denne detaljerte årsstatistikken vart første gongen utarbeidd for året 1949.

Om annan statistikk som har gjeve oss meir fullstendige opplysningar, vil eg berre nemne at folketellingsoppgåvene frå 1950 blir utarbeidd slik at vi får nye opplysningar om utdanning og om korleis huslydane er samansette. Opplysningane om utdanning bygger på eit spørsmål på folketellingslistene som vi aldri tidlegare har hatt i Norge. Det syner seg at svara på dette spørsmålet er gode for høgare utdanning, men mindre tilfredsstillande for lågare utdanning. Elles kan eg nemne at den årlege undervisningsstatistikken, som no er ført over til Statistisk Sentralbyrå, er under omlegging. Eg vonar at vi her etter kvart skal makte å bygge opp ein betre statistikk.

Dette får vere nok om freistnadene på å gjere den norske statistikken meir fullstendig. Eg skal så gå over til å drøfte dei rådgjerder som er tekne for å samordne statistikken logisk.

Først og fremst vil eg då nemne nasjonalrekneskapen som er eit overlag viktig hjelpemiddel i arbeidet med å samordne statistikken logisk sett. Alt under krigen byrja Statistisk Sentralbyrå på ein nasjonalrekneskap for alle år frå og med 1935. Resultatet av dette arbeidet var ein naudsynleg føresetnad for at Finansdepartementet like etter krigen kunne setje opp eit nasjonalbudsjett for Noreg. I 1946 gjekk Byrået i gang med å vide ut og delvis legge om nasjonalrekneskapen,

men først i år kan vi seie at storparten av dette arbeidet er undagjort. Vi har no fått tal tilbake til og med 1930.

I den nye norske nasjonalrekneskapen kan vi vare for vare finne kor mye som blir produsert og importert, og summen av produksjon og import er atter delt på vareinnsats i produksjonen, konsum, investering og eksport. Tenestestraumane er kartlagt på tilsvarande vis. Dette opplegget tvinger så å seie fram ei logisk samordning av dei ulike greiene av produksjonsstatistikken, handelsstatistikken, konsumstatistikken og investeringsstatistikken. Desse statistikkane freister vi no å bygge opp slik at dei samsvarar med definisjonane i nasjonalrekneskapen og slik at dei gjev tal som med minst mogeleg brigde kan posterast på dei ymse nasjonalrekneskapskonti.

Som ein del av den nye nasjonalrekneskapen får vi ein krysstabell som syner straumane av varer og tenester mellom dei ulike næringane. For året 1948 har vi ein krysstabell i ikkje mindre enn 35 ulike sektorar. Ei line i denne tabellen syner kor mye varer og tenester ein gjeven sektor i forspalta leverer til dei ymse sektorane som er å finne att i hovudet på tabellen. Tilsvarande vil vi langs ein kolonne finne kor mye ein gjeven sektor i hovudet på tabellen har nytta som produksjonsmiddel av varer og tenester som er levert av dei ulike sektorane som er ført opp i forspalta. Desse oppgåvene gjer det mogeleg å rekne ut såkalla fabrikkasjonskoeffisientar, dvs. koeffisientar som syner kor mye kvar næring har brukt pr. eining av sitt produkt av dei ulike varer og tenester som kvar av dei andre næringane produserar. Dette er atter viktige opplysningar å ha dersom ein vil freiste å finne ut noko om korleis eit gjeve brigde i bruken av varer og tenester direkte og indirekte verkar på produksjonen i dei ymse næringane.

Medan den realøkonomiske delen av nasjonalrekneskapen er etter måten godt utbygd, står det mye att før den finansielle delen kan seiast å være tilfredsstillande. Det viktigaste framsteget her er at vi både for stat og kommunar har fått ei nasjonaløkonomisk gruppering av utgiftene og inntektene. Dette arbeidet har elles ført til at det har vorte sett ned to nemder, den eine skal gje framlegg til omlegging av heile stats-

rekneskapssystemet og den andre skal arbeide ut framlegg til nye rekneskapsføresegner for kommunane. Den siste nemda har alt levert si tilråding. Statsrekneskapsnemda derimot har enno mye arbeid att før ho blir ferdig.

Når vi grupperar om statsrekneskapen og dei kommunale rekneskap, blir det sytt for at rekneskapen for kvar av dei ulike greinene av staten og kommunane let seg konsolidere med rekneskapen for dei andre. Såleis har det vorte mogeleg å lage ein konsolidert rekneskap for statsadministrasjonen, dei sosiale trygdene, dei statlege fonds og alle statsforetak. På tilsvarande vis er det mogeleg å konsolidere rekneskapane for kommuneadministrasjonen og dei kommunale foretaka.

Medan realrekneskapen mellom anna gjev ein krysstabell for realtransaksjonane mellom dei ulike sektorane i samfunnet, vil den finansielle delen av nasjonalrekneskapen gjere det mogeleg å stille opp tilsvarande krysstabellar for dei finansielle transaksjonane. Førebels nøyer vi oss med å kartlegge desse transaksjonane mellom 11 sektorar, og vi spesifiserar ikkje fleire enn 8 ulike finansobjekt. For kvart finansobjekt, t. d. for panteobligasjonar, vekselobligasjonar o. l., får vi ein serskild krysstabell som viser transaksjonane mellom desse 11 sektorane for vedkomande objekt. Vi tek til med å setje opp status for byrjinga og slutten av det tidsromet som vi vil studere. Langs ei line i status-tabellen finn vi kor stor gjeld ein gjeven sektor i forspalta har til dei ulike sektorane som er ført opp i hovudet på tabellen. Tilsvarande vil vi i ein kolonne finne kor store fordringar ein gjeven sektor i hovudet har på dei ulike sektorane i forspalta. Ved å trekkje statusoppgåvene ved byrjinga av tidsromet frå dei tilsvarande statusoppgåver ved utgangen av tidsromet vil vi finne kor store endringane i fordringar og gjeld har vore i perioden. Dei mest detaljerte krysstabellane vil bli sett opp berre ein gong for året, nemleg pr. 31. desember, mindre detaljerte tabellar ved utgangen av kvart kvartal.

Omframt at vi på dette viset vil få eit betre bilete av den finansielle sirkulasjonen i samfunnet, vil vi her få eit middel til å samordne dei ulike greinene av bank- og finansstatistikken. Ein finansiell kryss-

tabell krev at bank- og finansstatistikken blir bygd opp slik at det talet som er debetpost for ein sektor må svare nøyagtig til ein kreditpost for ein annan sektor. Til dømes må dei folioinnskott som aksjebankane og sparebankane har i Norges Bank vere å finne att med same tal både i statistikken for aksje- og sparebankane og i statistikken for Norges Bank. Dette er døme på ei samordning som er etter måten lett å gjennomføre. På andre punkt vil nok vanskanne bli større. Men anten vi vil eller ikkje, vil utarbeidinga av ein finansrekneskap tvinge ei slik samordning igjennom.

Som eit tredje døme på nyskaping i arbeidet med å samordne statistikken, vil eg nemne at vi i eit par år har hatt ei nemnd i arbeid med ein standard for norsk næringsgruppering. Nemnda skal i hovudsaka fylgje standarden til F.N. (I.S.I.C.). Planen er at ein skal gå over til å fylgje den nye standarden i alle norske statistikkar som har inndeling etter næring. Dette vil sjølsagt føre med seg vanskar når ein skal samanlikne statistikken bakover i tida, men vi meiner at ei konsekvent gjennomføring av same næringsgruppering i alle statistikkar gjev så store føremoner at vi heller får ta desse ulempene.

Ei liknande standardisering vil bli gjennomført i alle statistikkar der vi har gruppering av varer etter vareslag, først og fremst i produksjonsstatistikken og handelsstatistikken. Den nye varenomenklaturen for handelsstatistikken vil og så langt råd er fylgje nomenklaturen til F.N. (S.I.T.C.). Vi vonar å kunne gå over til å nytte den nye grupperingsmåten for handelsstatistikken frå og med 1. januar 1953. Ein tilsvarande varenomenklatur vil bli gjennomført for produksjonsstatistikken.

Når det gjeld statistikken elles, vil eg berre nemne at vi frå og med i år har gått over til å nytte den nye dødsfallnomenklaturen som Verdhelseorganisasjonen har tilrådd.

Enno står det mye att før ein kan seie at norsk statistikk er fullstendig nok og vel logisk oppbygd. I tida frametter vil det bli lagt stor vekt på å halde fram med å bygge ut primærstatistikken, slik at den etter kvart vil dekke fleire og fleire sider av samfunnslivet og slik at det

blir bedre og bedre samanheng mellom dei ulike statistikkane. På det viset vil vi kunne syte for at dei som nyttar statistikken får størst mogleg glede av den.

Kommerserådet *K.-G. Nilsson*, Sverige:

I modsats till vad fallet är i övriga nordiska länder är den svenska officiella statistiken starkt decentraliserad. Hos oss är sålunda den statistiska verksamheten uppdelad på ett stort antal ämbetsverk, vilka var för sig utarbета statistik inom sina speciella förvaltningsområden. För flertalet av dessa kan emellertid statistiken sägas utgöra en hjälpgren till deras förvaltande verksamhet och kan därför lämnas åsido i detta sammenhang. De statistikgrenar, som man i första hand tänker på när man talar om ett lands statistikproduktion, är koncentrerad till tre ämbetsverk, nämligen Statistiska centralbyrån, Socialstyrelsen och Kommerskollegium, som också i främsta rummet brukar räknas som våra statistikutgivande verk. Vid sidan av dessa kan också nämnas Järnvägsstyrelsen och Generalpoststyrelsen, som ger ut specialstatistik för sina verksamhetsområden, Kontrollstyrelsen som har hand om statistiken över rusedrycksförsäljning, accispliktiga näringar m. m., Medicinalstyrelsen (hälso- och sjukvårdsstatistik), Statens utlänningskommission (utlänningsstatistik), Skolöverstyrelsen (skol- och yrkesundervisningsstatistik) samt Statens handels- och industrikommission, som utarbetar viss specialstatistik rörande utrikeshandel, lager- och försörjningsförhållanden m. m.

Min framställning i det följande kommer att i huvudsak hålla sig till de tre först nämnda ämbetsverken, Statistiska centralbyrån, Socialstyrelsen och Kommerskollegium, vilka såsom förut antyttts svara för olika grenar av statistik av mera allmän karaktär. Jag kommer att i första hand att beröra sådana nyheter av organisatorisk och metodologisk karaktär, som kan anses ha ett allmännare intresse.

Statistiska centralbyrån utarbetar sedan gammelt befolknings-, jordbruks-, finans- och rättsstatistik jämte vissa speciella grenar såsom

universitetsstatistik, sparbanksstatistik, statistik över vägtrafikolyckor och landets bilbestånd samt numera också statistik över industri- och handelsföretagens intäkter, kostnader och vinster. Centralbyrån ger ut två årsböcker, Statistisk årsbok och Årsbok för Sveriges kommuner samt har i år återupptagit utgivandet av Statistisk tidskrift, som t. v. utkommer med ett nummer i kvartalet. Centralbyråns bibliotek slutligen utgör det enda offentliga statistiska biblioteket i vårt land. Till verket är sedan två år tillbaka knuten en *maskincentral*, som utför statistiskt maskinarbete även åt andra statliga verk och privata företag. Vid sidan av dessa statistiska arbetsuppgifter har centralbyrån vissa rent administrativa funktioner. Den tjänstgör sålunda som centralmyndighet för folkbokföringen samt handhar namnären den, det s. k. äktenskapsregistret och det centrale bilregistret.

Statistiska centralbyrån är, såsom framgår av det förut nämnda, inte något centralverk i egentlig bemärkelse. Den har likväl vissa centrala funktioner på statistikens område. Förut har nämnts dess centrala statistiska bibliotek. I publikationen Statistisk årsbok redovisas huvudresultaten från de olika verkens statistikgrenar. Den är slutligen centralorgan för statistisk information till utlandet inte bara om verkets egen statistik utan också om annan offentlig och privat statistik.

Under senaste tid har centralbyrån undergått vissa organisatoriska förändringar som ska göra det möjligt att möta alltmer vidgade krav på verkets statistik. På hösten 1950 framlade 1948 års statistikutredning, med professor Wahlund som utredningsman, ett betänkande med förslag till omorganisation av centralbyrån. På grundval av detta betänkande och centralbyråns egna förslag framlades och godkändes vid förra årets riksdag förslag till vissa organisatoriska förbättringar. Också vid årets riksdag har förslag i samma syfte varit uppe.

De viktigaste nyheterna inom centralbyråns verksamhetsområde gäller uppläggning av ett befolkningsregister för urvalsundersökningar, jordbruksstatistikens återflyttning till centralbyrån med därav följande organisatoriska förändringar, omläggning av Statistisk årsbok och

planerna på upprättandet av en utredningsavdelning med intervjuorganisation.

Befolkningsregistret har till uppgift att bilda grundvalen för fortlöpande urvalsundersökningar på särskilt det demografiska området. Genom att ersätta totala undersökningar med partiella blir det möjligt att mera indgående behandla vissa tidigare eftersatta grenar av den löpande befolkningsstatistiken, bl. a. omflyttning, yrkesväxling och familjestatistik. Dessutom har man tänkt sig registret som grundval för en del andra undersökningar. Bl. a. kommer den årliga inkomststatistiken att ändras från totala räkningar till urvalsundersökning delvis på basis av befolkningsregistret, som för detta ändamål dock blir något utvidgat.

Befolkningsregistret håller nu på att uppläggas på hålkort i samband med den nu pågående folkräkningen. Det omfattar ca 230 000 personer eller 3.3 pct. av befolkningen. Urvalet sker på så sätt att ur mantalslängderna utplockas alla de personer som äro födda den 15 i varje månad. På detta sätt erhåller man ett slumpmässigt urval. Familjemedlemmer är inte medräknade utan ingår i registret som sekundära enheter. Registret skall hållas aktuellt genom att på korten successivt införes inträffade demografiska förändringar, födelser, dödsfall, giftermål, skilsmässor och omflyttningar. Man får på detta sätt ett register över en miniatyrbefolkning, som i sig återspeglar förändringarna inom hela befolkningen. (För närmare kännedom om befolkningsregistrets uppbyggnad och användning hänvisas till en artikel av byråchefen Uhnбом i det första numret i år av *Statistisk tidskrift*).

Jordbruksstatistiken har sedan gammalt hört till Statistiska centralbyråns arbetsuppgifter. Under och efter kriget utarbetades vissa delar av jordbruksstatistiken inom Statens livsmedelskommission (senare Statens jordbruksnämnd) men fr. o. m. juli 1951 har all reguljär jordbruksstatistik åter koncentrerats till centralbyrån. Därigenom har en ytterligare decentralisering av statistiken undvikits.

För närvarande pågår *1951 års allmänna jordbruksräkning*, som är en totalundersökning. Den närmest föregående ägde rum 1944. Från

1950 har de tidigare totala *arealinventeringarna och kreatursräkningarna* upphört och ersatts med stickprovsundersökningar, varvid systematisk sampling tillämpas.

I höst kommer en ny metod för *skördeuppskattningar* att prövas. Förut har dessa uppskattningar grundats på av sockenombud gjorda bedömningar av skördeutfallet, som uttryckts med dels ett siffervärde enligt skalan 0—5, dels i hektarskörd i kg. Vid den nu beslutade provundersökningen skall den s. k. provytemetoden tillämpas. Metoden innebär att skördeberäkningen grundas på mätningar av skörden på särskilda provytor. De fält varpå provytorna placeras utväljas enligt en plan som grundar sig på slumpmässigt urval.

Sedan förra året har till biblioteket knutits en upplysningsavdelning som övertagit redaktionen av Statistisk årsbok och som svarar för utgivningen av Statistisk tidskrift. En omläggning av årsboken är planerad. Man tänker bryta ut det historiska materialet, som nu upptar en betydande del av utrymmet, till en särskild publikation, som i form av en bilaga till årsboken skulle utkomma med längre mellanrum, exempelvis vart femte år. På detta sätt kan nya statistiska uppgifter få plats i den årliga delen med det aktuella materialet.

Det förut nämnda befolkningsregistret är avsett att ligga till grund för såväl kontinuerlig statistik som intermittenta undersökningar av olika slag. Det lämpar sig emellertid inte för sådana urvalsundersökningar som gäller utpräglat differentierade förhållanden och för vilka man måste skaffa in primärmaterial direkt från vederbörande uppgiftslämnare eller genom fältundersökningar. I många sådana fall kan det visa sig nödvändigt för att få fram tillfredsställande uppgifter att lägga undersökningen på personliga intervjuer. För detta ändamål kräves en fast fältorganisation med tränade intervjuare. Centralbyrån har därför föreslagit inrättandet av en utredningsavdelning som skulle ha till uppgift att utföra urvalsundersökningar av denna typ och utbilda en stab av intervjuare för fältarbetet.

Av övrig statistik inom centralbyråns verksamhetsområde kan nämnas ett par nytillkomna grenar. 1950 fick centralbyrån i uppdrag

att verkställa årlig statistik över *handels- och industrieföretagens inkomstutbetalningar och vinster*. En provundersökning med omkring 700 uppgiftslämnare har gjorts för 1949 och en undersökning, avseende 1950 och grundad på uppgifter från ca 2 000 företag, har nyligen slutförts. En utbyggnad av statistiken är avsedd att ske så snart en företagsräkning eller ett företagsregister ger möjlighet till ett rationellt urval av uppgiftslämnare. (Se vidare *Stat. tidskrift nr 2*). Från 1950 utarbetas en *polisstatistik* med redovisning av brott som kommit till polisens kännedom. En särskild *kriminalstatistikutredning* väntas leda till omorganisation och utvidgning av centralbyråns rättsstatistik. Ett förslag till reformering av statistiken över *vägtrafikolyckor* har framlagts enligt vilket skulle föras dels en snabbstatistik, vars resultat offentliggöres månatligen, dels en mera utförlig årsstatistik.

Socialstyrelsen publicerar under den gemensamma rubriken socialstatistik dels specialundersökningar, dels fortlöpande statistik berörande socialvård, arbets- och arbetarförhållanden, bostadsförhållanden, detaljpriser, levnadskostnader m. m. Kooperationsstatistiken, som tidigare utarbetades inom styrelsen, har i år överflyttats till kommerskollegium. Socialstyrelsens statistiska verksamhet är fördelad på två byråer, statistiska byrån och utredningsbyrån. 1948 års statistikutredning har i ett under slutet av 1951 framlagt förslag rörande organisationen av socialstyrelsens statistik uttalat sig för en överflyttning till statistiska centralbyrån av prisstatistiken, löne- och sysselsättningsstatistiken samt statistiken över detaljhandelsstatistiken. En sådan överflyttning borde dock ske först sedan centralbyråns planerade intervjuorganisation varit i verksamhet en tid och visat sig fungera väl. Om och när en sådan omorganisation kommer att genomföras, skulle inom socialstyrelsen endast kvarstå sådan statistik som har organiskt sammanhang med verkets ordinarie verksamhet, eller socialvårdsstatistiken (fattigvård, barnavård, nykterhetsvård, mödrahjälp o. d.). Dessutom verkets biblioteksverksamhet och utgivandet av Sociala meddelanden.

På *socialvårdsstatistikens* område har socialstyrelsen under senare

år utfört tre större specialundersökningar, nämligen rörande nyblivna änkors ekonomiska förhållanden och levnadsvillkor i övrigt, rörande ålderdomshemmen och vårdtagarna där samt rörande levnadsvillkoren bland folkpensionärer. Den förstnämnda (änkeundersökningen) ägde rum i form av en intervjuundersökning med slumpmässigt uttaget urval om sammanlagt 835 under 1948 nyblivna änkor. Även folkpensionsundersökningen var lagd som urvalsundersökning på intervju-basis.

Av statistiska byråns reguljära statistik är *prisstatistiken* den viktigaste och allmännast kända. Denna omfattar levnadskostnadsindex (kvartalsvis), konsumtionsprisindex (månadsvis) och dyrortsundersökningen.

Beträffande indexberäkningarna märks inga större nyheter och inte heller planeras några förändringar. Dock kan sägas att större uppmärksamhet numera ägnas åt *kvalitetsproblemen* i anslutning till de resultat som framlagts i von Hofstens nyligen framlagda doktorsavhandling »Price indexes and quality changes«.

Dyrortsundersökningar har i Sverige spelat stor roll. Inom kort slutföres en stor undersökning som ska ligga till grund för en ny dyrortsindelning. Huvudprincipen för denna kommer att bli att de enskilda kommunerna i mindre grad än hittills individualbehandlas. I stället kommer stora dyrortsområden att fixeras.

Konsumtionsundersökningar utgör som bekant grundvalen inte bara för indexberäkningar och dyrortsundersökningar utan också i en del andra sammenhang, där det gäller att bedöma befolkningens levnadsförhållanden. Efter kriget har man övergått till att bygga dessa undersökningar på slumpmässigt valda hushåll. De insamlade uppgifterna har huvudsakligen inhämtats genom intervjuer utförda i början av året och omfattande hela det närmast förflutna året. Dessa uppgifter har kompletterats med detaljuppgifter byggda på bokföring under en vecka efter intervjun. För att eliminera säsongolikheter har dessa veckor spritts över ett helt år.

Vid de första undersökningarna av detta slag var *bortfallet* ett

besvärande problem, närmast beroende på en bristfällig intervjuorganisation. Vid den senaste undersökningen, som omfattade landsbygden och utfördes i början av detta år, lade man emellertid ner betydligt mera arbete på att instruera intervjuarna som fick genomgå en fyra dagars kurs. Resultatet blev att bortfallet kunde reduceras till 5 pct. Enligt tidigare planering, vilken hade stöd i internationell praxis, siktade man på att göra en större konsumtionsundersökning vart tionde år, för Sveriges räkning sålunda 1914, 1923 och 1933. Detta tidsschema har nu frångåtts och man avser i stället att vartannat år göra en mera begränsad undersökning omfattande ca 600 hushåll. Motiveringen härför är främst den att man inte kan räkna med en lugn ekonomisk utveckling som gör det möjligt att vart tionde år avläsa det ekonomiska tillståndet på konsumtionsområdet. Vidare har man ansett att den noggrannhet, som skulle uppnås genom att undersökningen görs relativt stor, är skäligen illusorisk, då felkällorna vid detta slag av undersökningar i själva verket är stora. Slutligen innebär ett utförande av konsumtionsundersökningar med relativt korta tids mellanrum den fördelen att man kan upprätthålla en fast organisation för ändamålet.

Utan att vilja rubricera detta som en nyhet speciellt utmärkande för Socialstyrelsens statistik kan man kanske notera en allmän strävan att på olika områden *precisera frågeställningarna*. Detta är måhända av särskild vikt då det gäller sådana områden som levnadskostnadsindex och dyrortsgrupperingen.

Socialstyrelsens utredningsbyrå handhar utarbetandet av periodisk lönestatistik, sysselsättningsstatistik och detaljhandelsomsättningsstatistik samt vissa socialstatistiska specialundersökningar.

Frågan om förbättring av den löpande officiella *lönestatistiken* har varit föremål för utredning vid olika tillfällen. Socialstyrelsen har själv sedan ett antal år tillbaka varit sysselsatt med att utreda frågan om lönestatistikens framtida organisation. Bland annat har styrelsen medverkat i den nordiska expertkommittén för samordning av lönestatistiken.

Den offentliga statistiken rörande *sysselsättningsförhållanden m.m.* har varit föremål för utredning av en särskilt tillkallad kommitté, arbetsmarknadsstatistikkommittén, som nu slutfört sitt arbete. Kommittén väntas föreslå inrättandet av en löpande sysselsättningsstatistik på intervjubasis (»labor-force-statistik«).

Socialstyrelsen fick 1947 i uppdrag att utarbeta en löpande statistik över *detaljhandelsomsättningen*. Statistiken grundar sig på frivilliga uppgifter från utvalda detaljhandelsföretag inom dels konsumentkooperativ handel, dels enskild handel. Svarsprocenten är synnerligen låg ifråga om enskilda handelsföretag. Beräkningarna är därför synnerligen bristfälliga och socialstyrelsen framhåller själv att de bör användas med försiktighet. En tilfredsställande svarsfrekvens lär inte kunna erhållas utan att uppgiftsplikt införes; socialstyrelsen har också hemställt härom.

Kommerskollegium är den centrala statsmyndigheten på näringsstatistikens område, om man bortser från jordbruksstatistiken. Statistiken är förlagd till en statistisk byrå inom verket. Byråns ordinarie arbetsuppgifter omfattar i huvudsak utarbetandet av statistik rörande industri och bergverk, industrins kapitalinvesteringar, kooperativ verksamhet, flottning, utrikeshandel, sjöfart och partipriser samt utgivandet av tidskriften *Kommersiella Meddelanden*. För närvarande handhar en särskild avdelning inom byrån 1951 års företagsräkning.

Förutom denna företagsräkning — och den förut nämnda kooperationsstatistiken — har under senare år knappast några nya mera betydande statistikgrenar tillförts kollegium. Frånsett en del specialundersökningar på olika områden kan nämnas kvartalsstatistiken rörande rederiernas bruttoinkomster och kostnader i utlandet vid utrikes sjöfart, som började 1949.

Företagsräkningen är nu i full gång och planeringen av bearbetningen är snart avslutad. Räkningen är en Lokalundersökning med tämligen enkla frågor — man vill få fram en summarisk bild av näringslivet och åstadkomma material för kompletterande urvalsundersökningar på särskilda områden.

F. n. planeras en utvidgning av investeringsstatistiken genom urvalsundersökningar rörande den mindre industrin och samfärdseln. Under årets lopp beräknar vi också slutföra en anbefalld utredning rörande upprättandet av en kontinuerlig produktionsstatistik för byggnads- och anläggningsverksamhet.

Sedan förra året har pågått en intern undersökning av statistiska byråns organisation och arbetsmetoder. Som resultat härav har redan vissa rationaliseringsåtgärder vedtagits på en del områden.

Departementschef Einar Cohn, Danmark:

Det statistiske Departement har i åren siden krigen foretaget 2 større tællinger, der hver især har medført visse nyskabelser, nemlig *erhvervstællingen* juni 1948 og *folketællingen* november 1950.

For erhvervstællingens vedkommende var der dels tale om en ændring i opgørelsesprincipperne, dels om, at der indbefattedes forskellige nye emner i undersøgelsen, nemlig skovbrug, fiskeri og liberale erhverv. De nye principper bestod i, at man gik over til at anvende lokaløkonomiske enheder i stedet for som ved de foregående erhvervstællinger at anvende tekniske enheder. Endvidere gik man ved denne tælling over til som grundlag for brancheinddelingen at anvende De forenede Nationers klassifikation.

De nye oplysninger, man fik inddraget under tællingen, drejede sig om virksomhedernes vareindkøb i året forud for tællingen, om lagrenes størrelse, om investeringerne ligeledes i det forudgående år, og endelig fik man oplysning om de udbetalte lønninger. Disse oplysninger har foruden den direkte værdi, også megen betydning for nationalindkomstopgørelserne.

For folketællingens vedkommende er der særlig grund til at omtale *10 pct.-samplingen vedrørende folketællingen 1950*. Bearbejdelsen af folketællingen i november 1950 blev — på grund af lokalemangel — først påbegyndt i januar 1952. For at indhente noget af den tabte tid og fremskaffe de vigtigste resultater snarest muligt, besluttede vi at udtage et 10 pct.-udsnit til forlods bearbejdelse.

Udvælgelsen skete således derved, at man indenfor hver by og hver landkommune udvalgte hvert 10. skema, hvilket omtrent svarer til hver 10. husstand. Jeg skal ikke her gå i enkeltheder med hensyn til selve udvælgelsen, men blot nævne, at det var nødvendigt at tage hensyn til den omstændighed, at præsten eller læreren eller måske en godsejer forholdsvis ofte er opført på skema nr. 1 eller 2 i en landkommune; ligeledes måtte man af hensyn til husstandsstatistikken i en del tilfælde medtage nogle supplementsskemaer, nemlig når en husstand var så stor, at dens medlemmer var opført på flere tællingsskemaer.

Sampling-materialet blev forlods kodificeret og hullet, og det er nu færdigt til maskinel bearbejdelse, og med anvendelse af de nye typer af hulkortmaskiner, som vi tager i brug ved denne tælling, skulle resultatet kunne offentliggøres allerede til efteråret.

Samplingen skulle være så sikker, at vi mener at kunne give alle de vigtigste fordelinger af befolkningen, som en folketælling normalt giver, dog selvsagt ikke for alle de enkelte erhverv og fag, men formentlig skulle alle store linier kunne belyses tilstrækkelig sikkert. Tilbage for den derefter følgende total-tælling bliver de mere detaljerede oplysninger om befolkningen — på enkelte aldersklasser, enkelte erhverv, enkelte fag og disses indbyrdes sammenhæng — samt alle de mange lokale opgørelser for de enkelte byer og kommuner. Disse sidstnævnte opgørelser er desværre ret tidkrævende, men kan ikke undværes ved de 10-årige tællinger, særlig ikke når man måske i højere grad end tidligere vil anvende sampling-metoder, som nødvendig kræver visse »bench-mark« data og lokale oplysninger af hensyn til stratificering og opregning.

Jeg kan endvidere tilføje, at vi samtidig agter at benytte sampling-materialet som grundlag for husstands- og ægteskabsstatistikken, der ikke vil blive genoptaget ved total-tællingen.

Blandt de nyere arbejder, Departementet har taget op i de senere år, er endvidere *opgørelserne af arbejdsstyrken*. I maj 1951 og 1952 har Departementet gennemført undersøgelser af den samlede arbejds-

styrke og dens fordeling på erhverv og på beskæftigede og arbejds-søgende. I modsætning til den månedlige arbejdsløshedsstatistik, der alene omfatter arbejdsløshedsforsikrede personer, har disse tællinger tilsigtet at belyse arbejdsløsheds- og beskæftigelsesforholdene for hele befolkningen. Tællingerne er lige som deres forbillede, de amerikanske labourforce-undersøgelser, foretaget ved hjælp af spørgere, som udsendes til 6000 husstande, dvs. 1/200 af samtlige husstande i landet. De fleste af spørgerne rekrutteredes fra husmoderorganisationerne.

Som mindre, mere specielle undersøgelser, der bidrager til at belyse særlige sider af beskæftigelsesforholdene, er bl. a. en opgørelse af *afgangen og tilgangen af arbejdskraft (turn-over) i industrien*. Afgangen er fordelt efter, om den har fundet sted a) efter arbejderens eget ønske, b) på arbejdsgiverens initiativ eller c) af andre årsager (død, alder, militærtjeneste).

Denne statistik, der bl. a. udarbejdes efter anmodning fra Arbejdsmarkedskommissionen, udarbejdes indtil videre månedligt.

I juni 1951 påbegyndte Sundhedsstyrelsen *en statistisk undersøgelse af den danske befolknings almindelige sundhedstilstand*. Man ønskede at få kendskab til, hvilke sygdomme der er fremherskende i befolkningen, hvilke sygdomme der søges læge for, og hvilke sygdomme man indlægges på sygehus for.

Undersøgelsen falder i to dele, dels 1) Morbiditetsundersøgelsen, dels 2) Sygehusundersøgelsen.

Morbiditetsundersøgelsen. Gennem en periode på 3 år udspringes 1 pct. af den voksne befolkning, d. v. s. man får et undersøgelsesmateriale på ca. 100 000 individer.

Der er udvalgt 207 kommuner, jævnt fordelt over landet, og i disse udspringes hver måned 3 000 personer af ca. 175 interviewere.

Sygehusundersøgelsen. Denne undersøgelse skal omfatte 20 000 patienter, der i løbet af et år har været indlagt på et hospital, d. v. s. ca. 5 pct. af de i et år på samtlige medicinsk-kirurgiske sygehuse indlagte patienter. Der udvælges 1 à 2 sygehuse i hvert amt, og undersøgelsen foretages af et dertil udvalgt rejsehold med en læge i spidsen,

der i løbet af et år skal indsamle det fornødne materiale i samarbejde med sygehusets personale.

Der er foretaget en prøveundersøgelse, men den egentlige sygehusundersøgelse sættes først i gang omkring 1. september 1952.

Det statistiske Departement har også påbegyndt en *håndværksstatistik*, der har til formål at få tilvejebragt et produktionsindeks med deling mellem bygge- og anlægsvirksomhed og andet håndværk.

De virksomheder, der spørges, er udvalgt repræsentativt på grundlag af materialet fra erhvervstællingen 1948, og de spørgsmål, der stilles virksomhederne, er ganske simple spørgsmål om beskæftigelse og omsætning.

Statistiken over *landbrugets arbejdskraft* er udvidet ved indførelse af en ny specifikation, sideordnet med den hidtil anvendte. Tidligere blev landbrugsarbejdskraften kun inddelt efter i hovedsagen demografiske synspunkter: aldersinddeling og slægtskabsforhold til ejerne. Den nye inddeling har til formål at belyse arbejdskraftens inddeling efter beskæftigelses- og ansættelsesforhold, og hovedvægten er lagt på de forskellige former for specialbeskæftigelse, der er opstået eller har indtaget en mere dominerende plads i forbindelse med landbrugets mekanisering.

Høststatistikken er fra 1949 udvidet til at omfatte ensileringsafgrøder og frisk opfodret roetop. Tidligere har man skønnet over disse afgrøders betydning ved opstillingen af de årlige foderbalancer, men iøvrigt ikke medregnet dem under den systematiske høststatistik.

Udviklingen i *det tekniske apparat* har man søgt at følge i store træk ved årlige tællinger af landbrugstraktorer, senest også mejetærskere og malkemaskinanlæg. I 1950 er foretaget 2 emnemæssigt ret omfattende partialtællinger af moderne landbrugsmaskiner og -redskaber, ligesom der er foretaget en totalundersøgelse vedrørende maskinstationer.

I de sidste 5 år er foretaget årlige opgørelser over *landbrugets investeringer*, fordelt på bygninger, maskiner og redskaber, grundforbedringer m. v. Opgørelserne foretages på basis af partialtællinger.

Statistiken over *landbrugsproduktionen* er i efterkrigsårene yderligere forbedret, således at der nu for landet som helhed kan udarbejdes årlige, så godt som fuldstændige, produktionsbalancer, omfattende såvel den vegetabiliske som den animalske produktion.

For *prisstatistikens* vedkommende har man i landbrugsstatistikken lagt hovedvægten på udarbejdelsen af oversigter, som kan tjene til at belyse virkningerne af de til enhver tid bestående eksportpris-aftaler og hjemlige prisordninger.

I forbindelse med nationalindkomstundersøgelserne har man udarbejdet et system til opstilling af økonomiske *totalbalancer* for landbruget. Undersøgelserne er med konjunkturstatistiske formål ført tilbage til 1865.

Siden 1946 er udarbejdet årlige hovedoversigter over produktions-, pris- og omsætningsforhold inden for *gartneri og erhvervsfrugtaavl*. Disse erhvervs produktionsstruktur er mere indgående belyst ved en særlig undersøgelse i 1950.

En fuldstændig optælling af *skovbrugets arealer og produktion* er foretaget i 1951.

En fuldstændig opgørelse af *det samlede areals benyttelse* er ligeledes foretaget i 1951.

Yderligere kan nævnes, at der til brug for internationale sammenligninger er foretaget visse beregninger over nationalindkomsten i faste priser for perioden 1865 til 1950, hvorved det er muliggjort at tilvejebringe visse grove udtryk for udviklingen i produktiviteten og velstanden her i landet.

For *handelsstatistikens* vedkommende er der måske grund til at nævne, at Departementet allerede fra og med året 1950 gik over til at benytte den nye internationale varenomenklatur S I T C. Fra begyndelsen af 1951 anvendes den også i månedsstatistikken.

For efter krigen at få et nyt og mere tidssvarende grundlag for pristalsberegningen har man i 1949 foretaget en *undersøgelse af forbruget* i 1948 blandt arbejdere, funktionærer og tjenestemænd. Undersøgelsen, der blev foretaget ved hjælp af spørgere, omfattede ca. 500

husstande, udvalgt repræsentativt blandt disse befolkningsklasser i Hovedstaden, provinsbyerne og landkommuner med større bymæssige bebyggelser. Et særligt træk ved denne undersøgelse var det, at man ikke lod den supplere med en detaljeret undersøgelse af levnedsmiddelforbruget, men kun spurgte om den samlede ugentlige eller månedlige udgift til levnedsmidler. Fordelingen af det derved fremkomne udgiftsbeløb på de enkelte fødevarer o. lign. foretog man ved hjælp af foreliggende statistik over forbruget af fødevarer i befolkningen som helhed.

I 1952 har Departementet i samarbejde med Grønlandsdepartementet udarbejdet et tilsvarende budget som grundlag for et særligt pristal for Grønland. Også materialet til dette budget tilvejebragtes ved hjælp af spørgere.

Af andre nyere statistiske undersøgelser kan nævnes en pr. 1. januar 1952 foretaget *motorkøretøjstelling*, hvortil materialet er ret omfattende individualskemaer, der indeholder oplysninger om art, fabrikat, størrelseskriterier, alder og ejerens erhverv.

Der kan måske være grund til at nævne, at den betydelige udvidelse af Departementets statistiske opgaver har givet sig udslag i — og kun har været mulig at gennemføre — ved en meget betydelig *udvidelse af hullkortmaskinparken*.

Departementet råder for tiden over godt 50 hulle- og kontrolhullemaskiner, 12 sortermaskiner, 6—7 tabulatorer, og endelig vore nyeste erhvervelser 2 af de særlige censusmaskiner — Hollerith-maskiner 101 type. Dertil kommer en calculating punch model, der er til særdeles nytte ved multiplikations- og divisionsopgaver, og endelig 2 reproducere, collator o. s. v.

Der er i alt beskæftiget 75—80 mennesker i maskinafdelingerne.

En ret stor del af disse maskiner er anskaffet specielt med folketællingen 1950 for øje, men der hersker ikke nogen tvivl om, at det bliver en mindre del, vi kommer til at sende tilbage, når folketællingen er færdig.

Foruden folketællingen og erhvervstællingen er der for øjeblikket 20—25 forskellige opgørelser til behandling i maskinafdelingerne.

Administrationens krav til den økonomiske statistik.

Hypotekbankdirektør V. Kampmann:¹⁾

Jeg takker for opfordringen til at indlede den planlagte drøftelse af administrationens krav til den økonomiske statistik. Jeg har gjort mig visse tanker om, hvorfor netop jeg er blevet udset hertil. Min teori går ud på, at det skyldes, at jeg en halv snes år har beskæftiget mig med statistik og derefter i et noget kortere tidsrum med økonomisk forvaltning. Jeg er i dag en slags pensionist på begge felter, og jeg har desværre gjort den erfaring, at pensionister glemmer vældig hurtigt.

Jeg er ikke helt glad for titlen. »Krav« er et lidt hårdt ord. Jeg ville hellere formulere den som administrationens ønsker til den økonomiske statistik.

Indledningsvis vil jeg erindre om Arne Skaugs foredrag på det 3. nordiske statistikermøde i Oslo 1939 »Om statistikkenes opgave og betydning i dag og de krav en må stille til den«.

Denne gang er emnet betydelig mere begrænset, da der kun er tale om administrationens krav og alene om kravene til den økonomiske statistik. Jeg vil dog have lov til ved administrationen at forstå dette begreb i videre forstand som omfattende ikke blot selve den egentlige administration, men også Regeringen samt Rigsdagen og herunder også oppositionen. Til gengæld vil jeg behandle statistikken mere snævert, nemlig som kun omfattende den »officielle statistik«.

Skaug tog i det omtalte foredrag sit udgangspunkt i, at det var samfundet, som stillede kravene til statistiken, at de med andre ord blev skabt af det politiske liv. Mod denne materialistisk formede opfattelse protesterede *Jahn*, idet han gjorde gældende, at det tværtimod

¹⁾ Foredraget er gengivet efter referat optaget under mødet.

var på initiativ af enkeltpersoner, at impulserne til de statistiske fremskridt udgik. Diskussionen er i virkeligheden ikke særlig frugtbar. Som ved de fleste af den slags spørgsmål er der tale om en vekselvirkning. Og det lykkeligste er vel iøvrigt, når personerne, statistikerne, er i stand til at foregribe administrationens af udviklingen betingede ønsker om udvidet og forbedret statistik.

Med udgangspunkt i Skaugs påvisning af sammenhængen mellem samfundsudviklingen samt statistikens opgaver og de krav, der stilles til den, vil jeg først berøre det behov for økonomisk statistik, som administrationen har under de gældende økonomiske vilkår.

Det er da ikke uden interesse at påpege, at der internationalt stilles ganske store krav til statistiken, og at disse krav er uafhængige af, hvorvidt de enkelte landes indre politik er behersket af interventionistiske eller liberale tendenser.

Skulle man kunne tale om en fællesnævner for den økonomiske politik, der føres i de nordiske lande, måtte det være dette, at man på den ene eller den anden måde griber ind i det økonomiske forløb med det formål at nå forskellige politiske mål. Vanskeligheden ved at sondre mellem økonomiske mål og midler er iøvrigt betydelig — og karakteristisk nok vedrører de politiske uoverensstemmelser hyppigere midlerne end målene.

Under den nuværende politiske diskussion står i de nordiske lande to opfattelser overfor hinanden. På den ene side den såkaldte planøkonomiske, der ikke viger tilbage for indgreb og kontrol af direkte art, og på den anden side den nyliberalistiske, der ofte betragter det som et mål i sig selv at undgå direkte indgreb og i stedet foretrækker generelle indgreb af finans- og pengepolitisk art.

Efterhånden har den tankegang bundfældet sig, at man har mere brug for statistiken under planøkonomi og interventionistisk økonomi end under en mere liberalt farvet regeringsform. Det er dog et spørgsmål, om dette synspunkt kan holde. Så snart det — som det jo overalt i de nordiske lande er tilfældet — er sådan, at statsmagten ønsker at gribe ind, er der jo brug for statistik.

Under en almindelig planøkonomi må man have statistik for at kontrollere, hvad der er sket i fortiden og ikke mindst for at kunne tilrettelægge fremtiden. Behovet vil også under disse betingelser kunne tilfredsstilles ret let. Alene det, at man foretager indgreb, giver et statistisk materiale. Tag f. eks. byggereguleringen, hvor de nødvendige tilladelser danner grundlaget for en detaljeret statistik over den stedfundne og planlagte byggevirksomhed.

Et sådant materiale savnes derimod, hvor indgrebene foretages under anvendelse af generelle kreditpolitiske midler. Det vil under sådanne forhold være ulige sværere at skaffe den nødvendige statistik til bedømmelse af udviklingsforløbet til veje. Det betyder dog afgjort ikke, at der findes et mindre behov for økonomisk statistik, idet en sådan generel politik er meget vanskelig at følge og administrere. Navnlig når en sådan politik, som det under de nuværende forhold er tilfældet i Danmark, skal balancere på knivsæggen.

Konklusionen må derfor blive, at kravene til den økonomiske konjunkturstatistik nærmest er større og mere omfattende ved en økonomisk-nyliberalistisk politik, og at den nødvendige økonomiske statistik i hvert fald er vanskeligst at tilvejebringe i dette tilfælde, hvor man ikke gennem indgreb af direkte art eller gennem kontrolforanstaltninger får et økonomisk grundmateriale i hænde, som kan statistisk bearbejdes.

Ud fra disse forudsætninger skal jeg komme ind på en omtale af forskellige krav til den økonomiske statistik. For det første er der tale om et par mere generelle krav, nemlig aktualitetskravene og kravene til en letfattelig fremstilling. Af hensyn til den del af administrationen, som ikke er vant til at beskæftige sig med talmæssige opstillinger — det gælder navnlig Rigsdagen og Regeringen — er det nødvendigt at stille lidt større krav til tilgængeligheden og letfatteligheden, end hensynet til den egentlige administration nødvendiggør. Jeg skal i slutningen af mit foredrag komme lidt nærmere ind på disse problemer.

Inden jeg går over til en omtale af de specielle punkter, hvor en mere vidtgående statistik var ønskelig, skal jeg minde om, at det

ikke altid er nødvendigt at foretage en bekostelig tælling eller på anden måde indhente nyt materiale for at skaffe en sådan statistik til veje. Ofte vil en bedre og dyberegående udnyttelse af det eksisterende materiale kunne gøre god fyldest.

I denne forbindelse bør nationalindkomstopgørelsernes store betydning for den økonomiske statistik ikke forbigås. Deres betydning ligger dels i, at de muliggør en ny og omfattende belysning af den økonomiske sammenhæng, dels i, at de har fremkaldt statistiske undersøgelser på en række tilbagestående områder. En udvikling, der dog endnu langtfra er afsluttet.

Den økonomiske konjunkturbeskrivelse har således fået bedre vilkår; men det gælder ikke i samme omfang konjunkturprognosen. Ved gennemgangen af de ønsker, der måtte være i retning af en mere udførlig økonomisk statistik, er derfor særlig tænkt på denne.

Den følgende fremstilling af ønskerne om en mere udvidet specialstatistik vil jeg dele i fem grupper, nemlig kravene til 1) produktions- og beskæftigelsesstatistiken, 2) statistiken over omsætningen, 3) prisstatistiken, 4) penge- og finansstatistiken og 5) statistiken over den økonomiske fordeling.

(1) Blandt de fremskridt som på det seneste er sket i produktions- og beskæftigelsesstatistiken må adskilligt tilskrives nationalindkomststatistikens virkninger. *Bjerve* var lidt inde på emnet i sin beretning i formiddags, hvor han omtalte bestræbelserne for fuldstændiggørelse og for at skabe logisk sammenhæng mellem statistikens forskellige grene. Jeg hilser disse fremskridt med glæde og kan helt tilslutte mig Bjerves synspunkter. Vi er dog langtfra nået til bunds med disse problemer her i landet, og antagelig er det samme tilfældet i de andre nordiske lande. Fremfor alt kunne man ønske produktionsstatistiken gjort fuldstændig, så den dækker alle større erhvervsområder. Jeg hilser også med glæde *Cohns* meddelelse om, at håndværkerstatistiken skal suppleres. Departementschefen talte derimod ikke om handelen, hvor der også er brug for en mere omfattende statistik. De forbedringer, som under inspiration af nationalindkomststatistiken er sket i den

nye erhvervstælling, er ligeledes et godt fremskridt. Det er dog ikke gjort hermed. Hullerne mellem de 10-årige erhvervstællinger må udfyldes mere tilfredsstillende end nu, eventuelt ved hjælp af repræsentative undersøgelser.

Den nu iværksatte »labour-force«-statistik efter angelsaksisk mønster forsøger netop at skabe logisk sammenhæng i beskæftigelsesstatistikken ved at belyse beskæftigelsesforholdene også for de ikke-arbejdsløshedsforsikrede m. v. Dette er et meget tilfredsstillende fremskridt, og de nu iværksatte årlige eller halvårslige undersøgelser på repræsentativt grundlag af det samlede arbejdsudbud må fortsættes og udbygges.

Målet for produktions- og beskæftigelsesstatistikken må være kommensurable produktions- og beskæftigelsestal for alle erhvervsgrupper, således at man gennem opdelinger sættes i stand til at bedømme produktionsudviklingen.

Jeg kunne, dengang jeg selv beskæftigede mig med økonomiske analyser, have ønsket mig et talmateriale, ved hjælp af hvilket man kunne nærme sig produktivetsproblemet. Dette problem havde navnlig påkaldt interessen under den fulde beskæftigelse, som herskede umiddelbart efter krigsafslutningen. Man havde da fået øjnene op for, at fuld beskæftigelse alene ikke var tilfredsstillende, men at det gjaldt om samtidig at opnå den bedste produktivitet. Under den daværende diskussion var det kun muligt at tilvejebringe tal vedrørende industri og landbrug. Ved at kombinere disse tal søgte man at skaffe sig et brugeligt talmæssigt udtryk for produktivetsudviklingen. Jeg nærer personlig stor mistro til de resultater, man nåede ad denne vej. Et bedre egnet talmateriale ville utvivlsomt kunne føre produktivetsdiskussionen ind på et mere roligt og objektivi plan. Jeg henstiller til Departementets overvejelse, at søge disse opgaver taget op evt. i forbindelse med det nedsatte produktivetsudvalg og dettes sekretariat.

(2) Med hensyn til handelen og den økonomiske omsætning i det hele taget er statistiken for øjeblikket ret tilfredsstillende. Lagerstatistiken er på det seneste forbedret noget, men opgørelserne burde være hyppigere. Ligeledes ville et mere præcist kendskab til lagrene

indenfor de forskellige omsætningsled — ikke mindst af hensyn til konjunkturprognosen — være meget ønskeligt. Vi har således, trods de forbedringer, som har fundet sted på dette specielle område, endnu langt fra nået endemålet.

Til belysning af forskydningerne i forbrugernes indkøb har vi detailomsætningsindekset. Det lider desværre af den mangel, at det kun er et værdiindeks, og at det ikke har kunnet omregnes til et mængdeindeks, fordi de relevante prisoplysninger savnes.

Løvrigt bør det overvejes at udarbejde indeks også for den omsætning i forbrugsplanet, der ikke sker gennem detailhandelen, f. eks. restaurationsomsætningen. Her har man et årligt indeks, men et månedligt eller kvartalsvis ville i og for sig være et nyttigt konjunkturbarometer, takket være denne branches følsomhed.

Det ville også være ønskeligt, at få et engrosomsætningsindeks. Er det ikke muligt at lave et sådant?

For industriens vedkommende har vi en god produktionsstatistik, men kender i statistisk henseende ikke meget til det, der ligger før og efter produktionen. Et større kendskab til industriens ordretilgang og -bestand samt til salget af fabrik ville være meget ønskeligt. En belysning af ordrebestanden ville navnlig være af betydning for de strategiske erhverv, nøgleindustrierne. Gennem en statistisk belysning af salget ville mange af spørgsmålene omkring den udvidede lagerstatistik samtidig finde deres løsning.

(3) I betragtning af den rolle, inflationstemaet spiller i den politiske diskussion, og den betydning, prisbevægelserne har for konjunkturforløbet, er det ejendommeligt at se, hvor forholdsvis ufuldstændig prisstatistiken er. Vi har et detail- og et engrospristal. Hver for sig er de udmærkede, detailpristallet dog bedst. På trods heraf opfylder detailpristallet ikke ønsket om at kunne følge prisbevægelsen. Det er et tal for leveomkostningerne. Foruden priserne indgår således skatter, husleje m. v. Endvidere har detailpristallet fået den skæbne at blive et politisk pristal. Som følge af den pristalspolitik, der er blevet ført omkring tallet, er det ikke særlig velegnet som udtryk for den rene

prisbevægelse. Endvidere har den omstændighed, at tallet har fået politisk betydning, bevirket, at det har beslaglagt hele interessen og herved stillet sig hindrende i vejen for udarbejdelse af andre pristal lige med undtagelse af engrospristallet, som endda først er blevet særlig fremtrædende under de sidste års stærke forskydninger af bytteforholdet.

Mere relevante økonomiske prisindeks har særlig betydning i to henseender. For det første er prisudviklingen, som den afspejler de økonomiske forventninger, af afgørende betydning indenfor konjunkturprognosen, og for det andet er det for mange af nationalindkomstberegningens tal således, at mængdeindeks ikke kan beregnes uden ved hjælp af mere specielle prisindeks, der for tiden savnes. Et konsumvareprisindeks ville således ikke alene have selvstændig betydning, men dets underafdelinger ville kunne benyttes til deflatering af det nuværende detailomsætningsindeks til et mængdeindeks for detailomsætningen.

En statistik over prisbevægelserne indenfor investeringssektorerne bør ligeledes udbygges, således at byggeomkostningsindekset kun blev et led i et samlet prisindeks for de faste investeringer. Ligeledes kunne det være af interesse at få indeksserier for prisbevægelserne for såvidt angår de enkelte erhvervs køb og salg.

Forsåvidt angår engrospristallet arbejder man nu med en revision, og forhåbentlig når man snart til et resultat. Bytteforholdet i udenrigshandelen spiller en betydelig rolle i dansk økonomisk og politisk diskussion. Udviklingen af dette forhold kan bl. a. følges i de specielle engrosindeks, som beregnes for henholdsvis importen og eksporten og offentliggøres i de månedlige konjunkturoversigter. I samme oversigt findes imidlertid endnu en kolonne, der belyser det samme forhold, nemlig udregnet på grundlag af handelsstatistikens tal. At de to tal er forskellige kan ikke undre, da det ene er beregnet med basis i 1947 og det andet med basis i 1935. Nu kan dette i sig selv ikke genere, såfremt man har en regnemaskine og kan omregne til samme basisår. En sådan omregning viser imidlertid en hel forskellig bevægelse. Før 1950 viser engrospristallet det bedste bytteforhold, og siden har

handelsstatistiken udvist det bedste. Men noget sådant kan jo altid gøre den indenlandske politiske diskussion mere levende og give større muligheder for at argumentere udadtil.

(4) Målet for den nuværende danske regerings pengepolitik er en uforandret pengeforsyning. Det er derfor ret generende, at løbende oplysninger om pengeforsyningens størrelse ikke findes i dansk statistik. Det kan skyldes, at dette mål er formuleret for forholdsvis kort tid siden. For tiden er sådanne oversigter imidlertid af selvfølgelig interesse og bør kunne tilvejebringes. Angående statistiken over pengevæsenet var det af interesse at høre *Bjerves* indlæg i formiddags. Det tyder på, at Norge i modsætning til, hvad er tilfældet herhjemme, er ved at tage disse opgaver op. Generelt kan man måske sige, at vor pengestatistik forsåvidt angår belysningen af de enkelte grupper af pengeinstituter er fyldestgørende, men at den foreliggende statistik over pengeinstitutternes balancer ikke udnyttes til at frembringe samlede oversigter over kredit- og pengeforhold i retning af eksempelvis de forsøg, der er gjort i nationalbudgeterne.

Iøvrigt var det ønskeligt, at vide mere detaljeret besked med sammensætningen af udlånskontiene og obligationsbeholdningen samt omsætningen på vigtigste indlåns- og udlånskonti. Amerikansk statistik har f. eks. en ganske god opdeling på udlånskontiene, efter om pengene går til industri eller landbrug o. s. v. En undersøgelse af omløbs-hastigheden på de forskellige grupper af konti har ligeledes interesse. Det samme gælder mere regelmæssige oversigter over ihænde-haverpapirer i omløb og deres placering.

Mere relevante opdelinger indenfor statistiken over statsfinanserne og om muligt de kommunale finanser tiltrænges ligeledes. I denne forbindelse kan der også peges på det nyttige i en statistik over forbrugets fordeling på forskellige indkomstgrupper, hvorved man f. eks. kunne få at vide, hvorledes den indirekte beskatning virker. En sådan statistik er eksempelvis fornylig taget op i Finland på repræsentativ basis. I tilknytning hertil ville statistiske oplysninger over opsparingen indenfor de samme grupper bekvemt indhentes.

(5) Statistiken over den økonomiske fordeling har min varmeste interesse. Med hensyn til denne statistik var vi tidligere godt med herhjemme, men er nu begyndt at sakke agterud — det gælder både den personelle og den funktionelle fordeling. *Tryggvason* var i formiddags inde på, at man i Island var i færd med at løse dette problem, og jeg ville egentlig gerne høre nærmere om, hvorledes man går frem. Bygger man på selvangivelserne, støder man hurtigt på problemet om skattesnyderiet. Hvorledes løser man det? Endvidere har vi efterhånden i dansk skattelovgivning fjernet os ret kraftigt fra det rene indkomstbegreb, fordi vi har de mange mærkelige skattefradrag. Spørgsmålet er, hvad der kan gøres for at forbedre indkomststatistiken på grundlag af skatteansættelserne gennem i højere grad at frigøre den fra det administrative grundlag. Man kan her gå to veje: Enten prøve at korrigere de forhåndenværende oplysninger, eller søge at skaffe sig et indblik på anden vis.

I henseende til den funktionelle fordeling har jeg indtrykket af, at der er ved at ske noget. Man er nu nået frem til at kunne offentliggøre den samlede lønsum, hvilket naturligvis har en betydelig interesse. Jeg har selv til et specielt brug søgt at nå frem til et tal for de samlede offentlige lønudgifter og regnede mig efter stort besvær frem til en størrelsesorden på omkring 20 pct. Tallet kan jo nemlig ikke findes i de officielle publikationer, man må beregne sig til det. Et sådant tal ville vel egentlig også være af en vis interesse for en videre kreds.

Jeg må i denne forbindelse fremhæve den interessante svenske »vinststatistik«, der indhentes fra de enkelte virksomheder gennem en stikprøveundersøgelse. En sådan statistik må betragtes som et meget stort fremskridt. Jeg forstår også, at man i Island nærer planer om at sammenligne erhvervstællingen med selvangivelserne og dermed nå frem til en funktionel fordeling. Vi har forsøgt noget lignende herhjemme ved folketællingen i 1930; resultaterne var ikke opmuntrende. En mulighed for at nå frem til en funktionel fordeling ligger også i en mere dybtgående behandling af aktieselskabsstatistiken.

Jeg kan endelig ikke tilbageholde et suk ved at tænke på, at den ekstraordinære formueopgørelse ikke er blevet udnyttet statistisk. Her foreligger et omfattende råmateriale, som ovenikøbet er kontrolleret. Jeg ville gerne have set dette stof behandlet, selvom jeg er klar over, at den langvarige administrative brug af materialet tjener som undskyldning for, at det ikke er sket.

Af særlig betydning er spørgsmålet om en hurtigere offentliggørelse af statistiken. Navnlig for økonomisk-statistiske oplysninger, der skal anvendes som grundlag for konjunkturprognoser, er aktualitet nødvendig.

Herunder er det specielt ønskeligt at få brudt årsrytmen i publiceringen af nationalindkomsttallene. Det er ganske specielt nødvendigt, såfremt tallene skal kunne anvendes til konjunkturprognose. Vi bør næppe gå så vidt som amerikanerne, der offentliggør tal på måneder. På den anden side bør vi kunne strække os så vidt som til kvartalstal.

Kvartalstal for nationalindkomsten ville automatisk forudsætte kvartalstal for bevægelserne på betalingsbalancen og for mange andre forhold. Det ville herigennem blive muligt løbende at få et indblik i f.eks. betalingsbalancens udvikling i alle detaljer. En stor del af dette arbejde bliver allerede udført. Gennem kompilering og offentliggørelse ville arbejdet være gjort til glæde for hele offentligheden. Iøvrigt tiltrænges hurtigere og mere omfattende oplysninger, særligt for de penge- og finanspolitiske forhold.

Med hensyn til præsentationen af de statistiske resultater, har jeg indtrykket af, at en del stadig vil kunne gøres. Der offentliggøres månedligt en mængde indeksrækker over de økonomiske udviklingslinier på forskellige felter. Det er meget svært for ikke-sagkyndige at hitte ud af disse indeks. I jo højere grad, man går over til brugen af sådanne indeks – og det vil utvivlsomt i stigende grad være formålstjenligt og nødvendigt — desto mere er det tiltrængt at lade seri-

erne ledsage af detaljerede oplysninger om kilder, metode og usikkerhedsgrad. Et spørgsmål er det også, i hvilket omfang tallene bør kommenteres. Det ville sikkert være en heldig form med en månedlig aktuel konjunkturstatistik lagt an på den måde, at en nødtørfdig kommentar gav sammenhængen mellem de offentliggjorte tal.

Løvrigt må det indrømmes, at der med hensyn til fremlæggelsen af tallene er sket store fremskridt i alle de herværende lande. Et punkt har dog slået mig. Det gælder Statistisk Årbog, som er lagt an efter samme plan gennem alle år. Jeg fremhæver det ikke udelukkende som en kritik, for der bør netop i en sådan publikation være en vis stabilitet i arten og omfanget af det offentliggjorte materiale.

Der er dog sket adskilligt i retning af at tage nye ting op. Og det er et spørgsmål, om årbogen ikke er blevet for omfangsrig. Ville det ikke være en fordel, at henlægge visse historiske oplysninger til et særligt hæfte, som udkom f. eks. hvert femte år? Fra svensk side har man nævnt muligheden af en sådan fremgangsmåde, men nordmændene har været de første til at praktisere det. Jeg synes, det bekvemt kunne ske i form af en særlig årbog. Et statistisk oversigtsværk ville også være på sin plads af hensyn til de mange ændringer af opgørelsesmåderne, som er sket i tidens løb. Som det nu er, er det ofte meget svært at knytte talrækkerne sammen tilbage i tiden uden at undgå fejltagelser.

Det særlige problem, i hvilket omfang tallene skal kommenteres, hænger sammen med spørgsmålet, hvor grænsen skal drages mellem den statistiske fremstilling af tallene og den økonomiske konjunkturbeskrivelse. Problemet fører igen over i, om det er nødvendigt — eventuelt formålstjenligt — at have et særligt konjunkturinstitut. Hvem der skal løse en sådan opgave, skal jeg ikke komme ind på, men den skulle meget gerne løses. Både i Norge og Sverige har man et konjunkturinstitut. Herhjemme er der talt om det adskillige gange. I 1946, hvor spørgsmålet var ret langt fremme, blev sagen til sidst skrinlagt i et ministermøde. Siden er der ikke sket større fremskridt, udover at vi fik det økonomiske sekretariat, som tager sig af en del

prognoseproblemer, bl. a. udarbejder de årlige nationalbudgeter. Sekretariatet beskæftiger sig dog i højere grad med konjunkturoversigter end med egentlige økonomiske prognoser. Endvidere er der på det pågældende felt jo også sket det, at Departementet har udbygget sin konjunkturstatistik.

Mine bemærkninger har handlet om den officielle statistik og har derfor haft specielt sigte på Departementets bestræbelser. Mine bemærkninger må dog ikke af den grund betragtes som en kritik. Jeg kunne blot ønske, at Departementet blev i stand til at imødekomme ønskerne og udbygge arbejdet, samt at det kunne give økonomiske kommentarer til tallene. Et samspil mellem konjunkturprognotikere og statistikere ville være ønskeligt og nyttig for begge parter.

Vi har hørt finansministeren udtale, at der skal spares. Vil mine ideer ikke føre til, at folk bliver generet mere end tidligere, og at statistiken kommer til at koste væsentlig mere? Jeg tror det ikke. I meget høj grad bliver der tale om et kompileringsarbejde, som kan iværksættes uden større udgifter. Iøvrigt må man antage, at publikum vil være velvillig, når det er nyttige resultater, man vil opnå. Med hensyn til hvad det koster, er det mig iøvrigt en personlig trøst, at jeg i dag kan udtale mig helt uansvarligt.

Professor Valter Lindberg:

Om än en av den officiella statistikens uppgifter är att tjäna administrationen, så ger statistiken i våra länder samtidigt medel till en hälsosam kontroll på administrationen. Till statistikens snabba frammarsch under senaste tider har bidragit krig och kriser. Ett exempel härpå är de erfarenheter det i Finland i maj 1951 tillsatta ekonomiskt-politiska planeringsrådet har gjort. Dess uppgift var att föreslå åtgärder för en sanering av de ekonomiska förhållandena. För att nå sitt mål måste rådet ta under prövning möjligheterna att utveckla vissa statistikgrenar eller föranstalta statistiska utredningar på olika områden. Önskelistan blev både lång och skiftande. Behovet av

snabbare uppgifter har fört fram samplingsundersökningarna. Det är också ett faktum att då det ekonomiska livet är tillsnört behöver statistiken mera anslag än någonsin.

Departementschef Cohn:

Jeg har kun ganske få bemærkninger at knytte til Kampmanns foredrag, som jeg påhørte med den allerstørste interesse. Kritikken var jo navnlig rettet mod Departementet. Jeg har modtaget den med taknemlighed, og den vil blive overvejet med den alvor, den har krav på. Hvis Kampmann bliver minister igen, vil jeg med foredraget i hånden drage de finansielle konsekvenser af de fremsatte ønsker om udvidelse og forbedring af den nuværende statistik.

For adskillige af ønskerens vedkommende har vi søgt at komme igennem med løsninger på den ene eller anden måde. F. eks. har vi et par gange bedt hovedbankerne give tal for omsætningshastigheden på bankernes konti. Tallene viste dog ikke nævneværdige forskydninger. Spørgsmålet om en statistik over udlånskontienes fordeling på erhverv er blevet diskuteret på det nordiske chefsmøde, og resultatet vil antagelig blive, at vi tager dette problem op til praktisk overvejelse. Vedrørende den ekstraordinære formueopgørelse fra 1945 kan jeg meddele, at en statistisk undersøgelse nu er begyndt. Ønskerne om en løbende statistik over statsfinansernes stilling har vi søgt at imødekomme. Drøftelserne med de kompetente myndigheder har imidlertid ikke ført til noget resultat. Og det forudsætter tydeligvis, at statsbogholderiet anlægges efter mere tidssvarende principper.

Borgarrådssekreterare Stig Radhe:

I likhet med inledaren konstaterar jag för Sveriges vidkommande att statistik på ett helt annat sätt än tidigare kommit att intaga en central ställning i det ekonomiska arbetet. Huruvida planhushållningssystemet eller det fria ekonomiska systemet kräver den större insatsen

från den statistiska expertisen kan man ha olika meningar om. Personligen konstaterar jag emellertid, att ju mer den offentliga förvaltningen griper in på allt fler områden, desto viktigare är det med »det statistiska samvetet». I det ekonomiska fria samhället blir de ekonomiska lagarna utslagsgivande. I regleringssamhället däremot blir den statistiska redovisningen av särskilt stor betydelse. Jag vågar rent av påstå att varje form av planhushållning förutsätter statistiska insikter.

Mången gång förvånas man likväl över att den offentliga förvaltningen icke i större utsträckning vidmakthåller kravet på statistik. I vårt land lämnas exempelvis en dålig ekonomisk redovisning av den stora sektor som utgöres av sjukvården. Vissa konton är i detalj redovisade, men två så väsentliga utgiftsposter som pensionskostnader och kapitalkostnader finnes på intet sätt redovisade, och dock torde de tillsammans utgöra kanske $\frac{1}{5}$ av samtliga kostnader.

När det därför talas om att man behöver ökad ekonomisk information rörande de konjunkturella faktorerna, skulle jag vilja tillägga, att det är minst lika nödvändigt att även den mera redovisningsbetingade statistiken rörande den offentliga förvaltningen får ökat utrymme.

Inledaren har talat om administrationens krav på statistiken. Jag skulle emellertid vilja säga att statistiken också har krav på administrationen. Mången gång kommer nämligen beställningar från s. k. statistiskt behövande administrativa organ, oftast med kort varsel. Statistiskt gripbara är emellertid icke alla avsnitt av samhällslivet och den tillgängliga statistiken är mången gång ofullständig. Statistikern ställs då kanske rent av i samvetsnöd inför tvånget att till varje pris leverera de beställda uppgifterna. Han anses eljest vara en dålig yrkesman. De siffror som produceras måste också ses i sitt rätta sammanhang. Att rycka ut en slutsiffra utan beaktande av alla de förutsättningar som den bygger på, förekommer dessvärre icke sällan. Statistikern får därigenom bära hundhuvudet för någonting, som han på intet sätt kan vara ansvarig för.

Om sålunda administrationen ställer krav på statistikern så må det från statistiker-håll uttalas att vi gärna tillmötesgår beställningarna, men med det önskemålet, att administrationen också beaktar statistikerns krav.

Överdirektör Karin Kock:

Vid lunchen har jag anmodats att säga några ord om den svenska vinststatistiken — detta är egentligen ett oegentligt namn då statistiken innefattar uppgifter om intäkter, utbetalningar och vinster. Avsikten med denna nya statistik har varit i första hand att ge bättre material för nationalinkomstberäkningarna, men även att bereda det allmänna möjlighet till insyn i den enskilda företaget. Hittills har företagits en provundersökning för år 1950 omfattande 700 företag inom industri och handel huvudsakligen för att få fram lämpliga formulär. I fortsättningen kommer undersökningen att successivt utvidgas. För år 1951 omfattar den 2 000 och 1952 4 000 företag. De insamlade uppgifterna är ej representativa, men torde ändå ge en bild av utvecklingen. Framförallt är de små företagen dåligt representerade.

Statistiken har upplagts så att olika formulär har infördrats för olika grupper av företag. Blankett 1 går till industriföretag, drivna som aktiebolag eller som ekonomiska föreningar och i denna blankett begäres bland annat uppgifter om vinst- och förlusträkningen, försäljning, varuskatter, konjunkturavgifter och subventioner. För anläggningskostnader redovisas såväl det bokförda värdet vid årets början som bruttovärdet av olika slag av under året inträffade ökning och minskningar, dessutom lämnas uppgift om förändringar i lagervärde och lagervolym samt om löner, pensioner, försäkringspremier och inköp av de för rörelsen avsedda varorna. Blankett 2 lämnas av industriföretag, som ej drivs som aktiebolag eller ekonomiska föreningar. Blankett 3 lämnas av handelsföretag med mer än 25 stycken anställda, drivna som aktiebolag eller ekonomiska föreningar. Denna

blankett är till sin utformning i huvudsak samma som blankett 1; den är dock mindre specificerad. Blankett 4 omfattar företag med mer än 25 anställda, ej drivna som aktiebolag eller ekonomisk förening, och blankett 5 omfattar handelsföretag med högst 25 anställda. En enklare blanketttyp har använts för de mindre handelsföretagen, då det ansetts lämpligt att göra vissa inskränkningar i deras uppgiftsskyldighet.

Undersökningen har i stort sett gått väl att genomföra. Bortfallet har varit litet enär uppgiftsskyldighet föreligger. Vid granskningen av uppgifterna har emellertid av olika skäl vissa uppgifter fått läggas åt sidan. Särskilt stort har antalet oanvändbara uppgifter varit för företag, som ej är aktiebolag eller ekonomisk förening. För de övriga har det visat sig att 85 till 90 procent av totala antalet uppgifter kunnat användas. En närmare redogörelse för statistiken finnes i Statistisk tidskrift för år 1952.

Statistiken har rönt uppskattning av såväl konjunkturinstitutet och riksräkenskapsverket som det enskilda näringslivet, trots att den ännu icke är fullständig och alltjämt är behäftad med brister.

Med anledning av vissa yttranden i diskussionen får jag framföra följande synpunkter.

Administrativa organ försätter ofta statistikens utövare i dilemma, då det icke är möjligt för statistikerna att med de ekonomiska resurser som står till deras förfogande fylla de krav som ställes på dem. Ofta bidrar också Kungl. Maj:t och riksdagen till att öka de vita fläckarna i det statistiska vetandet; exempelvis har så skett i Sverige när det gäller förmögenhetsstatistiken. Uppgifter kunna numera icke lämnas för förmögenheter under 30 000 kronor, och med den nya förordningen om förmögenhetsbeskattningen kommer gränsen att gå vid förmögenhetsbelopp på 50 000 kronor. I Sverige är emellertid det ekonomiska området relativt väl tillgodosett med statistik. Det finns andra områden, där vi har betydligt fler vita fläckar, exempelvis kulturstatistiken.

Kontorchef Kjeld Bjerke:

En hel del af det, Kampmann sagde, havde stor interesse for Departementets fremtidige arbejde. Jeg påhørte med betydelig interesse bemærkningen om nyliberalismen og dens konsekvenser for statistiken. Den mangel på statistisk grundmateriale, som denne udvikling fører med sig, vil vel ret beset medføre, at vi i højere grad må klare os med sampling som en mindre bekostelig omvej.

Er del af den statistik, som Kampmann efterlyste, er, som departementchef Cohn også var inde på, under udarbejdelse. Således er vi bl. a. i gang med beregning af lønandelen for årene 1947—50. Jeg tror desværre ikke, vi når ret meget længere tilbage i tiden med den samlede funktionelle fordeling. En undtagelse danner dog landbruget, hvor vi er i begreb med at føre tallene et hundrede år tilbage i tiden — helt nøjagtig til året 1865. Som grundlag for long-terms undersøgelser er denne historiske analyse af stor interesse. Jeg må dog tilstå, at det til belysning af produktivitetsudviklingen kun er muligt at angive meget grove træk.

Spørgsmålet om at opnå komparabilitet mellem statistiken over nationalindkomsten og arbejdsstyrken blev allerede rejst af et tidligere nationalbudgetudvalg. Jeg tror, arbejdet er så langt fremme, at dette ønske kan opfyldes under fremtidige nationalindkomstberegninger.

Ønskerne om en bedre belysning af pengeforsyningen har vi som følge af den store aktuelle betydning, der knytter sig til likviditetsudviklingen, tænkt at tage op i forbindelse med nationalbudgetarbejdet. Nationalindkomsttal på kortere intervaller end et år, har Kampmann jo selv tidligere været inde på at lave, og vi har også fra Departementets side leveret sådanne. På dette punkt sætter lagerstatistiken, som kun indhentes hvert halve år, dog foreløbig grænse.

Hypotekbankdirektør Kampmann:

Lindberg, Karin Koek og Stig Radhe var alle inde på de fordele, der i statistisk henseende knytter sig til en flerhed af økonomiske indgreb. Nu opretholder man naturligvis ikke indgreb af hensyn til sta-

tistiken. Har vi ikke indgrebene, er der ikke andet at gøre end at stille spørgsmålene om, hvilken statistik vi kan have ønske om, og derefter gøre os klart, hvorledes vi kan skaffe os dem. Jeg er enig med *Cohn* i, at statsregnskabet trænger til en ændring. Forstod jeg *Stig Radhe* ret, var han inde på det synspunkt, at der ikke blot var tale om administrationens krav til statistiken, men at statistikerne også burde kunne stille deres krav til administrationen, specielt politikerne, som havde en evne til at løbe med tallene og benytte dem til, hvad de fandt for godt. Jeg vil her minde om, at jo bedre statistik vi har til rådighed, jo lettere kan dette undgås. Jeg har med interesse påhørt *Karin Kock's* bemærkninger om den svenske vinststatistik og må complimentere svensk statistik for den form, hvori redegørelsen for vinststatistiken fremkom.

Jeg hilser med glæde *Bjerkes* udtalelser om muligheder for en likviditetsstatistik, som i den nuværende situation afgjort vil udfylde et savn.

Erfarenheter vid utarbetandet av den svenska jordbrukskalkylen.

Fil. lic. Halvdan Åstrand:

Politikens mål är eller borde åtminstone vara att höja samhällsmedlemmarnas levnadsstandard. I en nutida stat ingriper de politiska åtgärderna i snart sagt varje detalj i den enskildes liv. Inte ens med nutida tekniska hjälpmedel är det dock möjligt för en vis regering att ordna allt till det bästa för varje enskild medborgare. I mycket stor utsträckning bedrives politiken med eller mot grupper av medborgare. Bland sådana samhällsgrupper som i mycket hög grad blir föremål för politiska ingripanden intar jordbrukarna en framskjuten plats. Så är bl. a. fallet i Sverige, där jordbruket bara för 100 år sedan sysselsatte över 80 % av hela befolkningen och där det alltså är en av de viktigaste näringarna. Jordbrukets säregna företagsstruktur — det finns väl ingen annan näring med så många småföretag och rena familjeföretag — medför också en stor känslighet för konjunkturväxlingar, och de sociala synpunkterna kommer att inta en förgrundsställning. I Sverige var det 1930-talets svåra jordbrukskris, som gav upphov till den vittutgrenade och snart sagt allomfattande statliga organisationen på jordbruksområdet. Samtidigt därmed och i viss mån som en motvikt föddes under samma tid jordbrukarnas egna organisationer, som har fått ovanligt stor omfattning både på det ekonomiska och fackliga området. Riktlinjer för den nu gällande jordbrukspolitikens fastställdes av 1947 års riksdag efter ett långvarigt och ingående utredningsarbete, utfört av den s. k. 27-mannakommittén (1942 års jordbruksutredning). Detta program har ett klart socialt syfte. Jordbrukets utövare skall beredas en levnadsstandard, som är likvärdig med andra grupper, inom vilka kraven på utbildning, organisationsförmåga och ekonomiskt an-

svar är av motsvarande art. Detta skall ske dels genom att den svenska marknaden för jordbruksprodukter vid behov avskärmas från utlandsmarknaden, varigenom prisnivån kan hållas högre, dels genom en fortgående inre och yttre rationalisering av jordbruket. En viktig roll för målsättningen spelar också beredskapssynpunkterna. I kalorier räknat är den svenska livsmedelsförsörjningen i dag nära 100 %ig. En avsevärd del av produktionen — vid en kortvarig avspärrning gissningsvis 25 % — är direkt beroende på importerat foder och handelsgödsel. 1947 års program syftar till en inhemsk försörjning med drygt 90 % av livsmedelsbehovet.

Prissättningen på jordbrukets produkter sker vid årliga förhandlingar mellan jordbruksorganisationernas förhandlingsdelegation och Statens jordbruksnämnd. Överenskommelsen går till regeringen, som i sin tur framlägger den för riksdagen. Till utgångspunkt för förhandlingarna tages en särskild kalkyl över hela det svenska jordbrukets intäkter och kostnader, den s. k. jordbrukets totalkalkyl. Totalkalkylen kom till 1940 och hade då närmast till syfte att uppvisa hur stora jordbrukets kostnadsstegringar var. Dess upphovsman var direktören i Sveriges Lantbruksförbund A. H. Stensgård. Kalkylen avser inte att mäta jordbrukets lönsamhet. Försök att bygga ut den till en verklig totalkalkyl har inte lyckats. Den redovisar varken alla intäkter eller alla kostnader. Den avser inte jordbrukets befolkningens samlade ekonomiska situation. Man har avgränsat den till att omfatta det egentliga jordbruket. Skogsbruk, fiske och jakt är alltså inte med. Där är inte heller med handelsträdgårdar eller fruktodlingar, ej heller pålsdjursuppfödning. Inte ens vissa större hönsier, som bedrivs utan samarbete med åkerbruk, är medtagna. Det måste medges, att avgränsningen i viss mån är godtycklig. Man har velat koncentrera sig till i första hand livsmedelsproduktionen, men har också med exempelvis spånadsväxter och potatisodling för framställning av sprit och stärkelse. Den interna omsättningen inom gårdarna och mellan gårdarna beaktas inte. Det är jordbrukets ekonomiska relationer med samhället i övrigt som är kalkylens föremål. De viktigaste intäktsposterna är följande:

	1950/51	1951/52	1952/53
	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.
Brödsäd.....	213,5	210,4	356,1
Övrig spannmål.....	36,6	43,0	62,6
Potatis och sockerbetor.....	287,8	321,6	395,5
Olje- och spånadsväxter.....	193,2	205,7	215,4
Köksväxter och tobak.....	43,1	54,4	61,1
Summa vegetabiliska produkter...	774,2	835,1	1.090,7
Index...	100,0	107,9	140,9
Mjolk och mejeriprodukter.....	1.473,3	1.617,0	1.470,2
Ägg och slaktfjäderfä.....	197,5	210,0	231,2
Slaktdjur.....	882,6	1.135,1	1.135,7
Övrigt.....	7,7	4,5	3,9
Summa animaliska produkter...	2.561,1	2.966,6	2.841,0
Index...	100,0	115,8	110,9
Samtliga inkomster...	3.335,3	3.801,7	3.931,7
Index...	100,0	114,0	117,9
Förändringar i kreaturskapitalet.....	÷ 48,9	÷ 96,0	÷ 59,9
Summa...	3.286,4	3.705,7	3.871,8
Index...	100,0	112,8	117,8

Det bör observeras, att jordbrukarnas och deras familjers egna konsumtion ingår på intäktssidan, t. ex. hemmaförbrukad mjölk.

Kostnadssidans viktigaste poster framgår av följande tabell.

	1950/51	1951/52	1952/53
	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.
Arbetskostnader.....	1.983,1	2.400,4	2.490,5
Index...	100,0	121,0	125,6
Kapitalkostnader:			
Grundförbättringar ¹⁾	19,1	23,8	25,1
Ekonomibyggnader ¹⁾	160,5	183,6	191,0
Maskiner och redskap ¹⁾	281,7	332,4	359,5
Elektricitet.....	47,4	59,5	59,0
Räntekostnader.....	298,8	326,2	392,8
Summa kapitalkostnader...	807,5	925,5	1.027,4
Index...	100,0	114,6	127,2

¹⁾ Avskrivning och underhåll.

	1950/51	1951/52	1952/53
	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.
Kostnader för förnödenheter:			
Driv- och smörjmedel	68,9	79,0	85,2
Handelsgödselmedel och kalk	188,4	206,6	250,3
Köpfodermedel	249,4	251,6	275,5
Diverse förnödenheter	50,0	55,0	56,6
Summa förnödenheter...	556,7	592,2	667,6
Index...	100,0	106,4	119,9
Frakter m. m.:			
Frakter	86,3	93,8	97,3
Mjölkkontroll	6,2	6,7	6,7
Seminkostnader	5,8	7,0	8,1
Summa frakter m. m....	98,3	107,5	112,1
Index...	100,0	109,4	114,0
Summa kostnader...	3.445,6	4.025,6	4.297,6
Index...	100,0	116,83	124,73

Beräkningarna utgår från ett basår. Detta bör ju helst vara ett år med normala skörde- och driftsförhållanden i jordbruket. Man utgick till en början från produktionsåret 1938/39 men har sedan övergått till att använda 1950/51 som basår. Det visade sig vara mycket olägligt att ha basåret så långt tillbaka, särskilt då det gällde att få in nya intäkts- eller kostnadsposter i kalkylen. 1950/51 hade en relativt normal skörd, men den kanske största fördelen med detta basår är, att man nära samtidigt hade såväl folkräkning som jordbruksräkning och fastighetstaxering. Man räknar fram en index för kostnadernas stegring från basåret. I denna indexberäkning är både priser och kvantiteter rörliga. För att kalkylen skall balansera krävs nu, att intäkterna skall stiga procentuellt lika mycket som kostnaderna. Jämförelse mellan de på så vis beräknade intäkterna och de verkliga intäkterna ger kalkylens över- eller underskott.

Som redan nämnts fattas en hel del poster. De viktigaste på intäktssidan är inkomster av frukt- och bärodlingar, annan köksväxtproduktion än den som sker på åkerjord, inkomster av skogskörslor, inkomster av exporterade frövaror samt av binäringar sådana som påsldjursavel, biodlingar etc. På kostnadssidan saknas exempelvis jordbrukets merkostnader för lantarbetarbostäder, d. v. s. skillnaden

mellan jordbrukets faktiska kostnader och av lantarbetarna betalda hyror. Vidare saknas s. k. allmänna kostnader, veterinärkostnader, kostnader för inköp av köksavfall, kostnader för maskinlegor m. m. Orsaken till dessa ofullständigheter är som regel brist på tillfredsställande statistiskt material eller avgränsningssvårigheter. Särskilt har det visat sig svårt att skilja det egentliga jordbruket från skogsbruk och trädgårdsskötsel. Ett bortfall på intäkt- eller kostnadssidan har emellertid ingen som helst inverkan på kalkylresultatet, om den relativa prisutvecklingen för den bortfallna posten varit densamma som för samtliga kostnadsposter i kalkylen. Endast i den mån som en viss post visar väsentligt starkare eller väsentligt svagare utveckling, skulle dess medtagande få en direkt ekonomisk betydelse. Som exempel på sådana poster på intäktssidan kan man ta oljeväxterna, som inte alls fanns med i det ursprungliga basåret. På kostnadssidan kan anföras växtskyddsmedel och seminverksamhet. Nyssnämnda poster blir numera beaktade.

Om beräkningsmetoderna kan rent allmänt sägas, att man får ta vad som finns. Det är ju fråga om att göra en prognos i februari-mars för det produktionsår, som börjar den 1 september och räcker till 31 augusti nästa år. När det gäller skördarna per hektar beräknas s. k. normskördar. Med hjälp av allmänna skördeomdömen efter en femgradig skala omräknas de observerade hektarskördarna till normerade hektarskördar, som i stort sett kan anses vara befriade från årliga tillfälliga skördefluktuationer. I år har man gjort en framskrivning med minsta kvadratmetoden av de normerade hektarskördarna fr. o. m. 1921, och då fått fram värden, som stämmer ganska väl med prognoserna. Rent omdömesvis har man emellanåt gjort korrekationer med hänsyn till en odlings förändrade geografiska utbredning eller med hänsyn till tillgången på handelsgödsel. Givetvis spelar prissättningen en viktig roll för vilken areal som kommer att bli besådd. Verkan av en prishöjning är av allt att döma mest beroende på förskjutningen i prisrelationerna för alternativa odlingar. Känslotänkande spelar en stor roll. Trots att vetepriset blivit mycket kraftigt höjt, minskade

ändå höstveteearealen 1951/52, eftersom svartrostangreppet sommaren 1951 verkade avskräckande. Det hjälpte ej att expertisen förklarade, att riskerna för ett återupprepande vore mycket små.

Vad det gäller priserna har man ju dessa i sin hand, eftersom prissättningen praktiskt taget på alla väsentligare jordbruksprodukter är statligt kontrollerad. Utanför de direkta prisregleringarna ligger matpotatis och fodersäd samt hö och halm, varjämte äggen endast har maximipris och kött och fläsk har fixerade medelpris. Vad kvaliteten beträffar räknas med en normalkvalitet för spannmål liksom man för sockerbetor räknar med flerårsmedeltal för sockerhalten och för potatis med motsvarande medeltal för stärkelsehalt. Vad mjölken beträffar bygger prognosen på beräkningar över medelkoantalet och är alltså i sin tur beroende på hur man bedömer slaktens storlek och kreatursbeståndets åldersfördelning. Produktionen per ko visar en tämligen genomgående ökning av $1-1\frac{1}{2}\%$ per år. Fetthalten i mjölken uppvisar en särdeles regelbunden stegring, som tycks vara alldeles oberoende av krisårens förhållanden. Vid beräkning av total mjölkproduktion tar man hänsyn inte bara till invägning vid mejeri utan till konsumtionsmjölkförbrukningen i lantbrukarfamiljerna, direktförsäljning för konsumtion, mjölk till landssmör samt fodermjölk. De senare siffrorna har uppskattats genom stickprovsundersökningar. Under krisårens regleringar fick man fram åtskilligt statistiskt material, som alltjämt kommer till användning på vissa punkter i kalkylen. Vad det gäller fläskproduktionen borde man ha gott stöd för prognosen i betäckningsstatistiken. Man beräknar en kvot mellan antal slaktade svin och antalet betäckningar 12 månader tidigare. Organisationen av denna statistik har dock varit olämplig och siffrorna från senare år har därför blivit allt osäkrare. En omläggning av statistiken kommer att genomföras av Statistiska centralbyrån. En av de osäkraste intäktsposterna är äggen. Redan antalet höns är tämligen ovisst, trots årliga räkningar, och antalet ägg per höna tycks i stor utsträckning vara lanthusmödrarnas speciella lilla hemlighet. Medelvikten per slaktdjur av olika slag och per ägg är känd från marknadsstatistiken hos jord-

brukarnas egna ekonomiska föreningar, som omhänder har 70—75 % av all slakt och cirka 70 % av ägghandeln.

Den dominerande posten på kostnadssidan är arbetskostnaderna. Man beräknade i en särskild utredning, som framlades 1950, att det egentliga jordbruksarbetet år 1938/39 skulle krävt 1.232,5 milj. timmar. Beräkningen grundar sig på arbetsredovisning från jordbruk med fullständig bokföring. Den direkt från bokföringsresultaten framräknade arbetsvolymen är ej oväsentligt större än den nyss anförda. Man har dels justerat för den högre intensiteten i driften hos räkningsgårdarna, dels har arbetsvolymen hos de minsta brukningsdelarna rent arbiträrt ansetts vara lika med arbetsåtgången i gruppen 5—10 hektar. En regressionsberäkning på arbetsåtgången enligt räkenskaperna för de fem sista åren tyder på en årlig minskning med nära 3 %. För närvarande används siffran 2,94 som årlig minskning i procent av föregående år. En så snabb minskningstakt kan omöjligen räcka länge. Flera större specialundersökningar pågår för att skaffa fram material för ett säkrare bedömande av jordbrukets arbetsvolym. Såväl Statens jordbruksnämnd som Jordbrukets utredningsinstitut genomför sådana undersökningar i Östergötland, men efter helt olika linjer.

Den beräknade arbetstiden multipliceras med en kalkylerad timlön. Denna utgår från avtalslön enligt kollektivavtal. På detta har lagts övertidsersättning enligt övertidsprocenten för de tre senaste åren samt semesterersättning. Av den totala arbetsvolymen faller cirka 77 % på jordbrukarna själva och deras familjer. Kalkylens konstruktion innebär, att jordbrukarfamiljens arbetsinkomst tillåtes stiga direkt proportionellt med lantarbetarlönerna. Eftersom lantarbetarna är en s. k. låglönegrupp har den procentuella stegringen under senare år varit relativt stor. Genom anknytning till lantarbetarlön räknar man med att jordbrukarnas arbetsinkomst skall stegras snabbare än om den knöts exempelvis till industriarbetarlön. Man har sagt, att jordbrukets arbetsgivare och lantarbetarna genom kalkylens konstruktion får intresse av att hjälpas åt att höja lönen. De faktiska lönesiffrorna tyder dock inte på att möjligheterna missbrukas.

Kalkylen tillåter vidare jordbruket att räkna avskrivningar på maskiner och redskap efter återanskaffningsprincipen. Maskinparkens storlek och ökning bedömes med ledning av årliga enkäter över nyan-skaffningar samt jordbruksräkningarnas resultat. Avskrivning sker på 15 år. Byggnadskostnaderna i kalkylen avser endast ekonomibyggnader och ej bostäder. Volymer undersöktes av Statens forskningskommitté för lantmannabyggnader år 1946. Framräkning sker med byggnadskostnadsindex, där dock trävaruposten de senaste åren nedräknats, så att de exceptionellt höga träpriserna hindrats slå igenom. Underhållskostnader för maskiner beräknas med ledning av deklara-tionsuppgifter och framräknas med hjälp av de priskontrollerade verkstads-taxorna. Beräkningen av elektricitetskostnader bygger på deklara-tionsundersökningar, som framskrivas med en faktor, som representerar den genomsnittliga procentuella stegringen av el-kostnaden under de tre senaste år, för vilka uppgifter finns tillgängliga. Jordbrukarna får tillgodoräkna sig ränta såväl på eget kapital som på lånat kapital. I kalkylen uppgår f. n. det totala fastighetskapitalet till 4,4 milliarder och driftskapitalet till 5,8 milliarder kronor. Eftersom det här mindre gäller absoluta värden än relativa, beräknas räntan på så sätt att lantbrukskapitalet fördelas på tre olika delar. På den första tillämpas hypoteksränta (f. n. 3,24 %), på den andra hypoteksräntan + 0,5 % och på den tredje räntan för borgens- och växellån. Fastighetskapitalet beräknas såsom medeltal av taxeringsvärdet för de två senaste fastig-hetstaxeringarna. År 1951 låg de faktiska försäljningsvärdena mer än 100 % över taxeringsvärdena. Jordbrukets driftskapital visar en stark ökning. Kapital per arbetare är nu mer än tre gånger högre än före kriget.

Bland andra beräkningar kan nämnas de som utförs över bränsle-förbrukningen. Traktorantalet och dess fördelning på gårdar av olika storlek är någorlunda känt. Med hjälp av antagna användningstider per maskin och år och antagna värden på bränsleförbrukningen får man fram totalförbrukningen. Beräkningen ger lägre värden än de direkta uppgifterna från oljebolagen om bränsleinköp till jordbruket.

Även kostnaderna för driv- och smörjmedel från deklara-tionsundersökningarna tyder på högre bränsleförbrukning, men de senare uppgifterna innefatta också personbilar och lastbilar. För handelsgödsel, kalk och kraftfoder finns tämligen fullständiga beräkningar.

Den normala gången i kalkylberäkningarna är följande: På våren göres prognos för det kommande produktionsåret. På hösten kontrolleras kalkylen för att konstatera, om den s.k. 4°/_o regeln innehålles. Denna regel, som dock vissa år varit satt ur kraft, innebär att inga justeringar i priserna skall göras, om avvikelserna i kalkylens slutsumma håller sig inom $\pm 4\%$ av vårkalkylens summa. Nästa vår sker en ny omräkning, som normalt blott är ett konstaterande av hur prognosen stämmer. Följande höst är flertalet siffror definitivt kända, men först våren därpå, alltså två år efter den ursprungliga kalkylens uppgörande, kan man fastställa med säkerhet hur det gick.

Tiden tillåter inte att jag går in på fler detaljer i beräkningarna. Jag skall i stället upphålla mig något vid den kritik, som riktats mot kalkylen. Det har sagts, att jordbrukarna icke skulle få behålla sin rationaliseringsvinst, eftersom arbetsvolymen nedräknas varje år. En viss del av rationaliseringsvinsten kommer dem dock till godo därigenom, att timlönen får följa lantarbetarlönen. En enskild jordbrukare, som rationaliserar kraftigare än jordbrukare i övrigt, får ju i realiteten behålla en väsentlig del av rationaliseringsvinsten. I själva verket får jordbrukarna ju endast betalt för de produkter som de säljer. Om man alltså av marknadsmässiga skäl höjer spannmålspriset och på så sätt får balans i kalkylen, betyder detta ju att jordbrukare, som inte producerar spannmål, inte får någonting med av prishöjningen. Eftersom en mycket stor del av de mindre jordbruken varken odlar spannmål eller oljeväxter, medför en prissättning med hänsyn till avsättningsmöjligheterna en ökad differentiering i lönsamhet mellan små och stora brukningsdelar och mellan norra och södra Sverige. I någon mån motverkas detta av statliga subventioner på mjölk. Vi har där dels allmänna mjölkpristillägg, som går ut lika över hela landet, dels extra mjölkpristillägg, som kommer vissa geografiskt avgränsade områden

till del, dels producent- och kontantbidrag samt s.k. leveranstillägg, som utgår efter leveransens storlek och därvid starkt premierar de mindre leverantörerna.

Frågan om småbrukets lönsamhet har skärpts i hög grad genom margarinets konkurrens med smör, eftersom mjölkproduktionen dominerar inom småbruket, alldeles särskilt i Norrland. Uppenbarligen är produktionskostnaderna mycket lägre för margarin. På längden kan vi inte uppehålla en så stor smörproduktion, om det icke skall ske med hjälp av export. Möjligheterna att med våra höga arbetslöner uppehålla en export i en så arbetskrävande produkt som smör måste anses vara dåliga, och man kan inte vänta sig, att konsumenterna i det långa loppet vill betala kalaset.

De goda skogskonjunkturerna har varit till utomordentlig hjälp för det mindre jordbruket. Det är emellertid nödvändigt att få en snabbare rationalisering av jordbrukets struktur. Man kan vänta sig en avsevärd förändring på detta område under de närmaste decennierna, eftersom omkring 50.000 jordbrukare, som är över 50 år gamla, inte längre har några barn kvar på gården.

Man har tänkt sig kunna ersätta jordbrukskalkylen som prispolitiskt instrument med s.k. typjordbrukskalkyler. Typjordbruken skulle vara familjejordbruk och kalkylerna skulle bygga på fullständiga räkenskaper, så att de prisreglerande åtgärdernas verkan på lönsamheten direkt skulle kunna avläsas. Arbetet med typjordbrukskalkyler befinner sig dock bara på ett förberedande stadium. Även om jordbrukskalkylen i sin nuvarande form är behäftad med många och allvarliga brister, ger den dock en konkret utgångspunkt för pridförhandlingarna, och det synes i dag omöjligt att vara utan den.

Konsulent Arne Solbraa:

I förbindelse med herr Åstrands intressante foredrag kunne det ha vært på sin plass å gå nærmere inn på en mer prinsipiell drøfting av de forskjellige statistiske problemer som prisregulering av jord-

bruksvarer reiser. Av hensyn til tiden må jeg imidlertid vesentlig innskrenke meg til en orientering om arbeidet med totalalkylen for jordbruket i Norge og peke på forskjellighetene mellom den norske og den svenske totalalkylen.

Formålet med en totalalkyle for jordbruket er at den skal være et hjelpemiddel i prispolitikken. I jordbruket har en å gjøre med mange tusen driftsenheter som hver for seg stort sett driver en kombinert produksjon. Denne produksjon drives under høyst varierende forhold, og det er derfor naturlig at selvkostkalkyler ikke kan få samme betydning i prisreguleringen for jordbruksvarer som ved prisregulering på mange industrielle produkter.

I Norge var situasjonen i 1930-årene den at prisene på de enkelte produkter ble fastsatt hver for seg uten å trekke inn pris- og lønnsomhetsforholdene for de øvrige varer som jordbruket leverer. Etter krigen ble det, delvis på basis av den utvikling som hadde foregått i Sverige i krigsårene, satt mye inn på å skaffe et materiale som gjorde det mulig å se de økonomiske forhold i jordbruket mer under ett. Arbeidet med den norske totalalkylen utføres nå av en ekspertkomite oppnevnt av Kongen. Komiteen har navnet Budsjettnemnda for Jordbruket og består av representanter fra jordbruksorganisasjonene og de interesserte departementer og statsinstitusjoner. Med hensyn til omfanget av kalkylen må en velge en sektoravgrensning som er rimelig ut fra det prispolitiske formål kalkylen skal tjene og som samtidig er avpasset etter hva som er en statistisk mulig avgrensning. I motsetning til den svenske kalkyle har vi i Norge inkludert hele hagebruks- og gartnerinæringen i jordbrukskalkylen. Pelsdyrnæringen er heller ikke i Norge tatt med i kalkylen, særlig fordi dette er en ren eksportnæring hvor prisene bestemmes av helt andre forhold enn de som er naturlig å trekke inn ved prisforhandlingene på de øvrige jordbruksvarer. På inntektssiden i kalkylen har vi trukket inn jordbruksbefolkningens inntekter av skogskjøring og av investeringsarbeider i jordbruket, f. eks. husbygging, grøfting m. v. Avgrensingen mellom skogbruk og jordbruk må nødvendigvis bli konvensjonell og særlig avhengig av

hvilket statistisk materiale en har å arbeide med. Å trekke hele skogbruket inn i kalkylen ville virke urimelig da skogen spiller en helt forskjellig rolle for de enkelte distrikter og for de ulike bruksstørrelser.

Opplegget av den svenske totalalkylen synes i meget høy grad å være bestemt av de politiske beslutninger som ble fattet av Riksdagen i 1947 på jordbrukspolitikken område. I Norge foreligger det riktignok også visse prinsipputtalelser som kan få betydning ved statistikernes vurdering av hvordan en totalalkyle skal stilles opp, men disse prinsipputtalelser er ikke fattet på grunnlag av utførlige utredninger og er ofte for uklare til at de kan omsettes i entydige statistiske beregninger. Dette forhold har ført til at den norske totalalkylen for jordbruket, kanskje i høyere grad enn den svenske, er bygget opp etter rent statistiske hensyn. Vår sektoravgrønsing svarer stort sett (bortsett fra pelsdyravlen) til den jordbrukssektor som nyttes i nasjonalregnskapet og nasjonalbudsjettet. Nasjonalregnskapets oppbygging har også påvirket selve oppstillingen av kalkylen. Mens den svenske kalkylen i sitt kostnadsbegrep også inkluderer arbeidslønn, regnes i den norske kalkylen under kostnader bare med forbruket av driftsmidler innkjøpt fra andre sektorer samt kapitalslit på det varige utstyr. Når en fra inntektene trekker disse kostnader, kommer en fram til det vi har kalt jordbrukets nettoprodukt (= jordbrukets bidrag til nasjonalinntekten). Den videre oppstilling for å komme fram til tall som synes mest hensiktsmessige ved prisforhandlingene, er følgende: Til nettoproduktet legges visse subsidier (stønader) fra statens side som ikke er kommet med ellers i beregningene. Dermed kommer en fram til den samlede godtgjøring til jordbrukets kapital og arbeidskraft. Renter på lånt kapital finnes på grunnlag av gjelds- og bankstatistikken, mens renter på egen kapital konvensjonelt beregnes etter gjeldende effektiv rente på langsiktige statsobligasjoner. Som sluttresultat kommer så den norske totalalkylen fram til den beregnede arbeidsinntekt for arbeidsinnsatsen i jordbruket (både leiet arbeidshjelp og jordbrukerfamiliens egen arbeidsinnsats). Tanken har vært

at størrelsen av denne totale arbeidsinntekt skulle være det første ledd i prisforhandlingene.

Den norske totalkalkylen legges fram en gang i året, vanligvis i mars-april. Da fremlegges et revidert totalregnskap for det driftsår ($\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{3}$) som er avsluttet et år tidligere, et foreløpig regnskap for siste driftsår og et totalbudsjett (prognose) for kommende driftsår. Ved prisforhandlingene er det tallene i totalbudsjettet for kommende driftsår som får størst betydning sammenholdt med tilsvarende budsjett-tall for en tidligere periode.

En av de prinsipputtalelser fra Stortingets side som jeg nevnte, går ut på at prisene skal baseres på normalårsavlinger. Prognoseproblemet som oppstår når en skal sette opp et totalbudsjett er derfor å velge slike forutsetninger for beregningene at produksjonstallene i budsjettet gir uttrykk for normale (gjennomsnittlige) produksjonsforhold. Rent statistisk er dette en meget interessant oppgave. Produksjonen i de enkelte år kan jo variere svært meget alt etter værforhold, førtilgang m. v. I alminnelighet må en vente at »normalnivået« ligger et sted i gjennomsnittet av de årlige utslag. Men samtidig vil utsiktene for produksjonen hvert enkelt år henge på det nøyeste sammen med hva som har hendt året før, f. eks. på grunn av variasjonen i husdyrbestand eller fôrbeholdning. En nærmere analyse av dette problem viser at normalbegrepet blir vesensforskjellig når det gjelder planteproduksjonen og husdyrproduksjonen. For de forskjellige planteprodukter utføres beregningen av normalavlingen hvert år på følgende grunnlag: Ved slutten av innhøstingssesongen foretar landbruksfunksjonærene i distriktene en vurdering av avlingen i prosent av »middelårsavling«. Dette begrep — »middelårsavling« — er ikke på forhånd oppgitt eller fastlagt til et bestemt tall, men må nærmest betegnes som en viss statistisk fiksjon. Statistisk Sentralbyrå innhenter hvert år oppgaver over de faktiske gjennomsnittsavlinger pr. dekar. Med disse to sett oppgaver lar det seg for hvert år gjøre å beregne »middelårsavlingen«. Erfaringen viser at de »middelårsavlinger« som landbruksfunksjonærene tenker seg ligger tildels betydelig over de

faktiske gjennomsnittsavlinger over en årrekke. Normalårsavlingen beregnes ved å multiplisere den sist beregnede »middelårsavling« med den gjennomsnittlige prosent som de faktiske avlinger har utgjort av middelårsavlingen i de siste 25 år. Grunnen til at en har valgt denne fremgangsmåte er at en regner med at den stadige framgang i planteproduksjonen som skyldes bedre sorter, bedre gjødsling, bedre kultur m. v., vil gjenspeiles i landbruksfunksjonærenes oppfatning av middelårsbegrepet. Spesielt i etterkrigsårene med den meget sterke stigning i kunstgjødselforbruket har det vist seg at denne metode for beregning av normalårsavlinger gir riktigere resultater enn andre metoder som har vært forsøkt.

For husdyrproduksjonens vedkommende er normalbegrepet mer å forstå som den sannsynlige produksjon, idet en går ut fra husdyrbestanden, siste års produksjon, den sannsynlige fórtilgang (bygget på normalproduksjonen av planteprodukter og en programmessig tilførsel av importert kraftfór). Samtidig kan en ved kontrollberegninger av samlet fórtilgang og fórbbehov sikre seg at det blir sammenheng mellom fórgrunnlag og budsjettert husdyrproduksjon.

Bruken av den svenske totalalkylen er jo i høy grad fastlagt gjennom praksis og på grunnlag av de politiske vedtak om jordbrukspolitikken fra 1947. Også på dette området står vi på mer gyngende grunn i Norge, idet vi ikke kan si at det i løpet av etterkrigsårene er fastslått noen sedvanemessig bruk av totalalkylens resultater. I meget stor grad har en inntrykk av at mangelen på politisk avgjørende vedtak har ført til at begge parters forhandlere for hver gang velger å bruke tallene på den måten som ut fra øyeblikkets situasjon gir dem det gunstigste utgangspunkt. Dette har ført til at den norske totalalkylen ikke har hatt samme direkte betydning i prisforhandlingene som den svenske totalalkylen. På den annen side vil jeg fremholde at med så kompliserte økonomiske og sosiale forhold som skal reguleres gjennom prispolitikken for jordbruksvarer vil det ikke være riktig at dette ene sett av statistisk materiale skal være avgjørende for hvilke tiltak skal settes iverk. For å få en nødvendig oversikt over

slike spørsmål, vil det oftest være nødvendig med annen statistikk ved siden av totalkalkylen.

Jeg nevnte innledningsvis at selvkostkalkyler etter industrielt mønster vanskelig kan brukes i prispolitikken for jordbruket. Slike kalkyler kan imidlertid ha en viss supplerende betydning bl. a. ved at de belyser kostnadsstrukturen for de forskjellige produkter og således ved relative forandringer i priser på driftsmidler og arbeidsløninger gir holdepunkter til vurdering av lønnsomhetsutviklingen for de forskjellige produkter. Også de typebrukskalkyler som herr Åstrand nevnte i slutten av sitt foredrag kan bli verdifulle hjelpemidler. Særlig tror jeg at de vil være nyttige ved avveining av interessene mellom de forskjellige distrikter og bruksstørrelser; men personlig har jeg ingen tro på at en kalkyle for typebrukene alene kan brukes som grunnlag for prispolitiske avgjørelser. I så tilfelle vil vel også selve valget av forutsetninger for typebrukene bli så avgjørende for resultatene at det ville bli meget vanskelig å få enighet om dem mellom de ulike interessegrupper.

I det store og hele tror jeg at selv om en i framtiden kan komme til å måtte legge mindre vekt på totalkalkylen enn det som hittil har vært gjort, så vil den i alle tilfelle være et av de nødvendige statistiske hjelpemidler i jordbrukspolitikken.

Fuldmægtig Peter Døssing:

Med hensyn til landbrugets betydning og plads i samfunnsøkonomien eksisterer der som bekendt en udpræget forskel mellem Danmark på den ene side og de andre nordiske lande på den anden side. Medens landbruget i Finland, Island, Norge og Sverige i alt væsentligt afsætter sin produktion til det hjemlige marked, er det i Danmark under normale forhold således, at kun to femtedele af totalproduktionen anvendes på hjemmemarkedet, medens de øvrige tre femtedele afsættes som eksportvarer. I 1951 udgjorde således den samlede produktionsværdi, opgjort i kostpriser, ca. $5\frac{1}{2}$ milliard kroner, hvoraf hjemmemarkedet aftog for ca. $2\frac{1}{4}$ milliard, medens eksporten omfattede $3\frac{1}{4}$ milliard kroner.

Under disse forhold siger det sig selv, at hjemmemarkedets priser på landbrugsvarer kun kan øve en relativt begrænset indflydelse på landbrugets samlede økonomiske resultat, og at der i hvert fald kun inden for snævre grænser kan blive tale om at sikre landbruget en fast økonomisk standard ved en regulering af hjemmemarkedets priser for landbrugsvarer. Behovet for en total-kalkule for landbruget, således som man har det i Sverige og Norge, og som jeg har forstået, at man nu også overvejer at indføre i Finland, har derfor heller ikke gjort sig gældende hos os i en sådan grad, at det har taget form af noget direkte krav eller ønske fra administrationen eller lovgivningen om en sådan kalkules udarbejdelse.

Når Det statistiske Departement alligevel på eget initiativ har arbejdet en del med de problemer, som vedrører opstillingen af en total-oversigt over landbrugets økonomi, er det dels, fordi problemerne uden videre melder sig til delvis løsning i forbindelse med opstillingen af nationalbudgettet og nationalregnskabet, dels også fordi det føles som noget umiddelbart naturligt at forsøge at sammenfatte de resultater, der foreligger inden for landbrugsstatistikens forskellige områder, til det økonomiske helhedsbillede, som en landbrugskalkule er eller i det mindste bør være udtryk for, hvadenten den som prognose sigter mod fremtiden, eller den som et efterfølgende totalregnskab tager sigte på en belysning af tilstande og forskydninger i en allerede forløbet periode.

Det har forøvrigt vist sig, at selv om et udtalt behov for en landbrugskalkule ikke har foreligget, har de resultater, som vi er nået til, fundet god anvendelse i administrationen og i landbrugsorganisationerne.

Det er med meget stor interesse, jeg har fulgt hr. Åstrands redegørelse. Jeg forstår, at man i Sverige i alt væsentligt har haft de samme vanskeligheder at overvinde, som tilfældet er hos os, og jeg har derfor tænkt, at det måske kunne have sin betydning at give en kort fremstilling af, hvorledes vi har forsøgt at løse dem.

Hvad selve den statistiske målsætning angår, har vi stilet mod en noget mere udførlig opstilling end den svenske total-kalkule. Som

herr Åstrand gjorde opmærksom på, er den i virkeligheden ikke nogen totalt kalkule i strængeste forstand, alene af den grund, at visse ikke helt ubetydende grene af landbrugets økonomiske virksomhed er holdt uden for den, ikke blot binæringerne, men også visse dele af landbrugssektoren i snævrere forstand. I vor undersøgelse har vi søgt at få så vidt muligt alt med. Vi har med andre ord tilstræbt at give en belysning af den personelle, eller måske rigtigere sagt, den sociale fordeling af landbrugets totale nettofaktorindkomst og herudover er i kalkulen inddraget de værdier, som landbrugerne har modtaget fra indtægtskilder uden for selve landbruget, såsom arbejds- og formueindtægter, og indtægter fra binæringer, ligesom der naturligvis er taget hensyn til værdien af landbrugernes bolig i egen ejendom, der i nationalregnskabet indgår i boligforbruget som helhed.

For så vidt angår selve landbrugssektoren går man ved den skematiske opstilling ud fra erhvervets nettofaktorindkomst, således som den foreligger udregnet til brug for nationalregnskabet eller nationalbudgettet. Herfra skal trækkes 1) lønningsudgifter, 2) fragtudgifter såsom mælkekørsel, endvidere 3) ejendomsskatter samt 4) forsikringsudgifter og 5) renter af gæld, før man når til det restbeløb, der er til rådighed som familieindtægt for brugeren selv. Opgørelsen af disse fradragsposters størrelse skal jeg kort redegøre for.

Lønningsudgifterne beregnes som summen af produkterne af de forskellige former for arbejdsforbrug og gennemsnitslønningerne for hver især af de pågældende kategorier af arbejdskraft. Grundlaget for denne beregning har vi dels i tre årlige tællinger over arbejdskraftens størrelse — de to er dog partialtællinger — og dels i to årlige tællinger vedrørende pengelønningernes størrelse. Til den således beregnede totale pengeløn lægges værdien af kost og logi for de landbrugsmedhjælpere, som modtager disse naturalydelse. Denne værdi beregnes på grundlag af ca. 900 landbohusholdningsregnskaber, der indgår i de almindelige regnskabsundersøgelser for landbruget.

Ejendomsskatternes størrelse opgøres direkte af Det statistiske Departement.

Forsikringsudgifterne er for største partens vedkommende belyst i forsikringsstatistiken. Iøvrigt anvender vi landbrugsregnskaberne.

Renter af gæld beregnes på grundlag af den årlige gældsstatistik og det — ganske vist lidt ufuldstændige — kendskab, vi har til rentesatsernes størrelse.

Værdien af bolig i egen ejendom, der som nævnt må lægges til det restbeløb, som fremkommer, når nettofaktorindkomsten er reduceret med de enkelte fradragsposter, opgøres på grundlag af normer, som anvendes ved ansættelsen til indkomstskat.

Når vi på denne måde er nået til landbrugernes samlede nettoindtægt af landbruget, foretages tilsvarende beregninger for binæringerne, d. v. s. grøntsags- og frugtavl, skovbrug, fiskeri og pelsdyravl, og der foretages yderligere en beregning af landbrugernes indtægter ved arbejde uden for eget erhverv samt over størrelsen af renteindtægter, som opnås af formuebesiddelser uden for landbrugets egne virksomheder. Materiale til beregning af disse poster får vi dels gennem arbejdskræfttællingerne, dels gennem regnskabsundersøgelserne og skattestatistiken. De er behæftet med nogen usikkerhed, der imidlertid på totalresultatet betyder forholdsvis lidt.

Ved til sidst at opsummere nettoindtægten af landbruget, nettoindtægten af binæringerne samt arbejds- og formueindtægter fra kilder uden for landbruget, når vi endelig til landbrugernes samlede nettoindtægt.

Usikkerheden på beregningsresultaterne kan som helhed taget ikke antages at være særlig betydelig, fordi der for alle betydende posters vedkommende foreligger gode oplysninger både om mængder og enhedsværdier. En sammenligning med skatteindtægterne korrigeret til samme indtægtsbegreb som det, der anvendes i kalkulen, fører da også til det resultat, som man på forhånd ville vente: at der overalt er en forskel i de opgivne skatteindtægters disfavør på 15—25 pct. I det første år efter den ekstraordinære formueopgørelse efter krigen, der jo ret naturligt må have virket øjeblikkeligt stærkt afskrækkende over for skattesnyderi, faldt forskellen dog til 2 pct., hvorefter den efterhånden

steg påny, først til 5, derefter til 8, så 13, 17 og ca. 20 pct. Denne iagttagelse: at virkningerne fortager sig for til sidst at forsvinde, forekommer mig ligeledes at være i god overensstemmelse med det umiddelbart forventede.

Tager man ikke begrebet landbrugskalkule i en entydigt defineret forstand, således som det jo må falde naturligt, når begrebet er indarbejdet i lovgivning og administrativ praksis, mener jeg ikke, der er anledning til at begrænse sig snævert til en indtægtskalkule. Det kan have stor praktisk betydning at gå et stykke videre og forsøge at belyse, i hvilken udstrækning indtægten er medgået til konsum eller til investeringsformål. Vi er ikke nået så vidt i dansk statistik, at vi kan belyse dette til fuldkommenhed; men ved hjælp af årligt udarbejdede oversigter over investering, ejendomsomsætning og bruttogældsstiftelse er vi dog nået til omtrentlige tal for både det totale finansieringsbehov og den del heraf, der dækkes ved selvfinansiering. Af hensyn til tiden skal jeg dog ikke komme ind på en mere detaljeret redegørelse for disse kalkulationer.

Til sidst et par ord om landbrugskalkulens utilstrækkelighed, når det drejer sig om at belyse økonomien inden for forskellige brugsstørrelser. Indlederen understregede dette forhold og oplyste, at man i Sverige har gjort skridt til at nærme sig en praktisk forsvarlig — om end ikke hverken praktisk eller teoretisk fuldkommen — løsning af dette problem. Her i Danmark må der formentlig findes en løsning efter tilsvarende retningslinier, nemlig ved en koordination af den økonomiske totaloversigt og regnskabsundersøgelserne for de enkelte brugsstørrelser. Der gennemføres for tiden fra mere teoretisk hold undersøgelser, der bl. a. har til formål at klargøre, hvorledes en sådan koordination kan foretages med bedste resultat; men resultaterne af denne undersøgelse vil formentlig først foreligge om nogen tid.

Under alle omstændigheder befinder vi os her på et område, hvor der er betydelige uløste problemer, og hvor der en tid lang fremover fortsat vil være det.

Förste aktuarien Karl-Olof Wahlfisk: Av dr Åstrand har vi nu fått en ganska fyllig redogörelse för jordbrukskalkylen mot bakgrund av den jordbrukspolitiska målsättningen i Sverige. Så jag förmodar att de ärade åhörarna nu känner sig väl hemmastadda i kalkylens labrynter.

Men det är klart, att både helt allmänt och särskilt i åtskilliga detaljer många frågor kan göras. Man kan t. ex. fråga sig vad kalkylen har med statistik att göra? Ja, frågan kanske låter underlig. Men jag skall försöka förklara mig. Om man med statistik bara menar siffermässiga sammanställningar, så har väl kalkylen i högsta grad med statistik att göra, så mycket siffersammanställningar, som den innehåller. Menar man däremot med ordet statistik, statistisk vetenskap, statistiska metodfrågor eller liknande blir jag mera tveksam. Då vill jag hellre säga att kalkylen har mera med nationalekonomi eller hellre konventioner att göra.

Låt oss se, hur det förhåller sig! Då får jag väl ta det hela litet historiskt, även om jag riskerar att återupprepa, vad dr Åstrand nyss sagt.

När kalkylen en gång i tiden kom till år 1940 var det mycket bråttom. Man hade ditintills baserat prisregleringarna på jordbrukets område på prisindexberäkningar med fast bas. Men så kom missväxt och från producenthåll ansåg man det otillfredsställande att inte också ta hänsyn till volymförändringar. I det läget skapades jordbrukskalkylen; man tog hänsyn till både pris- och kvantitetsförändringar. Man kan säga, att kalkylen då lades fram som ett politiskt erbjudande till producenter och konsumenter; ett erbjudande som utgjorde en formel, en konvention för inkomstfördelningen mellan jordbruksbefolkningen och övriga befolkningsgrupper. Kalkylen accepterades och har sedan dess i stort sett i sin ursprungliga skapnad tjänstgjort som inkomstfördelningsinstrument. I förbigående vill jag bara anmärka, att kalkylen inte direkt kan användas för prissättningen på enskilda produkter.

När den första jordbrukskalkylen upprättades, fick man ta till vad man hade i fråga om såväl priser som kvantiteter. I fråga om

priserna var det relativt gott ställt; man hade ju den gamla indexen att ta ur. I fråga om kvantiteterna var det kanske värre.

Det tillgängliga materialets kvalitet var också mycket växlande; man visste i vissa fall inte mycket om prisernas representativitet, i andra fall visste man mera, men i allmänhet var man tvungen att hoppas på att man skulle nå något så när riktiga resultat för den relativa utvecklingen. På samma sätt var det med kvantiteterna. Man hade också klart för sig att någon fullständig redovisning av intäkter och kostnader skulle man inte få.

I brist på tillräcklig information fick man alltså skapa konventioner. Den första var att man fick anta att de intäkts- och kostnadsposter, som icke kunde infångas i beräkningen skulle visa samma relativa utveckling som de intäkts- respektive kostnadsposter, som nöjaktigt kunde beräknas. I fråga om de olika posterna fick man också i många fall bygga på konventioner. Samma sak gällde även prognosmetoderna.

Efter kalkylens tillkomst har nu gått mer än 10 år, och åtskilligt arbete har under de gångna åren nedlagts på att putsa upp beräkningarna. Stommen i kalkylbyggnaden är fortfarande kvar; det man gjort, har varit att bättra på det statistiska underlaget och prognosmetoderna samt att öka ut sortimentet på både intäkts- och kostnadssidan.

En statistiker tycker kanske inte att arbetet har kommit så långt, men politikerna tycker nog att »verket är gott«, även om det finns kontroversiella moment och delade uppfattningar om tillämpningen av kalkylens resultat. Att »verket är gott« ur politikernas synpunkt är kanske främst en kostnadsfråga. Går man vidare, får man enligt deras mening orimligt höga kostnader för den ytterligare informationen. Bortsett från kostnadssynpunkterna är det givetvis ur statistisk synpunkt möjligt att fullända kalkylen än mer både i fråga om innehåll och metoder. Och sådant arbete pågår ständigt, fast med kostnads svårigheter.

Det finns också andra skäl som kan göra att man vid en flyktig blick

tycker att man inte kommit så långt. På kostnadssidan stöter man ju på problem, som helt enkelt inte går att lösa statistiskt. För dom måste alltid sökas lösningar på det politiskt-ekonomiska planet. Jag syftar härmed närmast på värderingen av kapitalets insats i produktionssammanhanget.

Jag skulle nu några ögonblick vilja stanna inför några detaljer med risk att jag delvis återupprepar vad dr Åstrand sagt. Håller vi oss först till intäktssidan och efterkalkyler, kan vi notera, att man i fråga om kvantiteterna i största utsträckning rör sig med vad vi kan kalla »totalstatistik«. Man inhämtar uppgifter från samtliga spannmålshandlare och kvarnar, samtliga sockerfabriker, samtliga slakterier etc. Sådan »totalstatistik« finns exempelvis för brödsäd, fabrikspotatis, sockerbetor, oljeväxter, mejerimjolk och marknadsförd slakt.

På andra delar av intäktssidan rör man sig med uppgifter från intermittenta stickprovsundersökningar enligt postmetoden, såsom i fråga om jordbrukarnas naturaförbrukning av mjolk, kött och fläsk samt i fråga om matpotatiskvantiteterna m. m. Så har vi kalkylens sorgebarn, äggen, som vi nyss hört trotsat både total- och stickprovsundersökningar av hittillsvarande slag.

De använda priserna äro i fråga om vissa produkter, t. ex. sockerbetor och mejerimjolk, faktiska genomsnitt för hela produktionen. I andra fall använder man priser, som äro hänförliga till den dominerande delen av produktionen, exempelvis i fråga om slakten. I återigen andra fall användes genomsnitt av noteringar som uttryck för de faktiskt utvunna priserna.

När det gäller prognoserna använder man sig i stor utsträckning av erfarenhetsmässiga relationstal kombinerade med vad man tror sig veta om producenternas reaktioner inför olika priskonstellationer etc. eller av rena gissningar.

Även statistisk metodik kommer till användning, som t. ex. vid beräkning av det kommande årets skörd.

Kalkylens kostnadssida har ju dr Åstrand berört ganska utförligt.

Jag vill emellertid peka på ett par punkter. Det är först arbetskostnaderna, som representera mer än hälften av de redovisade kostnaderna. Underlaget för beräkningen av såväl den absoluta som de relativa förändringarna i arbetsvolymen är mycket svagt. Det är hämtat ur en relativt liten partialundersökning, som ursprungligen gjorts för annat ändamål (den s. k. jordbruksekonomiska undersökningen). I brist på bättre material har man godtagit underlaget — liksom vi nyss konstaterat i många fall på intäktssidan en konvention.

Beräkningen av lönen till jordbrukarna själva och deras anställda är en typisk konvention. För värderingen av deras arbetsinsats användes lantarbetarlönen, men det är ju tänkbart att använda andra normer, t. ex. industriarbetarlönen. På analogt sätt förhåller det sig med beräkningen av avkastningen av det av jordbrukarna själva investerade kapitalet, där man också rör sig med en typisk konvention. Det skulle kanske föra för långt att här referera alternativa konventioner. Ett sätt har vi emellertid nyss hört Solbraa återge — den norska jordbrukskalkylens.

Jordbrukskalkylen framstår sålunda som ett konglomerat av statistik, statistiska metoder, konventioner och gissningar. Naturligt nog har man alltså kunnat göra ganska litet åt beräkningar över felmarginalerna. Man har ej heller, trots att det ofta diskuterats, gjort några tillförlitlighetsberäkningar liknande dom, som man gjort i samband med bl. a. de svenska nationalinkomstberäkningarna. Att inget hittills blivit av tillförlighetsberäkningarna beror nog på att politikerna saknat intresse härför. Dom intresserar sig huvudsakligen för överskotten och underskotten i kalkylen och för sättet för deras fullständiga utjämning. Man har nämligen i det praktisk-ekonomiska handlandet eller har åtminstone haft sådan tillit till kalkylen trots dess uppenbara brister och stora felmarginaler.

Kritik mot jordbrukskalkylen har emellertid inte saknats — som vi nyss hört av hr Åstrand. Redan ett par år efter kalkylens tillkomst började man också fundera över, om det inte kunde vara bättre att

till grund för prissättningen på jordbrukets produkter lägga kalkyler, som grundats på fullständig bokföring; i dom kalkylerna skulle man få med allt och dessutom lönsamheten på köpet. Dom finnas också med i 1947 års jordbruksprogram under namn av typjordbrukskalkyler, som vi nyss hört av dr Åstrand. Stora förhoppningar har nog av många ställts på dessa kalkyler. Dom har ju verkat bestickande, i all synnerhet som man här trott sig finna även nyckeln till en automatisk lösning av vissa inkomstfördelningsproblem inom jordbruket.

Det är emellertid tråkigt att säga, att ur statistikernas synpunkt möter man här, liksom i fråga om jordbrukskalkylen, betydande svårigheter; först av allt är det återigen kostnadsfrågan.

Det har under det sista året hemma i Sverige suttit en kommitté, som arbetat med frågorna om de s. k. typjordbrukskalkylerna. Kommittén är klar med ett ännu inte publicerat förslag till reformering av de rent bokföringstekniska sakerna. Kommittén har givetvis också penetrerat de statistiska metodfrågorna, särskilt uttagningen av bokföringsgårdar. Man har härvid funnit att man inte inom en ur politisk synpunkt rimlig kostnadsram kan få fram ett material, som är så stort, att man enligt min åsikt kan få fullt meningsfulla resultat. Av institutionella skäl kan man ej heller få ett ur statistisk synpunkt representativt material. För att förklara mig närmare kan jag nämna;

att bokföringskyldighet föreligger ej för jordbrukare,
att det ställer sig för dyrt att bekosta bokföring för dom, som inte frivilligt vill föra bok,

att kostnaderna bli mycket höga, om man vill ha ett material av den omfattning, som skulle behövas för att ge meningsfulla resultat i de olika hänseenden, som den jordbrukspolitiska målsättningen kräver.

Härtill bör jag foga, att i det jordbrukspolitiska programmet av år 1947 uppställts vissa krav på de jordbruk, som skola ligga till grund för prissättningen; det är sådana krav som svårligen låta sig siffermässigt belysas. Jag kan nämna, att tanken varit att basera prissätt-

ningen på gårdar med en storlek av 10—20 hektar. Bland fordringarna märker man i övrigt bl. a. »ej påfallande olämplig arrondering«, »ej påfallande dålig jord«, »relativt stenfria åkrar«, »en för ortens förhållanden lämplig ägosammansättning« etc. Alltså relativt diffusa krav.

Nej, jag ser att tiden lider, så jag får väl sluta, och då skulle jag vilja säga att det givetvis finns många flera invändningar ur statistisk synpunkt mot jordbrukskalkylerna, men den allvarligaste kritiken är kanske ändock av nationalekonomisk natur.

Nasjonalregnskapet som middel til statistisk belysning av inntektsfordelingen i samfunnet.

Dosent Odd Aukrust:

1. *Problemet.* Populært forestiller en seg fordelingsproblemet omtrent slik: I årets løp produserer landets bedrifter en bestemt mengde varer og tjenester, som regnet netto (dvs. med fradrag for vareinnsats og kapitalslit), og vurdert til årets markedspriser, utgjør landets nasjonalprodukt¹). Parallelt med produksjonen skapes det en inntekt som blir fordelt mellom samfunnsborgerne. Da den samlede inntekt pr. definisjon er lik verdien av den samlede produksjon, må summen av fordelingsandelene være lik nasjonalproduktet. En tabell over nasjonalproduktets fordeling på produksjonsfaktorer vil en derfor kunne få fram dels på grunnlag av statistikk over bedriftenes *inntektsutbetalinger*, dels på grunnlag av opplysninger om hvilke inntekter borgerne *mottar*.

Dette enkle bilde må imidlertid av flere grunner oppgis. Ved nærmere ettertanke vil en nemlig innse at hverken en oppsummering av hva bedriftene *utbetaler* i form av lønn, renter, utbytter o. l., eller av hva samfunnsborgerne *mottar* i denne form, nødvendigvis vil gi oss nasjonalproduktet. Det skyldes ikke bare at noe av inntekten i regelen blir holdt tilbake på bedriftens hånd, men like mye transaksjoner mellom bedriftene innbyrdes, mellom nasjonale sektorer og utlandet, og eksistensen av en offentlig sektor.

¹) Nasjonalproduktet blir etter denne definisjon lik konsum + netto-investering + eksport ÷ import. Her og i det følgende blir renter og utbytter fra og til utlandet betraktet som transfereringer, og ikke som deler av eksporten og importen.

Bedriftene har ikke utelukkende inntekter som skriver seg fra realøkonomisk produksjon, men også renteinntekter o. l., de kan motta gaver og tilskott av ulike slag osv. Summen av deres inntektsutbetalinger, skatteutbetalinger og fondsopplegg er derfor i regelen større enn nasjonalproduktet.

Omvendt: En større eller mindre del av bedriftenes utbetalinger tilfaller ikke borgerne, men offentlige kasser og utlendinger som har plasert kapital i landet. På samme tid får borgerne en vesentlig del av sine inntekter fra statskassen (renter av statsgjeld, stønader o. l.) og fra utlandet. Summen av hva borgerne mottar som lønn, renter osv. kan derfor i prinsippet være såvel større som mindre enn nasjonalproduktet.

Eksistensen av en offentlig sektor gjør videre at det oppstår tvil om selve inntektsbegrepet. En gruppes inntekt blir bestemt ikke bare som ledd i en prisdannelsesprosess, (ordet »pris« tatt så vidt at det inkluderer lønnsatser, rentesatser o. l.), men den blir også i høy grad influert av den inntektsomfordeling som skattene (positive og negative) representerer. Den statistiske beskrivelse av inntektsfordelingen kan derfor dels basere seg på inntektene slik de framtrer som resultat av prisdannelsesprosessen tatt isolert (»prisbestemt inntekt«), dels på et begrep hvor den prisbestemte inntekt er korrigert for skatter (»disponibel inntekt«), dels på et mellomliggende inntektsbegrep, hvor det tas hensyn til fordelingseffekten av de »indirekte« skatter, men ikke effekten av andre (»ervervet inntekt«). I siste tilfelle blir inntektsbegrepet avhengig av subjektivt skjønn, idet det hverken teoretisk eller praktisk er mulig å angi kriterier for en skarp grensedraing mellom »direkte« og »indirekte« skatter.

Rent bortsett fra de uklarheter som knytter seg til selve inntektsbegrepet, kan det i blant oppstå tvil om hvilke fordelingskategorier en tabell over nasjonalproduktets fordeling mest hensiktsmessig skal operere med. I sosialøkonomisk teori blir fordelingsproblemet dels formulert som et funksjonelt fordelingsproblem, dels som et problem om nasjonalproduktets fordeling mellom sosialgrupper, mellom næ-

ringer eller mellom inntektsklasser. Det vil her bli antatt at det er *det sosiale fordelingsproblem* som har størst praktisk og politisk interesse. Det vil si at oppgaven først og fremst består i å skaffe statistikk som viser hvordan nasjonalproduktet — på grunnlag av et eller flere av ovenstående inntektsbegrep — blir fordelt mellom politiske betydningsfulle sosialgrupper som lønsmottakere, selvstendige næringsdrivende, passive formuesbesittere osv.

2. *Problemets formulering i et nasjonalregnskapssystem.* I den følgende teoretiske diskusjon vil vi forutsette at det foreligger i et fullt avstemt nasjonalregnskap. Samfunnet tenkes inndelt i en rekke sektorer, og hver sektor er beskrevet ved et standardisert sett av konti. En av disse kontotyper er en inntektskonto, som i det generelle tilfellet ser slik ut:

<i>Debet</i>	<i>Kredit</i>
1. Transferinger til andre sektorer og utlandet	4. Nettoprodukt
2. Konsum	5. Transferinger mottatt fra andre sektorer og utlandet
3. Sparing	
Sum inntektsanvendelser	Sum inntekter

Sektorene er konvensjonelt klassifisert i to grupper: produksjonssektorer (næringssektorer) og konsumentsektorer (offentlige og private husholdninger). Hvis kontoen refererer seg til en næringssektor, er post 4 pr. definisjon lik sektorens nettobearbeidelsesverdi¹⁾, post 1 inkluderer godtgjøring til sektorens produksjonsfaktorer og post 2 pr. definisjon = 0. Hvis kontoen refererer seg til en konsumentsektor, er post 4 pr. definisjon = 0. Konstruksjonen er altså: En selvstendig

¹⁾ Posten tenkes framkommet som saldo på en produksjonskonto for sektoren, dvs. som differensen mellom sektorens bruttoproduksjonsverdi på den ene siden og vareinnsats og kapitalslit på den annen. Alle poster på produksjonskonto tenkes vurdert til »markedspriser«. Summen av post 4 for alle næringssektorer er lik nasjonalproduktet.

næringsdrivende, eller en lønsmottaker, betraktes i egenskap av produsent som tilhørende en av systemets produksjonssektorer, og i egenskap av familieforsørger en av konsumentsektorene. Inntekten »skapes« i en eller annen produsentsektor og »transfereres« til konsumentsektorene.

Såvel post 1 som post 5 tenkes splittet dels etter art (lønn, renter, utbytter, forskjellige former for skatter, gaver osv.), dels etter hvilken sektor transfereringen skjer til eller kommer fra.

Sektorspesifikasjonen må helt ut bli bestemt av hvilke opplysninger vi anser det for mulig og ønskelig å gi. I praksis er det vanlig å operere med et større antall produksjonssektorer, en eller flere offentlige konsumentsektorer og en sektor for private konsumenter («Households»). En oppsplitting av den siste etter sosiale kriterier er naturligvis sterkt ønskelig, og direkte nødvendig hvis systemet skal kunne gi opplysninger om de enkelte sosialgruppers *disponible* inntekter. (Hva jeg ikke vil diskutere i det følgende).⁴

Går en tilstrekkelig langt i sektorspesifikasjon og i oppsplitting av postene, vil et sett av inntektskonti som skissert foran — i all fall i prinsippet — ta vare på alle de opplysninger om inntektsfordelingen som vi måtte ønske. Men noen god oversikt vil ikke dette gi, og problemet består i å *presse nasjonalregnskapets opplysninger sammen i en eller flere oversiktlige tabeller, som på lettforståelig måte setter fordelingsandelene i relasjon til en totalkategori, f. eks. nasjonalproduktet.*

3. *Den klassiske løsning.* Som et uttrykk for den tenkemåte som inntil det aller siste har vært dominerende utenfor Skandinavia, kan vi ta den løsning som ble valgt av *J. R. N. Stone* for »OEEC National Accounts Research Unit« i forslaget av 1950¹⁾. Betraktningsmåten er følgende: Vi kan konsolidere inntektskontiene for samtlige produksjonssektorer. Derved vil alle inntektsoverføringer (renter, dividender, gaver etc.) mellom bedrifter innbyrdes falle vekk. Tilbake blir en oppstilling av følgende type:

¹⁾ »A Simplified System of National Accounts«, Cambridge 1950.

<i>Debet</i>	<i>Konsolidert inntektskonto for næringslivet</i>		<i>Kredit</i>
<i>Utbetalinger til det off.:</i>		Nettoprodukt.....	800
Indirekte skatter.....	150		
Direkte skatter.....	60	<i>Inntektsoverføringer</i>	
Renter.....	7	<i>fra det off.:</i>	
Dividender etc.....	35	Subsidier.....	80
	252	Stønader.....	40
<i>Utbetalinger til households:</i>		Renter.....	15
Lønninger.....	350		135
Renter.....	50	<i>Inntektsoverføringer</i>	
Dividender etc.....	200	<i>fra households:</i>	
Gaver.....	30	Renter.....	6
	630	Gaver.....	3
			9
<i>Utbetalinger til utlandet:</i>		<i>Inntektsoverføringer</i>	
Renter.....	20	<i>fra utlandet:</i>	
Dividender etc.....	13	Renter.....	12
Gaver, skatter.....	5	Gaver etc.....	—
	38		12
<i>Fondsopplegg i selskaper:</i>			
Private.....	29		
Offentlige.....	7		
	36		
	956		956

En tabell som viser nettoproduktet fordelt på faktorandeler kan nå konstrueres ved å flytte alle kreditposter (unntatt nettoproduktet) over til debetsiden med motsatt fortegn, og der trekke dem fra de tilsvarende positive poster. Siden Stone ikke ønsker en oppsplitting av nasjonalproduktet til markedspris, men av »National Income at Factor Cost«, blir subsidiene beholdt som kreditpost og indirekte skatter i stedet flyttet over fra debetsiden. Vi kommer fram til følgende løsning:

National Income by Factor Shares.

I. *Factor Income Originating on National Territory:*

1. Wages..... 350

Income from Entrepreneurship and Property:

2. Government:

a. Interest (7 ÷ 15)..... ÷ 8

b. Dividends..... 35 27

(fortsættes)

3. Households:		
a. Interest ($50 \div 6$)	44	
b. Dividends	200	244
4. Rest of the world:		
a. Interest ($20 \div 12$)	8	
b. Dividends	13	21
5. Undistributed income:		
a. Private enterprises	29	
b. Public enterprises	7	36
6. Transfers of income and capital (net):		
a. Government ($60 \div 40$)	20	
b. Households ($30 \div 3$)	27	
c. Rest of the world	5	52
II. <i>Net Domestic Income</i>	730	
7. Indirect taxes net of subsidies ($150 \div 80$)	70	
III. <i>Net Domestic Product</i>	800	

Idéen bak denne løsning¹⁾, nemlig å starte fra en konsolidert inntektskonto for alle bedrifter og omgruppere størrelsene på denne, er relativt enkel å forstå. Det er derfor etter måten lett å se hvordan tabellen ovenfor er utledet fra nasjonalregnskapet. (Stone kompliserer sammenhengens vesentlig ved å blande inn renter og dividender fra utlandet — se noten — men det er en annen sak). Den dobbelte oppsplitting på inntektsarter (renter, dividender) og mottaker (staten, private, utlandet) er også interessant, enda den vel ikke gir oss presis de opplysninger som vi helst kunne ønske.

1) Siden Stone's grunnbegrep er National Income, som skiller seg fra »Domestic Income» ved at nettorenter etc. fra utlandet er inkludert, ser nederste del av hans tab. i virkeligheten slik ut:

Net Domestic Income	730
Factor income originating in Rest of the World	$\div 20$
National Income	710
Indirect taxes net of subsidies	70
Net National Product	780

Denna komplikasjon skal vi se bort fra i det følgende.

Mine innvendiger mot løsningen er dels av praktisk art, dels formålsbestemte. Mine *praktiske innvendiger* er følgende to: (a) Tabellen forutsetter at det er mulig å angi hvor stor del av de offentlige rentebetalinger tilfaller næringslivet. (b) Tabellen forutsetter at det er mulig å angi hvor mye av postene »renter og dividender« på betalingsbalansen som utgjøres av betalinger til og fra næringslivet. Mer avgjørende er imidlertid at tabellen *ikke er særlig hensiktsmessig* til belysning av inntektsfordelingen i samfunnet. Særlig karakteristisk er i så måte post 3 (»Households income from entrepreneurship and property«). Vil vi her ha et tall som kan sammenliknes med post 1 (wages), må vi for det første legge til postene 5a og 6b, og for det annet trekke inn i bildet renter (og dividender) som private mottar direkte fra det offentlige eller fra utlandet.

4. *Den nyere løsning hos OEEC og UN.* I OEEC's forslag til standardtabeller¹⁾ av 1951, og i et forslag fra UN²⁾ fra våren 1952, er denne kritikk tatt til følge. Fra OEEC's side foreligger her en tabell (se neste side) som på en elegant måte viser sammenhengen mellom privat inntekt fordelt på inntektsandeler, og andre viktige nasjonalregnskapsstørrelser. UN's forslag bygger stort sett på den samme oppsplitting i inntektsandeler som OEEC, men sløyfer postene 5, 6 og 8 ($5 + 6 = 8$).

Også OEEC's tabell framkommer i prinsippet ved en sammenstilling av tallene i et fullt avstemt nasjonalregnskap. Forbindelsen med nasjonalregnskapet er kanskje noe mindre oversiktlig enn i foregående løsning. Til gjengjeld er oppmerksomheten rettet mer direkte mot det sosiale fordelingsproblem og mindre mot det funksjonelle, og tabellen gir av den grunn et mer direkte svar på de spørsmål som en venter at nasjonalregnskapsstatistikken skal kunne gi svar på. Hvis

¹⁾ OEEC National Accounts Research Unit: »A Standardised System of National Accounts«. Stensilert. Cambridge 1951.

²⁾ UN Statistical Office: »A System of National Accounts and Supporting Tables«. Draft report. May 1952.

The Composition of Total Private Income and its Relationships with Other Income and Product Totals.

1. Compensation of employees
 - a. Wages and salaries
 - b. Pay and allowances of armed forces
 - c. Employers contribution to social security
2. Income of independent traders etc.
 - a. Income from farming
 - b. Professional earnings
 - c. Income of other sole traders and partnerships
3. Interest, rent and dividends
 - a. Interest
 - b. Rent
 - c. Dividends
4. Corporate grants to households etc.
5. Current transfers from government
 - a. Social security
 - b. Health
 - c. Education
 - d. Other
6. Current transfers from the rest of the world

- Total income of households etc.
7. Undistributed corporate income before taxation

- Total private income
8. Less: Current transfers from government and the rest of the world
9. Less: Interest on public debt
10. Government income from property and entrepreneurship

- National income
11. Indirect taxes less subsidies

- Net national product at market prices
12. Depreciation and other operating provisions

- Gross national product at market prices

Since items 5 and 6 may be cancelled out against the equivalent item 8 and since items 9 and 10 together may be regarded as the net income from property and entrepreneurship accruing to general government, it follows that

en i tillegg til de opplysninger en kan få fra OEEC's tabell hadde hatt opplysninger om de disponible inntekter for forskjellige sosialgrupper, ville ethvert rimelig behov være dekket.

Detaljer i oppstillingen kan naturligvis diskuteres. Det gjelder såvel definisjonene av de enkelte poster (spesielt kanskje grenselinjen mellom 1 og 4 og mellom 7, 10 og 11) som oppbyggingen av tabellen i underposter og hovedposter.

Hva det siste spørsmål angår, er det naturlig at den løsning som det enkelte land velger, i noen grad vil måtte bli bestemt av hva som er den dominerende fordelingspolitiske problemstilling i vedkommende land (smlg. den norske løsning nedenfor). Alt i alt er det likevel neppe tvil om at grunntanken bak OEEC's løsning er den riktige.

5. *Grunnlagsstatistikken.* Oppstillingen av et fullstendig nasjonalregnskap av den type som er skissert i punkt 2, forutsetter bruk av såvel »realstatistikk« (produksjon-, handels-investerings-statistikk o. l.) som regnskaps- og inntektsstatistikk. Realstatistikken vil gi grunnlaget for oppstilling av systemets produksjonskonti, mens regnskaps- og inntektsstatistikken gir det nødvendige tallmateriale for oppstillingen av inntektskonti. Da en sektors nettoprodukt dels kan bestemmes som saldo på en produksjonskonto, dels som saldo på en inntektskonto, bør resultatet av de to beregninger kunne kontrollere hverandre gjensidig.

Nå er det få eller ingen land som har så god statistikk at de to metoder, brukt uavhengig, vil gi noenlunde samme resultater. Vi ser derfor at land med godt utbygd realstatistikk og forholdsvis svak inntekts- og regnskapsstatistikk, slik som Norge, baserer sine beregninger vesentlig på den første type statistikk. Andre land, som Storbritannia, har valgt å gå den motsatte vei. Helt skarpt kan imidlertid

items 1, 2, 3, 4, 7, 9 and 10 show the composition of the national income classified according to the recipients of factor income payments. The inclusion in the table of items 5, 6 and 8 permits the income of households etc. (personal income) and private income to be related to the national income. Items 11 and 12 provide the links between the national income (or product) and two other important product totals.

skillet mellom de to metoder ikke trekkes. I et land som vesentlig bygger på realstatistikk, vil det alltid være økonomiske områder hvor slik statistikk helt eller delvis mangler (f. eks. store deler av den tjenesteytende virksomhet), og hvor en derfor ikke har annen utvei enn å forsøke å konstruere produksjonsstatistiske opplysninger med utgangspunkt i eksisterende inntekts- og sysselsettingsdata, hvor svake disse enn er. Omvendt kan det lett gis eksempler på at land i den annen gruppe trenger realstatistiske data for en korrekt utnyttning av regnskaps- og inntektsstatistikken.

Av de to metoder er det bruken av regnskaps- og inntektsstatistikk som mest direkte gir de opplysninger en trenger for å stille opp en tabell av OEEC's type. Bygger en eksempelvis på skattelikningsmateriale, vil tallene stort sett foreligge klassifisert i den form som tabellen forlanger. Men dette vil ikke si at de kan nyttes uten videre. Bortsett fra de justeringer som er nødvendige for å eliminere feil på grunn av skattesnyteri o. l., vil det også være nødvendig å foreta justeringer for å tilpasse skattelovens inntektsbegrep til nasjonalregnskapets. På to punkter vil dette by på meget store vanskeligheter. Det gjelder postene 2: »Income of independent traders etc.» og 7: »Undistributed income before taxation of private corporations«. Uoverensstemmelser mellom nasjonalregnskapets inntekts- og sparingsbegrep på den ene siden og de tilsvarende privatøkonomiske begrep på den annen skyldes vesentlig (a) at kapitalslitet i nasjonalregnskapet er beregnet etter andre prinsipper enn de som følges når private bedrifter fastlegger sine avskrivninger, (b) at nasjonalregnskapet ikke regner med »inntekt« og »tap« som følge av misligholdte fordringer, kurssvingninger på verdipapirer og prissvingninger på realkapital, spesielt lager, (c) at poster, som i nasjonalregnskapet blir behandlet som inntektsoverføringer, av private som mottar eller utreder dem ikke blir betraktet som inntekt, henholdsvis inntektsanvendelser, men snarere som kapitaloverførslar (eller omvendt), (d) at poster som private oppfatter som »utgift til inntektens ervervelse« ikke blir behandlet som sådanne i nasjonalregnskapet.

Bygger en nasjonalregnskapet vesentlig på realstatistikk, er problemet et annet. I dette tilfelle vil en få et anslag over nasjonalproduktet og de enkelte produksjonssektorens bidrag til dette, men realstatistikken som sådan kan ikke gi noe bidrag til belysting av inntektsfordelingen. Her må en ty til supplerende beregninger, hvor en utnytter de spredte inntektsdata o. a. som finnes til et forsøk på å bryte den gitte totalstørrelse opp på inntektsandeler. Som illustrasjon til framgangsmåten og de problemer den reiser, kan en omtale av de nye norske beregninger ha interesse. (Se tabell neste side.)

6. *Et norsk forsøk.* Tankegangen bak tabellen er følgende: Nasjonalproduktet, som er bestemt vesentlig på grunnlag av realstatistikk, korrigeres først for alle tilskott til selskaper og til selvstendige i egenkap av produsenter («subsidiær»), og for alle skatter og avgifter fra disse unntatt inntekts- og formuesskatter¹⁾ («indirekte skatter»). Denne korrigerede størrelse er kalt *faktorinntekt*, og tas som uttrykk for den inntekt som står til disposisjon for fordeling mellom produksjonsfaktorene etter at det er tatt hensyn til særbeskatningen (positiv og negativ) av enkelte næringer. Noe av faktorinntekten går til utlandet som godtgjøring for utlendingers kapitalanbringelser i Norge (post III), noe til det offentlige som offentlig inntekt av kapital (post II), og resten tilfaller private inntektstakere som arbeids- og kapitalinntekter i ulike former. Den siste post er dernest splittet videre så langt materialet tillater det.

Bestemmelsen av postene II og III volder ingen særlige vanskeligheter. Et unntak danner post IIc, som omfatter inntekts- og formuesskatter betalt av offentlige bedrifter og fondsopplegg i slike bedrifter. Beregningen av fondsoppleggene forutsetter bl. a. at bedriftenes

¹⁾ Denne behandling av «corporate income and capital taxes» innebærer at skattene oppfattes som båret av aksjonærene i egenkap av konsumenter, selv om skatteinnkrevingen foregår gjennom selskapene. Konstruksjonen kan omtvistes, men finner en viss støtte i norsk skattepraksis. Ved kommunalbeskatningen (men ikke ved statsbeskatningen) er aksjeutbytter fritatt for inntektsbeskatning, og aksjene for formuesbeskatning, på aksjonærenes hånd.

Nasjonalproduktet etter inntektsandeler. Norge. Mill. kr.¹⁾.

	1938	1946	1947	1948	1949	1950	1951
<i>A. Absolutte tall i millioner</i>							
Nettonasjonalprodukt	4994	9285	10962	11755	12416	13725	16880
÷ Off. avgifter på driftsmidler, produksjon og omsetning (indirekte skatter)	377	1207	1543	1523	1641	1797	2269
+ Off. tilskott til produksjon, omsetning og investeringsformål (subsidiar)	65	568	865	1127	1111	1040	963
Faktorinntekt...	4682	8646	10283	11359	11886	12968	15574
Av dette:							
I. Privat inntekt av arbeid og kapital (netto)	4658	8628	10253	11316	11856	12900	15504
1. Lønn	2297	4680	5413	6012	6497	6933	7930
a. Kontraktsmessig lønn, kontant.	2082	4247	4924	5477
b. Kontraktsmessig lønn in natura.	151	265	259	273
c. Arbeidsgivers andel av trygdepremier	20	51	78	84	96	108	...
d. Andre ytelser til beste for lønsmottakerne	43	115	151	178
2. Personlige renteinntekter (netto)	105	125	119	116	125	130	130
a. Godskrevne renter hos forsikrings-selskaper	46	54	54	58
b. Renter av bankinnskott	54	48	51	51
c. Andre renteinntekter (netto)	4	22	12	6
3. Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk og fiske (gjeldsrenter fratrukket)	437	870	1029	1198	1315	1275	1635
a. Jordbruk	257	564	605	738
b. Skogbruk	108	144	182	200
c. Fiske	72	161	241	259
4. Inntekt av boliger (gjeldsrenter fratruk.)	209	86	65	53	10	—	÷55
5. Annen privat inntekt av arbeid og kapital	1608	2866	3626	3936	3909	4562	5364
a. Selvstendiges inntekt av liberale yrker og personlig tjenesteyting.	145	299	321	344	375	425	440
b. Aksjeutbytter	125	75	101	103	115	125	...
c. Vederlagsfri tjenesteyting fra banker	81	102	116	127	143	163	...
d. Andre private inntekter, inkl. fondsopplegg i private selskaper.	1255	2389	3087	3360	3276	3849	...
II. Offentlig nettoinntekt av kapital	÷35	÷16	÷16	÷20	÷29	1	—
a. Utbytter og inntektsført overskott av off. forretningsdrift	÷36	÷29	÷14	÷36	÷44	÷22	...
b. Renteinntekter (netto)	7	÷75	÷66	÷64	÷56	÷47	...
c. Annet, inkl. fondsopplegg i offentlige bedrifter	÷6	88	64	80	72	71	...
III. Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasinger i Norge	59	34	46	63	59	67	70

¹⁾ På grunn av avrundinger vil tallene ikke nøyaktig summere seg opp til totalen.

egne inntektsberegninger må korrigeres som antydnet i punkt 6. Tvils-
spørsmål oppstår også når det gjelder å trekke grensen mellom post II
på den ene siden og indirekte skatter og subsidier på den annen; disse
definisjonsproblemer skal jeg imidlertid ikke ta opp her. En vil ellers
legge merke til at vi i Norge har foretrukket å vise de offentlige rente-
inntekter som en nettopost, mens renter av den offentlige gjeld i
OEEC's oppstilling opptrer som en særskilt negativ korreksjonspost i
tabellen.

De største problemer, såvel teoretisk som praktisk, oppstår når
det gjelder oppsplittingen av post I: »Privat inntekt av arbeid og
kapital«. Hva den valgte teoretiske løsning angår, viser den norske
oppstilling fra 1950 seg å falle ganske godt sammen med OEEC's for-
slag fra 1951. Den prinsipielle måten å ta problemet på er den samme,
og ulikhetene viser seg først og fremst i en noe forskjellig gruppering
av enkeltpostene. I den norske løsning er således »imputed bank
interest« holdt ute fra de egentlige renteinntekter for å få den siste
posten ren. Ellers er den norske tabellen bygd opp først og fremst
med sikte på så skarpt som mulig å belyse de inntektsfordelingspro-
blemer som i øyeblikket er mest aktuelle i norsk politikk. Dette er
grunnen til at »Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk og fiske«
og »Inntekt av boliger« (begge etter fradrag for gjeldsrenter) er vist
som særskilte poster. Dette er også grunnen til at den norske tabell
under »Andre ytelser til beste for lønnstakerne« (post I 1 d) sannsyn-
ligvis tar med enkelte mindre poster som iflg. OEEC skal klassificeres
under »Corporate grants to households«. (Se senere.)

De statistiske problemer er løst på følgende måte: *Post 1: Lønn*
er beregnet som summen av lønnsutbetalingene i de enkelte produks-
jonssektorer, bestemt ved hjelp av regnskapsstatistikk hvor dette
finnes, og ellers ved beregninger bygd på statistikk over lønnsatser og
sysselsetting. Lønnsberegningene er foretatt parallelt med de realøko-
nomiske beregninger for hver enkelt sektor, og sammenholdt med bl. a.
et fullstendig arbeidskraftregnskap. *Post 1 c* bygger på oppgaver fra
de enkelte trygdeinntretninger. *Post 2: Personlige renteinntekter (netto)*

bygger på forsøk som er gjort på å kartlegge alle rentebetalinger mellom finansielle institusjoner, andre bedrifter, offentlige forvaltningsgrener, utlandet og private konsumenter¹). *Postene 3, 4, 5a og 5c* er alle hentet direkte fra de realøkonomiske beregninger av nettoproduktet i vedkommende sektorer, men slik at gjeldsrenter er beregnet særskilt og trukket fra. *Post 3a* er f. eks. satt lik jordbrukets nettobearbeidelsesverdi, fratrukket renter av fremmedkapital, og kan i prinsippet — bortsett fra vanskelighetene ved overgang fra driftsår til kalenderår og enkelte mindre uoverensstemmelser i sektoravgrensing o. a. — hentes ut av det norske totalregnskap for jordbruket. *Post 5b* er forsøkt beregnet direkte, men på svakt statistisk grunnlag. *Post 5d* blir til slutt bestemt som saldo, og er en sekkepost som i prinsippet omfatter: (a) Selvstendiges inntekter (etter fradrag for gjeldsrenter) i yrker som ikke er tatt med andre steder i tabellen, bl. a. i bergverksdrift, industri, bygge- og anleggsvirksomhet, handel og transport. (b) Inntekts- og formuesskatter utliknet på selskaper, unntatt selskaper innenfor sektorene jordbruk, skogbruk og fiske, boliger, liberale yrker og personlig tjenesteyting (c) Fondsopplegg i private selskaper, unntatt selskaper i næringer som nevnt under b, (d) »Corporate grants« til andre enn selskapenes faste arbeidsstokk. (Som er inkludert i post 1d).

En sterkere oppsplitting av post 5d er naturligvis ytterst ønskelig. Spesielt har vi selv følt savnet av opplysninger om fondsoppleggene i private selskaper. Dertil kommer at post 5d, så lenge den bestemmes som saldo, nødvendigvis må bli temmelig usikker. Vi har gjort alvorlige forsøk på å komme posten nærmere inn på livet. Bl. a. har vi, næring for næring, forsøkt å sammenholde »eierinntekten« (= nettoprodukt ÷ lønn) med innhentet regnskapsmateriale, dels for å oppnå en kontroll med beregningsresultatene, dels for å komme fram til et noenlunde brukbart anslag over de samlede fondsopplegg. Disse forsøk

¹) Når det gjelder jordbrukere og andre selvstendige næringsdrivende, har en betraktet alle rentebetalinger som betalt av dem i egenskap av produsenter, mens renteinntekter som de har er inkludert i post 2.

har imidlertid ikke ført oss særlig langt, dels fordi regnskapsstatistikken har vært for svakt utbygd, dels fordi de prinsipielle vanskelighetene ved å knytte bro mellom »realstatistikkmetoden« og »inntektsstatistikkmetoden« er så overveldende. Andre norske statistikere kan vurdere problemet annerledes enn jeg gjør, men etter mitt skjønn er problemet nærmest uløselig med de metoder vi bruker i dag.

7. *Sluttmerknader.* En tabell av den type som jeg har diskutert foran, som med utgangspunkt i begrepet »erhvervet inntekt« viser fordelingen av nasjonalproduktet på politisk og økonomisk sett betydningsfulle fordelingskategorier, er et langt og viktig skritt i retning av bedre kunnskaper om det samfunn vi lever i. Men en slik tabell alene gir på ingen måte svar på *alle* de spørsmål som melder seg under diskusjonen av fordelingsmessige problemer.

Den mest iøynefallende svakhet er at vi ikke får svar på det kanskje aller viktigste av alle fordelingsspørsmål, nemlig fordelingen av de disponible inntekter. Dette problem kunne en kanskje nærme seg ved — med utgangspunkt i en tabell som den nåværende norske — å beregne størrelsen av de skatter, positive og negative, som faller på hver enkelt inntektskategori. Noen uløselig oppgave skulle dette ikke være.

Kontorchef Kjeld Bjerke: Vi står i gæld til både Norge og Sverige i henseende til Nationalindkomstberegningerne. Inden for den norske nationalindkomststatistik er det navnlig det store oplæg, som har virket befrugtende — denne optimisme, der tager det for givet, at når først de store teoretiske brød er slået op, vil de nødvendige tal til udfyldning af det teoretiske skema blive skaffet til veje. Over for denne optimisme står en god portion svensk skepsis. Dette har medført den dybt »pinlige« dualisme, som præger vore egne bestræbelser på dette felt.

Blandt de overordentlig interessante synspunkter, som Aukrusts foredrag bød på, har jeg først og fremmest hæftet mig ved tabellen

over Nationalproduktet efter indtægtsandele, jfr. side 191. I og for sig skulle vi her i landet kunne lave denne tabel efter, da vi i realiteten har lige så god statistik på de omhandlede områder. Det meget interessante ved tabellen er, at den belyser de virkelige transaktioner, for landbrugets vedkommende f. eks. ikke arbejdsomkostninger, driftsherregævinst o. l., men de virkelige konstaterede transaktioner. Tabellen står i denne henssende med begge ben på jorden. På et par enkelte punkter kunne jeg ønske at få de principper, der har ligget til grund for tabelopstillingen, nærmere belyst. Hvorfor er der f. eks. en deling mellem punkt 3 og de andre punkter i tabelopstillingen. Det synes som om disse erhverv ret tilfældigt er trukket frem. Går en sådan teknik ikke på tværs af den øvrige opdeling?

Punkt 5, der omfatter anden privat indtægt af arbejde og kapital, er en slags opsamlingspost, der vel i og for sig kan være farlig at arbejde med, fordi man ikke nøjagtig ved, hvad den indeholder. Hvis der eksisterer en eller anden time-lag mellem indkomstdannelse og udbetalingen af indkomsterne, må differencen vel eksempelvis gå under denne post. Man kunne nævne aktieselskabernes indtjening og deres udbetaling af dividende som et eksempel herpå.

Man kunne rette den kritik mod tabellen, at den ikke belyser lønandelene inden for de enkelte erhverv, samt hvilke dele af produktet der er til offentlig og hvilke til privat disposition. Sådanne opdelinger ville gøre tabellen væsentlig mere værdifuld.

Jeg kunne derfor tænke mig at fremkomme med et par ændringsforslag, som efter min mening ville gøre tabellen mere anvendelig.

Som en første mulighed ville jeg foreslå forspalten delt op, således at indtægterne blev delt på selvstændige, arbejdere, funktionærer og andre (rentier og aldersrentenydere o. l.) samt selskabernes opsparing og skatter. Delte man samtidig tabelhovedet op på privat lønindtægt, skatter — faktisk betalte — og hvad der burde være betalt, transfereringer, samt den realøkonomisk »rigtige« og den faktiske investering, og supplerede man denne opgørelse med tal for konsum og opsparing, ville man få en særdeles værdifuld tabel.

Som en anden mulighed kunne jeg tænke mig forspalten delt op på enkelte erhverv svarende til skattestatistikens inndeling og hovedet delt op på en måde, så det belyser hvor stor en del af indkomsten, der kommer fra det erhverv, det skattemæssigt er henført til.

Yderligere burde der foretages en særlig opgørelse over, hvor stor en del af formueændringerne, der var kapitalgevinster, ligesom også transfereringsproblemet vel måtte inddrages i tabellen.

Det er indlysende, at en sådan tabel ville være værdifuld særlig i konjunkturanalysen.

Överaktuarie Eino Laurila framhöll, huru välkommet docent Aukrusts föredrag var, inte minst som ett uttryck för de viktiga resultat, som Norge fått till stånd i sin statistik över nationalinkomsten. Det är resultat, som är av stor internationell betydelse och får tjäna modell för andra länder.

Dosent Aukrust takket inndledningsvis Bjerke og Laurila for deres elskverdige omtale av det norske nasjonalregnskapsarbeid, og forsikret at det nordiske samarbeid på dette felt hadde vært i høyeste grad gjensidig befruktende. Som et eksempel nevnte han at hans eget arbeid på feltet i sin tid (1946) ble innledet med en studiereise til bl. a. Danmark. Til Bjerkes kritikk av den tabell som var tatt inn i foredraget bemerket han følgende:

Tabellen må ses som et kompromis mellom hva vi kunne ønske å lave og hva vi idag er i stand til å lave. Forspalten i tabellen er valgt slik at den knytter seg mest mulig direkte til den aktuelle fordelingspolitiske diskusjon i Norge. En har valgt å vise renteinntekter og inntekt av boliger som særskilte poster, dels fordi renteinntektene har vært svært mye diskutert, dels fordi »inntekt av boliger« p. gr. a. husleiereguleringen viser en så ekstraordinær bevegelse at den ikke godt kan slås sammen med noen andre poster. Forøvrig viser tabellen fordelingen av den ervervede inntekt mellom de tre politisk betyd-

ningsfulle grupper: lønsmottakere, selvstendige i jordbruk, skogbruk og fiske, og »andre«. En sterkere oppsplitting av den siste post er i høy grad ønskelig, men lar seg foreløpig ikke gjennomføre. Opplysninger om lønnsandelene i de forskjellige yrker vil bli gitt i særskilte tabeller.

De antydninger som Bjerke gir for en utbygging av tabellen er alle sammen utmerket. Som tabellen nå står, er det en avgjort svakhet ved den at den ikke gir noen opplysninger om fordelingen av de disponible inntekter, og vel ikke egentlig heller om det en i alminnelighet forstår med inntektens fordeling på »sosialgrupper«. (»Selvstendiges inntekt av jordbruk« er ikke identisk med »inntekt for sosialgruppen bønder« osv.). Det som trengs er naturligvis å få splittet nasjonalregnskapets nåværende »inntektskonto for private konsumenter« i flere separate konti, en for »sosialgruppen lønsmottakere«, en for »sosialgruppen bønder« osv., hvor en på hver enkelt konto registrerer gruppens lønnsinntekter, renteinntekter osv., og dessuten alle skatter og andre inntektsoverføringer til og fra gruppen. Et framstøt i denne retning er planlagt, men jeg venter meg foreløpig ikke særlig meget av det.

Betænkning angående nordisk statistisk nomenklatur.

Vid det nordiska statistikermötet i Helsingfors 1949 beslöts att söka få till stånd en såvitt möjligt enhetlig nordisk nomenklatur på det statistiska området. De statistiska föreningarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige tillsatte därför var sin nomenklaturkommitté, och dessa har sedan var för sig och i samarbete med varandra utformat den nu föreliggande ordlistan. Huvuddelen av denna fastställdes vid möten mellan representanter för kommittéerna vid det nordiska statistikermötet i Köbenhavn 1952.

Syftemålet med ordlistan är att utgöra en rekommendation för uppnående av en nordisk statistisk standardterminologi. Utan att göra anspråk på någon fullständighet tar den med utgångspunkt från de engelska benämningarna upp de viktigare statistiska termer, för vilka inte såväl betydelse som översättning från engelska är helt självklar. Om någon risk för missförstånd inte ansetts föreligga, har flera synonymer medtagits, där flera termer redan är allmänt

Oversættelse fra engelsk til

English	Dansk	Norsk
Absolutely continuous distribution function	Absolut kontinuert sumfunktion	Absolutt kontinuerlig fordelingsfunksjon
Acceptance region	Godkendelsesområde Acceptområde	Godtakingsområde
Acceptance sampling	—	—
Accidental selection	Vilkårlig udvælgelse	Vilkårlig utvelging
Admissible [decision function]	Ikke-domineret [decisions-funktion]	Ikke dominert [desidator]
Admissible hypothesis	Betragtet hypotese	Konsiderert hypotese
Analysis of variance	Variansanalyse	Variansanalyse
Area [sampling]	Arealudvælgelse	Arealutvalg
Arithmetic mean	Aritmetisk gennemsnit Middeltal	Aritmetisk gjennomsnitt Middeltall
Autocorrelation	Autokorrelasjon	Autokorrelasjon
Average	Gennemsnit	Gjennomsnitt (Lokaliseringsmål)
Average sample number	Middelværdi af observations- antal	Forventet observasjonsantall

accepterade eller där det kan vara motiverat att i olika sammanhang använda olika ord. Kommittéerna rekommenderar emellertid användningen av den i varje särskilt fall först nämnda synonymen, där denna inte är uppenbart olämplig. I flera fall har helt nya termer skapats. Framför allt gäller detta sådana begrepp, där det engelska ordet hittills använts översatt i de nordiska språken, eller där en direkt översättning av den engelska termen inte ansetts nöjaktigt beskriva det ifrågavarande begreppet.

I anmärkningskolumnen ges en kortare definition av vissa termer, som ofta varit föremål för missförstånd eller för vilka den engelska termen inte är fullständigt entydig. I samma kolumn ges också – utan försök till fullständighet – engelska synonymer till termen.

() i översättningskolumnerna betecknar ord eller delar av ord, som alternativt kan uteslutas i översättningen. Tecknet användes också omkring sådana synonymer, som endast är användbara i vissa fall.

[] betecknar i flerordiga termer sådana ord, som utgör egna uppslagsord och som alternativt kan översättas på annat sätt.

dansk, norsk, finsk og svensk.

Suomi	Svenska	Anm.
(Absoluuttisesti) jatkuva jakautumafunktio	Absolut kontinuerlig fördelningsfunktion	
Hyväksymisalue	Acceptansområde	
Tarkastusotanta	Granskningsuttagning	
Mielivaltainen poiminta	Godtycklig uttagning	= <i>Chunk</i>
Ei-dominoitu [päättösfunktio]	Icke-dominerad [desikator]	
Kelvollinen [päättösfunktio]		
Sallittu hypoteesi	Beaktad hypotes	
Varianssianalyysi	Variansanalys	
Alue-[otanta]	Yt-[urval]	
Aritmeettinen keskiarvo	Aritmetiskt genomsnitt	
Keskiarvo	Medeltal	
Autokorrelaatio	Autokorrelation	
Keskiluku	Genomsnitt	} Allmän term för <i>arithmetic mean</i> , <i>geometric mean</i> , <i>median</i> etc. <i>Average</i> används ibland synonymt med <i>arithmetic mean</i> och bör då översättas så som anges vid detta ord
Paikallistamisluku	(Lokaliseringsmått)	
Näyteyksiköiden odotettu luku	Förväntat observationsantal	
Otoksen keskisuuruus		

English	Dansk	Norsk
Bias	Skævhed Forskydning	a) Forventningsskjevhet b) Styrkeskjevhet
Biased	Skævt Forskudt	a) Forventningsskjev b) Styrkeskjev
Bimodal	Topuklet (Bimodal)	Totoppet
Block	Blok	Blokk
Bunch map	Knippediagram	Knippekart
Central moment	Middelmoment	Sentraltmoment
Characteristic function	Karakteristisk funktion	Karakteristisk funksjon
Chunk	Vilkårligt udvalg	Vilkårlig utvelging
Cluster	Klynge	Knytte
Coefficient of variation	Variationskoefficient	Variasjonskoeffisient
Complete enumeration	Fuldstændig tælling Totaltælling	Totaltelling
Composite hypothesis	Delvis specificeret hypotese	Delvis spesifisert hypotese
Conditional distribution	Betinget fordeling	Betinget fordeling
Confidence coefficient	Konfidens-koefficient eller niveau Sikkerheds-koefficient eller niveau	Konfidensgrad
—	—	Konfidensgradkomplement
Confidence interval	Konfidensinterval Sikkerhedsinterval	Konfidensintervall
Confidence level	—	—
Confidence limit	Konfidensgrænse Sikkerhedsgrænse	Konfidensgrænse
Confidence region	Konfidensområde Sikkerhedsområde	Konfidensområde
Configuration	Mønster	Mønster
Confluence analysis	Konfluensanalyse	Konfluensanalyse

Suomi	Svenska	Anm.
Harha	a) (Förväntnings-)skevhet b) Styrkeskevhet	Översättningarna under a) används om estimatorer, de under b) om testmetoder
Harhainen	a) (Förväntnings-)skev b) Styrkeskev	
Kaksihuippuinen	Tvåtoppig Bimodal	{ I samband med variansanalys, ej om block = kvarter i stad
Lohko	Block	
Sädekimppu	Strålknippsdiagram	= <i>Accidental selection</i>
Keskusmomentti	Centralmoment	
Karakteristinen funktio	Karakteristisk funktion	
Mielivalentainen poiminta	Godtycklig uttagning	
Ryväs	Flock Klump	
Variaatiokerroin	Variationskoefficient	
Täydellinen laskenta	Totalräkning	
Osittain määrätty hypoteesi	Delvis specificerad hypotes	
Ehdollinen jakautuma	Betingad fördelning	{ Anger sannolikheten att konfidens- området övertäcker parameterpunk- ten, säg 0.95 eller 0.99
Konfidenssiaste Varmuusaste	Konfidens Säkerhetsnivå	
—	Osäkerhetsnivå Risknivå	{ Komplementet till ovanstående san- nolikhet, alltså t. ex. 0.05 eller 0.01
Konfidenssiväli Varmuusväli	Konfidensintervall	{ Vissa författare använder detta ord synonymt med <i>confidence coefficient</i> , medan andra låter det beteckna komplementet till <i>confidence coeffi- cient</i>
—	—	
Konfidenssiraja Varmuusraja	Konfidensgräns	
Konfidenssialue Varmuusalue	Konfidensområde	
Muodostuma	Mönster	
Konfluenssianalyysi	Konfluensanalys	

English	Dansk	Norsk
Confounding	Kobling	Konfundering
Consistent [estimate]	Konsistent [estimator]	Konsistent [estimator]
Continuous distribution function	Kontinuert sumfunktion	Absolutt kontinuerlig fordelingsfunksjon
Correlation	Korrelasjon	Korrelasjon
Covariance	Kovarians	Kovarians
Coverage	—	Utvalgsbrøken
Critical region	Forkastelsesområde Kritisk område	Forkastingsområde
Cumulative distribution function	Kumulert (kumulativ) fordelingsfunksjon Sumfunktion	Kumulert fordelingsfunksjon Kumulert sannsynlighetsfunksjon
Curtail	Afstumpe	Avstumpe
Decile	Decil	Desil
Decision	Decision	Desisjon
Decision function	Decisionsfunksjon	Desidator Desisjonsfunksjon
Decision procedure	Decisionsregel	Desidator Desisjonsfremgangsmåte
Decision rule	Decisionsregel	Desidator Desisjonsregel
Degree of freedom	Frihedsgrad	Frihetsgrad
Design	Plan Planlægning	Plan Planlegging
Deviation	Afvigelse	Avvik
Discrete distribution function	Diskret sumfunktion	Diskret fordelingsfunksjon
Dispersion	Dispersion	Spredning
Distribution	Fordeling	Fordeling

Suomi	Svenska	Anm.
Sulautus	Koppling Sammansmältning	
Tarkentuva Konsistentti [estimaattori]	Konsistent [estimator]	
Jatkuva jakautumafunktio	(Absolut) kontinuerlig fördelningsfunktion	<p>{ En fördelningsfunktion, som i dagligt tal benämnes kontinuerlig, är i själva verket enligt gängse matematisk terminologi absolut kontinuerlig</p>
Korrelaatio	Korrelation	
Kovarianssi	Kovarians	<p>{ Anger urvalets andel av populationen. Jfr <i>representative</i> och <i>sampling ratio</i> = <i>Rejection region</i></p>
Peittävyys	Täckning	
Hylkäämisalue Kriittinen alue	Förkastelseområde Kritiskt område	
Kertymäfunktio Kumulatiivinen todennäköisyysfunktio Summafunktio	Kumulerad fördelningsfunktion Kumulerad sannolikhetsfunktion Summafunktion	
Typistää "	Stympta	= <i>Truncate</i>
Kymmenespiste Desiili	Decil	
Päätös	Beslut	
Päätösfunktio	Desidator Beslutfunktion	
Päätösmenettely	Desidator Beslutförfarande	
Päätösohje	Desidator Beslutregel	
Vapausaste	Frihetsgrad	
Suunnitelma Suunnittelu	Plan Planläggning	
Poikkeama	Avvikelse	
Diskreetti jakautumafunktio Porrasfunktio	Diskret fördelningsfunktion	
Hajonta	Spridning	Allmän term
Jakautuma	Fördelning	

English	Dansk	Norsk
Distribution function	Sumfunktion	Fordelingsfunksjon
Double [sampling]	—	—
Efficient	Efficient	Effisient
Elementary unit	Analyseenhed	—
Error of first kind	Forkastelsesfejl	Forkastingsfeil
Error of second kind	Godkendelsesfejl	Godtakingsfeil
Estimate (<i>subst.</i>)	a) Estimator	a) Estimator
	b) Estimat Skøn	b) Estimat
Estimate (<i>verb</i>)	Estimere Skønne	Estimere
Estimation	Estimation Skøn	Estimering
Estimator	Estimator	Estimator
Excess	Eksces	Eksess
Expectation	Forventning (Teoretisk) middelværdi	Forventning
Factor analysis (<i>psykol.</i>)	Faktoranalyse	Faktoranalyse
Factorial experiment	Kombinationsforsøg	—
First kind of error	Forkastelsesfejl	Forkastingsfeil
Fourfold table	Firefeltstabel	To-gange-to-felt-tabell
Fractile	Fraktil	Fraktil
Frame	Ramme	Ramme
Frequency	Hyppighed	Hyppighet

Suomi	Svenska	Anm.
Jakautumafunktio	Fördelningsfunktion	<p>Användningen av denna term är något vacklande även i engelskspråkig litteratur. För undvikande av missförstånd bör termen därför förtydligas och översättas så som anges vid <i>cumulative distribution function</i> resp. i förekommande fall vid <i>frequency function</i></p>
Kaksinkertainen [otanta]	Dubbel-[sampling]	<p><i>Double sampling</i> är ett specialfall av <i>sequential sampling</i>, där uttagningen avbryts senast efter två etapper. Se också <i>multiphase sampling</i></p>
Täystehoinen	Efficient	
Alkeisyksikkö	Elementär enhet	
Alkio		
Hylkäämiserhe	Förkastelsefel	
Hyväksymiserhe	Acceptansfel	
a) Estimaattori Estimointifunktio	a) Estimator (Upp-)skattningsfunktion	<p>Översättningarna under a) avser funktioner av observationerna (= <i>estimator</i>) och under b) observerade värden av dessa funktioner</p>
b) Estimaatti Laskettu arvic	b) Estimat (Upp-)skattning	
Estimoida	Estimera	
Arvioida	(Upp-)skatta	
Estimointi	Estimation	
Arviointi	(Upp-)skattning	
Estimaattori	Estimator	
Estimointifunktio	(Upp-)skattningsfunktion	<p>= <i>Estimate</i> (subst.)</p>
Huipukkuus	Excess	
Odotusarvo	Matematisk förväntan	
Perusjoukon keskiarvo	Väntevärde (Teoretiskt) medelvärde	
Faktorianaalyysi	Faktoranalys	
Yhdistelykoe	Kombinationsexperiment	
Hylkäämiserhe	Förkastelsefel	
Nelikenttä(-taulu)	Fyrfältstabell	<p>= 2×2 table</p>
Fraktiili	Fraktil	<p>= <i>Quantile</i></p>
Kehikko	Ram	
Frekvenssi	Frekvens	
Lukuisuus		

English	Dansk	Norsk
Frequency function	a) Sandsynlighedstæthed b) Diskret sandsynlighedsfunktion c) Fordelingsfunktion	a) Sannsynlighetstetthet Tetthetsfunksjon b) Diskret sannsynlighetsfunksjon c) Elementær fordelingsfunksjon Sannsynlighetsfunksjon
Gaussian distribution	Normal fordeling Gaussisk fordeling	Normal fordeling Gaussisk fordeling
Generating function	Frembringende funktion	Genererende funksjon
Geometric mean	Geometrisk gennemsnit	Geometrisk gjennomsnitt
Graeco-Latin square	Græsk-romersk kvadrat	Gresk-latinsk kvadrat
Gross correlation	Bruttokorrelation	Brutto-korrelasjon
Harmonic mean	Harmonisk gennemsnit	Harmonisk gjennomsnitt
Hypothesis	Hypotese	Hypotese
Identifiable	Identificerbar	Identifiserbar
Interaction	Samspill Kombinationsvirkning	Samspill
Inter-class variance	Varians mellem klasser	Varians mellom klasser (Mellomvarians)
Interpenetrating [sample]	—	Parallell [utvalg]
Interquartile range	Kvartilafstand	Kvartilavstand
Intra-class variance	Varians inden for klasser	Gjennomsnittsvarians innen klasser (Innenvariansen)
Latin square	Romersk kvadrat	Latinsk kvadrat
Least squares method	Mindste kvadraters metode	Minste kvadraters metode
Level of significance	Signifikansniveau	Forkastingsnivå
Likelihood	—	—
Likelihood ratio test	Sandsynlighedskvotienttest	Sannsynlighetskvotetest

Suomi	Svenska	Anm.
a) Todennäköisyystiheys Tiheysfunktio	a) Sannolikhetstäthet Täthetsfunktion	{ Översättningarna under a) avser det kontinuerliga och under b) det diskreta fallet. Översättningarna under c) kan användas som sammanfattning av a) och b)
b) Diskreetti todennäköisyysfunktio	b) Diskret sannolikhetsfunktion	
c) Elementaarinen todennäköisyysfunktio Frekvenssifunktio	c) Elementär fördelningsfunktion Elementär sannolikhetsfunktion	
Normaalijakautuma	Normalfördelning Gaussfördelning	= Total correlation
Emäfunktio	Genererande funktion	
Geometrin keskiarvo	Geometriskt genomsnitt	
Kreikkalais-latinalainen neliö	Grekisk-romersk kvadrat	
Kokonaiskorrelaatio	Bruttokorrelation	
Harmoninen keskiarvo	Harmoniskt genomsnitt	
Hypoteesi	Hypotes	
Identifioitavissa oleva	Identifierbar	
Yhdysvaikutus	Samspel Kombinationsverkan	
Luokkien välinen varianssi Ositteiden välinen varianssi	Varians mellan klasser	
Rinnakkais-(näyte)	Parallell-[urval]	{ Innebär att flera urval drages från samma population { Hela avståndet mellan första och tredje kvartilen
Neljänneispisteiden väli Kvartiiliväli	Kvartilavstånd	
Luokkien sisäinen varianssi Ositteiden sisäinen varianssi	Varians inom klasser	{ Behöver ingen speciell översättning; kan i de flesta fall ersättas med översättningarna till <i>probability</i> eller <i>probability density</i>
Latinalainen neliö	Romersk kvadrat	
Pienimmän neliösumman menetelmä	Minstakvadratmetoden	
Merkitsevyystaso	Osäkerhetsnivå Risknivå	
Uskottavuus	—	
(Uskottavuus-) osamäärätesti	(Sannolikhets-)kvottest	

English	Dansk	Norsk
Main effect	Egenvirkning Gennemsnitsvirkning	Egenvirkning
Marginal distribution	Marginal fordeling	Marginalfordeling
Master [sample]	—	Basis-[utvalg]
Mathematical expectation	Forventning (Teoretisk) middelværdi	Forventning
Maximum likelihood method	Maksimaliseringsmetoden	Sannsynlighetsmaksimaliseringsmetoden
Mean	a) (Teoretisk) middelværdi b) Aritmetisk gennemsnit Middeltal	a) Forventning b) Aritmetisk gjennomsnitt Middeltall
Mean deviation	Gennemsnitlig (numerisk) afvigelse	Gjennomsnittsavvik Tallverdiavvik
Mean square error	Bruttovarians	Bruttovarians
Median	Median Middtal	Median
Mode	a) Typetal Modus b) —	a) Typetal Modalverdi b) —
Moment	Moment	Moment
Most powerful	Stærkest	Sterkest
Moving average	Glidende gennemsnit	Glidende gjennomsnitt
Multiphase [sampling]	Udvælgelse i flere faser	Flerfase-[utvalg]
Multiple correlation	Multipel korrelation	Multiappel korrelasjon
Multistage [sampling]	Udvælgelse i flere trin	Flertrinns-[utvalg]
Non-parametric	Ikke-parametrisk	Ikke-parametrisk
Non-response	—	Bortfall
Normal distribution	Normal fordeling	Normal fordeling Gaussisk fordeling

Suomi	Svenska	Anm.
Omavaikutus	Egenverkan Genomsnittsverkan	
Reunajakautuma	Marginalfördelning	
Kanta-[näyte]	Bas-[urval]	{ Ett <i>sample</i> , avsett att användas vid ett flertal undersökningar
Odotusarvo Perusjoukon keskiarvo	Matematisk förväntan Väntevärde (Teoretiskt) medelvärde	
Suurimman uskottavuuden menetelmä (Uskottavuuden) maksimointimenetelmä	(Sannolikhets-) maximeringsmetoden	
a) Perusjoukon keskiarvo b) Otoksen keskiarvo	a) (Teoretiskt) medelvärde b) Aritmetiskt genomsnitt Medeltal	{ Översättningarna under a) används om <i>the mean of a theoretical distribution</i> , de under b) om (<i>arithmetical mean of a sample or of a finite population</i>)
Poikkeaman keskiarvo	Genomsnittlig avvikelse	
Bruttovarianssi	Bruttovarians	{ En (förväntningskev) estimators andramoment kring parametervärdet
Mediaani Keskusarvo	Median	
a) Tyyppiarvo Moodi b) Valta-arvo	a) Typ(-tal) Modalvärde b) Det vanligaste värdet	{ Översättningarna under a) kan användas generellt, de under b) endast för en observerad fördelning
Momentti	Moment	
Voimakkain	Starkast	
Liukuva keskiluku	Glidande genomsnitt	
Monivaiheinen [otanta]	Flerfas-[urval]	{ Tillgår i allmänhet så: Varja enhet i en ändlig population karakteriseras av variablerna <i>x, y, z</i> etc. I ett sampel observeras variabeln <i>x</i> , i ett sub-sampel däruv variabeln <i>y</i> , i ett sub-sampel variabeln <i>z</i> etc. <i>Two-phase sampling</i> där observationerna på <i>x</i> används för att förbättra ett estimat av produktionsmedeltalet har stundom kallats <i>double sampling</i> . Bör i detta fall översättas som <i>two-phase sampling</i> .
Yhteiskorrelaatio	Multipelkorrelation	
Moniasteinen [otanta]	Flerstegs-[urval]	{ Betecknar ett förfaringsätt, där först ett antal primära samplingenheter (t. ex. kommuner) uttas. Inom varje sådan uttas sedan ett antal sekundära samplingenheter (t. ex. invånare i kommunen) etc.
Ei-parametrinen	Icke-parametrisk	
Vastaamisen laiminlyönti	Bortfall	
Normaalijakautuma	Normalfördelning Gaussfördelning	

English	Dansk	Norsk
Operating characteristic	Styrkekomplement Godkendelsessandsynlighed Acceptsandsynlighed	Styrkekomplement Godtakingssannsynlighet
Optimum allocation Parameter	Optimal allokation Parameter	Optimal allokering Parameter
Partial correlation	Partiel korrelation	Partiell korrelasjon
Partial survey	Partiel undersøgelse	Partialundersøkelse
Percentile	Percentil	Persentil
Pilot survey	Prøveundersøgelse Forundersøgelse	Prøve-undersøkelse Forundersøkelse
Plot	Parcel	Rute
Population	Population	Populasjon
Power	(Test)-Styrke Forkastelsessandsynlighed	(Test-)styrke
Probability	Sandsynlighed	Sannsynlighet
Probability density	Sandsynlighedstæthed	Sannsynlighetstetthet
Probability ratio test	Sandsynlighedskvotienttest	Sannsynlighetskvetetest
Probit	Probit	Probit
Purposive selection	Bevidst udvælgelse	Betinget utvelging
Quantile	Fraktil	Fraktil
Quartile	Kvartil	Kvartil
Quartile deviation	Kvartilafvigelse	Kvartilavvik
Quota sampling	Kvotaudvælgelse	Kvoteutvelging
Random	Tilfældig Stokastisk	Tilfeldig Stokastisk

Suomi	Svenska	Anm.
OC-käyrä Hyväksymistodennäköisyys	Styrkekomplement Acceptanssannolikhet	
Suotuisin kiintiöinti	Optimal allokering	
Parametri	Parameter	
Perusjoukon tunnusluku	Populationskarakteristika	
Osittaiskorrelaatio	Partialkorrelation	
Vajaamuotoinen poinnatutkimus	Partialundersökning	
Sadannespiste	Percentil	
Prosenttipiste		
Esitutkimus	Provundersökning Förundersökning	
Ruutu	Ruta	
Palsta	Parcell	
Perusjoukko	Population Modermassa	= <i>Universe</i>
Voimakkuus	(Test-)styrka	
Hylkäämistodennäköisyys	Förkastelsesannolikhet	
Todennäköisyys	Sannolikhet	
Todennäköisyystiheys	Sannolikhetstäthet	
Todennäköisyysosamäärätesti	(Sannolikhets-)kvottest	
Probiitti	Probit	
Harkintavalinta	Betingad uttagning Prövningsuttagning	
Fraktiili	Fraktil	= <i>Fractile</i>
Neljännespiste	Kvartil	
Kvartiili		
Neljännespoikkeama	Kvartilavvikelse	} = <i>Semi-interquartile range</i> = $\frac{1}{2}$ <i>interquartile range</i>
Kvartiilipoikkeama		
Kiintiöpoinninta	Kvotuttagning	
Satunnainen	Tillfällig	
Stokastinen	Stokastisk	
Satunnais-	Slumpmässig	
	Slump-	

English	Dansk	Norsk
Randomize	Gøre tilfældig	Randomisere
Range	Variationsbredde	Tilfeldiggjøre
Rank (<i>subst.</i>)	Rang	Variasjonsbredde
Rank (<i>verb</i>)	Ordne (i rækkefølge efter størr.)	Rang
Ratio [estimate]	Kvotient [skøn]	Rang-ordne
Rectangular distribution	Rektangulær fordeling	Brøkformet estimator
Regression	Regression	Rektangulær fordeling
Rejection region	Forkastelsesområde	Regresjon
Representative	Kritisk område	Forkastingsområde
Residual	Repræsentativ	Representativ
Risk function	Residual	Residual (adj.)
Sample (<i>subst.</i>)	Rest	Residuum (<i>subst.</i>)
Sample (<i>verb</i>)	Risikofunktion	Risikofunksjon
[Sample] space	Udvalg	a) Utvalg
[Sample] survey	Stikprøve	b) Sampel
[Sampling] ratio	Udvælge	Velge ut
[Sampling] variation	Udtage	Sample
[Sampling] unit	Observationsrum	Sampel-rom
Second kind of error	Stikprøveundersøgelse	Sampelundersøkelse
Semi-interquartile range	—	Utvalgsbrøken (Utvalgsprosenten)
	Tilfældig variation	Samplingvariasjon
	Udvælgelsesenhed	Utvalgsenhed
	Godkendelsesfejl	Godtakingsfeil
	—	Kvartilavvik

Suomi	Svenska	Anm.
Satunnaistaa	Randomisera Tillfälliggöra	
Vaihteluväli	Variationsbredd	
Vaihtelualue	Variationsvidd	
Järjestys	Rang	
Aste		
Asettaa järjestykseen	(Rang-)ordna	
Suhde-estimaatti	Kvot-[estimat]	
Tasainen jakautuma	Rektangulär fördelning	= <i>Uniform distribution</i>
Regressio	Regression	
Hylkäämisalue	Förkastelseområde	= <i>Critical region</i>
Kriittinen alue	Kritiskt område	
Edustava	Representativ	{ Anger urvalets eller urvalsmetodens förmåga att ge säkra eller kontrollerbara estimat. Får ej förväxlas med <i>coverage</i>
Residuaali	Residual	
Jäännös	Rest	
Riskifunktio	Riskfunktion	
a) Näyte	a) Urval Uttag Stickprov	
b) Otos	b) Sampel (ett s., flera sampel)	{ När urvalet är slumpmässigt uttaget, kan detta markeras med ett adjektiv (se översättningar till <i>random</i>) eller med användning av översättningarna under b)
Poimia	Utvälja	
Ottaa (näyte)	Uttaga Sampla	
[Otanta-]kenttä	[Sampel-]rymd	
[Otanta-]tutkimus	[Sampel-]undersökning	
Otantaosuus	Uttagskvot	
[Otanta-]variaatio	[Sampling-]variation	
[Näyte-]yksikkö	[Urvals-]enhet	
Otosyksikkö		
Hyväksymiserhe	Acceptansfel	
Neljännespoikkeama	Kvartilavvikelse	= <i>Quartile deviation</i>
Kvartilipoikkeama		

English	Dansk	Norsk
Sequential	Sekvens-	Sekvens-
Significance level	Signifikansniveau	Forkastingsnivå
Significant	Signifikant	Signifikant Utsagnskraftig
Similar region	—	Nivåkonstant område
Simple hypothesis	Helt (fuldstændig) specificeret hypotese	Helspesifisert hypotese
Skewness	Skævhed	Skjevhet
Split-plot design	—	Rutesplitting
Stage	Trin	Trinn
Standard deviation	(Standard)-Spredning Standardafvigelse	Standardavvik
Standard error	Middelfejl Spredning på estimat	Standardavvik
Statistic	—	Observator
Stochastic	Stokastisk Tilfældig	Stokastisk Tilfeldig
Stratify	Stratificere	Stratifisere
Stratum	Stratum	Stratum
Sufficient	Sufficient	Suffisient
Systematic selection	Systematisk udvælgelse	Ekvidistant utvelgning
Test (<i>subst.</i>)	Test	Test
Test (<i>verb</i>)	Teste Prøve	Teste Prøve
Time-lag	Tidsforskydning	Tidsforskyvning

Suomi	Svenska	Anm.
Sekvenssi- Peräkkäis-	Sekvens- Successiv	
Merkitsevyystaso	Osäkerhetsnivå Risknivå	
Merkitsevä	Signifikant	
Samantasoinen alue	Nivåkonstant område	
Täysin määrätty hypoteesi	Helt specificerad hypotes	
Vinous	Snedhet	
Osaruutusuunnitelma	Rutspjälkning	
Osapalstasuunnitelma		
Aste	Steg	<i>Se multistage sampling</i>
Standardipoikkeama	Standardspridning	
Keskihajonta	Standardavvikelse	
Varianssijuuri	Variansrot	
Keskivirhe	Medelfel	
Standardivirhe		
Näytteen tunnusluku	Observator	} Om observator används för en funktion av observationerna, blir ett observerat värde av denna funktion ett observerat
Otoksen tunnusluku	[Sampel-]karakteristika	
Stokastinen	Stokastisk	
Satunnais-	Tillfällig	
	Slumpmässig	
	Slump-	
Stratifioida	Stratifiera	
Osittaa	Skikta	
Osite	Stratum Skikt	
Tyhjentävä	Sufficient	
Tasavälinen poiminta	Ekvidistant uttagning	
Testi	Test (ett t., flera test)	
Testata	Testa Pröva	
Viivästys	Tidsförskjutning	

English	Dansk	Norsk
Total correlation	Bruttokorrelation	Bruttokorrelasjon
Truncate	Afstumpe	Avstumpe
Two-by-two table	To gange to tabel Firefeltstabel	To-gange-to-felts tabell
Unbiased	a) Centralt (Lige) b) —	a) Forventningsrett b) Styrkerett
Uniform distribution	Rektangulær fordeling	Rektangulær fordeling
Uniformly better	Overalt bedre	Distinkt bedre
Uniformly most powerful	Overalt stærkest	Overalt sterkest
Unimodal	Enpuklet	Entoppet
Universe	Population Univers	Populasjon
Variance	Varians	Varians
Variance analysis	Variansanalyse	Variansanalyse

Suomi	Svenska	Anm.
Kokonaiskorrelaatio	Bruttokorrelation	= <i>Gross correlation</i>
Typistää	Stympa	= <i>Curtail</i>
Nelikenttä(-taulu)	Fyrfältstabel	= <i>Fourfold table</i>
a) Harhaton	a) Förväntningsrätt	{ Översättningen under a) används om estimatorer, den under b) om testmetoder (även <i>unbiased region</i>)
b) Harhaton	b) Styrkerätt	
Tasainen jakautuma	Rektangulär fördelning	= <i>Rectangular distribution</i>
Kauttaaltaan parempi	Överallt bättre	I fråga om desidatorer
Kauttaaltaan voimakkain	Överallt starkast	Om test
Yksihuippuinen	Entoppig Unimodal	
Perusjoukko	Population Modermassa	= <i>Population</i>
Varianssi	Varians	
Varianssianalyysi	Variansanalys	